

NAŠI OČEVI
KOJI NISU NA NEBU
Zaboravljeno hrišćanstvo Isusa, Jevrejina

Anthony F. Buzzard

Naslov originala:

OUR FATHERS WHO AREN'T IN HEAVEN

The Forgotten Christianity of Jesus, the Jew

**Sir Anthony F. Buzzard, Bt.,
MA (Oxon.), MTh., A.R.C.M.**

Restoration Fellowship
1999 (2nd edition)

Website: www.mindspring.com/~anthonybuzzard

E-mail: anthonybuzzard@mindspring.com

Za izdanje na srpskom jeziku:
www.biblijski-monoteizam.com

Oktobar 2016

Prevod sa engleskog:
Marija Ivković

Korektura:
Aleksandar Vuksanović

Zahvalnost

Posebno sam zahvalan mojim kćerkama za proveru teksta, kucanje i računarske veštine; mojoj supruzi Barbari za njenu stalnu podršku i ohrabrivanje; članovima Crkve Božje (Avramova vera) koji su visoko držali baklju nade za bolji svet koji dolazi na zemlju; a najviše Bogu Izraela, u kome živimo i krećemo se i imamo svoje biće.

„Može se reći da Isusova učenja, koja se tiču Carstva Božjeg, predstavljaju njegovo učenje u celini. To je glavna i odlučujuća tema svih njegovih propovedi. Njegova etika je etika Carstva; njegova teologija je teologija Carstva; njegova učenja u vezi sebe samog se ne mogu razumeti odvojeno od njegovog tumačenja Carstva Božjeg.“

„I ne može se samo reći da sva njegova učenja imaju veze sa Carstvom, već i njegova dela, sve što je učinio od svog krštenja...svi događaji u njegovom životu do poslednjeg kulminirajućeg događaja, raspeća, su u vezi sa dolaskom Carstva. Od svog krštenja pa na dalje, njegov ceo život je bio posvećen misiji najavljivanja dolaska Carstva i pozivanja ljudi da se pripreme za ulazak u njega pod uslovima koje je on objavio po božanskom ovlašćenju“(F.C. Grant, „The Gospel of the Kingdom,“*Biblical World*).

„U hrišćanstvu postoji samo jedan stvarni problem – problem budućnosti“(Wolfhart Pannenberg, *Theology of Hope*).

„Mnoge od najvećih Isusovih izjava se mogu pronaći kako leže u uglu kao eksplozivne granate iz kojih je izvađeno punjenje. Veliki deo elementarne verske moći je morao biti uklonjen iz njegovih izreka, kako bi bilo sprečeno da se sukobe sa našim sistemom svetskog religijskog iskustva. Mi smo učinili da Isus u našem vremenu govori drugim jezikom od onoga kojim je zaista govorio“(Albert Schweitzer, *The Quest of the Historical Jesus*).

„John Wesley je primetio da ideja koju mnogi imaju da duša pri smrti odmah odlazi u slavu i Hristovo prisustvo 'nema nikakvo utemeljenje u Svetom Pismu'“(Daniel Taylor,*The Reign of Christ on Earth*).

„Neće ostati skiptar bezbožnički nad delom pravedničkim“(Psalm 125:3, NIV).

Sadržaj

Predgovor autora.....	10
Uvod	14
1. Poruka na margini.....	18
2. Demaskiranje zločinca.....	32
3. Mesija-Kralj - Carstvo i zanemarivanje njegove poruke.....	41
4. Hrišćanska nada: Život u zemlji obećanoj Avramu.....	57
5. O Carstvu kod Proroka: Neispunjen san o mesijanskoj vladavini.....	80
6. Povelja za čovečanstvo	108
7. Isusova vera	129
8. Poruka i neprijatelj.....	156
9. Dela 1:6 i prikrivanje biblijskog Carstva.....	176
10. Lažiranje hrišćanske doktrine	199
11. Arene za sukobe.....	233
12. Da li je Carstvo došlo?.....	272
13. Suprotstavljanje mesijanskom Carstvu.....	290
14. Zaključak	335
15. Epilog: Hvaljen Mesija	355
Prilog: Razni novozavetni nazivi Jevanđelja o Carstvu	358
Bibliografija.....	362
Indeks biblijskih pojmova.....	370
Indeks autora.....	383

Predgovor autora

Siguran sam da je moj stav prema Bibliji bio tipičan za mnoge britanske učenike državnih škola. Veronauka je bila jedna od predmeta koje je malo učenika smatralo ravnopravnim „stvarnim“ akademskim studijama. Malo se nas i može setiti tema propovedi i stotina obraćanja koje smo morali slušati iz nedelje u nedelju u kapeli u internatu i kod kuće tokom praznika u lokalnoj seoskoj crkvi koja je pripadala Crkvi Engleske. (Ja se, međutim, sećam posete američkog sveštenika čije je ime bilo O'Hec. Njegova služba se bavila Samsonom i mašinom za sladoled sa komplikovanim mehanizmom zupčanika i točkova. Poentu propovedi sam zaboravio).

Motivacija za pisanje ove knjige potiče iz mog prvobitnog šoka kada sam ozbiljno čitao Bibliju tokom vremena na fakultetu. Na stranama Novog Zaveta sam pronašao Isusa koji je na mnogo načina izgledao stran Hristu koji je predstavljan u crkvi. U uzvišenoj ličnosti predstavljenoj u jevanđeljima nije bilo ni traga duhovne figure sa vitražima. Proganjalo me je pitanje odakle ta očigledna razlika između Isusa iz Biblije i Isusa iz crkve. Kao vernici, svi smo govorili da verujemo u Bibliju, iako mnogi od nas nisu znali mnogo o tome šta u njoj piše. Svakako je nismo nikada citirali niti o njoj raspravljali.

Četrdeset i pet godina kasnije, imajući priliku da tragam za odgovorima, i budući da sam sagledao religiju kako iz laičkog, tako i iz „profesionalnog“ ugla, uveren sam da postoje jasni razlozi za kontrast između Isusa iz većeg dela popularne religije i istorijskog Mesije.

Podrobno proučavanje fascinantnog skupa dokumenata, koji nazivamo Biblija, otkriva neobično jedinstvo koje se razumno može objasniti samo preko božanskog vođstva koje je zaslužno za neverovatnu dramu koja se odvija na svetim stranama. „Dobra knjiga“ će, međutim, ostati zatvorena ukoliko ne prihvatimo činjenicu da je Isus bio Jevrejin i da se njegova celokupna misija mora shvatiti u originalnom hebrejskom kontekstu. To, po meni, znači oslobađanje Mesije iz slojeva tradicije kojom je crkva često nastojala da ga učini uglednim, kompatibilnim nama i, pre svega, politički neškodljivim. Gradeći svoju monumentalnu tradiciju, crkva je stvorila u velikoj meru nemesijanskog Mesiju. Politička nerelevantnost je jedna od karakteristika koja nikada ne može važiti za Mesiju Izraela, koji je razapet na krstu u velikoj meri zbog toga što je njegova tvrdnja da je Mesija predstavljao pretnju za rimsku vlast. Da ne zanemarimo druge faktore koji su doveli do Isusove prerane smrti: On je izazvao jevrejski religiozni establišment, koji je tragično pogrešno tumačio sopstvene svete spise, tako da nisu bili u stanju da prepoznaju Mesiju kada se pojavio.

Čini mi se da tradicionalna teologija, uprkos svojoj industriji i prefinjenosti učenja, u velikoj meri otežava javnosti da imaju veru u skladu sa Isusovim učenjima. Dok je Isus, očigledno, Hebrejsku Bibliju smatrao božanskim otkrovenjem Stvoritelja, mnogi crkveni učenjaci posmatraju Sveto Pismo u potpuno drugačijem svetlu. Dok je Isus tvrdio da je Mesija Izraela i kroz svoje jevanđelje prenosio dobre vesti o budućem Carstvu Božjem, teologija tokom većeg dela crkvene istorije pokazuje da nema mnogo interesovanja za Carstvo – ili bar ne u smislu koji je Isus pripisao svom omiljenom izrazu „Carstvu Božjem“.

Nije teško dokumentovati nesigurnost crkve u vezi toga šta je Isus podrazumevao pod Carstvom. To je priznanje neuspeha da shvati šta je zapravo jevanđelje. A ipak, crkva nastavlja da funkcioniše iz godine u godinu, ne obazirući se na činjenicu da je hrišćanstvo, koje nude javnosti, možda lišeno ključnih elemenata Isusove istorijske religije.

Sve ovo izgleda veoma problematično. U meni postoji određeni instinkt za „poštenu igru“, koji sam stekao u školskim danima, koji se buni protiv pretpostavke da hrišćanstvo može biti stvarno čak i ukoliko se ne bazira na Hristovim učenjima. To je isto pitanje koje je navelo učenjaka sa Jejla da napiše knjigu pod naslovom *Jesus and the Future: Unresolved Questions for*

Understanding the Faith u kojoj kaže: „eshatološki Isus [odnosno onaj koji očekuje dramatičan i apokaliptičan dolazak Carstva Božjeg] opisan u istorijskoj tradiciji nije Isus iz bilo koje savremene crkve ili teološke škole.“¹ Problem izbija na površinu još jednom kada profesor sa Kembridža priznaje da Isus o kome se propoveda u crkvi nije Isus iz Biblije: „Većina propovednika govori kao da je Hrist o kome oni propovedaju identičan istorijskom Isusu. Teolozi znaju da to nije slučaj...Teorije razvijene u pokušaju da se savremeni Hrist poveže sa originalnim Isusom su postale malo verovatne i zamagljene.“²

Poglavlja koja slede predstavljaju pokušaj rešavanja uznemirujućeg problema razlike između Isusa Jevrejina i Isusa iz mnogo popularnije religije. U svetu u kome naizgled cveta istraživačko novinarstvo neko bi očekivao da će integritet prilikom predstavljanja Isusa biti goruće pitanje. Nisam uveren ni da je većina vernika čak i svesna problema. Dogodilo se alarmantno zataškavanje kritičnih razmera.

Jevrejski Isus, nosilac apokaliptične, mesijanske i političke poruke nade o budućnosti sveta, nastavlja da nam se nudi kao jedini odgovor našim najdubljim duhovnim potrebama i našoj želji za besmrtnošću. On će se verovatno vratiti (čak i pre svog obećanog povratka u moć i slavu) kada se vernici posvete ličnom proučavanju Biblije, gradeći temelje svojih uverenja na knjigama Danila, Mateja, Marka i Luke, koje pružaju ključne mesijanske informacije o službi i učenjima istorijskog Hrista.

Sada mnogo jasnije vidim uzroke oštrog kontrasta između Isusa iz crkve i magnetski privlačne i uznemirujuće ličnosti, koja je kod svojih sledbenika inspirisala takav heroizam. Moj neuspeh da shvatim biblijska dokumenta jednostavno potiče iz činjenice da sam je čitao kroz naočare zamagljene konvencionalnom perspektivom o Isusu i koje zatamnjuju njegove intenzivne mesijanske boje. Samo prihvatanje njegovih učenja po principu „sve ili ništa“ nam omogućuje da ispunimo zahteve koje on stavlja pred svoje sledbenike. Crkva je, međutim, na prikriven način skrivala tog jevrejskog Isusa.

¹ Richard Hiers, *Jesus and the Future*, Atlanta: John Knox Press, 1981, str. ix.

² Don Cupitt, *The Debate about Christ*, London: SCM Press, 1979, str. 133.

Koliko bi zapravo drugačije crkve mogle biti kada bi prestale da ubacuju Isusa u tradicionalnu ludačku košulju inspirisanu grčkom filozofijom i počele da ga predstavljaju kao jevrejskog Mesiju i Spasitelja sveta koji svojim sledbenicima nudi nešto mnogo veće od obećanja „raja“ – u koji ide duša kada izađe iz tela!

Ova knjiga predstavlja moj sopstveni istraživački put. Usput su mi pomagali nebrojeni eksperti za Bibliju, od kojih sam mnoge zadržao u pozadini kako ne bih opteretio tekst. U istraživanju koje sledi sjedinio sam biblijsku teologiju sa istorijom ideja, kako bih predstavio centralno uverenje: Biblija, ukoliko se čita kao mesijanski dokument, prenosi uzbuđljivu priču o nameri milosrdnog Stvoritelja da spase planetu i uspostavi trajni mir i sigurnost svim narodima.

Uvod

Da li bi Isus u našim savremenim crkvama prepoznao veru, koju se trudio da propoveda pre skoro dve hiljade godina? Da li bi Pavle, odabrani predstavnik Isusa Hrista, bio dobrodošao u savremenim verskim zajednicama?

Za vernike koji povremeno idu u crkvu (što posebno važi za moju rodnu zemlju, Britaniju) hrišćanstvo je postalo malo više od upoznavanja sa kolevkom u Vitlejemu i bebom u jaslama, bespomoćnim novorođenčetom, čija priča o rođenju izaziva povremenu emocionalnu reakciju. Za druge je pripadnost zvaničnom hrišćanstvu važno, iako se retko informišu putem ozbiljnog proučavanja Biblije. Za mnoge Isusovo propovedanje kada je odrastao, ostaje u velikoj meri irelevantno u smislu trenutnih problema. Nominalno hrišćanstvo u svojim različitim oblicima se teško shvata kao duboko povezivanje sa onim koji je od svojih sledbenika zahtevao beskompromisnu posvećenost i koji je umro za svoju veru, kao i zbog neuspeha sveta da shvati istinitog Boga.

Milioni ljudi širom sveta tvrde da prate Isusa otkrivenog u Bibliji. Ali kako onda možemo shvatiti crkvu koju čine stotine različitih grupa, od kojih svaka tvrdi da veruje u Isusa i Apostole? Suočeni smo sa stanjem verske konfuzije, koja je toliko uznemirujuća da bismo mogli očekivati globalnu uzbunu zbog tako očiglednog odstupanja od Novozavetnog ideala za telo Hristovo. Ipak, crkve kao da rade sve po starom, sa malo obaziranja na unutrašnje kontradikcije, koje se manifestuju frakcijama, koje razbijaju njeno jedinstvo.

Podeljena crkva i dalje predstavlja najmoćniju prepreku efikasnom jevandelizmu – definisanom u Novom Zavetu, kao širenje dobrih vesti o Carstvu

Božjem i Isusovom imenu (Dela 8:12). Vodeći proučavalac Novog zaveta to upečatljivo ističe kada kaže:

Razjedinjenost znači nepoštovanje zapovesti o ljubavi i predstavlja istu stvar kao i neverovanje (1. Jovanova 5:1-3). Jedinstvo crkve nije „poželjna osobina“ u životu crkve. To je uslov za postojanje crkve. Test da li je crkva zapravo crkva. Podeljena crkva je protivrečna sopstvenoj prirodi kao crkve. To je svedočanstvo o neistinitosti. Njen jevanđelizam ne može biti efikasan. Isus se molio „da svi budu jedno, kao ti, Oče, što si u meni i ja u tebi, da i oni u nama jedno budu da svet veruje da si me ti poslao“ (Jovan 17:21 ; vidi i 17:23). Ukoliko ozbiljno prihvatimo Novozavetno gledište, možemo očekivati da ćemo utvrditi da je najozbiljnija prepreka evanđelizaciji sveta upravo razjedinjenost „crkava.“¹

Hrišćani verovatno žele da Novi Zavet shvate ozbiljno. Problem koji predstavlja skandal trajno podeljene crkve treba da privuče njihovu pažnju. Kako se može proglasiti jedna vera, kada ona očigledno ne predstavlja jednu veru? Niti se može tvrditi da se razlike između grupa tiču samo finih detalja u vezi teoloških definicija. Postoje fundamentalni i dugoročni problemi koji se vide iz činjenice da frakcije nisu u stanju da pomire različitosti. Iluzija je pomisliti da su sve te odvojene hrišćanske grupe zapravo jedno u duhu i istini.

Tržni centri, koji izdaju jedno uputstvo za primenu procedura stotinama svojih ogranaka, bi bili zapanjeni kada bi saznali da se ta uputstva primenjuju na stotine različitih načina. Problem predstavlja bilo nedostatak jasnoće samog uputstva ili nedostatak razumevanja od strane onih koji ga primenjuju. Bila bi poslata ovlašćena osoba da otkrije šta je pošlo naopako. Detaljno poređenje uputstva sa praksom zaposlenih bi otkrilo kako je toliko različitih procedura proizašlo iz jednog uputstva.

Hrišćani poseduju svedočanstvo apostolske vere koje su preneli svedoci Isusove službe i njegovog vaskrsenja. Detaljno ispitivanje podataka zabeleženih u tim jedinstvenim dokumentima, treba da nauči vernike gde su pogrešili. Detalji prvobitne vere su pažljivo zabeleženi u rečima Luke, lekara, Jovana, sledbenika, kome se Isus posebno divio i Pavla, neustrašivog preobraćenika

¹ Alan Richardson, *An Introduction to the Theology of the New Testament*, London: SCM Press, 1958, str. 287.

koji je zatresao rimski svet objavom o vaskrsnom Spasitelju, kome je suđeno da vlada svetom. Da li je zaista moguće da najveći napori tih inteligentnih svedoka da nam prenesu učenja njihovog Gospoda moraju biti pronađeni u haosu stotina verzija vere?

Pavlovo viđenje savremene religijske scene se može meriti njegovim šokom u vezi tri sukobljene strane u okviru crkve u Korintu. On nije ni pokušao da sakrije svoje neodobravanje nejedinstva koje je pretilo da uništi hrišćansko svedočanstvo:

Molim vas pak, braćo, imenom Gospoda našeg Isusa Hrista da svi jedno govorite, i da ne budu među vama rasprave, nego da budete utvrđeni u jednom razumu i u jednoj misli... Jedno telo, jedan duh... Jedan Gospod, jedna vera, jedno krštenje, Jedan Bog i Otac svih (1. Kor. 1:10; Efe. 4:4, 5).

Njegova izjava nam ističe jednostavni ideal od koga su odstupile sve crkve. Da li je zbog toga hrišćanstvo doživelo neuspeh? Da li je njena prvobitna čistota izgubljena? Koliko je od stvarnog, istorijskog, Isusa i njegove poruke i dalje poznato u crkvama koje nose Hristovo ime?

Ne može se poreći da je iz vere „koja je jedanput data svetima“ (Judina 3) izniklo mnogo „vera“. Mi ne možemo da verujemo da je hrišćansko Sveto Pismo odgovorno za podeljenu crkvu. Problem mora biti na drugom mestu. Kako bi ga otkrili, moramo pažljivo proučiti originalna hrišćanska dokumenta. Moramo posmatrati savremene verzije vere nasuprot svetla apostolskih učenja. Dok čitamo Bibliju, moramo se uporno truditi da se oslobodimo pristrasnosti i tradicionalnih pretpostavki. Pre svega, moramo čitati dokumente u okviru njihovog istorijskog okvira, „čuti“ ih kao da su izgovoreni u svom jedinstvenom jevrejskom kontekstu. Moramo stalno biti na oprezu u vezi tradicije, koja se neispitana nekritički prihvata, kao da je u skladu sa Biblijom.

Mi ćemo se baviti tim suptilnim uticajima koji su zamaglili naš pogled na prvobitnu veru i koje su izazvale konfuziju u podeljenim crkvama koje su izgubile iz vida centralnu hrišćansku poruku, taj „lepak“ koji povezuje celokupno biblijsko otkrovenje u jedinstvenu celinu i nedvosmisleno ukazuje ruku vodilju u istoriji.

Mi ne verujemo da je poruka nepovratno izgubljena, već samo zatrpana ispod tradicionalnih pogrešnih shvatanja i da čeka da bude otkrivena od strane onih koji žele da pronađu istinu. U tom cilju, očekujući kritičku procenu čitalaca, mi pišemo sledeća poglavlja.

1. Poruka na margini

Pozadina: Naše ljudske teškoće

Pisci Starog Zaveta – Hebrejske Biblije – nisu imali sumnje da je Bog rekao svoje. Ne samo da je On stvorio nebo i zemlju svojom božanskom zapovesti, svojom neverovatno moćnom Reči, već je On nastavio da govori kroz određene odabrane poslanike, proroke. Na taj način božji ljudi nisu ostavljani u mraku u vezi plana i namera koje je Bog, koji je sve sam stvorio (Isa. 44:24; Jov 9:8), sprovodio za dobro svih svojih stvorenja. Karakter Božjeg stvaranja je prikazan u Njegovom imenu, koje ga otkriva kao „samilosnog i milosrdnog, koji nije sklon gnevu i koji je veoma dobar i veran.“¹

Uloga proroka, kao Božjih predstavnika, je razjašnjavanje smeru u kome ljudi treba da se kreću, kako bi se uskladili sa Božjim planovima. Njihovo poštovanje Božjih instrukcija je u njihovom interesu, budući da suprotstavljanje Bogu dugoročno predstavlja prizivanje katastrofe. Mnogi ljudi izgleda da se „izvlače“ neko vreme, ali će konačna kazna biti brza, sigurna i strašna. „Strašno je“, kaže Novozavetni pisac Poslanice Jevrejima, „upasti u ruke Boga Živoga“ (Jevr. 10:31). Milost Jednog Boga Izraela nije ni na jedan način u neskladu sa Njegovim nezadovoljstvom gresima. Sudbina koju na sebe navlači grešnik je stalna tema biblijske poruke.

Dijagnoza ljudske iskvarenosti, koja je evidentna u svakom vremenu i u svakoj prilici je objavljena u najranijim dokumentima hebrejske religije.

¹ 2. Moj. 34:6; 4. Moj. 14:18; 5. Moj. 4:31; Neh. 9:17; Ps. 86:15; 103:8; 108:4; 145:8; Joil 2:13; Rim. 2:4. Poslednji tekst govori o milosrdnom karakteru Boga kao razlogu za naše pokajanje u cilju traženja milosti.

Misteriozno biće, poznato kao „Zmija“ (određeni član pokazuje da je ona dobro poznato biće, 1. Moj. 3:1) je preispitalo istinitost Reči Stvaraoca i namamilo prvu ženu na neposlušnost, koristeći suptilne, sofisticirane pozive upućene njenoj želji za mudrošću (1. Moj. 3:1-6). Zmijina propaganda bi zapravo bila vredna najmodernijih tehnika manipulacije. Božja Reč je prvo bila dovedena u pitanje, a zatim prekršena. Prevareni i navedeni na neposlušnost, iako su u potpunosti znali volju Stvaraoca, prvi par je nateran da shvati težinu svoje greške tako što su bili izbačeni iz Rajskog Vrta (1. Moj. 3:23, 24). Najveća tragedija je u tome što su izgubili mogućnost besmrtnosti, pravi razlog zbog koga ih je Bog i stvorio (1. Moj. 3:19). Bog neće podariti večni život onima koji mu svojom stalnom poslušnošću ne dokažu da će služiti samo Njemu. Adam i Eva su svakako pali na tom testu. Poslati na zemlju da njom vladaju (1. Moj. 2:28), roditelji ljudske rase su podlegli stranoj vlasti Đavola. Čovek se odrekao svog prava da bude vladar na zemlji, kao Božji predstavnik. On se odao lažima Đavola, učinivši ga „bogom sveta ovog“ (2. Kor. 4:4).

Situacija bi izgledala beznadežno da nije bilo jedne mogućnosti za iskupljenje. Stvoritelj je dao obećanje da će se u kasnijim generacijama (koliko tačno kasnije nije otkriveno u toj fazi plana) potomak žene Eve podići da uništi katastrofalno delo Zmije i omogući obnovu čovekovog potencijala za večni život (1. Moj. 3:15). Pored pojave tog obećanog Oslobodioca, međutim, čovek se mora smatrati neizbežno podložnim smrti, krajem svesnog postojanja,² pravednoj kazni za neposlušnost Stvoritelju.

Na toj pozadini se u Hebrejskom Svetom Pismu (što prilično nesrećno nazivamo Starim Zavetom – „Prvobitni Zavet“ bi bio bolji izraz) pojavljuje ideja poruke Reči³, koja je od fundamentalne važnosti i predstavlja nadahnutu informaciju o božanskom programu za spasenje čovečanstva od posledica njegove pobune i ropstvo zlim snagama koje je usledilo. Kroz Adama i Evu čovečanstvo je postalo krivo za najgori zločin.

² Prop. 9:5; Ps. 6:5; 104:29; 146:4; Jovan 11:11, 14.

³ Alan Richardson je primetio da je “cela biblijska teologija zapravo teologija reči: Bog izgovara svoju reč, čovek je mora čuti i poslušati” (*An Introduction to the Theology of the New Testament*, str. 29).

Oni su podlegli savetima Zmije, čija je lukava laž⁴ bila privlačnija od istine Stvaraoca. Njihovo ponašanje je pokazalo bezobzirno nepoštovanje njegove božanske volje. Neuspeh da raspoznaju istinu od laži je loša preporuka za kandidate za besmrtnost. Univerzum naseljen ljudima koji nisu sposobni da raspoznaju dobro i zlo i istinu od laži je nezamisliv.

Izlaz iz ove neprilike u kojoj su pali ljudi, sada nalaze i povratak drvetu života, je tema poruke koja je postepeno otkrivena kroz Svete spise. To je jedina tema cele Biblije. Poruka otkriva rešenje strašne neprilike sa kojom se sada suočava čovečanstvo. Kao svetionik u mračnom svetu, ona predstavlja nadu za spasenje od smrti, postizanje besmrtnosti, uspostavljanje raja na zemlji, pravde za sve i harmonije u univerzumu. Taj veliki plan predstavlja izvor stabilnog optimizma za svaku osobu svesnu svoje smrtnosti i očajnog stanja našeg sveta. Plan je Božja sopstvena priča – drama puna neizvesnosti, ep koji sadrži „izgubljeno i obnovljeno carstvo“, zauvek.

Stalna pobuna čoveka

Neposredni potomci Adama i Eve su pokazali da su nesposobni da izbegnu zamke koje su dovele do propasti njihovih prvobitnih roditelja. Izgubivši zaštitnički odnos, koji im je ponudio Stvoritelj, postali su žrtve zlih sila, čiji je cilj da ih unište. Po 1. knjizi Mojsijevoj 6 grozno remećenje čovečanstva se dogodilo kada su se zla anđeoska bića umešala u ljudski biološki lanac seksualnim sjedinjavanjem sa izabranim ženama (1. Moj. 6:4). Rezultat je bio pojava rase zastrašujućih divova (1. Moj. 6:5) koji su dominirali zemljom i postali legendarni heroji zapamćeni u grčkoj mitologiji.

Nezadovoljan obesnom neposlušnošću svojih stvorenja, Bog je odlučio da kazni svet potopom koji je predstavljao božansku reakciju na neobuzdano zlo,

⁴ Isus je izjavio da je Đavo „krvnik ljudski od početka, i ne stoji na istini; jer nema istine u njemu; kad govori laž, svoje govori: jer je laža i otac laži“ (Jovan 8:44).

koje je preovladalo na zemlji (1. Moj. 6:7). Bog je zapravo zažalio što je uopšte stvorio čoveka (1. Moj. 6:6). Njegova deca su nastavila da slušaju prevarantski glas Đavola, koji je pomerio njihovu lojalnost sa Stvoritelja na stvoreno biće. Nasilje je zavlдалo zemljom (1. Moj. 6:11-13). Bog je odlučio da iskoreni svako živo stvorenje, kako ljude tako i životinje, poštedevši samo jednu porodicu, Noja, njegovu ženu, njihova tri sina i njihove žene. Sagrađen je veliki brod u kome će tih nekoliko izabраниh boraviti tokom trajanja potopa koji je doneo masovno uništenje. Po zapisima, samo je osmoro ljudi preživelo (1. Moj. 7:13, 22-23; 1. Pet. 3:20).

Ljudska rasa je nastavila da ne ispunjava sudbinu zbog koje joj je Bog podario postojanje.⁵ Podizanje vavilonske kule, čija je namena bila da dostigne sama nebesa, predstavljalo je prvi pokušaj čovečanstva da uvede vladavinu nad svetom. Njegov neuspeh u pogledu impresioniranja božanstva je očigledan kada nas pisac 1. knjige Mojsijeve podseća da je Bog morao da siđe sa neba da pogleda slabašni projekat koji se izvodio u Vavilonu (1. Moj. 11:1-9)

Novi početak: Avram, otac vernih

Milenijumi su prošli od fatalne neposlušnosti Adama i Eve. Njihovo odbacivanje Stvoritelja u korist Njegovog neprijatelja Đavola nije značilo ništa manje do prenosa vlasti u ruke Zmije. Priča o obnovi božanske vlasti nad čovečanstvom predstavlja priču cele Biblije. To je drama koja još uvek traje, budući da je ljudska porodica i dalje u velikoj meri u kandžama Đavola,⁶ i ne uspeva da prepozna Božja dela u istoriji.⁷ Uvid u božanske namere, koje su sada na delu, se može steći pažljivim ispitivanjem Božjeg postupanja sa Avramom, koji je imao privilegiju da hrišćansko jevanđelje dobije u napred (Gal. 3:8).

Deset generacija posle potopa, Gospod Bog je postavio temelj za novo stvaranje, birajući jednu porodicu, stanovnike Ura u Haldeji u Vavilonu. 1. knjiga Mojsijeva 12:1-4 beleži poziv Avramu da ostavi ono što mu je najbliže

⁵ Nimrod je, po LXX iz 1. Moj. 10:8, 9, bio „div“ i „lovac divova“ pre Gospoda. Njegovo kraljevstvo je bilo prototip ljudske pobune protiv Boga.

⁶ Jovan 16:11; 2. Kor. 4:4; 1. Jov. 5:19; Otkr. 12:9.

⁷ 1. Kor. 2:8 da su je knezovi poznali, ne bi Gospoda slave razapeli (tj. Carstvo).

– svoju rodnu zemlju i svoje sunarodnike – i da se otisne u novu zemlju koju će mu Bog pokazati. Božansko obraćanje Avramu sadrži sastojke hrišćanskog jevanđelja, pa stoga i celu biblijsku dramu:

I reče Gospod Avramu: Idi iz zemlje svoje i od roda svog i iz doma oca svog u zemlju koju ću ti ja pokazati. I učiniću od tebe velik narod, i blagosloviću te, i ime tvoje proslaviću, i ti ćeš biti blagoslov. Blagosloviću one koji tebe uzblagosiljaju, i prokleću one koji tebe usproklinju; i u tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji. Tada pođe Avram, kao što mu kaza Gospod.

Verovanje i poslušnost božanskoj Reči, reakcija na isti test na kome su Adam i Eva pali, bi značilo ogroman blagoslov za Avrama, njegove potomke i sve koji se u svom odnosu sa Bogom ugledaju na njega. Rečima 1. knjige Mojsijeve, „u tebi [Avramu] će biti blagoslovena sva plemena na zemlji“ (1. Moj. 12:3). Obećanje dato Avramu pruža stabilan temelj za buduće postupanje Boga sa čovečanstvom. Hrišćanska vera postaje neshvatljiva kada se odvoji od božanskog obećanja koje čini osnovu Božjeg zaveta ili ugovora sa Avramom (1. Moj. 15:18), koji se sa pravom naziva „ocem vernih“ (Rim. 4:1, 11, 12, 16). Kako je apostol Pavle primetio, hrišćanske dobre vesti (ili jevanđelje) o spasenju su propovedane Avramu unapred (Gal. 3:8). Božje postupanje sa Avramom je uspostavilo vezu između patrijarha i hrišćanske vere, koju je propovedao Isus, sjedinjujući Biblijsku priču u koherentnu celinu.⁸

Božanska komunikacija sa Avramom

Veliki proces obnove je započeo saopštavanjem božanske poruke Avramu. Samo njegovo ime ga označava kao oca osnivača. Sama početna slova njegovog imena označavaju primat i temelj, kao početak alfabeta. „Ab“ na hebrejskom označava oca, a Avram znači „otac mnogih naroda“ (1. Moj. 17:4, 5). Avram je pokazao primernu veru u Boga i безусловnu poslušnost odgovarajući na božanski poziv da napusti rodnu državu i otputuje u nepoznatu zemlju koju će mu Bog pokazati.

⁸ Ps. 105:8-15 slavi zavet sklopljen sa patrijarsima i naziva ih mesijama i prorocima (stih 15).

Dvadeset i četiri godine kasnije, kao potvrda božanskog zaveta, zemlja Hanan je obećana *njemu* i njegovim potomcima, a u posebnom smislu i njegovom Potomku, u jednini: „I daću tebi i semenu tvom nakon tebe zemlju u kojoj si došljak, svu zemlju hanansku u državu večnu“ (1. Moj. 17:8). Pavlov komentar baca svetlo na to obećanje: „A Avramu i semenu njegovom rečena bejaše obećanja. A ne veli: i semenima, kao za mnoga, nego kao za jedno: i semenu tvom, koje je Hristos“ (Gal. 3:16).

Uslovi ovog zaveta sa Avramom zahtevaju posebnu pažnju, budući da čine osnovu cele biblijske priče o iskupljenju i imaju ogromne implikacije za budućnost sveta. Avramov zavet, koji je Isus ponovo potvrdio (Rim. 15:8), predstavlja nezamenljivi vodič za značenje Novozavetnog hrišćanstva, Božiji plan koji se ostvaruje. Ne bi bilo preterivanje reći da nerazumevanje uslova Božjeg dogovora sa Avramom predstavlja koren ogromne konfuzije koja sada postoji u umovima vernika u vezi cele svrhe hrišćanske vere. Božje reči upućene Avramu se ponavljaju u nekoliko prilika. To obećanje se proteže kao zlatna niz kroz 1. knjigu Mojsijevu:

Podigni sada oči svoje, pa pogledaj s mesta gde si na sever i na jug i na istok i na zapad. Jer svu zemlju što vidiš tebi ću dati i semenu tvom do veka...Ustani, i prolazi tu zemlju u dužinu i u širinu; jer ću je tebi dati (1. Moj. 13:14-17).

Taj dan učini Gospod zavet s Avramom govoreći: Semenu tvom dadoh zemlju ovu (1. Moj. 15:18).

A postavljam zavet svoj između sebe i tebe i semena tvog nakon tebe od kolena do kolena, da je zavet večan, da sam Bog tebi i semenu tvom nakon tebe; I daću tebi i semenu tvom nakon tebe zemlju u kojoj si došljak, svu zemlju hanansku u državu večnu, i biću im Bog (1. Moj. 17:7, 8).

Primarna lekcija u proučavanju Biblije, možda i ključ za shvatanje Svetog Pisma, predstavlja prepoznavanje da ta božanska obećanja i dalje, do dana današnjeg, nisu ispunjena. U prošlosti su, istina, bila delimično ispunjena kroz istoriju Izraela.

Kao obećanje o stvarima koje dolaze, ona predstavljaju osnovu hrišćanske nade i objašnjavaju žarko očekivanje ranih hrišćana, koji su se suočavali sa mučeništvom umesto da napuste svoju viziju beskrajnog blaženog nasleđa baziranog na obećanju koje je dato Avramu, a koje je potvrđeno u Hristu.

Rani hrišćani su spremno isticali da Avram još uvek nije dobio svoju obećanu zemlju:

I ne dade mu [Avramu] nasledstvo u njoj ni stope; i obreče mu je dati u držanje i semenu njegovom posle njega, dok on još nemaše deteta (Dela 7:5)

U veri pomreše svi ovi [heroji vere, uključujući i Avrama] ne primivši obećanja, nego ga videvši izdaleka, i poklonivši mu se, i priznavši da su gosti i došljaci na zemlji...I ovi svi dobivši svedočanstvo verom *ne primiše* obećanja (Jevr. 11:13, 39).

Isus se posvećeno pridržavao verovanja da je sudbina vernika da dobiju zemlju koja je prvobitno obećana Avramu: „Blago krotkima, jer će naslediti zemlju“ (Mat. 5:5).

Pisac Poslanice Jevrejima daje suštinu božanske drame, koja se odvija na zemlji, pohvaljujući Avrama za njegovu veru u plan:

Verom posluša Avraam kad bi pozvan da iziđe u zemlju koju htjede da primi u nasledstvo, i iziđe ne znajući kuda ide. Verom dođe Avraam u zemlju obećanu, kao u tuđu, i u kolibama življaše s Isakom i s Jakovom, sunaslednicima obećanja tog (Jevr. 11:8,9).

Upravo iz te velike tenzije, koja nastaje zbog neispunjenja tog božanskog obećanja, Novi Zavet dobija to zarazno uzbuđenje, budući da teži ka velikom ispunjenju božanskog plana. Avram je živeo u obećanoj zemlji, ali je nikada nije posedovao. U tome leži fascinantnost Biblije i izazov koji pruža vera. Uzbuđenje koje opstaje zato što smo svaki dan na korak bliže ponovnom pojavljivanju tih heroja vere (i svih vernika posle njih) kako bi, *putem vaskrsenja iz mrtvih*,

dobili svoju nagradu (Jevr. 11:35). Kao što je pisac Poslanice Jevrejima primetio, patrijarsi „*pomreše ne primivši obećanja*“ (Jevr. 11:13, 39). Novi Zavet nas uči da je naša nada njihova nada, a njihova zemlja takođe i naša. Zemlja pripada Isusu, a on će je podeliti sa sledbenicima koji su sunaslednici obećane zemlje (Gal. 3:19; Rim. 8:17; 2. Tim. 2:12).

Važna referenca u 1. knjizi Mojsijevoj se odnosi na Avramove potomke, njegovo „seme“ (1. Moj. 13:15; 15:18; 17:8), i podseća nas na „seme“ obećano Evi (1. Moj. 3:15). U Njemu će katastrofa koju je napravila Zmija biti ispravljena. Kao što smo videli, Pavle prepoznaje da je Veliki Potomak niko drugi do sam Mesija („semenu tvom, koje je Hristos“ Gal. 3:16), dugo očekivani oslobodilac Izraela i celog sveta (Jovan 1:49; 4:42). Isusu je dat zadatak da eliminiše kaos koji je načinio Satana. Kroz Isusa će biti obnovljen status čoveka kao Božjeg predstavnika na zemlji. On će zauvek poraziti zle sile (Kol. 2:15). Apostol Jovan je Mesijinu ulogu jezgrovito opisao: „Zato se javi Sin Božji da raskopa dela đavolja“ (1. Jov. 3:8). Isus je definisao kako će taj posao biti obavljen kada je objavio svrhu svoje misije: „A On im reče: i drugim gradovima treba mi propovedati jevanđelje o carstvu Božijem; *jer sam na to poslan*“ (Luka 4:43). To ostaje uloga crkve do povratka Hrista koji će preuzeti vlast nad svetom (Matej 24:14).

Poruka koja je došla do Avrama sadrži sve suštinske delove božanskog Plana, pa stoga i cele Biblije. Obećanja data „ocu vernih“ daju nezamenljivu osnovu za pravilno razumevanje apostolskog hrišćanstva. Ona predstavljaju koren svega što je Isus propovedao. U Isusovo mišljenje je, putem njegovog temeljnog proučavanja Hebrejske Biblije, usađeno sledeće shvatanje Božjih namera za svet: Potomak koji je obećan Evi, kasnije nazvan Mesija ili Pomazanik (Hrist), će poteći iz Avramove porodice, i on će zauvek zauzeti zemlju u Izraelu i ceo svet. Avram, kao prototip vernika, će takođe uživati u tom obećanom nasleđu, iako tokom svog života nije ništa nasledio. Dugoročnost božanskog blagoslova, koji je namenjen Avramu, trenutno pokreće pitanje besmrtnosti. Koji je smisao Avramovog beskrajnog nasleđa

osim u slučaju da se njegov život može beskonačno produžiti da bi on u njemu uživao? Avram je umro i zaspao sa svojim očevima. Večno nasleđe, stoga, može jedino imati smisla samo ako Avram opet može oživeti. Mi se ovde susrećemo sa apsolutnom neophodnošću *vaskrsenja iz mrtvih* u božanskom planu.

Generacije su prošle i od potomaka Avrama, Isaka i Jakova je nastao narod Izraela (2. Moj. 1:1-7). Izbegavši iz strašnog ropstva u Egiptu (2. Moj. 14; 15), narod je lutao divljinom pod vođstvom Mojsija (2. Moj. 16-40) i došao do obećane zemlje pod Isusom Navinom (Isus Navin 1-24). Da li je to konačno bilo ispunjenje obećanja datog Avramu? Svakako ne u konačnom obliku, za Avrama, kome je obećana zemlja na poklon, koji je davno sahranjen, a obećani Potomak, veliki Oslobodilac, se još nije pojavio. Poruka je opstala kroz vekove kao svetlo koje je vodilo narod Izraela. Nije se iskrivila kako je vreme prolazilo i dobija divnu jasnoću u životu voljenog izraelskog kralja Davida, sina Jesejevog. Božjim delovanjem u životu ovog proslavljenog psalmiste, proroka i vladara, poruka je dobila impuls, projektujući nadanja vernika prema rođenju Mesije Isusa i daleko posle toga do obećanog Carstva mira.

David, „skica“ budućeg Mesije

Nevažni osmi sin pastira, jednostavni pastir sa lepim očima (1. Sam. 16:12), David postaje (pored Avrama i Mojsija) najvažnija figura u Istoriji Izraela i razvoja božanskog Plana. Uprkos očiglednim teškoćama, on se istakao svojom srčanom posvećenošću Bogu i za taj visoki položaj je obdaren darom božanskog Duha koji ga označava kao Božjeg pomazanog kralja (tj. Mesije) (1. Sam. 16:1-3, 12-13). On je zaista čovek u Božjem srcu i Duhu, koji ima osećaja za božanski Plan koji se odvija (1. Sam. 13:14, 16:7; Dela 13:22). Kroz proroka Natana je antička poruka potvrđena Davidu. Još jednom se pojavljuje obećanje važnog potomka, koji će jednog dana zauvek uspostaviti Carstvo, koje je dato Davidu kao obećano nasleđe (2. Sam. 7:12-17). Veza sa ranijim obećanjem datim Avramu je očigledna. Podarena zemlja automatski zahteva vladara koji će ići uz nju. Nепrekidna dinastija i carstvo je obećano Davidu. U toj *Poruci o carstvu*, koja predstavlja seme jevanđelja,

koje je Isus kasnije propovedao (Matej 13:19), David vidi „uputstva i proročanstvo koje će usmeravati sudbinu čovečanstva.“⁹ Po svom obimu poruka je postala univerzalna. Budućnost celog čovečanstva je vezana za obećanje o Velikom Sinu Davidovom, Mesiji, čije će Carstvo, obećana zemlja, pružiti konačno rešenje svim problemima sveta, kao i konačni odgovor na „jevrejski problem“. Zasnovana na ranijem ugovoru o zemlji sa Avramom, Davidova obećanja sadrže sledeća uverenja: „I odrediću mesto narodu svom Izrailju, i posadiću ga, te će nastaviti u svom mestu, i neće se više pretresati, niti će ih više mučiti nepravednici kao pre“ (2. Sam. 7:10).

Na tim velikim temama koje se tiču stalne sigurnosti, monarhije i teritorije se zasniva celokupna struktura biblijske priče. Treba sa pažnjom primetiti da poruka nikada nije samo „religijska“. Ona je kako nacionalna tako i univerzalna – i odnosi sa na budućnost zemlje.

Bekstvo i povratak u zemlju

Podela Davidovog kraljevstva na severni Izrael i južnu Judeju se dogodio nedugo posle smrti Solomona, Davidovog slavnog, ali veoma nesavršenog naslednika. Uz neke izuzetke u Judeji, Davidovi potomci koji su vladali Izraelom i Judejom nisu uspeli da dostignu Davidove visoke ideale. Napredovanje zla je učinilo da božanski sud postane neizbežan. Izrael je na severu podlegao invaziji asirskog carstva i raseljen je u drugoj polovini osmog veka p.n.e. (2. Carevima 17). Deset plemena je izgubljeno u istoriji. Južno kraljevstvo Judeja je preživelo do kraja šestog veka. Zloba jevrejskih kraljeva je izazvala božansku posetu u obliku vavilonskog kralja Nabukodonosora koji je preselio Zedekiju, kralja Izraela, i mnoge Jevreje u Vavilon (2. Carevima 24; 25). Izraelski presto je prestao da postoji. Persijski kralj Kir je dozvolio Jevrejima da se vrate u zemlju pod Jezdrom i Nemijom (2. Dnevnika 36:20-23; Jezdra; Nemija), ali se obećano Carstvo Božje na zemlji nije pojavilo. Mesija, oslobodilac, još uvek nije bio rođen. Tokom većeg dela četiri stotine „tihih godina“ između završetka Starozavetnog kanona i Isusovog rođenja narod se mučio pod vladavinom

⁹ W.J. Dumbrell, "The Davidic Covenant," *The Reformed Theological Review* (39), Maj-Avg. 1980.

grčkog Seleukidskog kraljevstva. Uprkos svim razočarenjima, vernici nikada nisu izgubili veru u Božji savez sa Avramom i Davidom, koje će obezbediti konačnu obnovu i oslobođenje pod vladavinom obećanog Mesije.

Rođenje Oslobodioca

Reči ne mogu opisati osećanja dve žene koje su odabrane da rode decu kroz koju će se stara obećanja ispuniti. Lukini opisi rođenja Jovana Krstitelja i njegovog, daleko većeg i jedinstvenog, naslednika Isusa su puni uzbuđenja i mesijanskih očekivanja. Od početka istorije vernici su očekivali dolazak onoga koji će biti opunomoćen da ispravi tragediju, koja je zadesila Adama i Evu i čovečanstvo u celini. To je Car Mesija, Božji poslanik, ispunjen božanskim Duhom, koji će pobediti duhovne snage tame koje su porobile prve roditelje čovečanstva, kao i njihove buduće potomke. Zmijino razorno delo je očigledno svuda u čovečanstvu koje pati,¹⁰ ali je Božji Duh u Isusu daleko snažniji. Novozavetni opisi njegove službe opisuju dramatično pobeđivanje zla putem jedinstvenog božanskog Duha kojim je bio obdaren. Koristeći Isusa kao ljudskog poslanika, drugog Adama, Bog je počeo da obnavlja svoju vlast i preuzima svoju pobunjenu provinciju zemlju iz kandži Đavola. Po rečima voljenog apostola, Isus je poslat da „raskopa dela đavolja“ (1. Jov. 3:8). Petar je predstavio suštinu Isusovog rada kao Mesije sledećim rečima „Vi znate Isusa iz Nazareta kako ga pomaza Bog Duhom Svetim i silom, koji prođe čineći dobro i isceljujući sve koje đavo beše nadvladao; jer Bog beše s njim“ (Dela 10:38).

Isusova služba se, kao što ćemo videti, sastojala od proglašavanja dobrih vesti o dolasku Carstva Božjeg, te prekretnice u istoriji sveta za kojom žudi svaki pobožni Izraelac. Poruka Isusovog Jevanđelja je obnovila nade u ispunjenje svega što su proroci, kao eksponenti Avramovog i Davidovog zaveta, predvideli. Suštinu Isusovog propovedanja čini kako obećanje, tako i

¹⁰ Vodeći nutricionista kaže da je Amerika „bolesna na nivou epidemije“ (Ruth Swope, *Green Leaves of Barley*, National Preventive Health Services, 1987, str. 13). Snažna veza između fizičkog i duhovnog zdravlja (kao i između praktikovanja medicine i teologije) pokazuje da smo mi možda i duhovno oboleli.

upozorenje: Carstvo Božje dolazi; iskupite se Bogu. Verujte poruci Jevanđelja. Pripremite se za veliki sudnji dan. Pripremite se za veliku podelu čovečanstva u dve kategorije dobra i zla, vernika i nevernika, žita i kukolja (Matej 3:12). Poruka koju je najavio Isus treba da bude Mesijina crkva do dolaska Carstva za koje se molimo (Matej 24:14; 28:19, 20).

Uprkos njegovoj veličanstvenoj službi u Izraelu, samo je šačica ljudi reagovala na Isusovu poruku. To odbijanje je Jovan opisao ovim upečatljivim rečima: „K svojim dođe, i svoji Ga ne primiše“ (Jovan 1:11).¹¹ Upravo su eksponenti tradicionalne religije, zaslepljeni svojom teologijom koju je sačinio čovek, a koji su uprkos tome tvrdili da se pridržavaju istih svetih spisa kao i on (Matej 23:13; 15:7-9; 22:29), bili ti koji su se pridružili rimskim vlastima u presudi kojom je osuđen na sramnu smrt na krstu, kao da je kriminalac. Da nije bilo velikog čuda vaskrsenja, tu bi se priča završila. Ipak, ona je zapravo tek počela. Oživljavanje Isusa vaskrsenjem (Dela 1:3; 10:41) označava ključnu fazu u velikom planu za spasenje čovečanstva. To je začetak novog stvaranja besmrtnih ljudskih bića, obnova ideala koji je Bog zamislio od početka. Čovečanstvo doživljava novi početak kroz Isusa. Vaskrsnućem jednog čoveka, Isusa, u večni život se svima nama koji idemo njegovim stopama, otvara mogućnost za istu sudbinu.

Neuspeh podeljene crkve leži u tome što je prestala da prenosi poruku spasenja do velikog vrhunca. Nesigurna u pogledu svog puta, ona se ne može sa sigurnošću obraćati svetu. Nešto se dogodilo što je bacilo dimnu zavesu preko puta koji vodi do cilja. Za nejedinstvenu crkvu je simptomatičan taj katastrofalni gubitak vizije. Srećom, mi ne moramo da ostanemo u mraku sumnji. Rani hrišćani su nam dali pošteno upozorenje o opasnostima koje leže u slepilu. Teškoću predstavlja to što je čovek dvadesetog veka, zbog svoje mudrosti, zanemario ta upozorenja i trudi se iz sve snage da ih odbaci kao sujeverje. Sjajan napredak „nauke“, koja zapravo samo predstavlja otkrivanje

¹¹ Vidi. Komentar E.C. Hoskyns-a (*The Fourth Gospel*, London: Faber and Faber, 1947, str. 146): „On je došao na svoj posed ili dom“. Izrael pripada Mesiji kao nasleđe. Neprihvatanje pri prvom dolasku ne poništava Božji plan da mu da zemlju pri drugom dolasku.

kako Božji univerzum funkcioniše, je mnoge naveo na iluziju da treba da verujemo samo u ono što može da se izmeri u epruveti ili da se vidi fizičkim okom. Ta filozofija trenutno baca senku na istinu božanskog plana iz Biblije. Zmija se još jednom pojavljuje da dovodi u pitanje Reč Božju (2. Kor. 11:3, 4). Đavolova propaganda insistira na tome da se biblijska čuda ne uklapaju u savremene naučne poglede na svet. Isusovo vaskrsnuće nauka nije uočila. Na taj način se Božja ruka u istoriji odbacuje, a Njegova namera da podari besmrtnost svima koji ga prepoznaju kao aktivnog arhitektu plana da nas spase iz naših rastućih neprilika, uključujući i naše univerzalno robovanje smrti, se tretira sa prezirom. To je velika ljudska tragedija. Uprkos našem pokazivanju religije, mnogi u velikoj meri zatvaraju oči pred Božjom namerom za zemlju. Mnogim vernicima bi bilo teško da se prisete Avramovog i Davidovog zaveta i njegovog vitalnog značaja za hrišćansko jevanđelje. Mnogi su zbunjeni kada im se postavi pitanje da definišu Carstvo Božje u Isusovim učenjima. Opažanje dobro poznatog prevodioca, J.B. Phillips-a ukazuje na uznemirujuće neznanje u vezi hrišćanske vere u sofisticiranom savremenom svetu. On je bio šokiran stotinama razgovora koje je vodio sa ljudima najvećeg intelektualnog kalibra.

Koji očigledno nemaju pojma o suštini hrišćanstva. Ja ni na jedan način nisam pokušao da ih uhvatim u neznanju; ja sam jednostavno i suptilno pokušavao da saznam šta znaju o Novom Zavetu. Zaključio sam da praktično ne znaju ništa. Smatram da je to tužno i donekle zastrašujuće. To znači da se najvažniji događaj u istoriji elegantno i tiho zaobilazi. Ne zbog toga što su dokazi proučeni i što je utvrđeno da su neubedljivi, već jednostavno zbog toga što nikada nisu bili proučeni.¹²

Jedan od zanimljivih fenomena savremenog doba je da se beskonačno neznanje u vezi hrišćanske vere smatra savršeno vrednim poštovanja. Muškarci i žene koji bi se duboko postideli kada bi se otkrilo njihovo neznanje u pogledu poezije, muzike, baleta ili slikarstva, na primer, nisu ni malo uznemireni kada se pokaže njihovo neznanje u pogledu Novog Zaveta...

¹² *The Ring of Truth*, Hodder and Stoughton, 1967, str. 11.

Muškarci i žene veoma retko posvete iskrenu i zrelu pažnju onome što piše u Novom Zvetu, a onda zaključe da je Isus jednostavno bio čovek u zabludi... Istina nije da su ljudi Novom Zvetu posvetili ozbiljnu pažnju i zaključili da je neistinit, već da mu nikada nisu ni posvetili svoju ozbiljnu pažnju.¹³

Uloga ujedinjene crkve je da bude čuvar božanske poruke koja jedina daje značenje univerzumu u kome se nalazi čovek. Njoj je poverene poruka, veliki plan, koji usmerava sudbinu čovečanstva. U njoj se čuje Božji glas. To nisu samo teološke fraze. Ona predstavlja srce biblijskog nasleđa, na kome se crkva mora zasnivati, ukoliko zaista želi da bude crkva. Postojanje mnogih sukobljenih crkava samo ističe hitnost koja je potrebna prilikom jasnog iskazivanja poruke oko koje treba da se okupe razjedinjene crkve, koje će pružiti utehu i nadu celom svetu.

¹³ *The Young Church in Action*, London: Geoffrey Bles, 1955, str. ix, x.

2. Demaskiranje zločinca

Velika većina onih koji tvrde da su sledbenici hrišćanskog otkrovenja odavno su prestali da ozbiljno shvataju realnost jedne od glavnih figura biblijskih zapisa. Njegovo ime je Satana, neprijatelj. Novi Zavet i najraniji postapostolski spisi ga identifikuju kao Zmiju koja je narušila mir Rajskog Vrta.¹ Njegovo hebrejsko ime se u Hebrejskoj Bibliji (koju danas nazivamo Stari Zavet) povezuje sa reči *seraph*,² što ukazuje na njegovu povezanost sa svetom anđeoskih bića u čijem se društvu nalazi u Knjizi o Jovu (Jov 1:6; 2:1). Novozavetni hrišćani su toga veoma svesni. Njemu je dozvoljeno da ima veliki uticaj nad čovečanstvom (1. Jov. 5:19; Otkr. 12:9) i ima pravo da se naziva „bog sveta ovog“ (2. Kor. 4:4), odnosno celog perioda ljudske istorije do povratka Hrista koji će doneti novo doba Carstva Božjeg na zemlji.³

Đavo je takođe prvi lažov (Jovan 8:44). On je takođe veliki obmanjivač (2. Kor. 11:3, 4, 13-15). Sa ciljem da uništi što veći deo čovečanstva, njegov rad je usmeren ka ometanju i iskrivljenju istine božanske poruke,

¹ 2. Kor. 11:3, 14 gde se povlači paralela između Zmije i Đavola. Otkr. 12:9 i 20:2 ih izjednačavaju.

² U 4. knj. Mojsijevoj 21:6,8 *nachach* (zmije 1. knj. Mojsijeva 3:1) i *saraph* (vatrena zmija) se u blisku povezuje. *Seraphim* (množina) se pojavljuju kao nebeska bića u Isa. 6:2,6.

³ Pavle smatra ceo period ljudske istorije sve do budućeg uspostavljanja Carstva „sadašnjim svetom zlim“ (Gal. 1:4).

koja osvetljava put ka besmrtnosti.⁴ Njegovi metodi su suptilni i podli. Na tome bi mu pozavideo svaki savremeni prevarant. Kao neprijatelj Boga i čovečanstva, Satana preferira da bude sakriven. Njegov posao je lakše obaviti kada su ljudi ubeđeni da on ne postoji!

U Novozavetnoj crkvi, uključujući i Isusa, je bilo uobičajeno verovanje da je Satana pali anđeo. Pavle ga opisuje kako nosi masku anđela svetla, nagoveštavajući na taj način da je on prurušeni anđeo tame (2. Kor. 11:14). On poseduje moć da fascinira, budući da se prurušava u glasnika svetla. Njegovi ljudski agenti, otkriva Pavle, svoj stvarni identitet sakrivaju iza fasade dobrote (2. Kor. 11:13, 15). Očigledno je da je Satanina administracija opasan protivnik koji zasluđuje podrobno preispitivanje od strane hrišćana koji žele da izbegnu da budu prevareni. Apostol Jovan izjavljuje da Satana drži ceo svet u kandžama obmane (1. Jov. 5:19; Otkr. 12:9). Njegov program nemilosrdne antibiblijske propagande ima za cilj da navede ljude da poveruju njegovim lažima. Njegov metod je predavljanja poluistina, najlukaviji metod obmane. Pavle ga vidi kao izuzetno aktivnu, uvek prisutnu pretnju hrišćanima koje apostol savetuje da uvek budu svesni njegovih metoda (2. Kor. 2:11). Pavle se ne uzdržava da propovednike lažnog hrišćanstva označi kao Đavolove sluge (2. Kor. 11:13, 15). Jedini lek protiv prevare je potpuno znanje i strast prema istini (2. Sol. 2:10-13).

Novi Zavet je veoma jasan u pogledu razjašnjavanja da Đavo u velikoj meri radi na polju religije. Književnike i Fariseje, predstavnike religijskog establišmenta u Isusovo vreme, Isus vidi kao Đavolove glavne eksponente (Matej 23:33).⁵ Oni su postali Đavolove sluge, a Isus ih je beskompromisno osuđivao. Oni su bili meta njegovog pravednog besa, zato što su njihove reli-

⁴ U 1. Sol. 2:18 Đavo ometa Pavlove misionarske aktivnosti. Kada se propoveda jevanđelje o Carstvu Đavo ima nameru da proguta poruku pre nego što se ukoreni u ljudskom umu (Mat. 13:19; Luka 8:12). Njegova namera je da uništi ljude iz Carstva. Odatle potiče Irodov pokušaj da eliminiše Mesiju (Mat. 2:3-18) i pretnja Đavola mesijanskoj zajednici pod Isusovim vođstvom (Otkr. 12:4, 13-18). Petar za Satanu kaže da je „suparnik vaš, đavo, kao lav ričući hodi i traži koga da proždere“ (Mat. 25:41).

⁵ On im preti uništenjem u večnom ognju, sudbinom namenjenom samom Đavolu i njegovim anđeoskim kohortama (Mat. 25:41).

gijske tradicije bile u sukobu sa božanskom porukom i držale su ljude u mraku. Budući da te lažne verske vođe nisu želele da načine ni jedan jedini ustupak, oni su svoje sledbenike učinili „sinovima paklenim“ (Mat. 23:15).

Naivno je misliti da je ukorenjena religija mogla biti neprijatelj istine samo u Palestini iz prvog veka. I apostoli i Isus su degenerisanu religiju posmatrali kao stalnu, ako ne i rastuću, osobinu čovekovog neuspeha da spozna Boga (Mat. 24:4, 5, 24; 1. Tim. 4:1-3; 2. Tim. 3:13). U potrazi za uzrocima podela, koje su prisutne u našim savremenim crkvama, moramo u potpunosti shvatiti način na koji tradicija, koja se nekritički prenosi sa generacije na generaciju, može nepristrasno čitanje Novozavetnih dokumenata učiniti praktično nemogućim. Vodeći glasnogovornik jevanđelista u Engleskoj nas upozorava na tu opasnost:

Ljudi koji se pridržavaju principa „Sola Scriptura“ [„Mi se pridržavamo samo Biblije“] (što veruju da čine) često se zapravo pridržavaju tradicionalne škole tumačenja „Sola Scriptura.“ Evangelistički protestanti mogu biti robovi tradicije isto kao i katolici ili pravoslavni hrišćani; samo što oni ne shvataju da je to tradicija.⁶

Veoma je retko naći nekoga ko je voljan da preispita svoja verovanja na svetlu pravila za koja kaže da ih se pridržava. Malo je verovatno da vernici proučavaju Bibliju kako bi proverili ono čemu ih crkva uči.⁷ Većina jednostavno pretpostavlja da su njihova učenja zasnovana na onome što su Isus i apostoli propovedali.

Jedan od najupečatljivijih primera tradicije koja se kosi sa hrišćanskom dokumentima se pronalazi u maloj grupi vernika koji se nazivaju hristadelfijanci. Njihov osnivač⁸ je skoro stradao u brodolomu i zavetovao se da će, ako ikada bezbedno stigne na kopno, detaljno istražiti hrišćansku religiju. On je tada preuzeo plemeniti zadatak proučavanja Biblije kako bi otkrio originalna Isusova učenja. On je postao uveren da je veći deo onoga što se naziva hrišćanstvom bazirano na tradicijama koje su počele da se infiltriraju u crkvu nekih 100 godina posle Isusove smrti. U svojoj želji da se suprotstavi

⁶ F.F. Bruce, iz korespodencije, 13, jun 1981.

⁷ Klasičan primer koristi od ličnog proučavanja Svetog Pisma, iz prve ruke, se pronalazi u Delima 17:11. Verijci su svakodnevno proučavali Bibliju kako bi se uverili da im Pavle govori istinu. Rezultat je bio taj što su mnogi postali vernici.

⁸ John Thomas (1805-1871).

popularnoj grešci, koja prikazuje Đavola kao strašno čudovište koje boravi u vatrama pakla, on je tvrdio da izraz Đavo u Svetom Pismu ne označava ništa više od zla koje se nalazi u ljudskoj prirodi.⁹ Iako se sa pravom može reći da mnogi vernici verovatno razmišljaju o Đavolu na neličan način, za razliku od ranih hrišćana, zapanjujuće je videti da hristadelfijanci, u svojoj vatrenoj privrženosti jednostavnom čitanju Biblije, u sukobu između Đavola i Isusa u divljini vide Isusa, koji razgovara sam sa sobom, zapravo sa sopstvenom zlom ljudskom prirodom! (Matej 4:1-11; Marko 1:12, 13; Luka 4:1-13).

Jedno od najjasnijih biblijskih učenja je da je Đavo ličnost koja postoji van čoveka. Izraz „Đavo“ u Hebrejskoj Bibliji nikada nije reč koja označava unutrašnje zlo u ljudskom srcu. „Satana“, protiv koga se Isus bori u Bibliji, uvek označava neprijatelja, ljudskog ili nadljudskog, koji je *van* čoveka.¹⁰ Stoga je velika greška značenje „ljudska priroda“ pripisati reči „Satana“ kada se ona pojavljuje u Novom Zavetu. Pisci Novog Zaveta su veliki deo prostora posvetili pokazivanju da postoji svet nevidljivih zlih duhova koji su stvarni kao i sveti anđeli (Efes. 6:10-17). Pobjeda Isusa nad tim zlim snagama je za sledbenike bio dokaz da će kosmičke sile koje leže iza vidljivog zla na zemlji biti poražene (Luka 10: 17-20). Isusu je upravo superiorna energija Duha Božjeg, koja mu je data, omogućila da izvodi neverovatna čuda egzorcizma i lečenja koja su zabeležena u sva četiri opisa njegove službe (Dela 10:38). Poreći realnost Satane i demona, uprkos hrišćanskim autorima, koji se trude da pokažu njihovo postojanje je svakako dokaz stege, koju tradicija ima nad umovima čak i onih čija je posvećenost veri dokazana njihovim primernim životima. Poricanje postojanja sveta natprirodnog zla je deo „naučnog“ racionalizma koji je privukao čak i neke koji veruju u božansko otkrovenje.

⁹ Njegovi argumenti se mogu pogledati u *Elpis Israel*, str. 88-91.

¹⁰ Videti 1. Car. 11:14; 1. Sam. 29:4; Jov 1:6; 2:1; Zah. 3:1 gde je „Sotona“ spoljašnji neprijatelj. U cilju diskusije o ličnosti Đavola, pogledajte autorovu knjigu "Satan, the Personal Devil," Restoration Fellowship, 1981 .

Đavo je izvojevao značajnu pobjedu kada je uspeo da veru u njegovo postojanje prebaci u prošlo „nenaučno“ doba – u velikoj meri zbog toga što je učinjeno da se čini kao da su Isus i Apostoli mnogo manje inteligentni od savremenog sofisticiranog čoveka. Kada je Luka napisao (ono što mi nazivamo) četvrto poglavlje svoje rasprave o hrišćanstvu, on je opisao susret Đavola i Isusa. Događaj je precizno smešten u istoriji. Scena se nalazi u judejskoj divljini, a epizoda je trajala tokom nekih šest nedelja. Kada je Satana iscrpeo sve pokušaje da zavede Mesiju da odbaci lojalnost Bogu, on ga je ostavio (Luka 4:13) i anđeli su došli da mu propovedaju (Mat. 4:11) – ni trenutka prerano, budući da Isus nije ništa jeo četrdeset dana. Đavolovo prilaznje Isusu – prišao mu je i govorio (Matej 4:3) – nije ništa manje čvrsta istorijska činjenica od prilaska sledbenika ili Fariseja (Matej 24:1; 19:3). Ukoliko mislimo drugačije, pogrešno smo protumačili opise. Mi takođe previđamo sjajnu paralelu između opisa iskušenja u 1. knjizi Mojsijevoj i u jevanđeljima. U prvom slučaju, spoljašnje iskušenje, „Zmija“, prilazi prvoj ženi (1. Moj. 3:1). U drugom, spoljašnji neprijatelj, Đavo, se pojavljuje kako bi kušao vođu nove ljudske rase. U 1. knjizi Mojsijevoj opis se završava dolaskom anđela koji čuvaju pristup drvetu života (1. Moj. 3:24). U Jevanđeljima, takođe, anđeli dolaze da služe pobedniku, drugom Adamu, Mesiji Isusu (Mat. 4:11), koji sam predstavlja put do života (Jovan 14:6). Marko nam takođe prenosi da je Isus bio sa divljim životinjama¹¹ što pokazuje da će se čak i priroda jednog dana vratiti u harmoniju raja, kada se Mesija vrati da vlada svojim Carstvom (Osija 2:18; Isa. 11:6-9).

U Bibliji se postojanje neke osobe ne dokazuje njenom vidljivošću. Pomodarska škola savremene teologije zahteva od nas da verujemo da se natprirodna dimenzija Novog Zaveta treba „drugačije tumačiti“ (zapravo potpuno izbrisati) kako bi hrišćanstvo postalo prijemčivo sekularnom čoveku dvadesetog veka. Ta smela teorija će, zapravo, sekularnog čoveka ostaviti sekularnim kao što je i bio. Neće učiniti ništa da ga uključi u stvarni svet Duha, u kome se jedino mogu naći rešenja za sve njegove probleme.

¹¹ Marko 1:13. Sin Čovečji “istiniti čovek”, Isus je bio taj koji je savladao „zverinje“ iz Danila 7 i na taj način ispunio ulogu namenjenu čoveku kao Adamu, koji treba da dominira prirodom (1. Moj. 1:26).

Zahvaljujući pažljivom radu biblijskih pisaca mi se ne nalazimo u mraku u pogledu Sataninih metoda. On jasno razume ljudsku prirodu. On takođe poznaje Bibliju. On ne beži od njenog citiranja ako će to poslužiti njegovoj nameri, a on je vešt u izmeni reči tu i tamo kako bi postigao cilj (Matej 4:6). Kao i Zmija iz 1. knjige Mojsijeve, on je dovoljno ubedljiv da navede Evu na fatalnu neposlušnost u dve kratke izjave, koje sadrže samo dvadeset i šest reči (1. Moj. 3:1, 4, 5). Njegova tehnika podrazumeva dovodenje u pitanje Božjih reči, pogrešno citiranje, izjavu koja je istinita, a koju prati potpuna kontradikcija. Predstava je stvorila dovoljno zabune kako bi Eva prestala da jasno razmišlja (1. Moj. 3:6). Satana se odavno pokazao kao majstor za poluistine. Neznanje o Bibliji olakšava njegov posao (vidi Osija 4:6).

Istorija čovečanstva, a posebno religije, nosi pečat Sataninog neprekidnog mešanja – koja, međutim, nikada nisu izvan granica koje je za njega odredio onaj koji je sve stvorio sa veoma dobrom namerom. Pored Boga, Oca, i Njegovog Sina Isusa, Satana je najznačajnija figura u duhovnoj drami koju opisuje Novi Zavet. On se smatra stalnom pretnjom, posebno u pogledu napretka dobrih vesti, odnosno jevanđelja – božanske poruke koja sadrži tajnu besmrtnosti (Matej 13:19; Luka 8:12; 1. Sol. 2:18). Njegova namera je da spreči hrišćane da stignu do svog cilja, dobijanje poklona večnog života (Rim. 2:7). Postojanje Satane, međutim, ne treba da bude izvor straha za dobro podučenog vernika. On osvaja superiornom moći Boga koji ga održava, pod uslovom da je on spreman da traži istinu nasuprot Sataninim lažima, stalno proveravajući ono što je saznao koristeći božanski standard istine koji se nalazi u Svetom Pismu. Satanina aktivnost je koncentrisana na frustriranje hrišćana prilikom napredovanja unoseći konfuziju u božanske instrukcije koje otkrivaju put do večnog života (1. Sol. 2:18; 2. Kor. 11:3, 4, 13-15).

Satana je brzo uvideo da Biblija sadrži informacije koje je otkrilo božanstvo i koje mogu pomoći da se hrišćanska namera izvede sa uspehom. Njegova je namera da te „tajne“ učini nerazumljivim. Pred njim se u tom smislu otvaraju mnogi putevi. Jedna je da baci sumnju na pouzdanost dokumenata, koji beleže prvobitnu veru, koju je odobrio Bog. Veliki deo hrišćanskog sveta više nije siguran da je moguće saznati šta je Isus stvarno

propovedao. Armije učenjaka se bavila debatama oko toga da li reči koje se u Bibliji pripisuju Isusu zaista pripadaju njemu.¹² Ukoliko mi, međutim, nemamo pristupa Isusovim rečima, mi nemamo osnovu da sebe nazivamo hrišćanima. Jedno od čuda savremene crkve je njen kapacitet da zadrži Hristovo ime, a propoveda skoro bilo šta što odgovara religiji savremenog čoveka.¹³ „Hrist“ iz vere često ima samo tanku vezu sa Isusom iz istorije. Isusa plodni religiozni um čoveka može zamišljati na mnogo načina koji imaju malo ili ništa sa Isusom, kao istorijskom figurom.

Još jedan Satanin trik je da optuži originalne pisce da su bili u zabludi u vezi Isusovog života. Njihovo verovanje u vaskrsnuće je, po njemu, objašnjivo samo kao priželjkivanje ili možda halucinacija. Efikasnost tih tehnika se vidi u široko raširenim sumnjama među vernicima, koje potiču od sumnji, koje imaju propovednici i univerzitetski teolozi o Isusovom vaskrsnuću, kao istorijskoj činjenici. Po Novozavetnim standardima, takvi sledbenici se označavaju kao nevernici. Njihovo stanovište je zaista žalosno, budući da se niko ne može nadati sopstvenom vaskrsnuću ukoliko ne veruje u Hristovo! „Hrišćanstvo“ bez verovanja u vaskrsnuće kao istorijsku činjenicu, kako Isusovo vaskrsnuće u prošlosti i vernika u budućnosti, ne predstavlja istu veru kao što je biblijska vera. Pavle je pronicljivo rekao „A ako Hristos ne usta, uzalud dakle propovedanje naše, a uzalud i vera vaša“ (1. Kor. 15:14, GNB).

Međutim, ne može se svačija vera u hrišćanske dokumente poljuljati tako lako. Za one koji zadržavaju čvrstu veru u pouzdanost Svetog Pisma je potreban suptilniji oblik obmane. Oni se moraju navesti da pomisle da su shvatili šta je Isus propovedao, dok im se daje iskrivljena ili redukovana verzija njegove poruke. Tokom dugog vremenskog perioda to će efikasno izazvati lažni osećaj sigurnosti iz koga će biti veoma nevoljni da izađu.

¹² Poslednjih godina je Jesus Seminar zapanjio javnost proizvoljnim odlukama o tome koje reči pripisane Isusu zaista njemu i pripadaju. Oni su zaključili da je Isus rekao oko 20% od onoga što mu se pripisuje.

¹³ Odobravanje seksualnih praksi koje Biblija osuđuje predstavlja upečatljiv primer.

Mora se naglasiti poenta. Neistražena tradicija je veliko oružje Satane. On zna da ukoliko su ljudi vaspitani da prihvate neko učenje, izjavu vere za koju pretpostavljaju da je zasnovana na originalnim učenjima apostola, ili koja ima podršku „velikih imena“ iz istorije crkve, veoma mali broj njih će se potruditi da uporedi njegovu istinitost sa Novozavetnim standardom. Oni će svojim vođama prepustiti da to učine umesto njih, i neće ih mnogo uznemiriti činjenica da vođe sukobljenih grupa, koji takođe tvrde da su hrišćani i čitaju iz iste Biblije, izvode veoma različite zaključke o veri. Na taj način se oni ograđuju od neprijatne stvarnosti podeljenog hrišćanstva. Kroz tradiciju koja uporno opstaje, podeljeno hrišćanstvo će trajati zauvek.

Hrišćanstvo bez dobro razvijenog smisla za stvarnost Satane i svakodnevnih sukoba hrišćana sa njim je izgubilo vezu sa svojim očevima osnivačima, a takođe je izgubilo bitku sa Đavolom. Ono će neizbežno prihvatiti nekritički stav prema onome što se propoveda kao istina, uljuljkano u verovanje da su sve verzije hrišćanstva ispravne na svoj način, budući da su ljudi iskreni vernici. Sledeći korak je usvajanje uverenja da sve religije sveta vode ka spasenju, budući da sve promovišu verovanje u istog Boga. Onima koji zastupaju „velikodušni“ pogled na podeljene crkve, nije palo na pamet da se zapitaju da li je Đavo bio izuzetno aktivan u propovedanju verzije ili verzija „hrišćanstva“, koje sakrivaju neke od ključnih elemenata božanskog plana za spasenje.

U pozivu za povratak hrišćanskom planu, apostolskoj veri koja je jednom za svagda data svecima (Judina 3), mi moramo insistirati da hrišćani prate Isusa obnavljajući pri tom verovanje u postojanje Satane i demona i njihovu stalnu kampanju obmane. Oni se moraju suočiti sa njima kao snagama koje izazivaju teološki kaos, koji se ogleda u postojanju toliko velikog broja hrišćanskih grupa. Ukoliko to učine, vernici će biti u stanju da uđu u svet rane crkve, umesto u svet koji nam predstavlja naučni humanizam. Upravo neuspeh prilikom shvatanja ko je stvarni neprijatelj udaljava veći deo hrišćanstva od Pavlovih klasičnih izjava da se, kao hrišćani, mi ne borimo protiv „krvi i tela“, već protiv nevidljivim „poglavarima i vlastima, i s upraviteljima tame ovog

sveta, s duhovima pakosti ispod neba“ (Efe. 6:12), koje predvodi „knez koji vlada u vetru“ (Efe. 2:2), „bog sveta ovog“ (2. Kor. 4:4). Bilo bi od velike koristi kada bi se Pavlova terminologija ponovo vratila među vernike. Pavle hrišćansku borbu vidi kao rat protiv „upravitelja tame“ (Efe. 6:12),¹⁴ astralnih božanstava sa ogromnim moćima. Za Pavla postoji veliki duhovni super-kriminalac koji je na slobodi i neumorno radi kako bi uništio ljudska bića svim raspoloživim sredstvima, a obmana je njegovo primarno oružje (Otkr. 12:9).¹⁵

Prepoznavanje biblijskog neprijatelja nas ne oslobađa od odgovornosti za sopstvene greške. Mi smo odgovorni za suprotstavljanje Đavolu (Jak. 4:7). Božansko otkrovenje je tu da ga stalno proučavamo (Ps. 1:1-2; 119; Isus Navin 2:8), ono je, kao što Pavle kaže, izvor „mudrosti koja vodi spasenju“ (2. Tim. 3:15), što predstavlja pobjedu nad Satanom kroz Isusa. Protivotrov za obmanu u svakoj situaciji je obaveštenost. Ukoliko se crkva ne „obrazuje“ u vezi Hrista i apostola (Dela 2:42), ona gubi bitku protiv Đavolovih „dezinformacija“. Alat za pobjedu nad Sataninim moćima su pri ruci, pod uslovom da ih uzmemo, predajući se rečima Isusa i apostola, koje su date kao jevanđelje o Carstvu Božjem.

Dobre vesti su da je Car Mesija već pobedio Satanu, iako posledice njegove pobjede još nisu vidljive (Jovan 16:11; Kol. 3:15). Biblija nam ne daje nadu za potpuno eliminisanje ljudske tragedije pre Isusovog drugog dolaska.¹⁶ Do tada, po Pavlovim rečima, „zli ljudi i varalice napredovaće na gore, varajući i varajući se“ (2. Tim. 3:13). Konačna pobjeda mora sačekati da se kao car ustoliči heroj biblijske drame, Isus, Mesija, određeni vladar Izraela i sveta; i „na prestolu Davidovom i u carstvu njegovom da se uredi i utvrdi sudom i pravdom od sada doveka“ (Isa. 9:7).

¹⁴ Pavlova reč je *kosmokratores*.

¹⁵ Ispravno učenje je ključno ako želimo da slavimo Boga u duhu i istini (Jovan 4:24). Osija žali za gubitkom ispravnog učenja „Izgibe moj narod, jer je bez znanja“ (Osija 4:6).

¹⁶ Satana je zatočen „da više ne prelašćuje narode“ tek po povratku Hrista na vlast (Otkr. 20:3)

3. Mesija-Kralj - Carstvo i zanemarivanje njegove poruke

Učeni američki teolog iz prošlog veka je bio intrigiran neverovatnom sposobnošću vernika da čitaju Bibliju sa ubeđenjem da njena poruka mora biti obavijena misterijom. Reči koje pod normalnim okolnostima ne dozvoljavaju prostor za pogrešno shvatanje u Biblijskom kontekstu, izgleda, izazivaju kompleksne probleme pri tumačenju:

Jedna od najčudnijih stvari na ovom svetu je način na koji neki ljudi čitaju Bibliju. Skoro da izgleda kao da su je okrenuli naopako i čitaju je unazad. „Imaju oči, ali ne mogu da vide“. Oni je hvale i poštuju je kao svetu i insistiraju na tome da svako treba da je ima, a opet je posmatraju kao neku neshvatljivu knjigu, koja predstavlja dobro štivo za propovednike, ali je daleko izvan domašaja njihovog shvatanja... Izgleda da je mnogi posmatraju kao knjigu zagonetki, punu poezije i nedostižne mudrosti, umesto jednostavno kao izvor informacija, koje je dao Otac svojoj neiskusnoj i ranjivoj deci. Mnoge koji se prihvate posla da pišu komentare o njoj, izgleda da stalno progoni ideja da u svakoj reči postoji nešto neshvatljivo, ili da se stvarni um duha ne može naći u jednostavnom razumevanju reči, već neka skrivena ili mistična analogija koju oni treba da otkriju.

Ja smatram da je Biblija knjiga za svakoga, a u njoj Bog govori tako da ga svako može razumeti, da je njen jezik usklađen sa uobičajenim značenjem govora i da se treba tumačiti na isti zdravorazumski način na koji treba da tumačimo volju preminulog oca, ili potvrdimo zna-

čenje poslovnog pisma. Njena namena je da pouči, i da na najshvatljiviji način ljudima prenese um i volju Boga. Kada Hrist govori o Sinu Čovečjem on misli na Sina Čovečjeg, a ne na rimsku vojsku. Kada govori o svom dolasku iz nebeskih oblaka, on govori o svom dolasku iz nebeskih oblaka, a ne o plovidbi ratnim brodovima po Mediteranu, ili marširanju vojnika po zemlji... Hrist je znao šta želi da kaže i kako da kaže ono što misli, a ja osećam obavezu da ga shvatim upravo na način kao što on govori.³³

Postoji mnogo mudrosti u pristupu učenog doktora Svetom Pismu. Iako se biblijska priča odvija u kulturi, koja je veoma daleko od nas, ona je napisana kako bi se prenele jednostavne informacije o Božjim namerama za ceo svet. Popularni stavovi o značenju hrišćanstva bi pretrpeli radikalne promene kada bi se biblijske izjave tretirale kao jezik koji je namenjen da bude shvaćen. Kada bi neko izjavio da će britanski princ jednog dana preuzeti presto svoje majke, kraljice Elizabete, i vladati kao kralj Engleske, to niko ne bi pogrešno shvatio. Kada božanski poslanik najavi Mariji da će njen sin Isus naslediti presto svog pretka Davida i vladati narodom Izraela (Luka 1:32, 33), ta izjava je izgleda obavijena misterijom. Oseća se potreba za armijom učenih izlagača, kako bi pomogli pri tumačenju.

Carski jezik koji govori o Isusu znači upravo to što govori

Veliki stepen jedinstva unutar hrišćanstva bi se postigao preko noći kada bi hrišćani reči božanskog poslanika čitali kao jasne izjave činjenica i prihvatili ih kao istinu. To je suština Avramove vere – verovati u ono što je Bog rekao da će se dogoditi, prihvatiti Njegovu reč. Prvo treba shvatiti da je Isus rođen zbog carskog položaja, a drugo da Davidov presto mora biti obnovljen u jednom trenutku kako bi ga Isus nasledio i postao Car Izraela. Jasno je da se to nije dogodilo. Kada bi proučili Isusov život u Palestini, otkrili bismo da je on, daleko od toga da je postao car, ubijen kao običan kriminalac od ruke Rimljana i sopstvenog naroda, Jevreja (Dela 2:23).

³³ J.A. Seiss, *The Last Times and the Great Commission*, Philadelphia: Smith, English and Co., 1863, str. 26.

Luka je sve to znao, budući da je to postalo istorija u vreme kada je on pisao svoj opis poruke koju je anđeo preneo Mariji (informacije je najverovatnije sakupio, tako što je lično pričao a Marijom). Luka, međutim, nije video nikakav problem u tome što je Isus umro pre nego što je postao car. Njemu je bilo jasno da je prvi deo Gavrilove poruke, date unapred na Isusovom začecu, potpuno ispunjen na Spasiteljevom rođenju u Vitlejemu. Upravo zbog toga ne postoji nijedan razlog za sumnju da će Isus takođe postati vladar Izraela. Taj deo najave se jednostavno još uvek nije ostvario. Nema sumnje da će se to dogoditi. Novi Zavet, koji predstavlja eho Starog, obećava uzdizanje Isusa na obnovljeni Davidov presto u Jerusalimu kada se u budućnosti vrati na zemlju.³⁴ Na taj način će on, takođe, naslediti obećanu zemlju, čiji je on zakoniti naslednik, u skladu sa obećanjem datim Avramu (Gal. 3:19).

Neobična konfuzija se pojavljuje u umovima nekih ljudi kada se suoče sa činjenicom da će Isus vladati Izraelom. Običan vernik nema nikakav problem u vezi istorijskih opisa koji kažu da je Isus rođen u Vitlejemu u vreme cara Iroda (Matej 2:1), ali izgledaju začuđeno pred mogućnošću njegove buduće vladavine Izraelom. Neprihvatanje jasnih izjava znači neverovanje. Da li to znači da hrišćani još uvek nisu postali vernici u punom obimu blagoslova iz jevanđelja? Prihvatanje jednostavnih podataka o budućoj Isusovoj službi, koje nam daje Luka, bi na dramatičan način ujedinilo vernike pod zastavom potpuno novog načela – ili, pre, obnovljenog posle godina zanemarivanja. Ono bi im podarilo jedinstvenu nadu i učinilo ih nosiocima dobrih vesti zbunjenom svetu. Oni bi bili u stanju da, sa apsolutnom sigurnošću, objave nešto što ima ogroman značaj za budućnost čovečanstva. Oni bi opet prihvatili Isusovu sopstvenu jevanđeljsku poruku – poruku o budućem Carstvu Božjem, čiji je on imenovani vladar (Marko 1:14, 15)

U poređenju sa ogromnim implikacijama Isusove buduće vladavine na Davidovom prestolu, rasprave o episkopijama, pričešću, ženama sveštenicima,

³⁴ Dela 1:6; 3:21; Dela 26:6, 7; Otkr. 11:15-17. Obratite pažnju da Mesija počinje da vlada (st. 17) kada se vrati, u vreme vaskrsnuća iz mrtvih (Otkr. 11:18). Matej 25:31 na sličan način obeležava početak Hristove vladavine u vreme kada „dode u slavi.“

ili načinu krštavanja bi brzo postale beznačajne. Barijere između denominacija bi bile srušene. Takva dramatična revolucija bi zapravo značila da su crkve konačno prihvatile Isusa kao *Mesiju*, kao onog kome je suđeno da vlada svetom iz Jerusalima. Oni ne shvataju da njihova tradicionalna učenja ne ostavljaju skoro uopšte prostora za stvarna uverenja o njegovom mesijanstvu. Crkvena tradicija mu je oduzela njegov presto i njegovu zemlju. Jedna od velikih istorijskih ironija je to što Isusov sopstveni narod njega nije želeo u zemlji koja mu pripada kao Mesiji.³⁵ Ali da li hrišćani dvadesetog veka žele da se on vrati u Izrael – zemlju koja mu pripada po rođenju u skladu sa velikim zavetom sa Avramom i njegovim „semenom“?

Šta se to dogodilo što je najjednostavniju informaciju o Isusu učinilo iskrivljenom? Kako je obećanje o njegovom budućem carovanju u Izraelu izbledelo iz učenja? Zašto klasična učenja ne sadrže nijednu reč o Isusovoj sudbini kao vladara sveta u Jerusalimu?³⁶ Kako stvari stoje, većina vernika ne prihvata osnovnu činjenicu o Isusu, koju je anđeo Gavriilo preneo Mariji i koju ceo Novi Zavet prihvata kao centralni princip vere – da je Isusu suđen carski položaj kao nasledniku Davidovog prestola (Luka 1:32, 33). Može li popularni Isus zaista biti Isus iz Biblije, kada se njegovi biblijski opisi tako široko odbacuju? Da li verovanje u princa, za koga ne postoji nada da će postati kralj Engleske, zaista verovanje u princa koji je prividni naslednik?

Neki će nesumnjivo protestovati i reći da je Isus već dobio svoje carstvo na Davidovom prestolu na nebu kada se uzdigao. Tu pretpostavku Novozavetna crkva ne bi prihvatila. Zato što oni znaju da je Isus posle svog vaskrsnuća uzvišen do prestola svog Oca na nebu (Dela 2:33), ne postoji ništa problematičnije od Davidovog prestola koji je trajno premešten u carstvo

³⁵ Jovan 1:11 kaže da je Isus došao na sopstveni posed (mergina u NASV), a da ga njegov sopstveni narod nije primio.

³⁶ Učenja zapravo govore veoma malo o istorijskom životu Isusa, osim što pominju njegovo rođenje. Ona nejasno govore o tome šta će on raditi u budućnosti. Nikejsko učenje prilazi najbliže biblijskom rečniku kada govori o „vaskrsenju iz mrtvih i životu u budućem svetu“. Poslednji izraz, međutim, treba da glasi „život u budućem *dobu*“.

iza neba. Davidov presto nikada nije, niti će ikada biti, van Jerusalima. Nebrojena proročanstva su ih učila da očekuju nacionalnu obnovu Izraela pod Mesijom i svet koji će biti obnovljen i preuređen pod njegovom vladavinom (Jer. 3:17; 23:5, 6; 33:15, itd.)

Jasno je, van svake sumnje, da su Isus i njegovi sledbenici, čak i posle vaskrsenja, očekivali da Carstvo bude uspostavljeno *u Izraelu*. To jednostavno znači da su oni verovali u Hebrejsku Bibliju, za koju je njihov učitelj rekao da *nije* došao da je uništi (Matej 5:17). Pošto su apostoli proveli šest nedelja sa svojim vaskrslim učiteljom razgovarajući o Carstvu Božjem, oni su želeli da saznaju da li je došlo vreme za nacionalnu obnovu mesijanskog prestola u Izraelu. Oni su pitali: „Gospode! Hoćeš li sad načiniti carstvo Izrailjevo?“ (Dela 1:6) Nije postojala ni naznaka da su poruke svih proroka i nade generacija pobožnih Izraelaca propale. Isus nije učinio ništa da ubije njihovu nadu ili ispravi njihov mesijanizam. On je samo izjavio da vreme buduće obnove ne može biti poznato (Dela 1:7).³⁷ Kao što je Luka kasnije razjasnio, Isus, kao određeni Mesija, mora biti privremeno zadržan na nebu dok ne dođe vreme za nacionalnu i opštu obnovu na kojoj se zasniva celokupno biblijsko nasleđe. Ta tvrdnja je dobila najvišu apostolsku potvrdu kada je Petar, objašnjavajući božanski plan, najavio: „Mesiju valja dakle nebo da primi do onog vremena kad se sve popravi, što Bog govori ustima svih svetih proroka svojih od postanja sveta“ (Dela 3:21). Tim rečima je Petar sumirao ceo Božji plan za zemlju, projektujući ga u mesijansku eru, koja će početi Isusovim povratkom. Petrova publika će se odmah prisetiti, između ostalih pasusa, upečatljivih reči proroka Isaije: „I postaviću ti opet sudije kao pre, i savetnike kao ispočetka; tada ćeš se zvati grad pravedni, grad verni“ (Isa. 1:26; vidi i Jezeq. 39:25, 26).

Dela 3:21 predstavljaju jednu od velikih definitivnih izjava iz otkrovenja Novog Zaveta – tekst za koga bi se moglo očekivati da će dobiti istu količinu

³⁷ Isusovo uzdizanje je garancija njegove buduće vladavine na zemlji. Dolazak duha „ne dugo posle ovih dana“ definitivno *nije* predstavljalo dolazak Carstva, koje će se dogoditi u nepoznato vreme.

pažnje kao Jovan 3:16. Mi, dakle, sa punim pouzdanjem možemo reći da će se, ukoliko Davidov presto ne bude obnovljen pod Mesijom, ispostaviti da su svi proroci Starog i Novog Zaveta prevaranti, a njihova poruka čista fantazija. Apostoli će biti otkriveni kao naivni sanjari koji trguju verskim iluzijama. Sam Isus će ispasti uljez. Hrišćanstvo tek treba da trijumfuje na obnovljenoj zemlji pri povratku Mesije, kao univerzalnog vladara, ili da propadne. Ne postoji treća opcija.

Zanemarivanje poruke

Jedan element biblijske vere, koji vernici izgleda često izbegavaju, a teolozi iskrivljuju, predstavlja značenje koje prati Isusov omiljeni izraz, „Carstvo Božje“, koje je u potpunosti hebrejski mesijanski koncept. Kako bi se bilo koji dokument ispravno protumačio, mora se preuzeti način razmišljanja onih koje pokušavamo da razumemo. Ukoliko neko ne uspe da shvati ključne termine i izraze, to će izazvati katastrofalan nesporazum. Da se takav prekid u prenosu originalne vere, usled neuspeha shvatanja jevrejstva Isusa i njegove poruke o carstvu, zaista dogodio svedoči istaknuti učenjak Crkve Engleske. Kritički nastrojen prema trendovima koji su se razvili u crkvi u periodu od drugog do četvrtog veka, on piše: „Crkva kao celina nije uspela da razume Stari Zavet i zbog toga je grčko i rimsko mišljenje postalo dominantno u crkvenim gledištima: Od te katastrofe crkva se nikada nije oporavila, kako u pogledu doktrine, tako i u pogledu prakse.“³⁸

Koren problema je na sličan način otkrio jevrejski istoričar, prevodilac Novog Zaveta i simpatizer hrišćanstva:

Hrišćani bi strašno obmanjivali sami sebe kada bi zamišljali da bi Jevreji, u nekoj značajnoj meri, prihvatili tekovine hrišćanske religije, koja toliko toga duguje politeističkom nasleđu. Budući da hrišćani nisu postali Izraelci, već u suštini ostali neznabošci, njihova duhovna

³⁸ H.L. Gouge, „The Calling of the Jews,“ *Essays on Judaism and Christianity*, citirano kod H.J. Schonfield, *The Politics of God*, Hutchinson, 1970, str. 98.

naklonost je usmerena ka doktrinama za koje su pripremljeni svojim paganskim nasleđem iz prošlosti.³⁹

Ovo tragično odstupanje crkve od biblijske poruke je takođe primetio i nadbiskup anglikanske crkve. On je izrazio svoje zaprepašćenje činjenicom da je centralni, fundamentalni koncept poruke Isusovog jevanđelja – Carstvo – bio zanemaren tokom najvećeg dela istorije crkve:

Svaka generacija u jevanđelju pronade nešto što je za nju od posebne važnosti, a što je u prethodnom dobu, ili (ponekad) u svim prethodnim dobima crkve zanemareno. Veliko otkriće doba u kome mi živimo je ogroman značaj koji je u jevanđelju dat Carstvu Božjem. *Za nas je veoma čudno da mu je dat toliko mali značaj u teologiji i religijskim delima tokom skoro celog trajanja istorije hrišćanstva.* Svakako da u sinoptičkim jevanđeljima [Matej, Marko i Luka] ono ima značaj koji se teško može prenaslasi.⁴⁰

Skoro je nemoguće prenaslasi značaj ovog opažanja nadbiskupa. Letimičan pogled na opise Isusove službe u jevanđelju svakom čitaocu otkriva jednostavnu činjenicu da je Isus, prvobitni glasnik hrišćanskog jevanđelja, propovedao o Carstvu Božjem. U to apsolutno nema nikakve sumnje: Da li bilo ko može osporiti procenu Isusove namere koju je dao F.C. Grant?

Može se reći Isusova učenja, koja se tiču Carstva Božjeg, predstavljaju njegovo celokupno učenje. Ono je glavni i odlučujući predmet svih njegovih propovedanja. Njegova etika je bila etika Carstva; njegova teologija je bila teologija Carstva; njegova učenja o samom sebi ne mogu biti shvaćena bez njegovog tumačenja Carstva Božjeg.⁴¹

Podjednako je jasno da je Isusova namera bila da njegova sopstvena poruka o Carstvu, jevanđelje ili dobre vesti, bude glavna tema onima koji će tvrditi da ga prate tokom celog perioda istorije sve do njegovog obećanog povratka. Dajući naređenje za pokret crkvi, Isus je zapovedio svojim sledbe-

³⁹ H.J. Schonfield, *The Politics of God*, str. 98.

⁴⁰ William Temple, *Personal Religion and the Life of Fellowship*, Longmans, Green and Co. Ltd., 1926., str. 69, dodato isticanje.

⁴¹ "The Gospel of the Kingdom," *Biblical World* 50 (1917.), str. 121-191.

nicima da propovedaju *sve što je on propovedao* onima koji će njih slediti i koji će krštenjem biti uvedeni u veru (Matej 28:19, 20). Zadatak vernika, po Isusovom viđenju, je da propovedaju „jevanđelje o carstvu po svemu svetu“ (Matej 24:14).

Siguran znak stalnog prisustva živog Hrista u njegovoj crkvi mora biti proglas Carstva Božjeg, baš kako ga je Isus propovedao. Reći, kao što to nadbiskup Temple čini, da Carstvo Božje „ima toliko mali značaj u teologiji i religijskim delima u skoro celom periodu istorije hrišćanstva“, znači priznanje da crkva nije činila ono što joj je Isus rekao da učini. Crkva je plovila pod lažnom zastavom. Iako je prisvajala Hristovo ime, nije se trudila da svetu verno prenese njegovo spasiteljsku poruku jevanđelja o Carstvu. Kako je to i mogla kada priznaje da nije sigurna šta Carstvo znači?⁴² Preispitivanje namera crkve, uključujući i otvoreno priznanje da njenom jevanđelju nedostaje ključni mesijanski element, je izgleda neizbežno.

Veoma je lako dokumentovati odsustvo jevanđelja o Carstvu Božjem u propovedanju crkve. Poslušajte, na primer, poziv današnjih evanđelista potencijalnim preobraćenicima. Da li je izraz „jevanđelje o Carstvu“ glavna tema pozivu muškarcima i ženama da postanu hrišćani? Da li propovedaonice nadugačko i naširoko odjekuju jasnim objašnjenjima o onome što je Isus podrazumevao pod Carstvom?

To očigledno nije slučaj. U svojoj knjizi *Church Growth and the Whole Gospel* istaknuti promoter crkve, Peter Wagner, se slaže sa G.E. Ladd-om da „u savremenoj nauci ne postoji sloga u pogledu mišljenja da Carstvo Božje predstavlja centralnu Isusovu poruku.“ Wagner zatim kaže:

Ukoliko je to istina, a ne vidim nijedan razlog zašto ne bi bila, ne mogu a da se glasno ne zapitam zašto za trideset godina, koliko sam hrišćanin, nisam čuo više o Carstvu Božjem. Svakako sa o tome dosta čitao u Bibliji. Matej pominje Carstvo 52 puta, Marko 19 puta, Luka 44 puta a Jovan 4 puta. Ali se ne mogu setiti bilo kog sveštenika koji je za temu svoje propovedi izabrao Carstvo Božje. Dok prebiram po

⁴² Na primer, Robert Morgan je napisao, „Krajnje je vreme da neko razotkrije blefiranje onih koji misle da sigurno znaju šta je Isus podrazumevao pod Carstvom Božjim“ (*Theology*, Nov. 1979., str. 458).

sopstvenim propovedima, shvatam da ni ja nikada nisam održao propoved o njemu. Gde je bilo Carstvo?⁴³

U članku pod nazivom „Propovedanje o Carstvu Božjem“ britanski izlagač dr I. Howard Marshall iz univerziteta u Aberdinu kaže:

Tokom poslednjih šesnaest godina, mogu se prisetiti samo dve prilike u kojima sam čuo propoved koja je bila posebno posvećena temi Carstva Božjeg... Smatram da je ta tišina iznenađujuća, budući da je među Novozavetnim učenjacima opšteprihvaćeno da je Carstvo Božje centralna tema Isusovog učenja... Jasno je da bi bilo očekivano da savremeni propovednik, koji se trudi da prenese Isusovu poruku svojim vernicima, ima mnogo toga da kaže na tu temu. Moje iskustvo je upravo suprotno. Veoma retko sam imao priliku da čujem nešto o tome.⁴⁴

Od rimokatoličkog pisca dolazi neobično priznanje da ono što su učili na bogosloviji ne uključuje objašnjenje Isusove poruke o Carstvu:

Kao predavač Novozavetne literature..., veoma rano mi je postalo očigledno da je centralna tema propovedanja istorijskog Isusa iz Nazareta predstavljala bliski pristup Carstvu Božjem. Ipak, na moje čuđenje, ta tema skoro da ne igra nikakvu ulogu u sistematskoj teologiji, koju sam učio na bogosloviji. Posle daljeg istraživanja shvatio sam da je ta tema u velikoj meri bila ignorisana u teologiji i duhovnosti i liturgiji crkve u poslednjih dve hiljade godina, a kada nije bila ignorisana, često je bivala iskrivljena do neprepoznatljivosti. Kako se to moglo dogoditi?⁴⁵

Sledeći upečatljivi primer potvrđuje našu tvrdnju da za savremene propovednike jevanđelje o Carstvu Božjem nema ni izbliza onoliko značaja kao za Isusa i celu Novozavetnu crkvu. Dok se Isus u potpunosti posvetio promociji jevanđelja o Carstvu, savremeni propovednici kao da se klone izraza „jevanđelje o Carstvu.“ U uvodniku u časopisu *Missiology* Arthur F. Glasser piše:

⁴³ *Church Growth and the Whole Gospel: A Biblical Mandate*, San Francisco: Harper & Row, 1981., str. 2.

⁴⁴ *The Expository Times* (89), Oct. 1977, str. 13.

⁴⁵ B.T. Viviano, *The Kingdom of God in History*, Michael Glazier, 1988, str. 9.

Dozvolite mi da pitam: Kada ste poslednji put čuli propoved o Carstvu Božjem? Iskreno, teško se mogu setiti da sam ikada čuo solidno izlaganje na tu temu. Kako pomiriti tu tišinu sa opšteprihvaćenom činjenicom da je Carstvo Božje bilo dominantna tema mišljenja i propovedanja našeg Gospoda? Moje zapažanje nije usamljeno. O ovome sam razgovarao sa svojim kolegama. Naravno da se svi slažu da su često slušali propovedi o delovima Isusovih izreka. Ali što se tiče solidnih propovedi o prirodi Carstva Božjeg, onakvog kakvog ga je Isus propovedao – po sećanju, oni takođe počinju da izražavaju iznenađenje time što su retki sveštenici koji će se prihvatiti te teme.⁴⁶

Nije potrebno posebno teološko obrazovanje da bi se došlo do zaključka da nešto nije u redu kada vodeći eksponenti vere danas priznaju da im je Isusova poruka nepoznata. Na nivou popularne evangelizacije je očigledno da u prezentiranju poruke spasenja nedostaje ključni element Carstva. Billy Graham definiše jevanđelje podelivši ga na dve glavne komponente. Prvi je Isusova smrt, koja predstavlja pola jevanđelja. Druga polovina je, po njemu, Isusovo vaskrsnuće.⁴⁷ Ali ta definicija izostavlja osnovu poruke jevanđelja. Isus je najavio Carstvo Božje, kao srce jevanđelja, mnogo pre nego što je pomenuo svoju smrt i vaskrsnuće. Luka govori da su učenici počeli da proglašavaju Jevanđelje *čak i pre nego što su znali bilo šta o Isusovoj smrti i vaskrsnuću* (Luka 18:31-34). *To, dakle, znači da jevanđelje predstavlja mnogo više od Hristove smrti i vaskrsnuća, i od podjednake važnosti.*

Michael Green, ekspert za jevanđelizam, naglašava pitanje koje proističe iz očigledne razlike između onoga što mi nazivamo jevanđelizmom i kako ga je Isus definisao. Na Lausanne međunarodnoj konferenciji o svetskom jevanđelizmu 1974. godine on pita: „Koliko ste toga ovde čuli o Carstvu Božjem? Ne mnogo. To nije naš jezik. Ali je to bila glavna tema za Isusa.“⁴⁸ Kako to da naš jezik, kao hrišćana dvadesetog veka, nije jezik samog Isusa? Situacija zahteva objašnjenje. Treba da nam ukaže na činjenicu da nešto nije

⁴⁶ April 1980, str. 13.

⁴⁷ Roy Gustafson, "What is the Gospel?" Billy Graham Association.

⁴⁸ Citirao Tom Sine, *The Mustard Seed Conspiracy*, Waco: Word Books, 1981, str. 102, 103.

u redu sa našom verzijom hrišćanske vere. Mi ne propovedamo jevanđelje kao što su ga propovedali Isus i njegovi apostoli sve dok izostavljamo suštinu cele njegove poruke, dobre vesti o Carstvu.

Drugi učenjaci nas upozoravaju da je sveobuhvatni izraz Carstva Božjeg, koje predstavlja osu oko koje se okreće sve što je Isus propovedao, nepoznat vernicima. Primećujući da je Isus započeo svoje propovedanje upozoravajući javnost na dolazeće Carstvo bez komentara, koji objašnjava značenje Carstva, Hugh Anderson kaže:

Za Isusove prve slušaoce, kao i verovatno za čitaoce Marka, [Carstvo Božje] nije prazan ili neshvatljiv izraz što često predstavlja danas. Taj koncept ima dugu istoriju i značajnu osnovu u Starom Zavetu, vankanonskim delima iz vremena između dva zaveta i rabinskoj literaturi.⁴⁹

Isusova publika je znala što je on podrazumevao pod Carstvom Božjim iz jednostavnog razloga što su poznavali Hebrejsku Bibliju, koja je puna slavni obećanja mira i prosperiteta na zemlji u kojima će uživati oni koji se pokažu vrednima da zauzmu mesto u Mesijinom Carstvu. Za Isusove savremenike Carstvo Božje je bilo poznato kao Kip Slobode, Deklaracija nezavisnosti ili London Tauer. Možemo zamisliti koliko bi zbunjujuće bilo kada Amerikanci i Englezi danas ne bi bili u stanju da jasno definišu značenje tih izraza. Kako bi bilo da Drugi svetski rat predstavlja nebuloznu ideju za istoričare ili da Bakingemska palata predstavlja nepoznat izraz za stanovnike Londona? Kada je neka ideja duboko ukorenjena u nacionalni identitet ljudi ne mora se definisati svaki put kada se pomene. To je slučaj i sa Carstvom Božjim. Božje Carstvo označava novu eru u vladavini svetom na zemlji, koja će započeti pojavljivanjem obećanog vladara iz Davidove loze, Mesije, pomazanog poslanika Jednog Boga.

Perceptivni teolog, svestan potrebe za definisanjem osnovnih hrišćanskih ideja unutar okvira, koji daje njihovo prvobitno okruženje, ima

⁴⁹ *The New Century Bible Commentary, Gospel of Mark*, Eerdmans, 1984, str. 84. Anderson primećuje da „Carstvo Božje nesumnjivo predstavlja srce Isusove istorijske poruke“ (*isto*, str. 83).

potrebu da o Carstvu Božjem u Isusovom učenju kaže sledeće:

Carstvo Božje je bilo suštinski politička ideja – politička u antičkom religijskom smislu, imajući u vidu da je „politika“ bila deo religije i u praksi izražavala doktrinu Božje vladavine svetom... Označavalo je svetsko Božje carstvo... Upravo je tu ideju Isus prisvojio kao osnovu za sva svoja učenja... koju identifikuje sa Božjim namerama u njegovo sopstveno vreme, i usvaja kao ključ sopstvene proročke i mesijanske misije: On je – ili je trebao biti – Božji poslanik u konačnom uspostavljanju (ili ponovnom uspostavljanju) božanske vladavine na ovom svetu... Carstvo Božje je, u Novozavetnom periodu, još uvek predstavljalo stari proročki san o potpunom i savršenom ostvarenju potpunog suvereniteta jednog i jedinog Boga ovde na zemlji.⁵⁰

Carstvo Božje: ključ za razumevanje Biblije

Nemoguće je shvatiti hrišćansku religiju bez razjašnjavanja značenja termina Carstvo Božje. Tim konceptom je Isus započeo svoje propovedanje, učinivši ga temeljom svega što je govorio. Carstvo Božje je velika ideja koja obuhvata suštinu svega čemu je narod Izraela težio. Ono sadrži dva glavna elementa izraelske proročke tradicije: goreću želju za posedovanjem zemlje obećane Avramu i njegovim potomcima zajedno sa očekivanjem da će se na obnovljeni Davidov presto popeti božanski određeni vladar.

Prva stvar koju je Luka rekao o Isusu u svom viđenju vere je u vezi Carstva Božjeg. „Daće Mu Gospod Bog presto Davida oca Njegovog i carovaće u domu Jakovljevom vavek“ (Luka 1:32,33). Biti inteligentan sledbenik zahteva shvatanje te fundamentalne činjenice. To takođe znači da mi shvatamo da je Isus bio Jevrejin, čije je celokupno učenje ukorenjeno u Hebrejsko Sveto Pismo, na koje se stalno pozivao kao na božansku istinu. Ukoliko želimo da razumemo Isusovo jevanđelje, moraćemo da se ozbiljno pozabavimo jevrejskim okruženjem koje pruža pozadinu našim Novozavetnim

⁵⁰ F.C. Grant, *Ancient Judaism and the New Testament*, New York: Macmillan, 1959, str. 114-119.

dokumentima. U suprotnom se izlažemo riziku stvaranja „drugog Isusa“, projekcije naših sopstvenih ideja i ideala.

Sam Isus je počeo da poziva ljude na pokajanje i verovanje u jevanđelje o Carstvu (Marko 1:14, 15; Matej 4:23). Na Poslednjoj večeri on je izrazio veliku želju da ponovo bude sa apostolima u budućem Carstvu (Matej 26:29; Marko 14:25; Luka 22:16, 18). Posle svog vaskrsnuća Isus je odmah nastavio sa propovedanjem govoreći o Carstvu Božjem tokom šest nedelja (Dela 1:3). Poslednje pitanje, koje su mu učenici postavili pre nego što se uzdigao, je bilo o obnavljanju Carstva (Dela 1:6). Kao istiniti Mesijin sledbenik Pavle se trudio da proglasi Carstvo. Stalno ćemo ga naći u delu „kako govori slobodno...uveravajući za Carstvo Božje“ (Dela 19:8). Baš kao što je Isus izjavio da je propovedanje o Carstvu Božjem cilj njegove misije (Luka 4:43), Pavle sumira svoju celokupnu službu Jevrejima i paganima kao „propovedanje Carstva Božjeg“ (Dela 20:25). Luka svoje izlaganje u Delima završava tamo gde je i počeo, govoreći o Carstvu. On nam daje poslednji pogled na Pavla, rimljanskog zatočenika, koji je propovedao „carstvo Božje, i učeći o Gospodu našem Isusu Hristu slobodno“ dve godine (Dela 28:30, 31). Jevanđelje o Carstvu Božjem je zapravo sinonim za hrišćansku religiju. Očigledno je da Pavle nije ništa manje propovedao o Carstvu od Isusa. Činjenica je da „propovedanje o Carstvu Božjem sumira propovedanje Isusa, apostola, učenika i Pavla.“⁵¹ Ali da li se to može reći i za savremene sledbenike?

Isus naslednik Davidovog prestola

Isusova propovedanje je bilo nadahnuto Hebrejskim Svetim Pismom o kojem je učio još od ranog detinjstva. Kao vernik u Boga Izraela i njegovo božansko otkrovenje kroz proroke, on je delio želju jevrejskog naroda za velikim danom oslobođenja od stranih sila i povratku Izraelaca u obećanu zemlju. Pri tumačenju bi predstavljalo fatalnu grešku odvojiti Novozavetni jezik o Carstvu od njegovih korena u Starom Zavetu i istoriji Izraela. Slava vladavine Davida i Solomona je pružila model za mnogo veće izraelsko car-

⁵¹ Robert O'Toole, in *The Kingdom of God in 20th-Century Interpretation*, ed. Wendell Willis, Hendrickson, 1987, str. 153.

stvo u budućnosti. Budući da se za Isusa verovalo da je istaknuti naslednik Davidovog prestola (Luka 1:32,33), sledeći Starozavetni tekstovi, koji sadrže direktne ili indirektne reference na Davidov presto, grade most između Isusovog carskog nasleđa i hrišćanske nade:

Davidu i semenu njegovom i domu njegovom i prestolu njegovom neka bude mir doveka od Gospoda (1. Car. 2:33).

Kako mu se Gospod zakleo...Da se prenese ovo carstvo od doma Saulovog, i da se utvrdi presto Davidov nad Izrailjem i nad Judom, od Dana do Virsaveje. (2. Sam. 3:9, 10).

I Solomon sede na presto Davida oca svog, i carstvo se njegovo utvrdi jako (1. Car. 2:12).

Presto Davidov će utvrđen pred Gospodom do veka. I carstvo se utvrdi u ruci Solomonovoj (1. Car. 2:45,46).

Da je živ Gospod, koji me je utvrdio i posadio me na prestolu Davida oca mog (1. Car. 2:24).

Davidov presto prirodno označava vladarsko mesto Davidove dinastije u Jerusalimu. Od ključnog je značaja činjenica da se isti presto takođe može nazvati presto *Carstva Gospodnjeg*, što je ekvivalent Carstvu Božjem. To znači da je car Izraela, koji vlada u Jerusalimu, Božji izabrani ambasador na zemlji. On vlada Carstvom Božjim dok je na čelu Davidovog Carstva u Palestini. Znači Izrael je očekivao Mesiju, idealnog cara iz Davidove loze, koji savršeno predstavlja Jednog Boga. Davidovo Carstvo, *koje je takođe i Božje Carstvo*, se nalazi na zemlji, i naposljetku njime treba da vlada Božji poslanik, ultimativni vladar iz Davidove carske kuće koji vlada iz Jerusalima. Izraz Carstvo Božje je ukorenjen u božanskom ugovoru sklopljenim sa Davidom. Ključna veza između Izraelskog Carstva i Carstva Božjeg se pronalazi u više Starozavetnih tekstova:

I tako sede Solomon *na presto Gospodnji* da caruje mesto Davida oca svog, i beše srećan, i slušaše ga sav Izrailj (1. Dne. 29:23).

A tako između svih sinova mojih izabra Solomona, sina mog da sedi na prestolu *carstva Gospodnjeg nad Izrailjem* (1. Dne. 28:5).

Pa vi sad velite da se opirete *carstvu Gospodnjem*, koje je u rukama sinova Davidovih (2. Dne. 13:8).

Nego ću ga utvrditi u domu svom i u carstvu svom doveka, i presto će njegov stajati doveka (1. Dne. 17:14).

Izraelski carevi su bili veoma svesni svog položaja kao Božjih vladara. U 1. knjizi Carevima 2:24 Solomon shvata svoju vlast kao božanski datu: „tako da je živ Gospod, koji me je utvrdio i posadio me na prestolu Davida oca mog.“

Kada je Kraljica od Sabe posetila veličanstveno Solomonovo carstvo, ona je takođe shvatila značenje izraza Carstvo Božje. U svom divljenju uzvišenom Solomonovom položaju i sudbini Izraela u božanskom planu, ona je izjavila: „Da je blagosloven Gospod Bog tvoj, kome si omileo, da te posadi na *presto svoj da caruješ mesto Gospoda Boga svog*; jer Bog ljubi Izrailja da bi ga utvrdio doveka, zato im postavi tebe carem da sudiš i deliš pravicu“ (2. Dne. 9:8).

Ista izjava, zabeležena u paralelnom stihu u Carevima (1. Car. 10:9), govori o *prestolu Izraela*, čime se još jednom potvrđuje da je Carstvo Izraela takođe i Carstvo Božje. Isti stih takođe govori o savršenoj ulozi cara. Da „sudi i deli pravicu“ – što je takođe i ideal koji se postavlja pred sve Hristove sledbenike, čiji je cilj da uspeju tamo gde Adam nije i dobiju carstvo koje je on izgubio.

Carstvo Božje je, dakle, carstvo kojim vlada izraelski car čije je sedište u Jerusalimu. Ta definicija baca svetlo na ono što je Isus podrazumevao pod dobrim vestima o Carstvu Božjem. Hebrejski izraz „Carstvo Gospodnje“ se ponovo pojavljuje u Otkrovenju 11:15, gde se, kada se oglasi sedma truba, moć trenutnih političkih država prenosi na „carstvo sveta Gospoda našeg i Hrista Njegovog“.

Ispitivanje dela izraelskih proroka otkriva njihovu nepokolebljivu veru u dolazeću eru pravde i mira za celo čovečanstvo. Prorok Isaija je izrazio Božju viziju i nameru za Izrael i svet kada je govorio o poruci onoga „koji nosi dobre glase, koji oglašuje mir, koji javlja dobro, oglašuje spasenje,

govori Sionu[Jerusalimu]: Bog tvoj caruje“ (Isa. 52:7).⁵² Među scenama iskušenja i suđenja će se pojaviti Carstvo Božje i vladavina Gospoda, pa će biti uspostavljena na zemlji uličnosti budućeg cara Izraela, Mesije. To predstavlja i najveću nadu izraelskih proroka, čiju je poruku Isus prisvojio, dok je pozivao svoje sunarodnike da se pokaju pre velikog dana. Suština Isusovog jevanđelja je da smo na pragu velike budućnosti. Obećanja data osnivačima Izraela će se napokon obistinuti.

Naš zadatak je da se detaljnije upoznamo sa božanskim ugovorom za koji Izrael tvrdi da predstavlja njegovo jedinstveno nasleđe i na kome je Isus gradio svoju spasiteljsku poruku o Carstvu. Hrišćansko jevanđelje se ne može razumeti odvojeno od svojih korena u Hebrejskoj Bibliji (videti Gal. 3:8; Rim. 1:1, 2; 15:8; 16:25, 26).

⁵² Jevrejsko parafraziranje koje glasi: „Carstvo Božje će biti otkriveno“ Isa. 40:10 opisuje događaj kada Bog dolazi u moći i vlasti za njega i nagradu za njega. Novi Zavet tumači ovu Carsku aktivnot kao zadatak vrhovnog poslanika Jednog Boga, odnosno Isusa Mesije. Buduće Carstvo Božje je predskazano u više ključnih stihova: 2. Moj. 15:18; Isa. 24:23; 31:4; 40:9; 52:7; Jezek. 7:7, 10; Obad. 21; Mihej 4:7, 8. Interpretativan komentar iz jevrejskog Targuma koji služi za tumačenje je uvek „Carstvo Božje će biti otkriveno.“

4. Hrišćanska nada: Život u zemlji obećanoj Avramu

U jednom od najznačajnijih obećanja svih vremena Svemoćni Bog obećava da će Avramu dati celu državu. Na vrhu planine, negde između Betela i Aija, u hananskoj zemlji, Bog je zapovedio „ocu vernih“ (Rim. 4:16): „pogledaj s mesta gde si na sever i na jug i na istok i na zapad. Jer svu zemlju što vidiš tebi ću dati i semenu tvom do veka“ (1. Moj. 13:14, 15). Kao dodatnu potvrdu Božjeg poklona, Bog je tada naložio Avramu „Ustani, i prolazi tu zemlju u dužinu i u širinu; jer ću je tebi dati“ (1. Moj. 13:17).

Avramovo shvatanje krajnje nagrade za veru je čvrsto vezano za zemlju. Kada bi pogledao na sever Avram bi mogao videti brda, koja predstavljaju granicu sa Samarijom. Na jugu se pogled pružao do Hebrona, gde će kasnije patrijarsi biti sahranjivani na jedinom komadu zemlje, koju je posedovao Avram (1. Moj. 23:17-20). Na istoku leže planine Moab, a na zapadu Sredozemno more. Božansko obećanje je Avramu garantovalo neprekidno vlasništvo velikog dela zemlje. Kasnije je obećanje ponovljeno i činilo je osnovu za zavet, koji će Izraelci u kasnijim vremenima čuvati kao temelj nade za Izrael i čovečanstvo.

A postavljam zavet svoj između sebe i tebe i semena tvog nakon tebe od kolena do kolena, da je zavet večan... I daću tebi i semenu tvom nakon tebe zemlju u kojoj si došljak, svu zemlju hanansku u državu večnu, i biću im Bog (1. Moj. 17:7, 8).

Ne čini se mogućim da uslovi Božjeg obećanja mogu biti pogrešno protumačeni. A ipak, putem čuda pogrešnog tumačenja, tradicionalna hrišćanska teologija je tretirala te nevine pasuse na način koji lišava Avrama njegovog nasleđa i Boga čini nepouzdanim svedokom. Hrišćanski propovednici tokom vekova se skoro uopšte nisu interesovali za zemlju kao nasleđe obećano Avramu i vernicima. To se može potvrditi ispitivanjem indeksa standardnih sistemskih teologija, biblijskih rečnika i komentara, ili slušanjem propovedi u kojima se, što je čudno, mnogo govori o odlasku u „raj“, a skoro ništa o zemlji u kojoj se Avram nadao da će stalno živeti.

Kako Gerhard von Rad kaže, u prvih šest knjiga Biblije „verovatno ne postoji značajnija ideja od one izražene kroz zemlju koju je Jahve obećao, a kasnije i podario.“⁵³ Obećanje je jedinstveno. „Od svih tradicija na svetu ova je jedina koja govori o zemlji obećanoj ljudima.“⁵⁴ Budući da je zemlja obećana zakletvom, drugi učenjak kaže da bi možda bolje bilo reći „zakleta zemlja.“⁵⁵ Obećanje o zemlji koje je dato Avramu je bilo toliko upečatljivo da je postalo „životvorna snaga u životu Izraela.“⁵⁶ „Obećanje dato Avramu postaje osnova ultimativne nade... U Avramovom zavetu postoji jevanđelje za Izrael.“⁵⁷ Tu činjenicu prepoznaje Pavle. On je govorio o (hrišćanskom) jevanđelju koje je „unapred objavljeno Avramu“ (Gal. 2:8), što je apostolska izjava koja baca svetlo na sadržaj Novozavetnih dobrih vesti i pokazuje da je biblijsko hrišćanstvo ukorenjeno u Hebrejskoj Bibliji.

W.D. Davies ističe da veliki delovi Starog Zaveta čine „božansko obećanje dato Avramu kamenom temeljcem na koji se oslanja celokupna kasnija istorija.“⁵⁸ Von Rad smatra da je „celo Šestoknjižje [od 1. knjige Mojsijeve do Isusa Navina] u svojoj ogromnoj kompleksnosti vođeno

⁵³ *The Problem of the Hexateuch and Other Essays*, 1966, str. 79, citirao W.D. Davies, *The Gospel and the Land*, University of California Press, 1974, str. 19.

⁵⁴ M. Buber, *Israel and Palestine*, London, East and West Library, 1952, str. 19

⁵⁵ *The Gospel and the Land*, str. 15.

⁵⁶ *Isto*, str. 18.

⁵⁷ *Isto*, str. 21.

⁵⁸ *Isto*

temom ispunjenja obećanja datog Avramu prilikom naseljavanja u Hananu.⁵⁹ Teza ove knjige je da obećanje Avramu prožima celu Bibliju. To bi bilo očigledno svim čitaocima Biblije da crkva u ranim vekovima nije napustila korene vere u Hebrejskoj Bibliji i povezala se sa stranim načinima razmišljanja iz grčkog sveta.

Da su patrijarsi očekivali da naslede deo ove planete je očigledno, ne samo iz božanskih obećanja koja su im data, već takođe i iz njihove želje da budu sahranjeni u izraelskoj zemlji (1. Moj. 50:5). Znajući da im je Bog obećao da će im dati trajno boravište na zemlji, oni su takođe shvatili da će kada budu vaskrsli opet stajati na tlu Svete Zemlje.

Zemlja obećana Avramu i njegovim potomcima se proteže kao zlatna nit kroz 1. knjigu Mojsijevu. Ključne reči u sledećim pasusima nam pomažu da steknemo uvid u atmosferu biblijske glavne teme:

Idi iz zemlje svoje i od roda svog i iz doma oca svog u zemlju koju ću ti ja pokazati (1. Moj. 12:1). Jer svu zemlju što vidiš tebi ću dati i *semenu* tvom do veka (1. Moj. 13:15). Ja sam Gospod, koji te izvedoh iz Ura haldejskog da ti dam zemlju ovu da *bude tvoja* (1. Moj. 15:7). Taj dan učini Gospod zavet s Avramom govoreći: Semenu tvom dadoh zemlju ovu (1. Moj. 15:18). Daću ti porodicu vrlo veliku, i načiniću od tebe narode mnoge, i *carevi* će izaći od tebe. A postavljam *zavet* svoj između sebe i tebe i semena tvog nakon tebe... I daću tebi i semenu tvom nakon tebe zemlju u kojoj si došljak, svu zemlju hanansku u državu večnu, i biću im Bog (1. Moj. 17:6-8). Kad će od Avrama postati velik i silan narod, i u njemu će se blagosloviti svi narodi na zemlji? Jer znam da će zapovediti sinovima svojim i domu svom nakon sebe da se drže puteva Gospodnjih i da čine što je pravo i dobro, da bi Gospod navršio na Avramu šta mu je obećao (1. Moj. 18:18, 19). Naslediće seme tvoje vrata neprijatelja svojih (1. Moj. 22:17). Gospod Bog nebeski zakleo mi se govoreći: Semenu ću tvom dati zemlju ovu (1. Moj. 24:7). Jer je [Avram] prorok (1. Moj. 20:7).

Isak

Postaviću zavet svoj s njim da bude zavet večan semenu njegovom nakon njega... A zavet svoj učiniću s Isakom (1. Moj. 17:19,21). Jer će ti se u Isaku seme

⁵⁹ *Isto*, str. 23.

prozvati (1. Moj. 21:12). Jer ću tebi i semenu tvom dati sve ove zemlje, i potvrđiću zakletvu, kojom sam se zakleo Avramu ocu tvom (1. Moj. 26:3).

Jakov

I da ti da blagoslov Avramov, tebi i semenu tvom s tobom, da naslediš zemlju u kojoj si došljak, koju Bog dade Avramu (1. Moj. 28:4). Tu zemlju na kojoj spavaš tebi ću dati i semenu tvom... i dovešću te natrag u ovu zemlju (1. Moj. 28:13, 15). I daću ti zemlju koju sam dao Avramu i Isaku, i nakon tebe semenu tvom daću zemlju ovu (1. Moj. 35:12).

Dvanaest plemena

Ja ću skoro umreti; ali će vas zacelo Bog pohoditi, i izvešće vas iz ove zemlje u zemlju za koju se zakleo Avramu, Isaku i Jakovu (1. Moj. 50:24).

Obećanje dato narodu Izraela se po prvi put obistinilo pod vladavinom Isusa Navina (Isus Navin 21:45). Mnogi komentatori žele da poverujemo da obećanje u vezi zemlje, koje je dato Izraelu, više nije relevantno budući da su deca Izraela osvojila zemlju. I Zakon i dela proroka, međutim, izražavaju ubeđenje da je naseljavanje Izraelaca na zemlju pod Isusom Navinom bilo samo delimično ispunjenje zaveta. Svako je znao da Avram, Isak i Jakov nikada nisu mogli da zemlju nazovu svojom. Oni su bili došljaci, koji su živeli u privremenim naseljima. Dakle, očigledno je da se očekuje još konačnih događaja, kako bi patrijarsi zaista preuzeli vlast nad svojim nasledem.

Zaključak je jednostavan i ima značajne implikacije za Novozavetne hrišćane, koji sebe smatraju naslednicima Avramovog zaveta sa Isusom. Von Rad ističe da „obećanja koja su ispunjena u istoriji nisu time lišena svog sadržaja, već ostaju kao obećanja za sledeći nivo.“⁶⁰ Davies se slaže: „Tradicija, koliko god izmenjena, nastavlja da sadrži *nadu za život na zemlji*. 5. knjiga Mojsijeva jasno govori da još uvek postoji budućnost koju treba

⁶⁰ *The Problem of the Hexateuch*, str. 92ff.

očekivati: zemlja treba da postigne mir i spokoj...Zemlja očekuje buduće blagoslove.“⁶¹

Onda je sasvim prirodno, to što u Starom zavetu nada da će na kraju biti osnovana trajna naseobina na zemlji, praćena mirom, ostaje u vidokrugu.

Prikladno je u ovom trenutku sakupiti brojne pasuse, pre svega od proroka i Psalma, kako bi se ilustrovala trajna važnost velike budućnosti za obećanu zemlju i one koji se smatraju vrednim da bi nasledili istu:

I moj će narod sedeti u mirnom stanu i u šatorima pouzdanim, na počivalištima tihim (Isa. 32:18).⁶²

Jer ću izvesti seme iz Jakova i iz Jude naslednika gorama svojim (tj. zemljišta), i naslediće ih izabranici moji, i sluge moje naseliće se onde zauvek (Isa. 65:9).

Kako posta kurva verni grad? Pun beše pravice, pravda nastaviše u njemu, a sada krvnici (Isa. 60:21).

Za dvostruku sramotu vašu, i što se pevaše: Rug je deo njihov, zato će u zemlji njihovoj naslediti dvojinom i imaće večnu radost (Isa. 61:7, LXX).

Ali ko se u me uzda, naslediće zemlju i dobiće svetu goru moju (Isa. 57:13).

Pravični nikada neće biti uklonjeni, ali zli nikada neće naslediti zemlju (Priče Sol. 10:30).

Boravi na zemlji i uživaj u bezbednoj paši ... A smerni će naslediti zemlju, i naslađivaće se množinom mira... Jer koje On blagoslovi, oni naslede zemlju ... Uklanjanje se od zla, i čini dobro, i živi dovek... Pravednici će naslediti zemlju, i živeće na njoj dovek. ... Čekaj Gospoda i drži se puta Njegovog, i On će te postaviti da vladaš zemljom; videćeš kako će se istrebiti bezbožnici. ... jer će u čoveka mirnog ostati nasleđe (Ps. 37:3-37).

⁶¹ *The Gospel and the Land*, str. 36, dodato isticanje.

⁶² Vidi Jevr. 4:1, stih koji govori o budućem odmoru kao cilju vernika.

Jer evo idu dani, govori Gospod, kad ću povratiti roblje naroda svog Izrailja i Jude, govori Gospod, i dovešću ih natrag u zemlju koju sam dao ocima njihovim, i držaće je (Jer. 30:3).

Kada se bavimo ovim pitanjem budućnosti Obećane zemlje, integritet božanskog otkrovenja visi o koncu. Čitav plan za spas čovečanstva zavisi od zemlje, koja je zavetovana obećanjem datom Avramu, koje treba da se ispuni u Isusu, koji je „došao da potvrdi obećanja, koja su data očevima“ (Rim. 15:8). Sigurno je to da Avram nije primio ono što mu je bilo obećano. Mojsiju nije bilo dozvoljeno da uđe u Obećanu zemlju a Izrael je na kraju izbačen sa svog rodnog područja. Isus, kao naslednik obećanja, takođe je bio odbijen u zemlji koja je pripadala njemu: „On je došao u sopstvenu zemlju a njegov narod ga nije prihvatio“ (Jovan 1:11).

Uprkos razočarenjima, koja su trajala vekovima, izraelski vernici su se grčevito držali za obećanje da će naslediti zemlju koja će biti prizor krajnjeg spasenja. Ta nada je ostala kao zvezda vodilja, kako prorocima tako i prvobitnoj hrišćanskoj veri, koju su propovedali Isus i Apostoli. Ona je ugašena upadom neteritorijalne nade da će se „otići u raj posle smrti“. Kontradiktorna ideja da su patrijarsi već „otišli u raj“ uništila je Biblijski strastveni smisao žudnje za uspešnim ishodom ljudske istorije na zemlji, kada će se vernici svih doba ponovo javiti *vaskrsenjem*, kako bi učestvovali u slavama nove mesijanske ere *na zemlji*.

Nebiblijsko viđenje budućnosti, udaljeno od zemljišta i Zemlje, promovisali su nejevreji koji su dominirali poslebiblijskom crkvom i koji nisu imali obzira prema izraelskom nasleđu, za koje je očekivanje „da sledeće godine budu u Jerusalimu“ bilo nešto što su najviše želeli da se ispuni. Efekti gubitka obećane zemlje u hrišćanstvu su katastrofalni. Velika pometnja se dogodila kada su veri odsečeni koreni Avramovog zaveta, koji je garantovao da će Edenski vrt biti obnovljen. Izgubiti iz vida Božije obećanje dato Avramu znači pogoditi u srce biblijsku veru i božanski Plan. To je jednako poništenju američkog ustava ili rušenju britanske monarhije.

Direktno se suprotstavljajući Isusu, nejevrejsko hrišćanstvo do dana današnjeg menja biblijsko obećanje života na zemljištu obnovljene zemlje „rajam” u koji odlaze duše preminulih. Poruka Isusove poznate izreke: „Neka su blagosloveni krotki oni će naslediti zemlju” (Matej 5:5), stalno je suočena sa suprotstavljanjima u propovedima i službama na sahranama gde se objavljuje da će mrtvi „otići u raj”. Bezobzirnost nejevreja prema zavetu, koji je sklopljen između Jednog Boga i Avrama, dovela je do toga da veliki deo biblijskih pasusa deluje besmisleno onima koji redovno odlaze u crkvu. Čitav okvir Isusovog učenja je porušen, jer se on oslanja na osnovne termine preuzete iz božanskih obećanja datih Izraelskim ocima. Sve velike verske doktrine su žestoko napadnute ovim sveukupnim odstupanjem od korena hrišćanstva, vere Jevreja i hrišćanina Isusa, zakonitog Mesije, kako je to određeno u Bibliji.

Ubistvo starozavetnog biblijskog teksta⁶³ od strane onih koji su proučavali Bibliju jednako je odgovorno za suzbijanje nade da će zaveti o „životu na zemlji” biti ispunjeni. Deljenjem hebrejske Biblije na fragmente zarad proučavanja, proučavaoci su izgubili iz vida ono što Džejms Dan naziva Pavlovim pretpostavkama o autoritetu Biblije, „da su jedan um i svrha (Božiji) nadahnuli nekoliko rukopisa (Biblije)”.⁶⁴ Nakon skoro 2000 godina neuviđanja nejevrejskog suprotstavljanja, obećanje dato Avramu vezano za naslednike, blagoslov, veličinu i zemljište mora ponovo da bude smešteno u crkvena učenja kao koherentna i ujedinjujuća tema biblijske vere u Boga i Hrista i suštinu hrišćanskog Jevanđelja o Carstvu Božijem. Ne može postojati veća stvar na koju treba da se fokusira podeljena hrišćanska zajednica. Nijedna druga tema koja povezuje sva božanska otkrovenja ne može da pruži crkvama ujedinjujuću poruku, koja im je toliko očajnički neophodna, kao što to može ova.

Jevanđelje, onakvo kakvo su propovedali Isus i Apostoli, oslanja se na obećanje dato Avramu i zavet sklopljen sa njim da će ako se pridruže Hristu, vernici svih nacija biti okupljeni u vreme vaskrsenja, kako bi zauvek dobili zemlju u vlasništvo. Prema Isusovim rečima: „Mnogi će doći sa severa, juga, istoka i zapada i sesti sa Avramom, Isakom, Jakovom i svim prorocima na

⁶³ The Gospel and the Land, str. 48. Vidi Isusovo viđenje da je otpadnik Izrael ubio proroke (Matej 23:31).

⁶⁴ Romans, Word Biblical Commentary, Dallas: Word Books, 1988, str. 202.

proslavi u Carstvu Božijem.”(Matej 8:11; Luka 13:28, 29). Zajedno kao članovi mesijanske zajednice, svih rasa, oni će vladati kao „kraljevi *na zemlji*” (Otkr. 5:10), što je Isus i imao na umu kada je pomenuo „nasleđivanje zemlje”. Tako govoreći, Isus je jednostavno ponavljao drevno obećanje vernicima da će Bog njih „uzdići da naslede zemlju” (Ps. 37:34). Jasno je da je Isus prorok obnove, da vidi sebe kao Božijeg predstavnika, koji je postavljen da predvodi božanska dela, kako bi spasio čoveka od Đavolje tiranije i prevare.

Pisac Poslanice Jevrejima je pomenuo dobijanje „buduće naseljene zemlje” (Jevr. 2:5). Cilj koji je postavljen pred hrišćane je bio „veličina” ili „važnost” spasenja i on ni po koju cenu ne sme biti zanemaren: Kako ćemo pobeći ne marivši za toliko spasenje? ...Jer Bog ne pokori anđelima vasioni svet, koji ide i o kome govorimo (Jevr. 2:3, 5).⁶⁵ Sin Čovečji je titula ne samo za Isusa već i za svece (Dan. 7:14; vidi i stihove 18, 22, 27). Samim tim, Novi zavet očekuje da se Danilova proročanstva ostvare. Vreme dolazi kada će „sveci posedovati Carstvo” i „sve nacije će ih služiti i slušati” (Danilo 7:22, 27). Jedno takvo logično razrađivanje obećanja datih Avramu predstavlja ključ za tajnu koju sa sobom nosi Božija aktivnost tokom ljudske istorije.

Opiranje zavetu

Rezultati tradicionalnih teoloških pokušaja da se izbegne neodgovarajući politički element spasenja, mogu se prikazati zapažanjima, koje iznosi delo pod nazivom *Pulpit Commentary* o stihovima 13:14-17 Prve Knjige Mojsijeve. Problem sa kojim se suočava kritičar, koji smatra da su obećanja u vezi sticanja zemljišta nebitna za hrišćane, jeste taj što ne može da se pomiri sa Božijom izjavom: „Daću zemlju tebi (Avrame)” i uverenjem koje Stefan daje da Bog

nije dao Avramu nikakvo nasleđe (na zemljištu Palestine) – čak ni metar kvadratni zemljišta, ali je obećao da će mu dati u vlasništvo [*kataschesis*; vidi. LXX 1. Moj. 17:8, "večno vlasništvo"] i njegovim potomcima (Dela 7:5).

Kako onda ova očigledna kontradikcija može da bude rešena? *Pulpit Commentary* dva puta pokušava da razreši teškoću. Prvo, ponovo je preveden

⁶⁵ Nažalost, prekid u pasusu između 4. i 5. stiha u mnogim Biblijama uništava vezu između spasenja i nadgledanja budućeg svetskog poretka.

stih 13:15 Prve Knjige Mojsijeve tako da glasi: „Tebi ću dati zemlju, tj. tvojim naslednicima.” Na ovaj način, neuspeh Avrama da ikad lično primi zemlju biće objašnjen na sledeći način: Bog ju je obećao samo njegovim naslednicima, Izraelu, i oni su ga primili pod Osijom. Ali ovo nije rešenje problema. Tokom komunikacije sa Avramom, obećanje vezano za zemlju, se stalno ponavlja. U stihu 13:17 stoji: „Prepešači zemlju uzduž i popreko i ja ću ti je dati.” Avram bi imao svako pravo da se požali ako je to stvarno značilo da on lično ne treba da očekuje da će naslediti obećanu zemlju!

Kritika nudi zaobilaznicu oko teškoće. To znači da zemlja nije zapravo dospela u Avramovo vlasništvo tokom njegovog života. „Zemlja je stvarno data Avramu kao nomadskom poglavici, u smislu da je on mirno živio mnogo godina, ostario i umro unutar njenih granica.” Međutim, ovo se suprotstavlja biblijskim uverenjima ispunjenim saosećajnošću da Avram nije posedovao zemlju, a sigurno ne ni do večnosti:

postavljam zavet svoj između sebe i tebe i semena tvog nakon tebe od kolena do kolena, da je zavet večan, da sam Bog tebi i semenu tvom nakon tebe; I daću tebi i semenu tvom nakon tebe zemlju u kojoj si došljak, svu zemlju hanansku u državu večnu, i biću im Bog (1. Moj. 17:7, 8).

Zatim, ovo su biblijske premise: Avram treba da dobije zemlju i da je poseduje zauvek. On je svoj život proživio kao stranac i nije posedovao nikakvo zemljište, sem malog parčeta zemlje, kog je kupio od Hetita da bi sahranio Saru (1. Moj. 23:3-20). Avram je sam priznao svojim sunarodnicima Hetitima, stanovnicima Hanana, sledeće: „Ja sam došljak i stranac među vama” (1. Moj. 23:4). Stefanovo zapažanje je bilo tačno: „Bog nije dao Avramu nikakvo nasledstvo ovde (u Izraelu), ni pedalj zemlje. Ali Bog mu je obećao da će on i njegovi naslednici posedovati zemlju” (Dela 7:5).

Kako će se onda ostvariti zavet koji je dat Avramu, Isaku i Jakovu da će naslediti zemlju? Odgovor pruža ključ hrišćanske vere. Postoji samo jedan način na koji obećanja data zavetom mogu da postanu istorijska realnost – budućim povratkom Avrama i vernika u život vaskrsenjem. Vraćanje patrijarha u život će im doneti ono što su toliko želeli, da se pridruže Mesiji i njegovim sledbenicima u obnovljenoj zemlji, Palestini i da postanu vladari sa

Isusom u Carstvu Božijem. Sve ovo se podrazumeva u Isusovom propovedanju Jevanđelja.

Obećana zemlja u koju se ulazi vaskrsnućem

To da je vaskrsenje apsolutno neophodan deo Božijeg plana, Isus je isticao prilikom komunikacije sa religijskim učiteljima svog vremena. (Čovek bi mogao da očekuje da bi on imao dosta toga da kaže i teolozima dvadesetog veka na istu temu). Sadukeji nisu verovali ni u kakvo vaskrsenje i samim tim su negirali nadu datu zavetom o životu na zemlji za vernike. Isusov odgovor na njihovo pogrešno razumevanje Božijeg Plana uključivao je uverenje da su se oni poprilično udaljili od Božijeg otkrovenja:

A Isus odgovarajući reče im: Varate se, ne znajući Pisma ni sile Božje. Jer o vaskrsenju niti će se ženiti ni udavati; nego su kao anđeli Božji na nebu. A za vaskrsenje mrtvih niste li čitali šta vam je rekao Bog govoreći: Ja sam Bog Avraamov, i Bog Isakov, i Bog Jakovljevi! Nije Bog Bog mrtvih, nego živih (Matej 22:29-32).

Logika Isusovog argumenta je jednostavna, pošto su Avram, Isak i Jakov već dugo mrtvi, mora da postoji buduće vaskrsnuće, kojim će se oni vratiti u život, tako da njihov odnos sa živim Bogom može da se nastavi i da mogu da prime ono što im je davno obećano. Ni na koji način Isusov odgovor ne može biti upotrebljen kako bi se opravdalo verovanje da su patrijarsi već živi. Problem između Isusa i njegovim suparnika je taj da li će biti vaskrsenja u budućnosti. Isus je raspravljao o tome da zavet neće biti ispunjen ako patrijarsi ostanu u svojim grobovima. Da bi Bog bio Bog živih, patrijarsi moraju da se vrate u život budućim vaskrsenjem (Dan. 12:2).

Poslanica Jevrejima prati upravo isti argument i širi dramu Avramove vere u velika Božija obećanja. Misterija Avramovog neuspeha da dobije svoje mesto u zemlji zauvek može da bude razrešena odlučnom intervencijom u budućnosti, kojom će on biti vraćen u život. Tokom svoje diskusije, pisac iznosi izjave koje se i te kako suprotstavljaju tradicionalnim idejama o životu nakon smrti u „raju”. „Verom Avram, kada je pozvan na mesto koje će kasnije primiti u *nasleđe* ...” (Jevr. 8:11). Tako priča počinje. Avramovo nasleđe, kako uviđamo, treba da bude mesto u koje je on pozvan da ode, tj. geografski posmatrani, Hanan. Upravo ova Prva knjiga Mojsijeva opisuje. Samu tu zemlju, prema hrišćanskom novozavetnom piscu, Avram treba da nasledi

„kasnije”, ali nama još uvek nije rečeno kada tačno. Pisac nastavlja: „Verom je Avram *svoj dom sagradio na zemljištu obećanja* kao stranac u stranoj zemlji; živeo je u šatorima kao Isak i Jakov, koji su zajedno sa njim naslednici tog istog obećanja” (Jevr. 11:9). Avram, Isak i Jakov i drugi heroji vere „u veri pomreše ne primivši obećanja, nego ga videvši izdaleka, i poklonivši mu se, i priznavši da su gosti i došljaci na zemlji” (Jevr. 11:13). Pogrešan utisak je dat našim verzijama kada prevode „na zemljištu” kao „na zemlji”.⁶⁶ Ovo može da nagovesti da su patrijarsi delili tradicionalno poimanje „raja” kao svoje sudbine. Međutim, poenta je da ljudi koji kažu da su stranci na zemljištu „to znači da oni tragaju za sopstvenom zemljom” (Jevr. 11:14), pre svega za istom zemljom koja je obnovljena pod obećanom vladavinom Mesije, Carstvom Božijim.

Dosta zanemarena istina o obećanom zemljištu za hrišćane spasena je od strane autora pod nazivom George Wesley Buchanan:

Ovo obećanje-odmor-nasleđe je neodvojivo povezano sa hananskom zemljom koja je mesto kojim su patrijarsi lutali kao došljaci (11:13). Ona je nazvana zemljom obećanja (11:9) i nebeskom zemljom (11:16)... To ne znači da ona neće više biti na zemlji i da se neće na zemlji odigrati nebeski poziv (3:1) isto kao što su oni koji su okusili rajski dar (6:4) ti koji su živeli na zemlji. Zaista je u pitanju sama zemlja u kojoj su boravili patrijarsi kao „stranci i lualice” (11:13). „Nebesko” podrazumeva božansku zemlju koju je sam Bog obećao.⁶⁷

„Raj” će biti na Zemlji

Tradicionalna objašnjenja ovih stihova pokušavaju da izbegnu implikacije stihova 11:8, 9 Poslanice Jevrejima. „Raj” kao nagrada za vernike ne podudara se sa ovom jednostavnom biblijskom izjavom da je

⁶⁶ Vidi zapažanja koja iznosi G.W. Buchanan, *Anchor Bible, To the Hebrews*, Doubleday and Co., 1972, str. 193, 194.

⁶⁷ Isto, str. 192, 194.

Avram očekivao da će naslediti upravo tu zemlju u kojoj je živeo. Avram je očigledno stanovnik jedne geografske lokacije na zemlji, i on je očekivao da će se vratiti na tu zemlju i da će je posedovati. „On je svoj dom napravio u zemlji obećanja” (Jevr. 11:9). Obećana zemlja za vernike treba da bude na ovoj planeti – na našoj planeti, obnovljenoj i osveženoj. Neće upaliti argument da je Hanan bio „vrsta” raja, kao mesto na koje odlaze duše nakon smrti. Jedna takva ideja je upala u hrišćanstvo iz sveta grčke filozofije i narušila verovanje u biblijsko obećanje o nasledstvu u zemlji života, Palestini kao središta budućeg mesijanskog svetskog poretka. Vaskrsenje u budućnosti, pri povratku Isusa, jedini je put kojim patrijarsi mogu da postignu svoj cilj i dobiju zemlju koju nikada nisu posedovali. Zaista, kako je to naglašeno u Poslanici Jevrejima, niko od istaknutih vernika nikada nije „primio ono što mu je obećano” – Obećanu zemlju u nasledstvo (Jevr. 11:13, 39). Oni su umrli s verom, što je vrlina koja je bliska nadi, potpuno ubeđeni da će uskrsnuti i dobiti zemlju koju će deliti sa Mesijom. Ovo je daleko od same ideje, koju su mnogi prihvatili pod pritiskom poslebiblijske nejevrejske tradicije, da su patrijarsi i naknadni vernici već primili nagradu u raju.

Pavle i Avram

Pavle se ophodi prema priči o Avramu, kao modelu hrišćanske vere, bez ikakve naznake da se Avramovo nasledstvo išta razlikuje od nasledstva običnog hrišćanskog vernika. Zapravo, sasvim suprotno je istinito: Avram je otac onih koji veruju (Rim. 4:11). Avram je pokazao suštinu hrišćanske vere time što je bio voljan da poveruje u Božiji plan da mu se dodeli zemlja, njemu i njegovim potomcima večno i uz blagoslov. Vera je za Avrama bila odlučan odgovor na božansku inicijativu izraženu rečima. Upravo je ta vrsta vere ta koju Isus zahteva kada poziva sve da se pokaju i poveruju u Jevanđelje o Carstvu (Marko 1:14, 15). Isus je samim tim *par excellence* izlagač Avramove vere. On se odriče svega, uključujući i svoj život, zarad Božijeg velikog plana da spase čitavo palo čovečanstvo i on poziva sve one koji ga podržavaju da učine isto. Prateći primer, koji je postavio Avram, koji je bio voljan da se odrekne svega, pa čak i svoje porodice, zarad božanske svrhe (1. Moj. 12:1), Isus je pozvao svoje sledbenike da prepoznaju prethodne tvrdnje o porodici i veri. Njegovi stvarni rođaci nisu bili njegova krvna braća i sestre, već „oni koji

čaju Reč Božiju (Jevanđelje o Carstvu, Matej 13:19) i prema njoj postupaju” (Matej 12:46-50). Lojalnost prema Isusu i Jevanđelju bitnija je od porodice i zemlje (Luka 14:26, 27, 33; vidi i 1. Moj. 12:1).

Opravdavanje – sklapanje pravog odnosa sa Bogom – uključuje inteligentno shvatanje Božijeg plana, verovanje poput Avramovog u ono što je Bog obećao da će da uradi (Rim. 4:3, 13). Obim Poruke Jevanđelja je širi od pukog prihvatanja smrti i vaskrsenja Hristovog, Apostolska vera poziva na učešće u aktuelnom božanskom planu u istoriji koji mi možemo da nazovemo „Operacija Carstvo”. Ona uključuje shvatanje božanski otkrivene *budućnosti*, kao cilja hrišćanskog poduhvata. Shvatanje onog što Bog radi tokom svetske istorije, omogućava čoveku da svoj život prihvati učenju Isusa kao proroka i kralja tog Carstva. Hrišćanin prema Pavlu je onaj koji prati korake vere našeg oca Avrama (Rim. 3:12). Veza sa zavetom patrijarha ne može da bude jasnija. Avramova vera je „okarakterisana (ili bazirana) na nadi koja je određena isključivo Božijim obećanjem ... Avramova vera je čvrsto pouzdanje u Boga, kao u onog koji odlučuje o budućnosti prema onome što je obećao.⁶⁸ Tako da nas Isus i Apostoli pozivaju, uz Poruku o Carstvu,⁶⁹ da se pripremimo na veliki događaj koji nije ništa drugo do konačni ishod zaveta sklopljenog sa Avramom i njegovim (duhovnim) potomkom. Pavle definiše to obećanje i precizno navodi hrišćanski cilj. On nas podseća da Avram treba da bude „naslednik sveta” (Rim. 4:13), što jednostavno znači ponoviti Isusovo obećanje da će „krotki naslediti zemljište (ili zemlju)” (Matej 5:5, vidi i 1. Moj. 17:8).

Kao što James Dunn kaže:

Ideja o „nasledstvu” je bila fundamentalni deo jevrejskog shvatanja svog zaveta sa Bogom i odnosa sa njim, iznad svega, zaista skoro isključivo, u vezi *sa zemljištem* – zemljištem Hanana, koje je njihovo prema pravu o nasleđu obećanom Avramu ... Ovo je jedna od najmotivnijih tema u jevrejskom nacionalnom samo-identitetu ... Ono što je ključno za jevrejsko samorazumevanje jeste ubeđenje da je Izrael Božije nasledstvo ... Ono što je ključni element nacionalne vere jeste ubeđenje da je Bog dao Izraelu ...

⁶⁸ Commentary on Romans, str. 219.

⁶⁹ Marko 1:14, 15; Dela 8:12; 19:8; 28:23, 31.

nasleđivanje zemlje kao njen suštinski element ... To da je zavet dat Avramovom semenu da će naslediti zemlju, postalo je nešto što je skoro banalno za jevrejsko učenje ... Obećanje na taj način protumačeno, bilo je od fundamentalnog značaja za Izrael da shvati da njega čini Božiji narod: To je bio razlog zašto je Bog odabrao njih na prvom mestu, od svih nacija sveta, opravdanje da sebe smatraju drugačijim od ostalih nacija i utešnu nadu koja čini njihovo sadašnje poniženje izdržljivim ...

Pavlov slučaj otkriva kontinuitet koji je video između svoje vere i fundamentalnog obećanja Biblije njegovog naroda... Pavle nije ni sumnjao da je Jevanđelje, o kome je propovedao, nastavak i ispunjenje Božijeg obećanja datog Avramu. Ali njemu je isto toliko bilo jasno da naslednici Avramovog obećanja ne treba više da budu označeni zakonom. Stih 15:6 Prve Knjige Mojsijeve pokazala je sa dovoljno jasnoće da je obećanje dato i prihvaćeno putem vere, odvojeno od zakona u celini ili u jednom njegovom delu.⁷⁰

Poenta koju treba shvatiti je da Pavle ne dovodi u pitanje sadržaj obećanja. Kako je on uopšte to i mogao učiniti a da ne odbaci čitavo otkrovenje koje pruža Biblija? Obećanje koje podrazumeva teritoriju je jasno i iznova izrečeno u 1. Knjizi Mojsijevoj i bilo je najdragocenije nacionalno blago njegovog naroda. Vernom Izraelu, koga je prvo predstavljao Avram, Bog je dao uverenje da će naslediti zemlju kao obnovljeni raj. Slava Pavlove službe je da uvede revolucionarnu novu činjenicu – da je ova velika mogućnost otvorena za sve koje veruju u Mesiju kao seme Avramovo i onog jednog koji će predvoditi novu upravu Carstva. Očigledno su ta obećanja namenjena Mesiji, kao istaknutom Avramovom nasledniku. Ali nejevrejski hrišćani, kada su prihvatili tvrdnje da je Isus zapravo Hrist Izraela, mogu da traže deo istog obećanog nasledstva. Pavle dotiče trijumfalan momenat svog argumenta onda kada izjavljuje svojim nejevrejskim čitaocima da „ako ste hrišćani onda ste Avramovi potomci i naslednici (sveta, Rim. 4:13) prema obećanju [datom Avramu]” (Gal. 3:29).

⁷⁰ Isto, str. 233, 234.

Obećanja su svakako namenjena samo onima „koji dele Avramovu veru”, kako to Pavle kaže (Rim. 4:16), tj. onima čija je vera ista kao njegova i koja je bazirana na istim osnovama. Samim tim, Pavle govori o potrebi hrišćana da postanu „Avramovi sinovi” (Gal. 3:7), „seme Avramovo” (Gal. 3:2; Rim. 4:16) i da priznaju Avrama kao svog duhovnog oca (Rim. 4:11), da hodaju njegovim stopama (Rim. 4:12) i da smatraju njega uzorom hrišćanske vere (Gal. 3:9), jer je njemu unapred ispropovedano Jevanđelje (Galatima 3:8). Ali koliko toga mi danas čujemo o tome kako se hrišćansko jevanđelje zasniva na zavetu i obećanjima datim Avramu? Pavle govori galatskoj crkvi o „blagoslovu Avrama”, koji je sada dostupan svima u Hristu. Ova fraza je citirana iz stiha 28:4 Prve knjige Mojsijeve, gde je i definisana. Ona podrazumeva „dobijanje zemlje u posed gde sada žive kao doseljenici, zemlje koju je Bog dao Avramu.” Još jednom je na prosvetljujući način napravljena veza između hrišćanstva hebrejske Biblije i Novog zaveta, koja pruža divnu osnovu za restrukturiranje sadašnje podeljene crkve na biblijskim osnovama.

Pavle ni na trenutak nije napustio korene vere koja je otkrivena u načinu na koji se Bog pozabavio Adamom. Pošto će obećana zemlja Hanana jednog dana postati središte mesijanske vladavine, očigledno je da nasleđivanje te zemlje podrazumeva nasleđivanje sveta. Obećanje ostaje kako geografsko tako i teritorijalno, i odnosi se na zemlju dolazećeg doba i tačno se poklapa sa Isusovom potvrdom sopstvenog jevrejskog nasleđa kada obećava da će krotki (ponovo citirajući hebrejsku Bibliju) naslediti zemlju (Matej 5:5, koji citira Ps. 37:11). Isus je verovao da će Jerusalim biti dostojan da se nazove Gradom velikog kralja (Matej 5:35) i da će vernici sa njim nadgledati novi svetski poredak.⁷¹ Ukratko, obećanje zemlje se ponavlja u Novom zavetu, kao obećanje Carstva Božijeg, koje predstavlja osnovu hrišćanskog Jevanđelja. Carstvo se nudi vernicima kao njegova sudbina. Ono je obnovljena „naseljena zemlja budućnosti” (Jevr. 2:5), koje neće pripasti anđelima već Mesiji i svecima, „Izraelu Božijem” (Gal. 6:16), „istinski obrezanim” (Fil. 3:3). Veliki deo uzbuđenja hrišćana Novog zaveta leži u visokoj privilegiji da budu ljudi Božiji u Hristu koja im je dodeljena. Njihova nada se tačno poklapa sa nadom izraelskih proroka. J. Skinner iznosi mišljenje da je „glavna tačka (Jeremijine

⁷¹ Matej 19:28; Luka 22:28-30; Otkr. 2:26; 3:21; 5:10; 20:1-6.

nade za budućnost) ta da je u nekom smislu obnova izraelitske nacionalnosti bila forma u kojoj je on video Carstvo Božije.”⁷² Isus, koji je takođe smatran prorokom (Luka 13:33), složio bi se sa tim.

Pavlova primena Avramovog zaveta na hrišćane, kako Jevreje tako i nejevreje, ne navodi ga da pomisli da će nepreobraženi Izrael zauvek ostati van božanskog blagoslova u Hristu. U stihovima 11:25, 26. Poslanice Rimljanima, on se radovao kako važnom elementu u budućem razvoju Carstva tako i kolektivnom preobraženju ostatka izraelske nacije, nakon Drugog dolaska.⁷³ Jevrejska/nejevrejska crkva, međutim, prema mišljenju koje iznosi Pavle, vodila bi mesijansko Carstvo (1. Kor. 6:2, 2. Tim. 2:12; 1. Kor. 4:8). Na ovaj način, Avramov zavet garantuje učešće u mesijanskoj vladavini svima onima koji sada veruju u Jevanđelje, i on nas uverava da će se kao dodatak tome dogoditi drugi talas preobraženja onda kada izraelska nacija konačno prihvati svog Mesiju. Tom događaju su se Apostoli sa pravom iskazali radovanje konačnom preobraženju onda kada su postavili sledeće pitanje: „Da li je vreme konačno došlo da se obnovi Izraelsko Carstvo?” (Dela 1:6). Za one koji nisu imali koristi od kalvinističke obuke, ovo pitanje neće predstavljati nikakav problem. Ipak, ako vam je Isus rekao da ćete rukovoditi nad dvanaest plemena (Luka 22:28-30), nestrpljivo biste iščekivali obnovu tih plemena u Carstvu. Pomen Svetog Duha (Dela 1:5), koji predstavlja zaveštanje od strane plemićkih porodica i sveštenika, prirodno je budio znatiželju Apostola u vezi raspleta Plana za spasenje. Ali obratite pažnju: dolazak duha nije dolazak Carstva (Dela 1:5-7).

Svet kao nasleđe

Pavle i jevrejski narod, kao i čitav Novi zavet, držali su se mišljenja da će celi svet imati koristi od mesijanskog obećanja datog Avramu da će on „naslediti svet” (Rimljanima 4:13) time što će naslediti obećanu zemlju. Ova činjenica se može izvući iz biblijskih tekstova i iz vanbiblijske literature. Proslavljen mesijanski Psalm, kog je Isus u svom Otkrovenju protumačio

⁷² Prophecy and Religion, Cambridge University Press, 1922, str. 308.

⁷³ Mihej 2:12 zamišlja obnovu „svega što je Jakovljevo” kao „ostatak Izraela”.

kao hrišćansko proročanstvo za njega i crkvu (Otkr. 1:1), je očigledno politički Psalm, koji okvirno predstavlja čitavu Mesijinu karijeru:

"Ja sam pomazao cara svog na Sionu, na Svetoj gori svojoj." Kazaću naredbu Gospodnju; On reče meni: "Ti si sin moj, ja te sad rodih. Iđi u mene, i daću ti narode u nasledstvo, i krajeve zemaljske tebi u državu. Udarićeš ih gvozdenom palicom; razbićeš ih kao lončarski sud."⁷⁴

Neka vam Bog da snage i neka nasledite zemlju (Jubilej 22:14).

I biće kraljeva od tebe (Jakova). Oni će vladati svuda gde je čovek kročio. I vašem semenu ću dati svu zemlju pod rajem (vidi Dan. 7:27: „carstvo pod čitavim rajem”) i oni će vladati u svim nacijama kao što su želeli (Jubilej 32:19).

Ali za odabrane će biti svetlost, radost i mir i oni će naslediti zemlju (1. Enohijeva 5:7).

Pravični ... će sigurno dobiti svet koji si im obećao i koji iščekuju sa punom radošću (2. Varuhova 51:3).

Ako je svet zaista stvoren za nas, zašto onda mi ne dobijemo svet u nasledstvo? Koliko će vremena da protekne? (4. Jezdra 6:59).

Pronicljivi odgovor Novog zaveta na jevrejsko pitanje je da ljudi na koje se zavet odnosi nisu u celini prihvatili onog koji tvrdi da je Mesija. (Koliko krivice nosi iskrivljeno tradicionalno nejevrejsko hrišćanstvo treba ozbiljno razmotriti). Pavle se nada da će mnogi njegovi sunarodnici konačno priznati Isusa koji će se vratiti. U međuvremenu on nastavlja da propagira poruku Mesije, kojom su pre svega Jevreji a zatim nejevreji pozvani u mesijansku zajednicu, spremajući se da vladaju u Carstvu. Pavlova teologija je rođena iz

⁷⁴ Ps. 2:6, odnosi se na Isusa u Otkr. 12:5 i crkvu u Otkr. 2:26, 27.

ubeđenja da je Avramu suđeno da bude „naslednik sveta” (Rim. 4:13), što je ideja koja se prirodno uklapa u tekstove koji su maločas citirani. Henry Alford komentariše vezu između Pavlovih težnji i jevrejskih nada:

Rabini su već videli, i Pavle koji je odgajen prema njihovom učenju, čvrsto se držeći istine, da su mnogo bitnije reči „u tebi i tvom semenu će sve porodice na zemlji biti blagoslovene”, od pukog posedovanja Hanana. Oni upečatljivo povezuju Svet kao dar sa ovim obećanjem (1. Moj. 12:3). Nasleđe zemlje ...je krajnje upravljanje celim svetom koji će Avram, kao otac vernika svih narodnosti i Hrista, kao semena obećanja, posedovati...⁷⁵

Istaknuti nemački kritičar beleži da biti „Avramovo seme” podrazumeva nekoga kome je suđeno da upravlja svetom, na osnovu 1. Moj. 22:17: „Tvoji potomci će dobiti kapije svojih neprijatelja (tj. gradove) u posedstvo”.⁷⁶ Sa ovim obećanjem na umu, Isus je zamislio da će vernici dobiti autoritet nad čitavim urbanim populacijama: „Svaka čast, verni slugo, preuzmi odgovornost nad deset gradova” (Luka 19:17).

Knjiga pod nazivom *International Critical Commentary* o stihu 4:13 Poslanice Rimljanima uspeva da prenese žestinu starozavetnog iščekivanja Mesijanskog Carstva. On govori o obećanju da će Avramovo seme (u Hristu) uživati u „upravljanju svetom”, „pravu da vlada svetom koje pripada Mesiji i njegovom narodu”, obećanje dato Avramu i njegovim potomcima svetske mesijanske vladavine.⁷⁷ Deo izraelske žudnje se može videti i u molitvama iz četrnaestog i osamnaestog veka koje se u sinagogama ponavljaju od 70. godine nove ere.

Milostiv budi, O Gospode naš Bože, imaj milosti prema Izraelu, narodu Tvom i prema Jerusalimu i prema Sionu gde boravi Tvoja slava, i prema Hramu tvom i tvom prebivalištu i prema Carstvu loze Davidove, koji je sagradio Jerusalim, Tvoj grad. Daj mir svoj Izraelu,

⁷⁵ Greek New Testament, London: Rivingtons and Deighton, Bell & Co., 1861, Tom II, str. 350.

⁷⁶ H.A.W. Meyer, Commentary on John, Funk and Wagnalls, 1884, str. 277.

⁷⁷ W. San day and A. C. Headlam, Epistle to the Romans, T & T Clark, 1905, str. 109, 111.

Tvom narodu i Tvom gradu i Tvom nasleđu i blagoslovi nas, sve nas zajedno. Neka si blagosloven Ti, Bože, koji stvaraš mir.

Čak i kada se zemlja ne pominje direktno, jednostavno se podrazumeva kada se pominje grad ili hram, koji su postali suština nade za spasenje. Upravo ista nada se oslikava u Novom zavetu, povezujući rano hrišćanstvo sa Avramovim/Davidovim poreklom u hebrejskoj Bibliji:

On će biti veliki, i nazvaće se Sin Najvišega, i daće Mu Gospod Bog presto Davida oca Njegovog; I carovaće u domu Jakovljevom vavek, i carstvu Njegovom neće biti kraja (Luka 1:32, 33).

Kao što (Bog) govori ocima našim, Avraamu i semenu njegovom dovek (Luka 1:55).

I podiže nam rog spasenja u domu Davida sluge svog, Učiniti milost ocima našim, i opomenuti se svetog zaveta svog, Kletve kojom se kleo Avraamu ocu našem da će nam dati (Luka 1:69, 72, 73).

I gle, beše u Jerusalimu čovek po imenu Simeun, i taj čovek beše pravedan i pobožan, koji čekaše utehe Izrailjeve (Luka 2:25).

I ona (Ana) u taj čas dođe, i hvaljaše Gospoda i govoraše za Njega svima koji čekahu spasenja u Jerusalimu (Luka 2:38).

Blagosloveno carstvo oca našeg Davida koji ide u ime Gospodnje (Marko 11:10).

Dođe Josif iz Arimateje (učenik Isusov, tj. hrišćanin; Matej 27:57), pošten savetnik, koji i sam carstvo Božje čekaše, i usudi se te uđe k Pilatu i zaiska telo Isusovo (Marko 15:43).

A mi (učenici Isusovi, hrišćani) se nadasmo da je On Onaj koji će izbaviti Izrailja (Luka 24:21).

A oni onda koji zajedno behu, pitahu Ga govoreći: Gospode! Hoćeš li sad načiniti carstvo Izrailjevo? (Dela 1:6).

I sad stojim pred sudom za nadanje obećanja koje Bog obreče očevima našim, Kome se svi dvanaest kolena naših jednako dan i noć služeći nadaju da će doći (Dela 26:6, 7).

Postoje brojni dokazi da hrišćanstvo Novog zaveta nije napustilo proročanske nade vezane za teritoriju. Pitanje učenika koje se odnosi na obnovu Izraela javlja se nakon perioda od četrdeset dana tokom kog su dobijali uputstva o Carstvu Božijem (Dela 1:3, 6). Na sudu zbog svoje vere, Pavle je javno definisao hrišćanstvo kao nadu za ispunjenje patrijarhalnog obećanja. On je izrazito identifikovao hrišćanski cilj kao obećanje „čijem ispunjenju se nada dvanaest plemena” (Dela 26:7). Priroda ovog očekivanja je definisana rečima, koje su rabini izgovorili u trećem veku, a koje oslikavaju drevnu nadu vezanu za život na zemlji: „Zašto su patrijarsi žudili da budu sahranjeni na izraelskoj teritoriji? Jer mrtvi zemlje Izraela biće prvi koji će vaskrsnuti onda kada se Mesija vrati i oni će prvi provoditi godine sa Mesijom.”⁷⁸

Raj kao skladište buduće nagrade

U Novom zavetu se raj pominje u ograničenom kontekstu, kao mesto gde se čuva buduća nagrada za vernike kao Božije blago (Matej 5:12).⁷⁹ „Raj” kao mesto koje nije na zemlji ni u jednom trenutku nije u Bibliji predstavljeno kao destinacija za vernike – niti nakon smrti niti nakon vaskrsenja. Hrišćani sada moraju da shvate šta im je to obećano. Oni moraju da ulažu blago kod Boga i očekuju da će dobiti svoju nagradu onda kada je Isus donese na zemlju prilikom svog Drugog dolaska. Čovek može da čuva svoj novac za penziju u banci. Ali on svoju penziju neće provesti u banci.

Kada Pavle govori o „Jerusalimu iznad koga je naša mati” (Gal. 4:26), on ne misli na to da hrišćani odlaze u „raj” nakon smrti. On citira mesijanski Psalm koji opisuje Sion (Jerusalim) kao „majku svih nas” (Ps. 87:5, LXX). Jevreji često smatraju da su se dobre stvari budućnosti smeštene kod Boga kako bi bile spremne, kada oni vaskrsnu na dan kada se Mesija javi u moći i

⁷⁸ *Gen. Rabbah*, 96:5.

⁷⁹ Tekst glasi „tvoja nagrada je velika u raju”. Hrišćanska nagrada se čuva u raju i ona će doći iz raja sa Isusom onda kada se on vrati. „U raju” je isto što i „sa Bogom”.

slavi. Hrišćani su oni čija su imena upisana u spisak onih kojima će biti dat „život u Jerusalimu” (Isa. 4:3).

Pavle govori o „veri i ljubavi koja proizilazi iz nade koja je *smeštena u raj* i koju ste već čuli putem reči istine, Jevanđelja” (Kol. 1:5). Petar u novom rođenju, prikazanom Jevanđeljem, vidi „živu nadu kroz vaskrsenje Isusa Hrista iz mrtvih, što vodi ka nasledstvu (tj. nasleđivanje Carstva), koje nikada ne može da propadne, da se iskvari ili nestane, *koje se čuva u raj* samo za vas, i koje je verom zaštićeno od strane Božije moći sve do dolaska spasenja, koje je spremno da bude otkriveno u poslednjem trenutku” (1. Petr. 1:3-5). Novi zavet se poklapa sa osnovnom temom, Jevanđeljem o Carstvu koje je „obećano onima koji vole Boga” (Jak. 2:5). Verovanje u Jevanđelje u vreme Apostola nije se svodilo na verovanje u smrt i vaskrsenje Isusa samog, već je ono uključivalo i poziv da se pripreme svi za mesto u Mesijinoj vladavini svetom, koja će biti uvedena onda kada se on vrati na zemlju. Ova situacija je prilično drugačija od svega što se propoveda danas o nasleđivanju zemlje sa Isusom. Postoji neverovatna potreba da se crkve što pre povinuju Pavlovim rukopisima i da se „ne udaljavaju od nade koju deli Jevanđelje” (Kol. 1:23). Gubitak nade Novog zaveta može da se svede na gubitak Jevanđelja o Carstvu, što opet dovodi do gubitka korena hrišćanstva iz hebrejske Biblije.

Vera u Božiji svetski plan

Novozavetna šema i Božiji plan za istoriju sveta svode se na besmislice onda kada se predlaže da je sudbina hrišćanina da uživa na lokaciji koja nije na zemlji. Ovo jednim udarcem uništava obećanja data Avramu i vernicima da će naslediti zemlju i svet. Ne može postojati rešenje za prvobitni neuspeh čoveka da podrži božanski mandat i zavlada svetom, ako, zapravo, ta božanska vladavina nikada ne bude obnovljena. Hrišćanska vera je trajno obeshrabrena ako se porekne nada da će nastupiti mir na zemlji. Time što je odlazak u „raj” nakon smrti zamenio dobijanje zemlje u nasledstvo, umanjena je važnost otkrovenja Božijeg plana za čovečanstvo. Ponuda koja se stalno ponavlja, a koja uključuje „raj” u savremenom propovedanju, razrađuje pojam koji zbunjuje čitaoce Biblije i čini besmislenom čitavu nadu proroka (zasnovanu na zavetu) da će svet uživati u neprikosnovenoj eri blagoslova i međunarodnog mira pod pravičnom vladavinom mesije i vaskrslih vernika – onih koji veruju

u „Carstvo Božije i ime Isusovo (tj. Mesijanstvo i sve što ono obuhvata)” i onih koji su kršteni kao odgovor na tu ranu veru, što se pominje u stihu 8:12 Dela apostolskih: „Kada su poverovali Filipu, dok je propovedao Jevanđelje o Carstvu Božijem i imenu Isusa Hrista, oni su bili kršteni, kako žene tako i muškarci.”

Ovaj tekst ostaje primer jevanđelizacije i vraća savremenu crkvu svojim korenima u zavetima obećanja, koja su data „ocu vernih”, koji se mogu ostvariti samo putem Mesije Isusa. Mi treba da se molimo: „Neka dođe Carstvo tvoje” ako želimo da se ispuni Božanski plan za spasenje i treba da težimo tome da se ponašamo tako da budemo „dostojni Boga koji nas poziva u svoje Carstvo i slavu” (1. Sol. 2:12). Mi možemo ponovo doći do istine o našoj hrišćanskoj sudbini tek onda kada se vratimo biblijskom jeziku o „stupanju u Carstvo”, „nasleđivanju Carstva”, „nasleđivanju zemlje” (Matej 5:5), „vladavini sa položaja kraljeva na zemlji” (Otkr. 5:10), „hiljadu godina dugoj vladavini sa Mesijom” (Otkr. 20:1-6). Nejevrejski um, koji pokazuje antisemitsku netrpeljivost prema mesijanskim stvarima, preovladava toliko dugo da samo revolucionarnim povratkom na Biblijski tekst mi možemo da prekinemo loše navike. Napuštanje jezika o „raju” uputiće nas u pravom smeru i naučiti da volimo Isusove reči. Put će nam se onda otvoriti da shvatimo hrišćanstvo kao Božiji odgovor na prvobitni neuspeh čoveka u Adamu; da je Jevanđelje poziv za vladavinu i da će svetac biti taj koji će vladati sa Mesijom na zemlji u dolazećem Carstvu (Dan. 7:18, 22, 27). Tragedija čoveka je u tome što je izgubio vlast nad carstvom, a njegov cilj je da povрати tu vlast i da vlada sa Kraljem Mesijom koji je prvi pokazao put ka pobedi nad svetom. Komentar koji je dao Henry Alford je neophodna ispravka koja nas poziva da se vratimo biblijskom hebrejskom hrišćanstvu: „Opšti akcenat proročanstva i analogija na božanske načine bez greške ukazuje na ovu zemlju pročišćenu i obnovljenu, a ne na raj u bilo kom običnom smislu tog termina, kao večnog boravišta za blagoslovene.”⁸⁰

⁸⁰ Greek New Testament, Tom. I, str. 35, 36, akcenat dodat.

Alfordova pronicljivost ponovo formuliše nadu za budućnost čovečanstva, kada blagoslovi dati Avramu pronalaze svoje ispunjenje u Carstvu. Jakov i Pavle dele isto radosno viđenje: „I da ti da blagoslov Avramov, tebi i semenu tvom s tobom, da naslediš zemlju u kojoj si došljak, koju Bog dade Avramu” (1. Moj. 18:4). „*Blagoslovi Avrama* (će doći) nejevrejima u Hristu” (Gal. 3:14).

Nada za čovečanstvo, zasnovana na Božijem milostivom postupanju prema Avramu, je dominantna tema kod svih izraelskih proroka. Kako bi pratili Isusa, najvećeg od svih proroka (5. Moj. 18:15, 18; Dela 3:22; 7:37), Sina Božijeg, Hrista i Apostola naše vere (Jevr. 3:1), mi moramo sada da svoju pažnju usmerimo ka njihovoj viziji.

5. O Carstvu kod Proroka: Neispunjen san o mesijanskoj vladavini

Veliki deo poruke proroka je poistovećen opisima Dolazećeg Carstva. Ne postoji ni najmanja sumnja po pitanju značenja ovih prosvetljujućih prikaza Mesijinog budućeg svetskog kraljevstva:

Jer nam se rodi Dete, Sin nam je dat, kome je vlast na ramenu... Bez kraja će rasti vlast i mir na prestolu Davidovom i u Carstvu njegovom da se uredi i utvrdi sudom i pravdom od sada doveka (Isa. 9:6,7).

On (Mesija) će kazivati mir narodima, i vlast će mu biti od mora do mora i od reke (Eufrata) do krajeva zemaljskih (Zah. 9:10).

Postavljeni vladar će biti okarakterisan „duhom mudrosti i razuma, duh saveta i sile, duh znanja i straha od Gospoda. I mirisanje će Mu biti u strahu Gospodnjem” (Isa. 11:2). Sa njim, „prinčevi će vladati pravično” (Isa. 32:1), što je predviđanje, koje pruža okvir čitavoj novozavetnoj ideji da su hrišćani zapravo kraljevi, koji se obučavaju to da postanu.⁸¹ Mesijina savršena vladavina će dovesti do novog doba koje će biti oslobođeno od telesne bolesti. Ona će proizvesti radosno čovečanstvo, čiji će blagoslovi obuhvatati čak i neživu prirodu.

⁸¹ 2. Tim. 2:12; 1. Kor. 6:2; Otkr. 1:6; 5:10. vidi 2. Moj. 19:6.

Radovaće se tome pustinja i zemlja sasušena, veseliće se pustoš i procvetati kao ruža. Procvetaće obilno, i veseliće se radujući se i popevajući; slava livanska daće joj se i krasota karmilska i saronka; ta će mesta videti slavu Gospodnju, krasotu Boga našeg. Tada će se otvoriti oči slepima, i uši gluvima otvoriće se. Tada će hromi skakati kao jelen, i jezik nemog pevaće, jer će u pustinji provreti vode i potoci u zemlji sasušenoj. I suvo će mesto postati jezero, i zemlja sasušena izvori vodeni, u stanu zmajevskom, po ložama njihovim, biće trava, trska i sita. I koje iskupi Gospod, vratiće se i doći će u Sion pevajući, i večna će radost biti nad glavom njihovom, dobiće radost i veselje, a žalost i uzdisanje bežaće (Isa. 35: 1, 2, 5-7, 10).

Isaija 40:9 predviđa vreme u budućnosti kada će „Gospod Bog doći sa silom i mišica će Njegova vladati za Njega.” Izvršitelj ovog velikog posla oko obnove biće ljudski kralj, Davidov potomak. Njegov izuzetan dar će mu omogućiti da vlada na savršeno pravičan način.

Ali će izaći šibljika iz stabla Jesejevog, i izdanak iz korena njegovog izniknuće. I na Njemu će počivati Duh Gospodnji, duh mudrosti i razuma, duh saveta i sile, duh znanja i straha Gospodnjeg. I mirisanje će Mu biti u strahu Gospodnjem, a neće suditi po viđenju svojih očiju, niti će po čuvenju svojih ušiju karati. Nego će po pravdi suditi siromasima i po pravici karati krotke u zemlji, i udariće zemlju prutom usta svojih, i duhom usana svojih ubiće bezbožnika (onog zlog).⁸² I pravda će Mu biti pojas po bedrima, i istina pojas po bocima (Isa. 11:1-2, 5-7).

Pod pravičnom vladavinom budućeg Kralja čak će se preoblikovati i priroda životinja:

Vuk će prebivati s jagnjetom, ris ležati s kozličem, tele i lavić zajedno će pasti, a djetješce njih će vodit`. Krava i medvjedica zajedno će pasti,

⁸² Isa. 11:4 (LXX) sadrži „onog zlog” i Pavle to primenjuje na jednog Antihrista (2. Sol. 2:8, vidi 1. Jov. 2:18).

a mladunčad njihova skupa će ležati, lav će jesti slamu k'o govedo. Nad rupom gujinom igrat će se dojenče, sisanče će ruku zavlčiti u leglo zmijinjke. Zlo se više neće činiti, neće se pustošiti na svoj svetoj gori mojoj: zemlja će se ispuniti spoznajom Jahvinom kao što se vodom pune mora. (Isa. 11:6-9).

Mirno Kraljevstvo biće osnovano na ruinama bivših zlih vladavina:

Daj da kod tebe borave prognanici moapski, budi im okriljem pred pustošnikom. Kad se skonča tlačitelj, kad nestane pustošnika, kad ugnjetač iščezne iz zemlje, učvrstit će se presto u blagosti i na njemu će verno stolovati, u šatoru Davidovu, sudac koji pravo ište i pravdu čini. (Isa. 16:4, 5).

Pobeda Carstva će podrazumevati proterivanje neprijateljski nastrojenih sila: „I u to će vreme pohoditi Gospod na visini vojsku visoku i na zemlji sve careve zemaljske. I skupiće se kao što se skupljaju sužnji u jamu, i biće zatvoreni u tamnicu, i posle mnogo vremena biće kažnjeni” (Isa. 24:21, 22). Kada se veličanstveno Carstvo pojavi „Mesec će sakriti svoje lice, sunce se postideti jer Jahve Sabaoth (Gospod nad vojskama rajskim) postaće kralj na Sionskoj gori u Jerusalimu” (Isa. 16:23).

Doći će trenutak kada će Bog ponovo uspostaviti svoj suverenitet na zemlji pomoću osobe koja će biti Njegov odabrani kralj: „Evo, car će carovati pravo i knezovi će vladati po pravdi. I čovek će biti kao zaklon od vetra, i kao utočište od poplave, kao potoci na suvom mestu, kao sen od velike stene u zemlji sasušenoj” (Isa. 32:1-2).

Stari zavet (koji je prikladnije da nazovemo Hebrejskom Biblijom) često pominje veliku krizu u ljudskoj istoriji. Izuzetno velikom intervencijom, Bog koji je sve stvorio će okončati sadašnje doba ljudske loše vladavine i započeti novu vladavinu na zemlji. Brojni često citirani stihovi sumiraju nadu koju su izraelski proroci predstavili, dok ukazuju na jednu sasvim novu svetsku epohu:

U vreme ovih kraljeva Bog Nebeski podići će kraljevstvo koje neće nikada propasti i neće preći na neki drugi narod. Ono će razbiti i uništiti sva ona kraljevstva, a samo će stajati doveka - (Dan. 2:44).

I utvrdiće se presto milošću, i na njemu će sedeti jednako u šatoru Davidovom, koji će suditi i tražiti što je pravo, i on (Mesija) će biti brz da čini pravdu (Isa. 16:5, NASV).

U to će se vreme Jerusalem zvati presto Gospodnji, i svi će se narodi sabrati u nj, k imenu Gospodnjem u Jerusalemu, i neće više ići po misli srca svog zlog (Jer. 3:17).

A carstvo i vlast i veličanstvo carsko pod svim nebom daće se narodu svetaca Višnjeg; Njegovo će carstvo biti večno carstvo, i sve će vlasti Njemu služiti i slušati Ga (Dan. 7:27).⁸³

Isus je pojačao mesijansku nadu

Objava da je Carstvo Božije na pomolu (Marko 1:14, 15; Matej 3:2; 4:17 itd.) i da ljudi treba da odgovore tako što će poverovati u Dobre vesti o Carstvu (Marko 1:15), navela je Isusovu publiku da shvate da će njihove nacionalne nade biti ostvarene. Isus nije rekao kada će Carstvo Božije doći. Objava da je na pomolu imala je isto značenje kao i onda kada su je vekovima ranije izgovarali proroci,⁸⁴ da ljudi moraju što pre da se pripreme za dolazak istog. Isusov koncept Carstva Božijeg proizilazi iz svoje bogate istorije u zabeleženim porukama izraelskih proroka, čiji rad Isus, kako je rekao, nije došao da uništi (Matej 5:17). Njegova objava Carstva usmerava pažnju na određeno ispunjenje predviđanja koja su ranije data: Na zemlji će biti uspostavljena Božanska vladavina kojom će predsedati Kralj Izraela, Mesija.

⁸³ Carstvo u ovom stihu pripada svedima kao mesijanskoj zajednici u Hristu. Prevod „njihovo Carstvo...” može se pronaći u RSV, GNB (Biblija Dobrih Vesti), prevodu koji je obavilo jevrejsko izdavačko društvo i *International Critical Commentary*.

⁸⁴ Proroci su najavili „Dan Gospodnji (Joil 2:11, Isa. 13:6, 9; Sof. 1:14) baš kao „taj dan”. To je dan kada će se Bog izboriti i ponovo osnovati Carstvo. Novi zavet naziva budući silazak Isusa na Dan Gospodni (2. Sol. 2:2, vidi 1:10). Proroci opisuju Dan Gospodnji kao dan koji je na pomolu i koji će brzo doći (Sofonija 1:14), mada još uvek nije došao. Prorok je video budućnost i video je da je kraj blizu. Oba Zaveta priznaju Dan kao vreme kada će Bog kazniti svo zlo na svetu. „On će se dići da strašno prodrma zemlju” (vidi Isa. 2:10-22).

Ne postoji ni najmanja sumnja da se Izrael radovao dobru mira u svetu koje će da nastupi onda kada Mesija zavlada istim. Ta činjenica je zabeležena u hiljadama priznatih radova koji se bave Biblijom i istorijom jevrejske religije. Jedan autoritet po pitanju književnih dela, koja su sa sobom ostavili proroci, ističe ono što je jasno svakome ko pročita njihove rukopise:

Vekovima unazad Jevreji su verovali da taj dan, kada će se njihov Bog, Stvaralac univerzuma, manifestovati i glorifikovati svoje ime i svoj izraelski narod pred celim čovečanstvom, ne pripada dalekoj budućnosti. To je suština mesijanske nade.⁸⁵

Kada se sagleda ova nada, stav ranih hrišćana može biti iskazan na sledeći način:

Njihovi umovi su uvek bili ispunjeni iščekivanjem, osećanjem da će nastupiti promena izuzetnog obima kada će Isus zauzeti ključni i upadljiv položaj, kao neko ko će biti Mesija, a oni, njegovi odabrani učenici, sa njim će deliti slavu.⁸⁶

Još jedan proučavalac Starog zaveta beleži da prorok Danilo „poistovećuje Carstvo koje dolazi sa zlatnim dobom i zamišlja isto kao Carstvo koje biva osnovano ovde *na zemlji* kao krajnju fazu istorije.”⁸⁷ Carstvo će podrazumevati ponovno strukturiranje ljudskog društva pod božanskom vlasti koja će delovati na obnovljenoj zemlji.

Dobro doba koje dolazi

Čovek treba samo da baci pogled na naslove dela koje pišu prevodioci Jerusalimske Biblije, kako bi preneli starozavetnu pozadinu Isusove objave Carstva Božijeg. U rukopisima velikog proroka Isaije mi saznajemo za doba „večnog mira” (Isa. 2:1-5), „buduću obnovu” (Isa. 4:4-6), „dolazak kralja ispunjenog vrlinama” (Isa. 11:1-9), „oslobođenje Izraela” (Isa. 43:1-7) i

⁸⁵ H.D. Hamilton, *The People of God*, Oxford University Press, 1912, Tom. II, str. 19.

⁸⁶ Isto, str. 20.

⁸⁷ D.S. Russell, *Apocalyptic, Ancient and Modern*, Philadelphia: Fortress Press, 1988, str. 26.

„veličanstveno vaskrsnuće Jerusalima” (Isa. 60). Kod Jeremije mi možemo pronaći „Sion u mesijanskom dobu” (Jer. 3:14-18), „preobraženje nacija” (Jer. 16:19-21), „budući Kralj” (Jer. 23:1-8), „obećanje o obnovi severnog izraelskog carstva” (Jer. 30), „obećanje obnove za Judu” (Jer. 31:23-26), „Jerusalim veličanstveni ponovo sagrađen” (Jer. 31:38-40) i „institucije budućnosti” (Jer. 33:14-26).

Jezekilj nam daje opis „Jude i Izraela u Jednom Carstvu” (Jez. 37:15-28). Osija govori o „pokajanju i pomirenju Izraela: Obećanju o budućoj sreći” (Osija 14:2-10); Joilo predviđa „veličanstvenu budućnost Izraela” (Joilo 4:18-21); Amos toplo piše o „šansama za restauraciju i idilični prosperitet” (Amos 9:11-15); Avdija opisuje političku pobjedu Carstva Božijeg (Avdija 21; vidi Mihej 4:1-5); na kraju, Zaharije pruža živopisnu sliku o „mesijanskom spasenju” (Zaharija 8:1-17), „Mesiji” (Zah. 9:9-10) i „obnovi Izraela” (Zah. 9:11-17). Zah. iznosi zaključak opisom „veličanstva Jerusalima” (Zah. 14:1-21).

Niko ko se pozabavio ovom upečatljivom vizijom budućnosti, ne može da propusti njenu poentu. Izraelski proroci su jednoglasno rekli da će na zemlju doći doba mira i trajne bezbednosti za sve nacije pod nadzorom predstavnika kog je Bog izabrao, obećanog Sina Davidovog. Ono što Irbing Zeitlin piše o Isaiji sumira jevrejsku nadu o Božijem Carstvu na zemlji:

Prorok se raduje kraju ove ere i dolasku nove, kada će arogancija, ugnjetavanja, rat i idolopoklonstvo sasvim nestati. Tek kada Izrael bude pročišćen od svoje oholosti, on će zaista postati dom Božijih ljudi koji će ovu reč preneti drugim nacijama. „Iz Siona će proisteći zakon, a reč Gospodnja iz Jerusalima.”⁸⁸

Ovde moramo da uložimo protest protiv neobične ideje da je ova vizija budućnosti bila ispunjena tokom istorijske Isusove službe i u bilo kom drugom trenutku. Mora da je svima sasvim očigledno da su se nacije mačevima borile (čak su i oni koji su sebe nazivali hrišćanima ubijali jedni druge u

⁸⁸ Ancient Judaism, Cambridge: Polity Press, 1988, str. 228.

međunarodnim ratovima) i da Isus još uvek nije na vidljiv način preuzeo svoj položaj kao vladar nad svim nacijama sa obnovljenog Davidovog prestola.⁸⁹

Danilova vizija Carstva

Važnost koju Knjiga proroka Danila ima za Isusovo mišljenje, mora posebno da bude naglašena:

Mislim da ne može postojati sumnja gde je Isus Hrist pronašao svoju doktrinu o Carstvu i na čemu je zasnovao istu. On ju je pronašao u Knjizi proroka Danila, posebno u sedmom poglavlju. Postoji mnogo dokaza da je Knjiga proroka Danila bila jedna od omiljenih knjiga Isusa Hrista, jedna od knjiga koju je on vredno i duboko proučavao tokom godina mirne neupućenosti u Nazaretu pre nego što je njegova gromoglasna služba otpočela. On u nekoliko navrata pominje Danila, a kada se Knjiga proroka Danila shvati, onda će biti jasne i brojne parabole kojima naš Gospod opisuje Carstvo ... On je iznova i iznova izjavljivao da je osnivanje Carstva prvi cilj njegovog života i uveravao ljude da cilj naših života treba da bude da promovišemo isto. On je sumirao sve naše dužnosti u jednoj zapovesti koju je lako zapamtiti „Prvo tragaj za Carstvom Božijim i Njegovom pravičnošću” (Matej 6:33).⁹⁰

Kada preuzmemo uputstva iz Knjige proroka Danila, lako možemo da ustanovimo činjenicu da je Carstvo Božije (Carstvo nebesko) stvarno, večno carstvo. Ne samo to, ono treba da bude vlast koja će dramatično i momentalno zavladatai. Njegova administracija će biti u rukama „Sina čovečjeg” (Dan. 7:13, 14) i „svetaca” (Dan. 7:27). U dokazima, koje pruža Danilo, nigde ne stoji da je nevidljiva vladavina uspostavljena samo u srcima vernika. Politička dimenzija Carstva, kao i to gde će ono biti smešteno, bez greške je jasno. Jednako je očigledno da se Carstvo Božije, koje je opisao Danilo, još uvek nije pojavilo.

I u danima tih kraljeva, Bog nebesa će osnovati Carstvo (u Novom zavetu, Carstvo Božije ili Carstvo nebesko), koje nikada neće biti

⁸⁹ Luka 1:32, 33; Luka 24:21; Dela 1:6; 3:21 ; Luka 22:28-30; Matej 19:28; Otkr. 11:15-18; 20:1-6.

⁹⁰ H.P. Hughes, Essential Christianity, Isbister and Co., 1894, str. 59.

uništeno, i to Carstvo neće biti ostavljeno drugima; ono će pobediti i uništiti svako od ovih carstava ali će samo trajati zauvek (Dan. 2:44).

U narednom stihu uticaj Carstva, je upoređen sa kamenom koji lomi „gvožđe, bronzu, glinu, srebro i zlato” bivših svetskih vladavina. Prema proroku, koji nas poziva da verujemo u njegovu poruku, „veliki Bog je dao na znanje kralju (Nabukodonosoru) šta će nastupiti u budućnosti (na hebrejskom *be acharit hayamim*, tj. u buduće mesijansko doba); tako da je san istinit i može se imati poverenja u njegovo tumačenje (Dan. 2:45, NASV). Sin Čovečji će biti proglašen Vladarem božanskog Carstva, koji će deliti vlast sa svecima:

I dade Mu (Sinu Čovečjem – Isusova omiljena titula) se vlast i slava i carstvo da Mu služe svi narodi i plemena i jezici; vlast je Njegova vlast večna, koja neće proći, i carstvo se Njegovo neće rasuti. A carstvo i vlast i veličanstvo carsko pod svim nebom daće se narodu svetaca Višnjeg; Njegovo će carstvo biti večno carstvo, i sve će vlasti Njemu služiti i slušati Ga (Dan. 7:14, 27).

Carstvo Božije je očigledno vladavina koja rukovodi svim nacijama. Ono će doći na vlast na zemlji („pod čitavim rajem” Dan. 7:27) i biće uspostavljeno katastrofom, međunarodnom pobunom, koja će dovesti do potpune političke reorganizacije. Sve nacije će morati da se poklone pred ovom neverovatnom moći. Tema koja se stalno javlja u Novom zavetu (ali se retko kad pominje u propovedaonicama) jeste da će Isus i njegovi sledbenici biti izvršitelji nove svetske vladavine – Carstva Božijeg.⁹¹ U Novom zavetu svetac može da bude samo neko ko je pomazan da vlada budućim Carstvom. Kao što je Alan Richardson rekao:

Ulazak u Carstvo podrazumeva mnogo više od samog stupanja u isto, već i učestvovanje u upravljanju tim Carstvom, prava čast je kad neko bude određen da vlada. Isus govori o onima koji su siromašni duhom, tj. o hrišćanskim hasidim (svecima) kao o onima kojima pripada nebesko Carstvo; oni su krotki, prema proročanstvu iz Ps. 37:11, koji će naslediti zemlju (Matej 5:5). Dok je stari Izrael pridobio u nasleđe

⁹¹ Matej 19:28; Luka 22:28-30; 1. Kor. 6:2; 2. Tim. 2:12; Otkr. 2:26; 3:21; 5:10; 20:4.

obećanu zemlju, novi Izrael će posedovati tu nasleđenu zemlju ... Nakon smrti Antihrista u sedmom poglavlju Knjige proroka Danila „sud je dat svecima Svevišnjeg i došlo je vreme kada će sveci posedovati Carstvo (malchut).”⁹²

Carstvo Božije treba da zameni neprijateljski nastrojena svetska carstva, koja je Danilo opisao u svom drugom poglavlju. Sedmo poglavlje Knjige proroka Danila pruža nezamenljiv nacrt kasnije Isusove misije, koji je video sopstvenu sudbinu i sudbinu crkve u velikoj viziji, koja je data proroku, koji je sam, nagoveštavajući sudbinu vernika, propatio u rukama Vavilonaca i kasnije dobio visoko mesto u vladi.

Isajina nada za mirom u svetu

Svetla budućnost nigde nije živopisnije opisana nego rečima proroka Isaije, njegova vizija se sastoji od sledećeg:

Videnje Izaije, sina Amosova, o Judeji i Jeruzalemu: Dogodit će se na kraju dana: Gora Doma Jahvina bit će postavljena vrh svih gora, uzvišena iznad svih bregova. K njoj će se stjecati svi narodi, nagrnut će mnoga plemena i reći: "Hajde, uzidimo na Goru Jahvinu, pođimo u Dom Boga Jakovljeva! On će nas naučiti svojim putovima, hodit ćemo stazama njegovim. Jer će iz Siona Zakon doći, iz Jeruzalema reč Jahvina. On će biti sudac narodima, mnogim će sudit` plemenima, koji će mačeve prekovati u plugove, a koplja u srpove. Neće više narod dizat` mača protiv naroda nit` se više učit` ratovanju. Hajde, dome Jakovljev, u Jahvinoj hodimo svetlosti! (Isaija 2:1-5, Jerusalimska Biblija).

Kada osvane novo doba, oni koji su ostavljeni na Sionu i oni što ostanu u Jerusalimu, biće proglašeni svecima i oni će ostati u Jerusalimu, zapisani za život u Jerusalimu (Isaija 4:3, Jerusalimska Biblija). Nakon čišćenja područja, koje zauzima hram, desiće se sledeće:

Kad Gospod opere nečistoću kćeri sionskih, i iz Jerusalima očisti krv njegovu Duhom koji sudi i sažiže. Gospod će stvoriti nad svakim

⁹² Alan Richardson, An Introduction to the Theology of the New Testament, str. 86-87.

stanom na Gori sionskoj i nad zborovima njenim oblak danju s dimom i svetlost plamena ognjenog noću, jer će nad svom slavom biti zaklon. I biće koliba, da senom zaklanja danju od vrućine i da bude utočište i zaklon od poplave i od dažda (Isaija 4:4-6, Jerusalimska Biblija).

Čudotvorna priroda predviđenog Carstva se podudara sa natprirodnim začecem Mesije: „Eto devojka će zatrudneti i rodiće Sina, i nadenuće Mu ime Emanuilo” (Isaija 7:14). Matej u natprirodnom začecu Isusa vidi ispunjenje proročanstva koje je dato Isaiji 700 godina ranije. O Marijinoj čudotvornoj trudnoći on jednostavno kaže sledeće: „sve se ovo odigralo kako bi se ispunile reči Gospodnje koje je prorok izgovorio (Matej 1:22, Jerusalimska Biblija).

Ono što se ne može odvojiti od veličanstvenosti budućeg Carstva, jeste i veličanstvenost obećanog Kralja:

Jer nam se rodi Dete, Sin nam se daje, kome je vlast na ramenu, i ime će Mu biti: Divni, Savetnik, Bog silni („Bog silni” prema hebrejskom leksikonu znači „Božanski heroj”⁹³), Otac dolazećeg doba (grčka verzija hebrejskog teksta), Princ mira. Bez kraja će rasti vlast i mir na prestolu Davidovom i u carstvu njegovom da se uredi i utvrdi sudom i pravdom od sada doveka. Privržena ljubav Jahve Sabaoth (Gospod nad vojskama) će učiniti ovo (Isaija 9:6,7).

Kasnije, prorok govori o jednom „Sionu sa kog kreće jevanđelizacija i koji nam donosi Jevanđelje Jerusalimsko” (Isaija 40:9). Povezanost dve ideje „Jevanđelja” i „Boga koji vlada”⁹⁴ prirodno vodi do koncepta novozavetnog Jevanđelja o Carstvu Božijem”. Kad god biblijski tekst govori o Gospodu koji postaje Kralj, Jevrejski kritičari hebrejski glagol „vladati” prevode imenicom: „Carstvo Božije će biti otkriveno” (Jevrejski Targum, tj. parafraziranje Isaije 40:10). To je takođe slučaj i sa stihom 15:18 Druge Knjige Mojsijeve: „Gospod će vladati za vek vekova” što znači „Carstvo Gospodnje će trajati za vek vekova”.

⁹³ Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Brown, Driver and Briggs, Oxford: Clarendon Press, 1961, str. 42.

⁹⁴ Isa. 40:10; stih. 5 govori o slavi a 52:7 o Božijoj vladavini.

Upravo ista veza između Jevanđelja i Carstva se može pronaći u stihu 52:7 Knjige proroka Isaije: „Kako su krasne na gorama noge onog koji nosi dobre glase, koji oglašuje mir, koji javlja dobro, oglašuje spasenje, govori Sionu: Bog tvoj caruje.” Kontekst govori o javnoj manifestaciji Gospoda: „Zagali Gospod svetu mišicu svoju pred svim narodima, da vide svi krajevi zemaljski spasenje Boga našeg” (Isaija 52:10).

Ovi pasusi od ključne važnosti, pored opisa Carstva Božijeg, koje treba da zameni svetska carstva, koji stoji u stihu 2:44 Knjige proroka Danila, pruža jasnu sliku Carstva, kao buduće vladavine Boga na zemlji, koja treba da započne intervencijom natprirodne sile. To je verovanje u budući dolazak nove ere u istoriji o kojoj Isus govori, kada poziva ljude da se pokaju i poveruju u Jevanđelje (o Carstvu Božijem, Marko 1:14, 15).

Isaijina vizija svetle budućnosti podrazumeva nadu da će Carstvo doći:

Jer, gle, ja ću stvoriti nova nebesa i novu zemlju, i šta je pre bilo neće se pominjati, niti će na um dolaziti. Nego se radujte i veselite se doveka radi onog što ću ja stvoriti; jer gle, ja ću stvoriti Jerusolim da bude veselje i narod njegov da bude radost. I ja ću se veseliti radi Jerusolima, i radovaću se radi naroda svog, i neće se više čuti u njemu plač ni jauk. Neće više biti onde malog deteta ni starca koji ne bi navršio dana svojih; jer će dete umirati od sto godina, a grešnik od sto godina biće proklet. I oni će graditi kuće i sedeće u njima; i sadiće vinograde i ješće rod njihov. Neće oni graditi a drugi se naseliti, neće saditi a drugi jesti, jer će dani narodu mom biti kao dani drvetu, i izabranicima će mojim osveštati dela ruku njihovih. Neće raditi uzalud, niti će rađati za strah, jer će biti seme blagoslovenih od Gospoda, i natražje će njihovo biti s njima. I pre nego poviču, ja ću se odazvati; još će govoriti, a ja ću uslišiti. Vuk i jagnje zajedno će pasti, i lav će jesti slamu kao vo; a zmiji će biti hrana prah; neće uditi ni potirati na svoj svetoj gori mojoj, veli Gospod (Isa. 65:17-25).

Proročanske vizije manjih proroka o veličanstvenoj budućnosti Izraela

Takozvani manji proroci ponavljaju božanska uverenja da zemlju čeka bogata budućnost onda kada se ljudi Božiji vrate Gospodu svim srcem. Drevna kletva, koja je nametnuta, jer se zakon nije poštovao biće uklonjena i „med i mleko” će poteći a božanska obećanja o obnovi će biti ispunjena:

Uzmite sa sobom reči, i obratite se ka Gospodu; recite Mu: Oprosti sve bezakonje, i primi dobro; i daćemo žrtve usana svojih. Asirac nas ne može izbaviti, nećemo jahati na konjima, niti ćemo više govoriti delu ruku svojih: Bože naš; jer u Tebe nalazi milost sirota. Isceliću otpad njihov, ljubiću ih drage volje; jer će se gnev moj odvratiti od njega. Biću kao rosa Izrailju, procvetaće kao ljiljan i pustiće žile svoje kao drveta livanska. Raširiće se grane njegov, i lepota će mu biti kao u masline i miris kao livanski. Oni će se vratiti i sedeti pod senom njegovim, rađaće kao žito i cvetaće kao vinova loza; spomen će mu biti kao vino livansko. Jefreme, šta će mi više idoli? Ja ću ga uslišiti i gledati; ja ću mu biti kao jela zelena; od mene je tvoj plod. Ko je mudar, neka razume ovo; i razuman neka pozna ovo; jer su pravi putevi Gospodnji, i pravednici će hoditi po njima, a prestupnici će pasti na njima (Osija 14:2-9).

„Kad taj dan dođe”, prorok Joil kaže:

I tada će gore kapati slatkim vinom, i humovi će se topiti od mleka, i svim potocima Judinim teći će voda, i izaći će izvor iz doma Gospodnjeg i natopiće dolinu Sitim. Misir će opusteti, i edomska će biti pusta pustinja za nasilje učinjeno sinovima Judinim, jer proliše krv pravu u zemlji njihovoj. A Juda će stajati dovek a Jerusolim od kolena do kolena. I očistiću krv njihovu, koje ne očistih; i Gospod će nastaviti u Sionu (Joilo 3:18-21).

Ova obećanja će se ispuniti nakon velikog Dana Gospodnjeg, koji je opisan u prethodnim stihovima (Joil 3:15.17). Amos zamišlja budućnost na isti način. Dogodiće se i pročišćavanje i obnova Izraela:

Gle, oči su Gospodnje upravljene na ovo grešno carstvo da ga zatremem sa zemlje; ali neću sasvim zatrti dom Jakovljevi (Izrael), govori Jahve. Jer, evo, ja ću zapovediti i razmetaću među svim narodima dom Izrailjevi, kao što se razmeće žito u rešetku da ni zrno ne padne na zemlju. Od mača će poginuti svi grešnici između mog naroda, koji govore: Neće doći, niti će nas zadesiti zlo. U to ću vreme (nakon Dana Gospodnjeg) podignuti opali šator Davidov, i zatvoriću mu pukotine, i opraviću mu šta je razvaljeno, i opet ću ga sagraditi kao što je bio pre, Da bi nasledili ostatak edomski i sve narode na koje se priziva ime moje, govori Gospod, koji čini ovo. Evo, idu dani, govori Jahve, kad će orač stizati žeteoca, i koji gazi grožđe sejača, i gore će kapati slatkim vinom, a svi će se humovi rastapati. I povratiću roblje naroda svog Izrailja, i opet će sagraditi puste gradove i naseliće se, i nasadiće vinograde i piti vino iz njih, i načiniće vrtove i jesti rod iz njih. I posadiću ih u zemlji njihovoj, i neće se više iščupati iz zemlje svoje, koju im dadoh, govori Jahve Bog tvoj.

Izazov da se poveruje u hebrejsko proročanstvo

Kao iz prelepog sna, hebrejsko proročanstvo će u kasnijim danima Carstvo Božije ili Carstvo Mesije preklopiće granice ljudskih vladavina, i na kraju prekriti čitavu zemlju ... Proročanstvo se nikada nije ustručavalo da nam kaže da je Zlatno doba deo vizije budućnosti, kada će se senke dići i nova zora prekriti ceo svet ... Nije ni čudo što je termin Carstvo Božije jedno od fraza koja se vremenima ponavlja, zlatni kovčeg koji u sebi sadrži san obnovljenog hebrejstva.⁹⁵

Proročansko predviđanje budućeg zlatnog doba je od suštinske važnosti za shvatanje hrišćanskog jevanđelja. Onda kada je Isus zapovedio ljudima da

⁹⁵ Henry Burton, Expositor's Bible, St. Luke, A.C. Armstrong, 1896, str 251.

se pokaju i poveruju u Dobre vesti o Carstvu Božijem (Marko 1:14, 15), njegova poruka je sadržala više od obećanja da će grehovi biti oprosteni. On je zahtevao verovanje u Boga istorije i inteligentnu veru u njegov plan koji se završava uspostavljanjem Carstva Božijeg na zemlji. Nama je zapovedeno da se „pokajemo”, tj. da promenimo čitav pogled na svet i „poverujemo u Dobre vesti o Carstvu” – da poverujemo u Plan koji je Bog izradio kako bi svet iz Isusa izvukao korist. Naša posvećenost ovom planu podrazumeva svaki uloženi trud kako bismo zauzeli mesto u Carstvu. Postupanje prema božanskom programu spasenja čovečanstva omogućiće nam da dođemo pod božansku zaštitu. Prihvatanje Jevandelja nas štiti od budućeg Božijeg gneva. Kao što je to Pavle formulisao: „Mi ćemo biti spaseni od Njegovog gneva” (Rim. 5:9). Spasenje u Novom zavetu je često shvaćeno kao nešto što će se dogoditi u budućnosti: „Spasenje nam je sada bliže nego kada smo prvi put poverovali” (Rim. 13:11).

Poslušnost kao odgovor na Dobre vesti o Carstvu očigledno podrazumeva shvatanje značenja reči „Carstvo”. Čovek ne može da veruje u Dobre vesti o nečemu što ne shvata! Šta su to onda Dobre vesti? Veliki broj fundamentalnih tekstova iz hebrejske Biblije leži iza Isusove upotrebe termina „Carstvo božije”. Na ovome su očekivanja Carstva Božijeg sagrađena. Mi moramo da insistiramo na tome da Dobre vesti podrazumevaju informacije o dolazećoj svetskoj vladavini, sa Isusom na svom čelu, i o tome na koji način mi treba da postupamo, kako bismo se na pravi način pripremili za njen dolazak. Iako termini poput „vladavina” i „izvršitelj” mogu da imaju negativne konotacije, nama koji smo očevici zloupotrebe autoriteta, ipak biblijsko obećanje podrazumeva pravdu i mir na zemlji pod benignom Mesijinom vladavinom. A ko ne žudi da mir i pravda zavladaju u postupcima ljudi?

Psalmi Solomonovi

Nada da će na zemlji nastupiti novi politički poredak bila je isto toliko živa u vremenu kada je Isus počeo da propoveda. Kada se sagleda obiman drugi mesijanski materijal u hebrejskoj Bibliji, ni na koji način ne može da nas začudi to da su Jevreji iz prvog veka sa žudnjom iščekivali nacionalnu slavu, koja treba da se ostvari u Carstvu obećanog Mesije. Sledeći isečci iz „Psalma Solomonovih”, koji datiraju od oko 50 godina pre rođenja Isusa, opisuju Mesijansko carstvo budućnosti. Ovi psalmi nisu deo zvaničnog Biblijskog

kanona. Međutim, oni svoju inspiraciju vuku direktno iz brojnih mesijanskih pasusa u Starozavetnim Psalmima i od proroka, posebno iz sedmog poglavlja 2. Samuilove i Psalma 72, 89 i 132.

Gospode, odabrao si Davida da bude izraelski car i rekao mu da će njegovi naslednici zauvek vladati, da njegovo carstvo neće pasti pred tonom ... Vidi, Gospode, i digni za njih njihovog kralja, Sina Davidovog, da vlada nad tvojim slugom Izraelom, tokom vremenskog perioda samo tebi poznatog, o Bože. Podari mu snagu da uništi nepravlične vladare, da očisti Jerusalem od nejevreja koji ga vode do uništenja; mudrošću i pravičnošću proteraj grešnike da ostanu bez nasledstva; slomi arogantnost grešnika kao glinenu posudu, gvozdenim štapom ih pretvori u prah; uništi neverne nacije rečju iz njegovih usta; na njegovo upozorenje nacije će pobeći od njegovog prisustva; i on će suditi grešnicima prema njihovom srcu. On će sakupiti svete ljude koje će predvoditi sa pravičnošću i sudiće ljudima koje je Gospod Bog proglasio svetim. On neće tolerisati nepravličnost i svaka osoba koja je zla neće živeti sa njima. On će ih sve znati, jer su oni deca njihovog Boga. On će ih rasporediti po zemlji prema njihovim plemenima ... i nejevrejske nacije će upravljati po njegovoj komandi i on će glorifikovati Gospoda na istaknutom mestu iznad cele zemlje. On će očistiti Jerusalem i proglasiti ga svetim, kakav je i bio na početku, a nacije će iz svih delova sveta dolaziti da vide njegovu slavu, da donesu darove deci, koja su proterana i da vide slavu Gospodnju, kojom je Bog glorifikovao isti.

Među njima neće biti nepravličnih u njegovim (Mesijinim) danima, jer će svi biti sveti i njihov Kralj će biti Gospod Mesija. On se neće u potpunosti nasloniti na konja i jahača i luk, niti će sakupljati zlato i srebro za rat. Niti će masi ljudi dati nadu za dan rata. Gospod je sam njegov kralj, nada jednog koji ima čvrstu nadu u Boga ...

O Gospode, od tvoje milosti zauvek zavise dela tvojih ruku. Pokazuješ dobrotu Izraelu velikodušnim darom. Tvoje oči ga nadgledaju i niko od njegovih ljudi neće oskudevati. Tvoje uši slušaju molitvu siromašnih ispunjenu nadom, tvoje presude sa razumevanjem obuhvatiće ceo svet a tvoja ljubav je za potomke Adama, Izraelca.

Tvoja disciplina prema nama je ista kao i prema tvom prvorođenom i jedinom detetu, kako bi odvratio pametnu osobu od nenamernih greha. Neka Bog očisti Izrael za dan milosti u blagoslovu, na određeni dan kada će Mesija vladati. Blagosloveni neka su oni koji su rođeni u to vreme, da vide dobre stvari Gospodnje, koje će on obaviti za naredne generacije, koje će biti pod disciplinskim štapom Gospoda Mesije, u strahu od njegovog Boga, u mudrosti duha, i s pravičnošću i snagom, kako bi usmerio ljude ka pravičnom postupanju, u strahu od Boga, kako bi ih sve zastrašio Bogom, dobre generacije koje žive u strahu od Boga, u danima milosti (Psalmi Solomonovi 17:4, 21-18, 31-34; 18:1-9).

Ovi Psalmi beleže suštinu mesijanske nade predstavljene u Starom zavetu i tokove u vreme kada je Isus počeo da objavljuje Carstvo Božije. Oni pokazuju upečatljivu sličnost sa pasusima u Lukinom Jevanđelju (1:32, 33; 2:11), Knjizi Otkrovenja (11:15-18; 19:15-16), i mnogim drugim stihovima Novog zaveta. Oni se raduju dolasku sveta oslobođenog od tiranijske vladavine i dele Isaijinu viziju:

Jer će nestati nasilnika, prestaće pustošenje, istrebiće se sa zemlje koji gaze druge. I utvrdiće se presto milošću, i na njemu će sedeti jednako u šatoru Davidovom koji će suditi i tražiti što je pravo i biti brz da čini pravdu (Isaija 16:4, 5).

Avram, zemlja i Carstvo

Dobija se utisak koherentnosti biblijske priče tek onda kada se ponovo prisetime osnovnih tema koje Izrael gaji. Brojni ključni tekstovi proglasili su obećanje zemljišta neprikosnovenim poduhvatom Avramovog Boga da obezbedi večni mir u Zemlji Obećanja, kojim će rukovoditi oni koji su odabrani da budu sinovi Božiji:

A Gospod reče Avramu ... : Podigni sada oči svoje, pa pogledaj s mesta gde si na sever i na jug i na istok i na zapad. Jer svu zemlju što vidiš tebi ću dati i semenu tvom do veka... Ustani, i prolazi tu zemlju u dužinu i u širinu; jer ću je tebi dati (1. Moj. 13:14-17).

I Gospod mu još govori i reče: Od mene evo zavet moj s tobom da ćeš biti otac mnogim narodima. Zato se više nećeš zvati Avram, nego će ti ime biti Avraam... i načiniću od tebe narode mnoge, i carevi će izaći od tebe. A postavljam zavet svoj između sebe i tebe i semena tvog nakon tebe od kolena do kolena, da je zavet večan, da sam Bog tebi i semenu tvom nakon tebe; I daću tebi i semenu tvom nakon tebe zemlju u kojoj si došljak, svu zemlju hanansku u državu večnu, i biću im Bog (1. Moj. 17:3-8).

A pismo videvši unapred da Bog verom neznabošce pravda, napred objavi Avraamu: U tebi će se blagosloviti svi neznabošci (Gal. 3:8).

A sada ako vi (Izrael) dobro uzaslušate glas moj i uščuvate zavet moj, bićete moje blago mimo sve narode, premda je moja sva zemlja. I bićete mi carstvo sveštentičko i narod svet (2. Moj. 19:5, 6).

Rukovanje zemljištem Izraela i posedovanje istog formira osnovu Božijeg zaveta, kog je On sklopio sa ljudima, koje je sam odabrao, a koje je prvobitno predstavljao Avram. Kraljevska funkcija Izraela, međutim, zavisi od njihove poslušnosti. Koliko će oni uspeti da ostvare velike zahteve koji su pred njih postavljeni, dokumentovano je u starozavetnoj istoriji Izraelaca. Često se javljaju priče o neuspesima ispunjenja Božijih standarda, a David je izuzetan primer vladara koji vlada u saradnji sa Bogom.⁹⁶

Kao što smo videli, Izraelska nacionalna nada, koja gori punim plamenom čak i u vreme kada je Izrael pod opresijom, sastojala se od toga da će krajnji idealni Kralj, Mesija, na kraju doneti zlatno doba svetskog mira koje su proroci tako živopisno opisali. Mi znamo da su molitve za dolazak Carstva često bile nuđene u sinagogama u vreme kada je Isus počeo da propoveda. Nemoguće je ne primetiti blisku povezanost ove molitve sa „Gospodovom molitvom“:

Neka je uveličano i sveto Njegovo veliko ime u svetu koji je on stvorio prema svojoj volji. Neka on osnuje svoje Carstvo u svom životu i u tvojim danima i životu kuće Izraela, brzo i u bliskoj budućnosti.⁹⁷

⁹⁶ Asa, Jozafat, Jezekilj i Osija su takođe bili izuzetni kraljevi.

⁹⁷ Kaddish molitva koja se recituje u sinagogama.

Kao što je jedan istaknuti nemački teolog ukazao,⁹⁸ „istinska pozadina Isusovog učenja može se pronaći u ... jevrejskoj misli, koja se tiče Boga kao vladara i nad njegovim Carstvom, koje je manifestacija njegove kraljevske aktivnosti.”

Weiss tvrdi da je ovo dominantan akcenat u Starom zavetu i on pokazuje da jedno takvo isticanje sa sobom nosi misao o konfliktu sa ovozemaljskim ili ljudskim rukovodstvom. Zamisao je da Bog demonstrira svoju vladavinu sudom nad ovozemaljskim vladavinama. Na osnovu ovoga vidimo da je ovo stav koji su delili proroci ... kada su prorekli da će nastupiti velika prekretnica, dolaskom moći Boga kao kralja. Nada izražena kod (proroka) je usmerena ka dolasku moćne Božije vladavine u kojoj će njegov narod biti iskupljen, njegovi neprijatelji uništeni a sadašnje zlo stanje stvari (vidi Galatima 1:4, „ovo sadašnje zlo doba”) celokupno i zauvek preokrenuto ... *Upravo ona nada leži iza Isusove upotrebe termina Carstvo Božije.*⁹⁹

Isus kao heroj Božijega plana za mir u svetu

Kada iznosimo uverenja o našoj osnovnoj tezi, mi samo ponavljamo reči mnogih eksperata koji se bave proučavanjem Biblije: Starozavetni koreni Carstva Božijeg moraju biti uzeti u obzir kada se suočimo sa Carstvom u Poruci Jevanđelja, koju prenosi Isus. Iskorenjeno iz svog hebrejskog okruženja, Carstvo je zaista nejasan pojam u umovima mnogih čitalaca Biblije. Postoji ozbiljan rizik od nametanja značenja na Isusov ključni jevanđeljski termin, koje neće biti isto onom značenju koje su imali na umu Isus i Apostoli. Kao rezultat toga, neizbežno će doći do gubitka ključnih spasonosnih informacija i predstavljanja Isusa, koji ni ne nalikuje onom Isusu Jevrejину, čija su učenja od večnog značaja.

⁹⁸ Johannes Weiss, *Jesus' Proclamation of the Kingdom of God*, preveo: Hiers and Holland, Philadelphia: Fortress Press, 1971.

⁹⁹ Nonnan Perrin, *The Kingdom of God in the Teaching of Jesus*, SCM Press, 1963, str. 19, diskutujući o radu Johannes Weiss, akcenat dodat.

Ne moramo da se zaista udubimo u Novi zavet da bismo se susreli sa jasnom izjavom o Božijim namerama vezanim za Isusa u kojoj se pominje Davidov presto. „Gospod Bog će mu dati presto njegovog oca Davida i on će vladati nad pokolenjem Jakovljevim zauvek. I njegovo Carstvo neće imati kraj” (Luka 1:32, 33). To nas momentalno upozorava na činjenicu da sada treba da očekujemo ponovo pojavu Davidovog kraljevstva. Kao što je Solomon nekad „sedeo na prestolu svog oca Davida”, tako će i Isus zauzeti isti kraljevski položaj. Postavljena je scena za veliki cilj postavljen pred Mesiju. Pošto je, kao što svaki Jevrejin zna, Davidov presto prestao da postoji od vremena kada je Vavilon osvojen, Gavrilova predviđanja zahtevaju da Davidovo carstvo bude ponovo formirano. Očigledno je da velika obećanja, koja su data božanskim zavetom Davidovom pokoljenju, konačno treba da se ostvare u Isusu.

U Lukinoj velikoj uvodnoj izjavi o karijeri Marijinog sina, mi praktično imamo definiciju svrhe Hrišćanstva. Uloga Isusa je opisana sa preciznošću. On nije nekakva nejasna religijska figura. On je strogo povezan sa nacionalnim izraelskim nadama a njegova funkcija je da postane kralj, da vlada za Boga u Carstvu Božijem. Ono što Luka uvodi nama kroz razgovor sa Gavrilom jeste najčistiji oblik mesijanstva, koji može biti shvaćen samo ako se sagleda njegovo jevrejsko okruženje. Krajnji opis Isusove uloge u Božanskom planu koji daje ovaj anđeo, podsetiće čitaoce upoznate sa Biblijom na važno proročanstvo o Carstvu Božijem, koje se može pronaći u ne toliko obimnoj knjizi proroka Avdeja. Ono što je Izrael očekivao, prorok je objavio kao zaključak otkrovenja koje mu je dato. U vreme kada se „Dan Gospodnji približi za sve nacije”, Jakovljevi naslednici će „posedovati ono što im sleduje” i „oslobodioci će se uspeti na Sifonsku goru da vladaju Isusovom planinom i *Carstvo će biti Gospodovo*” (Avdija 15, 17, 21).

Toliko je bila užarena nada za oslobođenjem da je vekovima prenošena na hebrejske proroke, koji su žudeli za obnovom izraelske slave, koja će nastupiti kada Davidov veliki potomak dođe kao kralj. Biblija nam ne daje autoritet da pretpostavimo da je Davidov presto išta drugo do mesto u Jerusalimu na koje će doći izraelski kralj. Nema opravdanja za iznenadno menjanje značaja „Davidovog prestola” tako da ono podrazumeva nevidljivu vladavinu na nebu. Obećani kralj, Mesija, mora da vlada u Carstvu Božijem, koje je obnovljeno Carstvo Davidovo. Otkrovenje koje je Gavrilo dao Mariji

a Luka zabeležio kao primarnu hrišćansku doktrinu, zahteva ispunjenje (koje će se desiti u budućnosti) onda kada se na zemlji javi Isus da zauzme položaj koji mu je zagaranovan božanskom Rečju koja mu je izrečena na rođenju. Kao što Pulpit Commentary iznosi o stihu 1:32 Jevanđelja po Luki mukotrpnu zabeležku: „Anđelove reči još uvek nisu ispunjene. One jasno govore o obnovi Izraela, koja je koliko vidimo još uvek daleko od ispunjenja ... Ovaj veliki događaj još uvek čeka svoje ispunjenje.”¹⁰⁰

Učeni kritičar je mogao da doda da je obećanje da će Isus stupiti na kraljevski položaj srž Jevanđelja o Carstvu, hrišćanskog Jevanđelja. Tom događaju čitav Novi zavet se raduje. Teško da je ovo iznenađujuće, jer je ista nada usadena od strane hebrejskih proroka kada su oni predvideli trajnog vladara iz Davidove loze u Jerusalimu. Stih 9:7 Knjige proroka Isaije predstavlja ključnu poruku u ovom smislu. I jevrejski Targum i hrišćanski izlagači priznaju da se pominje Mesija „u čijim danima”, kako stoji u Targumu, „mir će biti veliki nad nama”: „Neće biti kraja rastu njegove vladavine sa prestola Davidovog i nad njegovim carstvom koje će biti osnovano i održavano s pravednošću i pravičnošću od tog trenutka pa doveka.”

Kada se ovo veličanstveno mesijansko proročanstvo (koje sigurno nije ostvareno u vladavini kralja Jezekilja iz osmog veka pre nove ere!) pročita na hrišćanski praznik ili otpeva na izvedbama Handelovog *Mesije*, dobija se lažni utisak, u odsustvu jasnih informacija, da je proročanstvo na neki način već ispunjeno. U svom biblijskom okruženju, međutim, ono odlazi u budućnost i pripada molbi „Neka dođe Carstvo tvoje”, upućenoj Gospodu. To je proročanstvo koje ide ruku pod ruku sa Jeremijinim predviđanjem:

Gle, idu dani, govori Gospod, u koje ću podignuti Davidu Klicu pravednu, koja će carovati i biti srećna i činiti sud i pravdu na zemlji. U Njegove dane spašće se Juda, i Izrailj će stanovati u miru (Jer. 23:5,6).

Mada nijedan Davidov kralj ne vlada u Jerusalimu, glavni teret mesijanskog proročanstva ostaje da bude ispunjen - „konkretno” rečeno, kao izuzetno bitan politički događaj, koji će uvesti prvu božansku svetsku vladavinu. Toliko je zapanjujući predlog biblijskog hrišćanstva o kome crkve za divno čudo nikada ne govore.

¹⁰⁰ Commentary on Luke, str. 8.

Nebiblijske definicije Carstva Božijeg

Jednostavan jezik proroka neće se povinovati „religijskim” objašnjenjima, koja govore o „carstvu srca”, koja toliko ljudi preferira. Vizija Carstva ne podrazumeva postepeno raspadanje sadašnjih vladavina. Ranije se u drugom poglavlju Knjige proroka Danila carstva definišu kao stvarne političke vladavine, počevši od Vavilona. Upravo na ruševinama ovih bivših svetskih vladavina Mesijansko Carstvo će biti postavljeno. To će se desiti iznenadnom božanskom intervencijom koja će prouzrokovati uništenje suprotstavljajućih carstava. Carstvo Božije u Bibliji svoje značenje izvlači iz Danilovih pasusa kao i Dnevnika. Carstvo Božije (ili Carstvo nebesko koje je sinonim istog) ima svoju primarnu definiciju, posebno kod Mateje, Marka i Luke, a to je svetsko carstvo, sa središtem u Jerusalimu, kojim rukovode Mesija i sveci. To je cilj čitave božanske svrhe i cilj postavljen pred svakog hrišćanskog vernika. Ishod istorije je obnova Edenskog vrta pod novom božanskom vladavinom. Carstvo Božije nema nikakve veze sa sadašnjim pokretima, koji su osmišljeni da obnove društvo, ma koliko dobru nameru oni imali. Još manje je Carstvo mesto u raj u koje odlaze duše preminulih. Niti Carstvo Božije može da bude svedeno na sinonim za crkvu.¹⁰¹ To što se Carstvo često poistovećuje sa crkvom dovodi do neverovatne konfuzije.

Isus kao predvodnik Carstva

Čitava poenta Novog zaveta je da predstavi Isusa kao obećanog Izraelskog kralja, Mesiju i Kralja Carstva Božijeg. Reč „Hrist”, koja je jednaka hebrejskoj reči Mesija, predstavlja titulu koja je rezervisana za posebne ljude, predstavnike Boga – proroke, sveštenike a posebno kralja. Ime „Isus Hrist” nam ne predstavlja Isusa koji je sin „Marije i Josifa Hrista”, kao što dete koje dolazi na veronauku misli. „Hrist” nije prezime. Kada kažemo „Isus Hrist”, mi kao da kažemo Isus koji je Hrist, tj. Isus, izraelski kralj. Njegova puna titula jeste „Gospod Isus Hrist”, gde je „gospod” kraljevska mesijanska titula koja je data kraljevima Izraela i drugim superiornim

¹⁰¹ Istina je da Novi zavet očekuje da će Crkva postati Carstvo, ali samo nakon određenog perioda patnje. Kad se to dogodi može biti rečeno da su hrišćani dospeli u Carstvo (1. Moj. 1:6). Oni se pripremaju da vladaju (1. Moj. 5:10).

osobama. Samim tim, kako Luka tvrdi, Isus je „Gospod Mesija” ili „Kralj Mesija” (Luka 2:11),¹⁰² prema tituli koju je njemu dodelio Gospod Bog, njegov Otac, u izuzetno važnom proročanstvu u Psalmu 110:1. Luka takođe naziva Isusa „Gospodovim pomazanicom” (ili Hristom, Luka 2:26),¹⁰³ što ga još jednom dovodi u vezu sa izraelskim kraljevima. Interesantna je činjenica da kasnija Pavlova pisma češće govore o Spasitelju kao o *Hristu* Isusu, tim redosledom, kako bi se sprečilo gubljenje bogatih implikacija koje sa sobom nosi reč „Hrist”. Može biti slučaj da je Pavle shvatio koliko je krhki mesijanski koncept, kada dospe u ruke nejevreja koji nemaju saosećanja prema izraelskom nasleđu. Otuda on insistira na tome da je Isus Mesija. Na tom ubeđenju je Isus zasnovao čitav svoj rad:

A Simon Petar odgovori i reče: Ti si Hristos, Sin Boga Živoga. I odgovarajući Isus reče mu: Blago tebi, Simone sine Jonin! Jer telo i krv nisu to tebi javili, nego Otac moj koji je na nebesima. A i ja tebi kažem: ti si Petar, i na ovom kamenu sazidaću crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati (Matej 16:16-18).

Značenje i shvatanje se prenosi rečima. Svaka promena značenja ključnih reči u jednom dokumentu dovešće do prekida komunikacije između autora i čitalaca. „Isus Hrist” je jedno ime koje ne možemo da priuštimo da promenimo, ako želimo da nam se pisci Novog zaveta obraćaju na efikasan način. Sama suština hrišćanstva zavisi od tačnog shvatanja hrišćanske centralne figure. Heroj naše vere bio je i jeste Jevrejin, čije se zabeležene reči obraćaju nama i nakon perioda od 2000 godina. Nije potrebno mnogo da bi se uvidelo da je prenos ideja tokom toliko dugačkog vremenskog perioda podložan opasnosti koju sa sobom nosi neadekvatno shvatanje. Ovo posebno

¹⁰² „Gospod Hrist” je priznati Jevrejski mesijanski izraz; vidi Lam. 4:20; Ps. Sol. 17:32; 18 (titula); 18:7. Ni u jednom slučaju fraza „Gospod Hrist” nije pomešana sa frazom „Gospod Bog”. Ps. 110:1 objašnjava razliku između dva Gospoda, od kojih je jedan Jahve a drugi Gospod Mesija. „Moj gospod” se u ovom Psalmu prevodi kao *adoni*, što je slučaj i na još 195 mesta gde se ta fraza javlja a nigde se ona ne odnosi na Boga koji je 449 puta nazvan *adonai*. Razlika između herbejskih samoglasnika je namerna i ključna za očuvanje jedinstvenosti Jednog Boga kao nekog ko se razlikuje od Mesije.

¹⁰³ Ova titula se u hebrejskoj Bibliji odnosi na kraljeve Izraela.

važi za sferu religije, koja se bavi kontroverznim i apstraktnim konceptima. Ljudski um je previše podložan tome da od „Isusa” napravi svoj izum, kako bi on bio u skladu sa ljudskim idealima i planovima.

Razmotrite, na primer, mogućnost pogrešnog tumačenja do kog dolazi kada razgovaraju Amerikanac i Englez. Obojica govore isti jezik – ili bar misle da govore. Koje značenje Amerikanac može da izvuče kada mu kolega preko puta Atlantskog okeana kaže: *mad about his flat, Tom and Jane have just broken up*, ili *open the bonnet and adjust the engine with his spanner*? Ako u američkoj radnji, Englez zatraži *plasters* ili *rawl plugs*, trebaće mu neko ko razume ova govorna područja. Bez takve pomoći, teško da će on dobiti željene *flastere i tiplove*.

Situacija je slična i sa čitanjem Biblije, očigledno. Čovek bi mogao da istraži Novi zavet za sebe i da obrati pažnju na značenje vodećih termina u njihovom kontekstu iz prvog veka ili bi mogao da se osloni na to da će mu crkva reći šta Novi zavet podrazumeva, pod pretpostavkom da čovekova vera adekvatno oslikava Bibliju. Ovo drugo podrazumeva značajnu veru – veru u crkvu. Mnogi protestanti rado svoju veru stavljaju u ruke odabrane veroispovesti. Međutim, nelogično je da protestanti tvrde da su rimokatolici ti koji se oslanjaju na crkvu dok se oni, protestanti, ponose time što je Biblija – sola scriptura – jedini izvor njihove religije. Ali da li većina protestanata koji odlaze u crkvu zaista *proučava* Bibliju?

Koristan test kojim možete sebe da ispitati može da bude od koristi svakome ko zna i shvata biblijskog Isusa. Šta se podrazumeva pod terminom „Hrist”? Kao što smo videli, ova reč je ekvivalent izraelskom kralju i u slučaju Isusa ona označava krajnjeg kralja, naslednika obećanja, koja su data hiljadama godina pre, Avramu i Davidu. Ovo je upravo ono što Matej ima na umu kada započinje svoju knjigu božanskom izjavom da je Isus Hrist „sin Davida i sin Avrama” (Matej 1:1). Odjednom, čitaoci su upoznati sa tim da su Isusovi pretci ključne figure u istoriji Izraela i njegovih zakona, posebno kada je u pitanju Davidova kraljevska loza. Plemićko značenje termina „Hrist” je naglašeno onda kada Matej govori o „Mariji koja je rodila Isusa, koji se zove

Hrist (Mesija)” (Matej 1:16). U narednom poglavlju Matej je dalje definisao Isusa kao nekog ko je „rođen u Vitlejemu” i ko je rođen kao *Kralj Jevreja* (Matej 2:1, 2). Dalje sledi ispitivanje glavnih sveštenika i teologa (pisara) o tome „gde će *Hrist* biti rođen” (Matej 2:4). Autoritativan odgovor je dat nadahnutom izjavom koju je izrekao prorok Mihej iz osmog veka da će „iz Vitlejema doći vladar koji će biti pastir (tj. kralj) mog izraelskog naroda” (Matej 2:6; vidi i Mihej 5:2).

Jasne političke implikacije o rođenju rivalskog vladara, Hrista, predstavljaju neposrednu pretnju sadašnjem kralju Judeje, Herodu. On naređuje da se unište svi koji imaju ispod dve godine u Vitlejemu, ne znajući da su Mesijini roditelji pobjegli sa bebom u Egipat. Bezbedan povratak Isusa na zemlju Izraela nakon Herodove smrti obeležen je ispunjenjem druge starozavetne izreke: „Iz Egipta sam pozvao Sina svog” (Osija 11:1; vidi i Matej 2:15). Ista osoba koja ima pravo da se naziva Hristom, kraljem Jevreja i vladarem Izraela, sada je nazvana Sinom Božijim. Matejin citat je preuzet iz stiha proroka Osije, u kome se izraelska nacija naziva „Sinom Božijim”. Sa pravom je ova titula primenjena na Isusa. Isus je Sin Božiji u smislu paralelnom statusu Izraela, odabrane nacije. Isus je odabrani kralj nacije, primer za svakog pobožnog Izraelca, koji želi da bude vredan toga da ga nazivaju „Sinom Božijim”.

Od početka do kraja, vodećem liku u drami Novog zaveta data je zakonita titula koja je prikladna za velikog potomka Davidove loze. Luka uvodi Isusa kao naslednika izraelskog prestola i kasnije ga poredi sa Cezarom, predvodnikom Rimskog carstva. Gomile ljudi, čija je teologija uvek išla korak dalje od religijskih ustanova, slave Isusa kao „Sina Davidovog”, što je mesijanska titula par excellence koja ga povezuje sa „dolazećim Carstvom našeg oca Davida. Jovan beleži da Natan, Izraelac bez sumnje, priznaje da Isusa kao „Sina Božijeg, Kralja Izraela” (Jovan 1:49). Filip dodaje svoj doprinos prikazu Isusa time što ga je opisao kao „onog o kome su i Mojsije i proroci pisali”. Pominjanje Mojsija povlači sa sobom poznate reči koje su zabeležene u stihu 18:15 Pete Knjige Mojsijeve: Gospod Bog će podići proroka poput mene (Mojsija) među vama, i među vašim sunarodnicima. Vi ćete ga slušati ... I ja ću svoje reči staviti u njegova usta i on će govoriti njima

ono što mu ja zapovedim.” Na svom krštenju, Isus je pomazan od strane Boga kao „Sin Božiji”, što je novozavetni sinonim za Mesiju, jer podseća na posvećenje Kralja Davida, kako bi ga označili nekog ko je odabran da sprovodi Božansku aktivnost putem Njegovog Duha. Andrej je izrazio svoje uzbuđenje kada je pronašao „Mesiju (Što kad se prevede znači Hrist)”(Jovan 1:41).

Mesijanske tvrdnje o Isusu

Brojne su prilike kada Isus namerno postupa kao kralj a da ni ne pokušava da preuzme vladavinu nad Izraelom. U stihu 21:4 Jevanđelja po Mateju Isus pobedonosno ulazi u Jerusalim i privlači pažnju, kao u najmanju ruku potencijalna politička figura. Još jednom proročanstvo biva ispunjeno. Matej ukazuje na reči proroka Zaharija koji poziva Izrael: „Raduj se srce i dušo, ćerko Siona! Usklikni sa radošću, ćerko Jerusalima! Vidi sada tvoj kralj dolazi tebi. On je odneo pobedu i ponizan je i jaše magarca” (Zah. 9:9, vidi i Matej 21:5).

Isus je ovde namerno ukazao na to da ima pravo da bude kralj, kao očekivani Mesija. To što je on prihvatio entuzijastične ljudske pohvale, bilo je dokaz onima koji su imali oči da vide da je on sebe smatrao u svakom smislu pravim naslednikom Davidovog prestola. Gomila ljudi je shvatila poentu, iako su zvaničnici ustanovljene religije, svesni potrebe da status quo treba održavati, kao i prijateljskih odnosa sa Cezarom, reagovali neodobravanjem. Međutim, za Isusa, ovaj period je bio ispunjen mesijanskim uzbuđenjem. Čak i beživotno kamenje bi puklo i širilo hvalu da su učenici ćutali (Luka 19:40). Nije se mogao zamisliti nijedan toliko radosan događaj kao što je dolazak „Carstva našeg oca Davida” (Marko 11:10). Isus nije ništa učinio čime bi obeshrabrio jedan takav mesijanski zanos.¹⁰⁴

Na njegovom suđenju, pitanje Isusovog mesijanstva jeste nešto oko čega se ne slažu autoriteti i Isus. Prvosveštenik uvodi ispitivanje koristeći poznate sinonima „Hrist” i „Sin Božiji”. Isus priznaje da je on zaista Mesija i da će oni videti „Sina Čovečjeg”, što Isus koristi kao ekvivalent mesijanskoj tituli,

¹⁰⁴ U oba zaveta oni koji priznaju Božije odabrane kraljeve izdvojeni su kao primeri vere. U 25. poglavlju I Samuilove, Avigeja priznaje Davidovo „mesijanstvo” i zapravo postaje njegova žena (posebno obrati pažnju na stihove 23, 27-33, 42). Ovaj brak simbolično predstavlja vezu crkve i Hrista.

„kako seda sa desne strane Moći i dolazi na oblacima nebeskim” (Matej 26:64). Ovo je izričita tvrdnja kojom on ističe da je onaj kog je Danilo opisao kao osvajača i vladara Carstvom Božijim, kome je suđeno da dođe na mesto svetskih vladavina u vreme kada Carstvo nebesko „zgromi sva druga (carstva).”

Slika koju pruža Novi zavet na savršeni način prikazuje Mesiju koji je obećan u hebrejskoj Bibliji: Naslednika kraljevske Davidove loze, kome je data harizmatična moć putem Duha Božijeg i koji je predodređen da oslobodi Izrael od strane dominacije i da donese obnovu Carstva, koje je zauvek zaveštano Davidu i vernom Izraelu. Mesijina pratnja, oni koji veruju u Isusa kao Hrista, takođe podrazumeva nejevrejski narod, koji može da postane deo mesijanske zajednice, kao i istinski „Izrael Božiji”.

Ako postoji ikakva nesigurnost u vezi Isusovih tvrdnji među onima koji redovno odlaze u crkvu, to je zato što se tradicija umešala u shvatanje mesijanstva, a veliki deo toga Isus ne bi ni prepoznao. Sveukupno posmatrajući, crkva nije imala volju da prihvati političke implikacije prava koje Isus polaže na mesijanstvo. Mnogi nisu čak ni svesni ovih implikacija, jer im je crkva prenela utisak da je Isus bio zainteresovan samo u ono što nazivaju „duhovnim” carstvom. Savremena upotreba epiteta „duhovni” je odgovorna za veliki deo zloupotrebe. Pored toga što taj termin nije dovoljno jasan da bi preneo bilo kakvo konačno značenje, on pravi jaz između dva koncepta, „duhovni” i „politički”, koji se zatim smatraju nekompatibilnim. Međutim, činjenica je da u biblijskom jeziku i razmišljanju, duhovno carstvo u isto vreme može da bude carstvo zasnovano na „konkretnoj” vladavini pojedinca, koji je smešten na određenu geografsku lokaciju na zemlji.

Kada bismo odbacili Isusove političke tvrdnje, to bi bilo isto kao i kada bismo odbacili Njega kao Mesiju. U ovu zamku je tradicija navela mnoge dobronamerne studente Biblije, koji su želeli da prihvate „duhovnog” Mesiju, ali nisu baš bili oduševljeni shvatanjem njega kao nekim ko iz Jerusalima vlada Izraelom. Isus koji nikada ne nasleđuje presto svog oca Davida, međutim, teško da je Isus Nazarećanin iz našeg Novog zaveta. Odbijanje političkih elemenata u Isusovom učenju podrazumeva tumačenje Novog

zaveta na način na koji se odbacuje jevrejski kontekst iz prvog veka. Dolazi do toga da postoji opasnost da se zanemare istorijske činjenice i da se ponovo stvori Isus prema slici ličnog ideala. Kao što pisci *Mesijanskog zaveštanja* ističu:

Prihvatiti Isusa kao Mesiju a u isto vreme poreći njegovu kraljevsku i političku ulogu jednostavno znači zanemariti činjenice – zanemariti istorijski kontekst i to što reč „Mesija” znači i podrazumeva. Hrišćani smatraju da je Mesija nepolitička, u potpunosti duhovna figura koja ne predstavlja opasnost po bilo kakav sadašnji autoritet, koji nema nikakve sekularne ni političke težnje ... Oni koji se bave proučavanjem Biblije tokom prethodna dva veka, međutim, ističu da je takvo tumačenje i te kako nebranljivo ... Ako dodamo da Mesijina religijska funkcija podrazumeva i oslobođenje njegovih ljudi od stega, njegova duhovna uloga je takođe i politička.¹⁰⁵

Hrist i Carstvo: Koherentno središte Jevandelja Novog zaveta

Hrišćani moraju da se probude i shvate da podela između Isusovog identiteta i njegove poruke podrazumeva podelu hrišćanskog Jevandelja. Carstvo Božije ne može da ostane „nebulozan termin”, ako pokušamo da delimo Hristov način razmišljanja. Radikalna reformacija je neophodna ako želimo da sa jasnoćom protumačimo Bibliju i da na pravi način propovedamo o Jevandelju.

Poziv na reformu nije ništa novo. Teolog pod imenom Richard Rothe iz XIX veka požalio se da metode kojima se Biblija objašnjava nisu adekvatne:

Naš ključ ne otvara vrata – pravi ključ je izgubljen i sve dok ga ponovo ne pronađemo, naše izlaganje nikada neće biti uspešno. Sistem biblijskih ideja ne potiče iz škola i sve dok pokušavamo da sprovedemo egzegezu bez istog, Biblija će ostati poluzatvorena knjiga. Mi moramo da počnemo da je tumačimo pomoću shvatanja koja se

¹⁰⁵ Michael Baigent, Richard Leigh, Henry Lincoln, *The Messianic Legacy*, Jonathan Cape, 1986, str. 25.

razlikuju od onih na koje smo navikli i koje smatramo jedinim mogućim.¹⁰⁶

Ukoliko objašnjavamo Isusovo hrišćanstvo a pri tom izuzmemo njegove korene, koji vode od Avramovih i Davidovih zakona i proroka, to je kao da pokušavamo da prikažemo istoriju Sjedinjenih Američkih Država a da ne pomenemo rat za nezavisnost. Božiji ugovori sa Avramom i Davidom predstavljaju značajna obeležja izraelske istorije. To su odlučujući momenti u biblijskoj priči koji otkrivanju božanski Plan i njegove stadijume napretka i ukazuju na veličanstven ishod svetske istorije. Hristovo hrišćanstvo i Novi zavet proizilazi iz ta dva važna događaja u životu Izraela. Oba formiraju suštinu Isusove objave o dolazećem Carstvu Božijem, zbog čega je on i postavljen da bude Mesija tog Carstva. Kada su Isus i kasniji Apostoli propovedali, oni su polazili od shvatanja da se Isusova karijera (samim tim i njegovo rođenje, služba, smrt, vaskrsenje i uspenje) svodi na ostvarenje tih zakona i usmerenje istih ka krajnjem i potpunom ishodu. Pisci Novog zaveta uzimaju zdravo za gotovo to da je sadržaj obećanja koja su data patrijarsima (istinskim crkvenim ocima) nešto što svi znaju: pre svega, to da je Bog dodelio zemlju Avramu da je trajno poseduje kao i onima koji dele njegovu veru, a zatim i obećanje da će kraljevska Davidova loza beskrajno vladati kada Isus bude postavljen da bude kralj u Jerusalimu. Sve dok su ova obećanja neispunjena, što je očigledno, oni će predstavljati velike ciljeve hrišćanske vere i nade. Žudnja da se oni ostvare na zemlji, u skladu sa molitvom Gospodu: „Neka je Carstvo Tvoje” treba da bude inspiracija svakom hrišćaninu kao i suština celokupnog propovedanja Jevanđelja.

¹⁰⁶ Richard Rothe, citiran od strane G.N.H. Peters u *The Theocratic Kingdom, Grand Rapids*, reprinted by Kregel, 1952, Tom. I, str. 21. Petersovo delo sastavljeno od tri toma koje se bavi Carstvom Božijim, jedno je od najistaknutijih izlaganja o ovoj veoma bitnoj temi koje je ikada napisano.

6. Povelja za čovečanstvo

Kako bi Isusova služba i njegova nepromenljiva poruka imale smisao, mi moramo da se udubimo u misao judaizma iz prvog veka i da se upoznamo sa Izraelskom Biblijom, Hebrejskom Biblijom kojoj je Isus bio posvećen. U tim dragocenim dokumentima mogu se naći glavne ideje koje su oblikovale Isusovo razmišljanje. Da je znao da će naslediti Davidov presto, njega bi provukao deo Hebrejske Biblije koji sadrži suštinu izraelske nacionalne nade. Ona je prenesena izraelskom voljenom caru Davidu izuzetnim otkrovenjem koje mu je dao prorok Natan (a koje se može naći u sedmom poglavlju II Samuilove poslanice, a paralela istog se može naći u sedamnaestom poglavlju I Dnevnika). Ovi Biblijski pasusi beleže za buduće generacije božanske planove za plemićku porodicu cara Davida. Sa tačke gledišta mnogih istoričara i nekih teologa, Judejsko Carstvo se smatra ne toliko bitnim carstvom sa Bliskog istoka. Međutim, u Bibliji ono ima izuzetan značaj za svetsku istoriju i sudbinu ljudske rase.

Čovek bi mogao da očekuje da na hrišćanskom zapadu stavke zakona, koji je sklopljen sa Davidovom lozom, zahtevaju razumevanje celokupne istorije. Biblijski dokumenti koji prikazuju da su Božije namere, prikazane za ceo svet putem Davidove loze, koja predstavlja Judejsku lozu, daleko značajnije od Magna Carte ili Deklaracije nezavisnosti. Ugovor koji je sklopljen sa Davidom i njegovim naslednicima podržan od strane samog Stvaraoca. Zapečaćen božanskim obećanjem, on garantuje ultimativnu budućnost ljudske rase pod blagonaklonom vladavinom u rukama Velikog Sina Davidovog, za koga verujemo da je Isus Nazarećanin. Kao zakoniti naslednik Davidovog prestola, On sada ne boravi na zemlji, što je samo

privremeno stanje. On će ostati odsutan sve do dramatičnog preokreta u svetskoj istoriji, kog će označiti njegov dolazak da preuzme vlast nad nacijama u skladu sa planom kog je prorok Natan otkrio Davidu i koje je kasnije Isus objavio kao hrišćansko Jevanđelje.

Davidov zakon je u potpunosti politički. Mogli bismo reći da se tiče božanske politike. On pokazuje namere Stvaraoca da ponovo uspostavi harmoniju na ometenoj zemlji, čije sadašnje političko stanje na različite načine ne uspeva da ostvari ideal za koji je čovek stvoren. Svrha čoveka koju mu je Bog namenio jeste da oslikava božanstvo na zemlji. To je ono što podrazumeva izraz „biti Sin Božiji”, ogledalo karaktera Oca. Adam je postavljen da upravlja svetom i data su mu uputstva za to. Stalnim kontaktom sa svojim stvaraoцем, prvi par je mogao da „pokori zemlju”. Ali to se nije moglo ostvariti. Fatalna propast Božije namere desila se onda kada su Adam i Eva pali na nagovaranje rivalske sile. Njih je Satana zaveo lažima. Nakon što su pali na Đavoljevu propagandu, oni su napustili Reč Božiju, koja izražava Njegovu volju da sprovodi vlast na zemlji.

U velikoj meri, način na koji je prvi par zanemario Božansku Reč, karakteriše čitav tok ljudske istorije. Sam Izrael, kao čuvar božanskog otkrovenja, kog je očuvao uloživši najveći trud, nije uspeo da prizna sopstvenog Mesiju, koji predstavlja vrhovnog nosioca Reči i Božijih reči. Uz primetne izuzetke – Noina porodica, Avram, Mojsije, David, proroci, kao i izuzetni heroji vere iz svake nacije i svakog doba – tok istorije je označen nasiljem i neusklađenošću kako na nivou porodice, tako i na nivou nacije. Nije se sledila Božija volja, niti su Njegovi zakoni poštovani. Apostol, koji je najbliži Isusu, definisao je stanje sveta kao nešto što „leži u rukama onog zlog” (I Jovanova 5:19). Isus je verovao da njegovo Carstvo ima drugačije poreklo od današnjih društava i da je Satana sada „princ sveta” (Jovan 14:30). Biblija vidi sadašnju zemlju kao buntovnu provinciju koja je odbila svog Stvaraoca. Čovek treba samo da uključi vesti i čuje da je objavljeno još jedno ubistvo kako bi shvatio da svrha koju je Bog namenio našoj rasi nastavlja da bude ometena.

Suočeni sa očiglednom nesrećom i nepravdom, i onim što se često javlja kao bespotrebna patnja, mnogi očajavaju i ne uspevaju da pronađu nikakvo značenje postojanja. Biblija odgovara na tendenciju da se napusti nada time što uverava da svet zapravo ide nekud. On nezaustavno ide ka cilju koji je zacrtan. Ali neka niko ni ne pomisli da će nas ljudski napredak udobno dovesti do bezbednog raja gde vlada mir i prosperitet. Srž Biblijske Poruke je ta da će dramatični preokret sadašnjih tendencija dovesti do sveta, kog teoretski mi tvrdimo da želimo.

Prognoza za čovečanstvo data u Bibliji nije ni malo vedra. Ali postoji svetlost na kraju tunela. Izraelski proroci tvrde dve stvari. Pre svega, stvari su loše i neće se poboljšati – bar ne do te mere da se postigne istinski i trajni mir na zemlji. Zatim, kada Bog uzme u ruke ljudska delovanja i ukloni zle i zameni ih pravičnim, stvari će se preokrenuti. Tek postojanjem političkih sistema to trajno poboljšanje će doći. Preciznije, tek kada obučeni zastupnici odabrani od strane Boga zauzmu vlast, taj poredak će biti uspostavljen širom sveta. To je suština „Božijeg Jevanđelja”, objava Carstva.

Nažalost, ovakva analiza našeg problema nije popularna i mnogi isprva odbijaju biblijsko rešenje. Ideja da mi nećemo „uspeti” bez božanske intervencije nanosi udar našem osećaju nezavisnosti. Mnogi koji sebe nazivaju hrišćanima iz Biblije biraju ono što ih teši a odbijaju veliku količinu biblijskog materijala, koji se tiče budućeg sudnjeg dana, događaja koji je opisan u oba Zaveta kao Dan Gospodnji. Dan Gospodnji je budući istorijski trenutak kada će Bog odlučiti da se umeša, kako bi promenio tok svetskih događaja na dramatičan način, kataklizmično i zauvek. Dan Gospodnji iz hebrejske Biblije je u Novom zavetu poistovećen sa budućim dolaskom Isusa da vlada u svom Carstvu. Ovo još jednom dokazuje da novozavetni hrišćani nisu zanemarili Stari zavet. Oni pretpostavljaju da će njihovi čitaoci znati o čemu se radi u Starom zavetu. Oni ne osećaju potrebu da ponovo iskažu ono što su već iskazali proroci. Oni očekuju od nas da shvatimo, da će ono što Stari zavet otkriva kao Božiji Plan, imati smisao kada se stalno gleda u svetlosti otkrovenja u Isusu Hristu.

Nije u redu kada čovek tvrdi da sledi Hrista a pri tom odlučuje da razblaži ili objašnjavanjem odstrani neželjena učenja, koja se tiču dolaska Dana Gospodnjeg, što je takođe i dolazak Carstva Božijeg. Isus nije bio samo puki galilejski seljak koji je uveravao svet da je sve u redu. On je na prvom mestu i pre svega prorok i zastupnik Boga, koji saoseća sa ljudskom patnjom i žestoko osuđuje glupost i zlobu u načinima funkcionisanja sveta. Iznad svega, Isus je nosilac Dobrih vesti – svetle budućnosti, koja čeka celi svet kada Mesija dođe da vlada.

Misija Isusa je pokrenuta njegovom izuzetnom željom da sprovede volju svog Oca, Jednog Boga Izraela. Isus je sabrao razloge svoje službe kao „proglas Carstva Božijeg”. To je bio razlog zbog kog je on postavljen (Luka 4:43). Iz toga sledi da će nam shvatanje Carstva Božijeg doneti ključ za razumevanje Isusovog uma.

Božanski planovi za Davida

Možemo napraviti mali napredak u našoj potrazi za razumevanjem Isusovih planova ukoliko pažljivo istražimo izuzetno važnu ulogu Davidovog zakona, kog je Isus koristio kao nacrt odvijajućeg Plana Božijeg, koji se tiče sveta. Isus je, kao što je dobro poznato, verovao da je on ključna figura u svetskoj drami, postavljeni zakoniti zastupnik Jednog Boga, naslednik Davidovog prestola i neko kome je suđeno da zauzme njegovo mesto kao vladar u Carstvu Božijem.

Uslovi Božijeg zakona koji se tiču proslavljenog vladara Izraela, Cara Davida, javljaju se u sedmom poglavlju II Samuilove i sedamnaestom I Dnevnika. Na osnovu ove ključne izjave o svrsi, koju je Bog namenio Izraelu, proizilazi neuništiva nada za svetlom budućnošću. Tekst iz Samuilove verzije je sledeći:

A kad car seđaše kod kuće svoje, i Gospod mu dade mir svuda unaokolo od svih neprijatelja njegovih, Reče car Natanu proroku: Vidi, ja stojim u kući od kedrova drveta, a kovčeg Božji stoji pod zavesama. A Natan reče caru: Šta ti je god u srcu, idi, čini, jer je Gospod s tobom. Ali onu noć dođe reč Gospodnja k Natanu govoreći: Idi i reci sluzi mom Davidu: Ovako veli Gospod: Ti li ćeš mi načiniti kuću da u njoj

nastavim? Kad nisam nastavio u kući od kad izvedoh sinove Izrailjeve iz Misira do danas, nego sam hodio u šatoru i u naslonu. Kuda sam god hodio sa svim sinovima Izrailjevim, jesam li jednu reč rekao kome od sudija Izrailjevih, kojima zapovedah da pasu narod moj Izrailja, i kazao: Zašto mi ne načinite kuće od kedra? Ovako dakle reci Davidu sluzi mom: Ovako veli Gospod nad vojskama: Ja te uzeh od tora, od ovaca, da budeš vođ narodu mom, Izrailju: I bejah s tobom kuda si god hodio, i istrebih sve neprijatelje tvoje ispred tebe, i stekoh ti ime veliko, kao što je ime velikih ljudi koji su na zemlji. I odrediću mesto narodu svom Izrailju, i posadiću ga, te će nastaviti u svom mestu, i neće se više pretresati, niti će ih više mučiti nepravednici kao pre, i od onog dana kad postavih sudije nad narodom svojim Izrailjem; i smiriću te od svih neprijatelja tvojih. Jošte ti javlja Gospod da će ti Gospod načiniti kuću. Kad se navrše dani tvoji, i počineš kod otaca svojih, podignuću seme tvoje nakon tebe, koje će izaći iz utrobe tvoje, i utvrdiću carstvo njegovo. On će sazidati dom imenu mom, i utvrdiću presto carstva njegovog doveka. Ja ću mu biti Otac, i on će mi biti sin: ako učini šta zlo, karaću ga prutom ljudskim i udarcima sinova čovečijih. Ali milost moja neće se ukloniti od njega kao što sam je uklonio od Saula, kog uklonih ispred tebe. Nego će tvrd biti dom tvoj i carstvo tvoje doveka pred tobom, i presto će tvoj stajati doveka. Po svim ovim rečima i po svoj ovoj utvari kaza Natan Davidu. (2. Sam. 7:1-7)

Uslovi Božijeg Plana za Davida i Izrael su jasni. David neće biti onaj koji će sagraditi hram. Umesto toga, Bog će sagraditi dinastiju za Davida. Ovo je blagoslov i za naciju. Mesto trajne sigurnosti biće pruženo Izraelu. U vezi sa tim obećanjem je i garancija da će doći kralj koji će zauvek vladati kao Davidov naslednik. Paralelni prikaz u sedamnaestom poglavlju I Dnevnika izbegava da pomene disciplinsku kaznu koja je prikladna za neposrednog Davidovog potomka Solomona. Kasnija verzija zakona samim tim stavlja veći naglasak na krajnji predmet obećanja – Mesiju. O njemu je rečeno: „Postaviću ga nad *mojim hramom i Carstvom* zauvek i njegov presto će uvek biti bezbedan” (1. Dne. 17:14). Novi zavet, citirajući stih iz sedmog poglavlja 2. Samuilove, priznaje i Isusa i *hrišćane* kao mesijanske i Božije sinove i kćeri na koje se obećanja iz zakona odnose: „Zato izidite između njih i odvojte se,

govori Gospod, i ne dohvatajte se do nečistote, i ja ću vas primiti, I biću vam Otac, i vi ćete biti moji sinovi i kćeri, govori Gospod Svemoćni”(2. Kor. 6:17, 18, citat iz 2. Sam. 7:149).¹⁰⁷

Zaključna garancija zakona – večni presto – sumira nacionalnu nadu Izraela i pruža osnovu hrišćanskog jevanđelja o Carstvu onakvom kakvo je Isus propovedao. Na najprikladniji način, termin „Mesija” ili „Pomazani Kralj” postalo je titula za očekivanog kralja iz Davidove loze koji će predsedati nad hramom i Carstvom Božijim. Suština hrišćanskog verovanja je da je istorijski Isus, rođen u Vitlejemu, osoba o kojoj govore ovi nadahnuti spisi.

Važno je ne propustiti definiciju koju daje sama Biblija a koja se tiče Carstva. Ona podrazumeva da je vladavina krajnjeg vladara, na trajno obezbeđenom prestolu, koji zastupa Boga u Davidovom Carstvu, vladavina nad Carstvom Božijim na zemlji. Mesija ili Sin Božiji treba da bude vladar u „Mom”, tj. Božijem Carstvu (1. Dne. 17:4). Mi moramo da naglasimo da božanski Plan ima veze sa „mestom za Izrael” (2. Sam. 7:10), prestolom i Carstvom. Nijedan od ovih termina ne sme da isklizne iz našeg poimanja. Ovo su reči sa normalnim, prirodnim značenjem. One se tiču vladavine na zemlji i kralja koji vlada Jerusalimom. To su zapravo termini koje je Gavrilo upotrebio u stihovima Luka 1:32, 33, što nas upućuje na božansku dramu time što nas vraća na Davidov zakon i usmerava na dolazak Davidovog carstva – novog svetskog poretka koji će zauvek prevazići naš sadašnji svetski sistem.

Rođenje Isusa kao ključne figure u božanskom planu, zaista je dokaz da je Bog, njegov Otac, delovao na svet u skladu sa obećanjima koja je dao svojim odabranim ljudima. Gavrilo se obraća Mariji i svetu rečima koje veoma podsećaju na reči iz sedmog poglavlja 2. Samuilove:

2. Samuilova 7: 12-14

„Učiniću da te tvoj (Davidov) sin nasledi...i utvrdiću presto carstva njegovog doveka. Ja ću mu biti Otac, i on će mi biti sin.”

Luka 1:32, 33

„On (Isus) će biti veliki, i nazvaće se Sin Najvišega, i daće Mu Gospod Bog presto Davida oca Njegovog; I carovaće u domu Jakovljevom vavek, i carstvu Njegovom neće biti kraja.”

¹⁰⁷ Za hrišćane se tvrdi da su „pomazani“, tj. da su članovi mesijanske zajednice, u 2. Kor. 1:21. Kao sveci, hrišćani su postavljeni da vladaju (Dan. 7:27).

Knjiga Dnevnika priznaje plemićki zakon kao suštinu Božijeg delovanja na Njegove ljude. Kralj Judeje se obraća odvojenom severnom carstvu Izraela: „Ne trebaše li vam znati da je Gospod Bog Izrailjev predao Davidu carstvo nad Izrailjem doveka, njemu i sinovima njegovim zavetom osoljenim? ... Pa vi sad velite da se opirete carstvu Gospodnjem, koje je u rukama sinova Davidovih” (2. Dne. 13:5, 8). Važno je podsetiti se da se Davidova vladavina nad Izraelom naziva Carstvo Božije. Treba uvideti da Carstvo nije carstvo u srcima Davidovih sinova. Ono je u njihovim rukama, pod njihovom upravom, dok vladaju kao Jahvini predstavnici. Kada se osvrnemo na otkrovenje, koje su primili putem Natana, David je pomenuo zakon ovim rečima:

A tako između svih sinova mojih (jer mnogo sinova dade mi Gospod) izabra Solomona, sina mog da sedi na prestolu carstva Gospodnjeg nad Izrailjem. I reče mi: Solomon, sin tvoj, sazidaće moj dom i tremove moje, jer njega izabrah sebi za sina, i ja ću mu biti otac (1. Dne. 28:5,6).

Solomonov uspeh je zavisio od njegove verne poslušnosti. Kao što je dobro poznato, on nije položio test kao i mnogi njegovi sledbenici iz kraljevske loze. Davidu je božanskim zavetom obećano da će trajno naslediti presto:

Sveštenici Tvoji nek se obuku u pravdu, i sveci Tvoji nek se raduju.

Radi Davida, sluge svog, nemoj odvratiti lica od pomazanika svog.

Zakle se Gospod Davidu u istini, od koje neće odstupiti; od poroda tvog posadiću na prestolu tvom.

Ako sinovi tvoji ušćuvaju zavet moj i otkrivenja moja kojima ću ih naučiti, onda će i sinovi njihovi doveka sedeti na prestolu svom.

Jer je izabrao Gospod Sion, i omile Mu živeti na njemu.

Ovo je počivalište moje uvek, ovde ću se naseliti; jer mi je omilelo.

Hranu ću njegovu blagosloviti, nište njegove nasitiću hleba.

Sveštenike ću njegove obući u spasenje, i sveti će se njegovi radovati.

Tu ću učiniti da uzraste rog Davidu, postaviću videlo pomazaniku svom.

Neprijatelje ću njegove obući u sramotu; a na njemu će cvetati venac njegov (Ps. 132: 10-18).

Toliko je impresioniran bio Car David Božijim planom za budućnost njegove kraljevske porodice i nadom, koju je ovo dalo svetu da je on svoje poslednje reči posvetio slavljenju Mesije i njegove vladavine svetom. Mi citiramo verziju ovih nadahnutih reči koje su predložili Keil i Delitzsch u svom komentaru na stihove 23:1-6 Druge Samuilove:

Božanske reči Davida sina Jesejinog, božanske reči čoveka, jednog koji je uzdignut visoko, pomazanog od strane Jakovljevog Boga, i dragog psalmiste Izraela. Duh Jahve govori kroz mene i Njegova reč je na mom jeziku. Bog Izraela kaže, kamen Izraela mi se obraća: „Javiće se neko ko će vladati nad ljudskom rasom, pravični vladar i on će sprovesti svoju vladavinu Duhom straha Božijeg. U vreme ovog Mesije, javiće se nešto poput jutarnje svetlosti kada sunce izađe, kao jutro bez oblaka. Iz tog sjaja posle kiše izaći će sveže zelenilo na zemlji.” Da li je iko iz moje loze u takvom odnosu sa Bogom da postane pravični vladar koji će iz toga proizići? Jer on je sa mnom sklopio večni zavet i uverio me da će biti ostvaren. Svo Božije zadovoljstvo i svo moje spasenje će proizići iz ovog zaveta. Ali bezvredni su poput odbačenog trnja ...¹⁰⁸

Na ovoj tematici Isus je sagradio svoje viđenje mesijanskog Carstva. Krajnji trijumf Davidovog Carstva su sagledali i drugi izraelski proroci.

Isaija je u osmom veku pisao o „Princu Mira” i njegovoj „vladavini nad svojim Carstvom u miru sa prestola Davidovog” (Isa. 9:6, 7). Obećanje i zavet ukazuje na krajnje ispunjenje. Proročanstvo je objavilo da će se dolaskom Mesije „osnovati i održati (Carstvo) sa pravdom i pravičnošću od tog momenta pa nadalje (što se naziva mesijanskom budućnošću) i zauvek” (Isa.

¹⁰⁸ Keil and Delitzsch, Commentary on the Old Testament, Hendrickson, 1989, Tom II, str. 484-490.

9:7). Čitav projekat mora da ima uspešan ishod. To je napisano od strane Gospoda Boga samog, koji je posvećen ispunjenju istog.

Plan, koji Bog ima za Izrael, a koji je postavljen u zakonu bavi se „dalekom budućnošću” (2. Sam. 7:19). Potpuno ispunjenje u Solomonovoj vladavini je samim tim nemoguće. Slabo zapažena fraza iz Davidovog odgovora na informacije koje je dobio od Natana zaslužuje komentar. Sledi jedan važan odlomak koji je napisao australijski teolog o Davidovom zakonu:

Prepis Davidove molitve iz stihova 7:18-29 Druge Samuilove ukazuje na to da je David dobro shvatio značaj zaveta kao božanskog obećanja u najširem smislu i njihov efekat na čovečanstvo u celini ... Ono što u 19. stihu zbunjuje jeste hebrejska fraza *wezot toratha 'adam* (bukvalno prevedeno „i to je zakon čoveka” – treba shvatiti da je *torah* reč koja ima šire značenje, da u osnovi ima smisao „vođstva”, „usmeravanja” a ima i potpuni zakonski ton poput naše reči „zakon”) ... W.C. Kaiser je jasno pokazao da stih 19b treba da bude shvaćen kao izjava i da hebrejska fraza koja je u pitanju služi da se uvede ili sumira (kao ovde) skup božanskih uputstava. Pod „tim” misli se na obećanja iz prve polovine poglavlja dok „zakon čoveka” sadrži njihove implikacije za budućnost, bar koliko ih je David shvatao. Interesantna hebrejska fraza „zakon čoveka” pokazana je da bi se napravila paralela na sličnu akadsku frazu *terit nische*, koja nosi značenje „verno proročanstvo čoveka”. Ono što se iskazuje ovim akademskim terminom jeste pojam nečega što je izgovoreno a što upravlja sudbinom čovečanstva. Takav koncept se uklapa u Samuilov kontekst na zapanjujući način a Kaiser ima više rešenja kojima predlaže da stih 7:19 Druge Samuilove ima sledeći smisao: „ovo je povelja kojom će čovečanstvo biti usmeravano.” Zapravo, u proročanstvu koje je njemu dato, David pravilno vidi budućnost i sudbinu ljudske rase. Obećanja data Davidu su sagrađena na širokoj istoriji koncepta zakona, od stvaranja pa nadalje, i ona pokrivaju božansku nameru za ljudski razvoj. David je video potpune zakonske veze koje je Natanovo proročanstvo ponudilo.¹⁰⁹

¹⁰⁹ W.J. Dumbrell, "The Davidic Covenant," *The Reformed Theological Review* (39), May-Aug. 1980, str. 46.

Implikacije ove izuzetno božanske komunikacije dodeljene Davidu su dalekosežne. One pružaju viđenje ishoda ljudske istorije. Budućnost čovečanstva je vezano za budućnost Davidove plemićke loze. Iz te loze će se javiti predstavnik, Mesija, koji će biti sposoban da reši uporne svetske probleme. Zakon koji je dat Davidu nije ništa manje do božija povelja koja daje autoritet Mesiji i njegovim saradnicima da vladaju svetom. Istorija se zanemaruje od strane istoričara, filozofa, antropologa i teologa, ove dragocene informacije prosvetljavaju kasniju priču o Isusu i ranim hrišćanima. One pomažu da se iskaže strastvena posvećenost kojom su oni širili Dobre vesti. Oni su sebe videli kao učesnike u ogromnom poduhvatu, kakav čovek jedva da može da zamisli – tj. kakav je Bog zamislio. Ubeđeni Isusovim izjavama, hrišćani prate Mesiju i njegovu poruku. Znajući da je Isus postavljen od strane Boga kako bi vladao i da je on *njih pozvao da dele tu autoritet sa njim*, oni su videli sebe kao nekakvu petu kolonu u neprijateljski nastrojenom svetskom sistemu. Njihov istinski status nije priznat i oni su služili odsutnom kralju, očekujući pad sadašnjih vladavina nakon ponovnog dolaska Mesije.

Delimičnu paralelu pružaju skriveni zaverenički pokreti današnjice, za koje se kaže da imaju planove da preuzmu svet. Važno je dodati da Isus nije tajni borac sa mračnim motivima. Njegovi metodi su u potpunosti miroljubivi i njegova poruka je javna. Iznad svega, on je odabran da sprovodi blagoslove svima nama koji u njega verujemo. Međutim, većina onih koji su čuli njegove planove nisu prihvatili njegove tvrdnje. Stoga je bilo neizbežno da Isus oko sebe okupi mali broj bliskih učenika, koji su postali sve više upoznati sa mesijanskim programom namenjenim svetu, a koji se odvija pomoću sluge, kog je Bog odabrao. Ovaj kadar vernika je oformio naprednu stražu Carstva Božijeg, koja će se jednog dana manifestovati u Jerusalimu prema nadi da će jednog dana Carstvo biti obnovljeno. Iz razloga što je toliko mali broj prihvatio Isusa i njegove mesijanske planove („uzak je put koji vodi do života u Carstvu i retko ko ga nađe” Matej 7:14), za one koji to uspeju u Novom zavetu se kaže da će posedovati dragocenu božansku tajnu, neprocenljivo blago, za koje nijedna žrtva nije prevelika (Matej 13:44-46).

Tajna je bila njihovo shvatanje Božijeg plana o Carstvu i njihov cilj je bio da se kvalifikuju za život u dolazećem dobu Carstva i da vladaju zajedno sa Mesijom. Čak iako je neprijateljski nastrojen svet želeo da ih ubije, oni će biti besmrtni posle vaskrsenja. Ni kapije Hada ne mogu da ih zadrže.

Rimski autoriteti su videli Isusa kao potencijalnu političku pretnju. Oni nisu bili svesni šta mesijanstvo podrazumeva. Međutim, njihovi najgori strahovi nisu bili opravdani. Kada su njegovi slabije upućeni sledbenici pokušali da ga proglase kraljem, Isus je sam otišao na planinu (Jovan 6:15). Nije došao trenutak kada on treba da stupi na presto. Bez obzira na to, on je bio božiji kandidat za upravnu poziciju. Isus je znao, kao što su to znali i oni koji su ga podržavali, da je uloga Mesije da oslobodi Izrael od strane ugnjetavanja (Luka 24:21).¹¹⁰ On je takođe znao da put do slobode vodi preko raspeća, vaskrsnuća, uspenja i perioda odsustva, dok boravi sa desne strane Oca. Još uvek nije bilo pravi trenutak da stupi na vlast.

Neispunjenje zaveta

Nemogućnost Isusa, kao Mesije, da deluje na svetsku revoluciju i da promeni vlast u veku u kom je živio, predstavlja problem čitaocima Biblije. U kom smislu Isus može da bude Mesije, ako nikada nije nasledio Davidov presto u Jerusalimu? Kako Davidov zakon može da bude ostvaren, ako Mesija ne poseduje mesto na prestolu plemićke judejske loze? Tradicionalno rešenje kome pribegavaju crkve jeste da kažu da je Isus zapravo bio uzdignut na status koji mu je obećan time što je postavljen sa desne strane Oca. Njegov položaj danas zadovoljava uslove drevnog obećanja. Ova teorija je veoma problematična. Jedno takvo objašnjenje podrazumeva davanje jednog sasvim novog značenja mesijanskoj ideji, koje nema nikakve veze sa idejama koje se vrte oko mesijanske nade i njenog istorijskog okruženja. Novi zavet nikada nije napustio ove ideje. Jevrejski kritičari suočeni sa istim činjenicama govore da, sa jedne strane, to što Isus nije uspeo da postigne ono što je kao Mesija trebalo da postigne – da vlada kao Kralj Izraela – jednostavno pokazuje da Isus nije bio Mesija. On očigledno nikada nije ni postao Mesija u smislu koji su to proroci i zakoni zahtevali.

¹¹⁰ Josif se osvrće na uobičajeno jevrejsko verovanje iz prvog veka da će „čovjek iz njihove zemlje postati vladar sveta” (*Jevrejski rat* 6.312).

Tenzija, koju je ova enigma prouzrokovala, čini koren velikog dela podele među onima koji sebe nazivaju hrišćanima kao i između hrišćana i Jevreja. Naš cilj u ovim poglavljima je da pokažemo da ni Jevrejin a ni tradicionalni Hrišćanin ne zauzima stav koji je opravdan božanskim otkrovenjem. Mi kao i Jevreji verujemo da je svaka tvrdnja o mesijanstvu lažna, ako se taj Mesija nikada se ne uspenje na Davidov presto. Bez takvog unapređenja do plemićkog statusa, nasleđivanja zemljišta, oslobađanja ljudi i svetske vladavine, on jednostavno ne može da bude biblijski Mesija.

Istina o čitavom otkrovenju, koja je data Avramu i Davidu, u ovom trenutku visi o koncu. Mi, kao i istorijska Crkva, verujemo da je Isus Nazarećanin zaista bio Mesija i da je on vraćen iz mrtvih vaskrsnućem, ali se strogo protivimo iskrivljenim pojmovima koje je crkva prikačila mesijanstvu. Mišljenje koje primanju mnogi čitaoci Biblije da Isus ne mora da se popne na Davidov presto, da bi opravdao svoju tvrdnju da je Mesija izgleda da je potpuno pogrešno. Ono ostavlja čitavu mesijansku dramu nerešenu. Dovodi u pitanje božanske zakone.

Crkve su potrošile mnogo energije pokušavajući da objašnjavanjem isključe očiglednu ulogu koja je namenjena Mesiji. Oni su ovo morali da urade, jer su želeli da sa jedne strane priznaju da je Isus Mesija, a sa druge da poreknu da će se on ponovo javiti na zemlji kako bi ponovo osnovao Davidovo carstvo sa snagom da vlada svetom. Velika razlika između tradicionalnog hrišćanstva i vere novozavetnih vernika ima veze sa *budućnošću*.

Nama se čini da crkve stalno pokušavaju da izlože hrišćanska dokumenta a da ne uzmu u obzir veliki vrhunac kome se Biblija raduje. Oni pokušavaju da pročitaju biblijsku priču – koja je od početka do kraja obojena dinamičnom mesijanskom nadom za budućnost – a da poslednje poglavlje, kome čitava priča teži, uklone iz knjige. Ova antimesijanska tendencija utiče na čitaoce Biblije, kako u profesionalnim „teološkim” krugovima, tako i među onima koji žele „posvećeniji” odnos sa Bogom.

Ova debata je od ključnog značaja za budućnost crkve. To je debata o značenju termina Carstvo Božije, kojim se bavio Isus i o kome je propovedao i podučavao. Stoga, bavimo se fundamentalnim pitanjima o prirodi hrišćanske vere i hrišćanskog jevanđelja. Problem se javlja na ovaj način: Ako kažemo da zaveti koji su sklopljeni sa Avramom i Davidom izražavaju božansku nameru koja se tiče sveta, mi moramo ili da napustimo našu veru u Isusa kao predmeta obećanja, jer ih on nije ispunio ili da se držimo toga da još mnogo toga mora da se desi da bi mesijanska priča dostigla svoj cilj. Mi usvajamo ovu poslednju alternativu, verujući da je to bilo viđenje koje su delili Apostoli i Isus koji ih je podučavao. Rešenje teškoće, koja se javlja usled neispunjenja plana (svet se očigledno nije vratio u raj pod upravom obnovljenog Mesijanskog Carstva), moguće je samo onda kada se budući Isusov dolazak da vlada svetom sa svojim sledbenicima vrati u obličje, koje je imao kako kod hebrejskih proroka tako i u Novom zavetu.

Davidov zakon u Psalmima dva i sedamdeset i dva

Obiman broj stihova koji su sačuvani u Bibliji fokusiraju se na svetlu budućnost, koju treba iščekivati onda kada Davidov zakon urodi plodom pojavom Božijeg oslobodioca sveta. Jedna sasvim nova uprava će se javiti onda kada Mesija dođe na vlast kao vladar nad novim i miroljubivim poretkom na zemlji.

„Ljupki pevač Izraela” (2. Sam. 23:1) imao je druge važne namere kada je pisao Psalme osim da izrazi dnevnu zahvalnost i hvalu. David i drugi pisci Psalma su bili proroci, koje je Sveti duh navodio da predvide budućnost. Veliki broj današnjih kritika smatra da je ovaj element predviđanja u velikoj meri umanjen po pitanju značaja. Međutim, Novi zavet se prema mesijanskim pasusima u Psalmima i kod proroka ophodi kao da su to direktna predviđanja događaja. Neka od njih su već ostvarena u Isusovim patnjama; druga za vreme njegovog rođenja, vaskrsenja i uspenja. Ogromna količina proročanstava se odnosi na buduće uspostavljanje mesijanske vladavine na zemlji.

Psalm 2 predstavlja prvi i glavni od pet skupova Psalma u hebrejskoj Bibliji (Psalm 1 se smatra uvodom). Njegova tema je svetska vladavina i revolucija, koja će sve ovo doneti. Čovek bi očekivao da isti bude fokus

brojnih međunarodnih diskusija, jer se bavi najvećim političkim događajem, koji je predodređen da izvrši uticaj na tok istorije i Bliski istok. Psalm 2 predstavlja najčistiji mesijanizam, jer potvrđuje pobjedu Mesijine vladavine u Jerusalimu i vladavinu istog nad nacijama, odnosno državama. Svestan zaveta kog je Bog sklopio sa njegovom porodicom, David je počeo da svira svoju harfu, kako bi proslavio dolazeću pobjedu Carstva Božijeg na zemlji. Oni koji su kasnije slušali Isusa, kako govori o budućem dolasku Carstva, shvatali su Isusovu poruku zahvaljujući tome što su bili upoznati sa ovim stihovima koji simbolišu izraelsku nadu, koja je jednaka hrišćanskoj nadi. Pavle je to formulisao na sledeći način:

Ja služim Bogu naših očeva, verujući u sve što je u skladu sa Zakonom i onim što su proroci napisali ... I sad stojim pred sudom zbog nade za obećanjem koje je dato Bogu naših očeva; obećanjem čijem se ostvarenju naših dvanaest plemena nada dok iskreno i danonoćno služe Bogu. I zbog ove nade mene, Oče, Jevreji optužuju... (Dela 24:14; 26:6, 7).

Jezik drugog Psalma kojim se opisuje jevrejska nada koju su delili hrišćani, prilično je neprikladan da bi predstavljao opis bilo kakvog istorijskog cara ili carstva. On predstavlja sliku jednog jedinog vladara, Mesiju kakvog Jevreji očekuju, koji je postavljen u Jerusalimu kao Jahvini predstavnik kako bi upravljao svetom. On govori o vremenu kada će Mesija dobiti svoje nasleđe, kao neko ko će vladati svim nacijama. Njegov fokus je krajnje jevrejski, ali se njegova moć širi na „najdalje delove zemlje” (Ps. 2:8). Drugi Psalm govori o svetskoj pobuni i poredi istu sa mesijanskom vladavinom. Da preformulišemo to savremenim jezikom, konferencija je sazvana kako bi se razmotrili načini na koje se možemo odupreti ograničenjima nove svetske sile. Bog nije impresioniran pokazanom ljudskom glupošću. Jahve će smestiti svog plemićkog predstavnika na Sion u obličju Mesije/Sina Božijeg (izjednačavanje ova dva navedena pojma je od ključne važnosti za histologiju Novog zaveta), a nacije su posavetovane da ga prihvate kao zakonitog provodnika božanskog autoriteta zarad blagoslovljavanja čitavog sveta. Jasno je da promena sa jednog svetskog sistema na ovaj sasvim novi sistem neće proći ni malo glatko. To samo pokazuje koliko se čovek udaljio od Boga u

vreme kada On deluje kako bi zamenio trenutne svetske vođe Mesijom i svecima. Stav neprijateljski nastrojenog sveta može se izraziti rečima kojima su se Jevreji usprotivili Isusu: „Nećemo da ovaj čovek vlada nad nama” (Luka 19:14).

Komentari vodećeg autoriteta po pitanju hebrejskih mesijanskih očekivanja potvrđuju naš utisak o poruci iz drugog Psalma:

Kralj koji se pominje u drugom Psalmu treba da ima bezgraničan uticaj nad svetom ... Najjednostavnije viđenje će uvek biti to da je pesnik (prorok!) duhom prenesen u vreme rođenja mesijanskog doba i da sa te tačke gledišta on opisuje tok događaja.¹¹¹

Druge živopisne slike novog svetskog poretka pod Hristovom vladavinom javljaju se u sedamdeset drugom Psalmu. Ovaj Psalm ukazuje na vreme kada je prvobitno opiranje prevaziđeno i kada su koristi božanske vladavine postajale očigledne. Jevrejsko-hrišćanska teokratija teško da može da bude ono što svet iščekuje ili želi. Sadašnji svetski sistemi, kao što smo videli iz Psalma 2, neće biti pokoreni bez borbe sa novim režimom. Mi treba da imamo na umu da Carstvom Božijem treba da upravljaju muškarci i žene svih nacija, koji su se preobratali i posvetili istinskom Izraelu Božijem predvođenim od strane Mesije, a ne Jevreji koji su prihvatili Isusa kao Mesiju. Ove članove mesijanske zajednice, Jevreje i nejevreje u jednom telu, Apostol Pavle je smatrao „istinskim obrezivanjem” (Fil. 3:3), tj. onima, koji su istiniti naslednici mesijanskih obećanja budući da su primili Hristov duh. Davidova kraljevska loza, u Novom zavetu, nije ograničena na nacionalne Jevreje. Ona se sastoji od svih onih, bilo koje nacije, koji su primili Isusov duh i samim tim dobili pravo da učestvuju u Mesijinoj teokraciji. Ovo je implikacija Isusovog obećanja da će vernici biti mesijanski sinovi Božiji (Jovan 1:12). Pod njihovom benignom vladavinom sa Isusom blagoslovi koji su iskazani u sedamdesetdrugom Psalmu će se proširiti širom zemlje.

Psalm je verovatno delo Solomona koji je nasledio mesijanski ideal od svog oca Davida. On počinje molitvom da Bog sprovede mir na zemlji pomoću svog odabranog kralja: „Daj kralju svoj sud, Bože, i svoju pravičnost kraljevom sinu” (Ps. 72:1). Dar božanskog suda treba da bude dodeljen onom ko bude vladao Carstvom. Isus vidi sebe kao primaoca tog rukovodećeg

¹¹¹ Hastings Dictionary of the Bible, Extra Vol., str. 727.

položaja: „Otac je dao (Sinu Čovečjem) pravo da sprovodi sud” (Jovan 5:27). U jevrejskoj tradiciji, Mesija se smatra idealnim kraljem. Tako stoji i u Targumu: „O Bože, daj znanje o tvom sudu kralju Mesiji i Tvoju pravdu sinu Cara Davida.” *Midrash Tehillim* o pomenutom vladaru kaže: „Ovo je Kralj Mesija.” Portret mesijanskog Cara koji ima funkciju da služi Bogu kako bi povratio mir na zemlji, prikazan je u stihovima 11:1-5 Knjige proroka Isaije:

Ali će izaći šibljika iz stabla Jesejevog, i izdanak iz korena njegovog izniknuće. I na Njemu će počivati Duh Gospodnji, duh mudrosti i razuma, duh saveta i sile, duh znanja i straha Gospodnjeg. I mirisanje će Mu biti u strahu Gospodnjem, a neće suditi po viđenju svojih očiju, niti će po čuvenju svojih ušiju karati. Nego će po pravdi suditi siromasima i po pravici karati krotke u zemlji, i udariće zemlju prutom usta svojih, i duhom usana svojih ubiće bezbožnika. I pravda će Mu biti pojas po bedrima, i istina pojas po bocima.

Hrišćani, prateći nadahnutog vođu Pavla, smatraju ovaj pasus portretom Mesije Isusa. Pavle je verovao da će Mesija osnovati svoje Carstvo kada porazi „onog zlog” kog je predvideo Isaija. Citirajući drevnog proroka, Pavle je predvideo da će „Gospod (Isus) uništiti njega (Antihrista) svojim dahom i svojom veličanstvenom pojavom pri dolasku” (2. Sol. 2:8, citat Isa. 11:4).¹¹² Hebrejska Biblija je pružila brojne informacije od suštinske važnosti, koje se tiču događaja koji okružuju budući dolazak Isusa da ispuni svoju mesijansku ulogu i oslobodi svet od zlog vladara. Nakon što Satanina vlast predvođena krajnjim Antihristom konačno bude zbačena, novi i usklađeni svet će se pojaviti.

¹¹² Pavle je zainteresovan za Asirca kog Isaija smatra krajnjim sredstvom kojim će Izrael biti kažnjen (vidi Ps. 83; Mihej 5:5).

Psalm 89

Obećanje da će budući Davidov nasljednik biti veličanstven, koje stoji u zavetu, održavaju vernike tokom najmračnijih vremena nacije. Psalm 89 slavi nesavladivo poverenje prema Bogu i verovanje da će tok istorije predvoditi zvezda vodilja božanskog mira, koji će nastupiti pod Mesijinom vladavinom. Samim tim, Psalmista upućuje Svemoćnom molitvu:

"Učinih zavet s izbranim svojim, zakleh se Davidu, sluzi svom: Doveka ću utvrđivati seme tvoje i presto tvoj uređivati od kolena do kolena." ... Tada si govorio u utvari vernima svojim, i rekao: "Poslah pomoć junaku, uzvisih izbranog svog iz naroda. Nađoh Davida, slugu svog, svetim uljem svojim pomazah ga. Ruka će moja biti jednako s njim, i mišica moja krepice ga. Neće ga neprijatelj nadvladati, i sin bezakonja neće mu dosaditi. Potruču pred licem njegovim neprijatelje njegove, i nenavidnike njegove poraziću. Istina je moja i milost moja s njim; i u moje ime uzvisiće se rog njegov. Pružiću na more ruku njegovu, i na reke desnicu njegovu. On će me zvati: Ti si Otac moj, Bog moj i grad spasenja mog. I ja ću ga učiniti prvencem, višim od careva zemaljskih. Doveka ću mu hraniti milost svoju, i zavet je moj s njim veran. Produziću seme njegovo doveka, i presto njegov kao dane nebeske. Ako sinovi njegovi ostave zakon moj, i ne uzidu u zapovestima mojim; Ako pogaze uredbe moje, i zapovesti moje ne sačuvaju, Onda ću ih pokarati prutom za nepokornost, i ranama za bezakonje njihovo; Ali milosti svoje neću uzeti od njega, niti ću prevrnuti istinom svojom; Neću pogaziti zavet svoj, i šta je izašlo iz usta mojih neću poreći. Jednom se zakleh svetošću svojom; zar da slažem Davidu? Seme će njegovo trajati doveka, i presto njegov kao sunce preda mnom; On će stajati uvek kao mesec i verni svedok u oblacima." (Ps. 89:3-37).

Još jednom, Apostol nam je dao pravo da primenimo ove reči na Isusa. U potrazi za mesijanskim idealom, Bog Otac je počeo da spasava vernike od Đavolje opresije:

Koji nas izbavi od vlasti tamne, i premesti nas u carstvo Sina ljubavi svoje, koji je obličje Boga što se ne vidi, koji je rođen pre svake stvari. I On je glava telu crkve, koji je početak i prvorođeni iz mrtvih, da bude On u svemu prvi (Kol. 1:13, 15, 18).

Uzvišena nacionalna izraelska nada, koju bi Isus, kao Jevrejin, delio i koju je Pavle kao uzor apostolskog hrišćanstva posebno tvrdio da podržava, usredsređena je na pojavu božanski odobrenog svetskog potparola ovog Psalma i mira u svetu, koji je u tragu opisan u sedamdeset drugom Psalmu. Sedamdeset drugi psalm nije direktno citiran u Novom zavetu već funkcija kralja, koja je opisana u ovom Psalmu, jeste upravo ona koju je Isus prisvojio. Idealan prikaz harmoničnog sveta prevazilazi sve što je Solomon ikada ostvario. Carstvo obuhvata ceo svet i traje zauvek. Ono može da se odnosi na vreme van prekretnice u istoriji kada, kako to stoji u novozavetnoj apokalipsi, „carstva ovoga sveta postanu Carstvo našeg Boga i Njegovog Mesije” (Otkr. 11:15). Presto idealnog vladara biće zasnovan na duhovnim principima pravde, jedinoj čvrstoj osnovi vladavine, sa čime će se mnogi složiti. Seme pravičnosti će uroditi plodom onda kada se okonča čitavo ugnjetavanje i kada zemlja bude osvežena uticajem nove kulture koju će Mesija da pokrene. Na kraju, sve nacije će videti koristi Božije vladavine kroz Njegovog Sina.¹¹³

Srećne okolnosti na zemlji su dovele do toga da Isus, čije je srce bilo pogođeno patnjom koju je mogao da vidi svuda, naveo nas da se molimo „Neka je Carstvo tvoje ... na zemlji” (Matej 6:10). Svi vernici imaju jednu krajnju želju a to je da budu deo tog Carstva. „Prvo traži Carstvo Božije” (Matej 6:33). Takozvani mesijanski Psalmi su samo neki od brojnih vedrih biblijskih pasusa koji uveravaju svet u veličanstven ishod nakon sudnjeg dana, kada će Mesija uzeti vernike da mu asistiraju dok nadgleda svet. Sud i tragedija su dva najvažnija elementa koja nikako ne smeju da budu zanemarena. Oni koji žele da stupe u Carstvo onda kada ono dođe moraju da postupaju prema određenom standardu: „Osim ako vaša pravičnost ne prevaziđe pravičnost pisara i Fariseja, nećete moći da stupite u Carstvo” (Matej 5:20). Diskvalifikovan će biti svako ko se ne pokaje i svako čije neetičko ponašanje pretil članovima crkvene zajednice. Pavle je, poput Isusa, insistirao na hrišćanskim standardima spasenja:

¹¹³ Vidi, na primer, Isa. 19:16-25.

Ili ne znate da nepravednici neće naslediti carstvo Božije? Ne varajte se: ni kurvari, ni idolopoklonici, ni preljubočinci, ni adžuvani, ni muželožnici, ni lupeži, ni lakomci, ni pijanice, ni kavgađžije, ni hajduci, carstvo Božije neće naslediti (I Korinćanima 6:9, 10).

Psalm 110

Od svih pasusa iz Starog zaveta ovaj pisci Novog zaveta najviše vole da citiraju – nije ni čudo, jer on na tako lep način obuhvata Mesijin napredak ka svetskoj vladavini. Psalm 110:1 je citiran, ili se na njega aludira, u Novom zavetu oko dvadeset pet puta. On je uveden kao božansko proročanstvo: „Reče Jahve gospodu mom (*adoni*, kralj),” i blisko je povezan sa Davidovim zavetom. I rabini i Isus su videli u Davidovom „gospodu” obećanog Mesiju-Kralja (Marko 12:35-37). Psalm sadrži sve elemente otkrovenja iz Novog zaveta. Neki su čak predložili da je Novi zavet zapravo diskusija i objašnjenje ovog Psalma. Poslanica Jevrejima praktično predstavlja komentar na prvi stih.

Dva ključna aktera u ovoj božanskoj drami su Jahve i Njegov Mesija, koji je gospod, i, paradoksalno, Davidov sin. Ispunjenje dela ovog Psalma došlo je uspinjanjem Isusa do mesta sa desne strane Oca. To je kod Petra zaključna tačka njegove revolucionarne propovedi upućene Jevrejima koji su zaprepašćeni, jer su nedavno razapeli Mesiju (Dela 2:34-36). Kako bi razjasnio zbunjujuću situaciju, Petar iznosi dokaze proročanstva iz Psalma 110. Prema Planu, nakon vaskrsenja, Isus odlazi na počasno mesto, da bude Božija desna ruka. Isus je postavljen kao Gospod i Hrist, samo, međutim, tek kada Bog kasnije „svoje neprijatelje stavi pod noge”. Samim tim, prema informacijama koje nam pruža Psalm, Jahve će „pružiti skiptar sile sa Siona” i omogućiti Mesiji da vlada među svojim neprijateljima (Ps. 110:2). Očigledno, figura koja je opisana jeste ratnik, vojni komandir kome je dodeljen kako sveštenički tako i kraljevski položaj. Uz pomoć Boga (*adonai*), njemu je suđeno da „pobije sve careve na dan (Božijeg) gneva” (Ps. 110:5). U pratnji pobedonosnog mesije biće ljudi koji ga u potpunosti podržavaju, i koji će, odeveni u sjajne odore, izaći na zoru Novog dana (Ps. 110:3). Nije teško ovde uvideti poetski opis vaskrskih vernika koji pomažu Mesiji u trenutku njegovog povratka, kada formira (silom, u ovom stadijumu) svoje Carstvo.

Psalm upotpunjuje opis osvajanja sveta namenjenog Davidovom kralju viđenom u drugom Psalmu.

Čak i najgenijalnije egzegetske teorije ne mogu da se otarase ovog materijala kao osnove biblijskog izričitog mesijanizma. Ne postoji ni najmanji dokaz da su se Isus i novozavetni hrišćani sramili vojničke uloge date Mesiji. Ono što drugi Psalm opisuje nije aktivnost nekakvog makabejskog princa. Figura koja postupa za Boga tokom obnove božanske vladavine na zemlji jeste sam Mesija a ne Mesija u smislu u kom ga je predstavila većina crkvenih pobožnika. Ovo odjednom pokreće pitanje do koje mere je biblijski Mesija Isus tačno predstavljen onima koji sede u propovedaonicama. Jedan teolog sa Kembridža predlaže da postoji razlog za zabrinutost i podržava viđenje svog kolege koji je rekao sledeće:

Većina sveštenika propoveda kao da je Isus o kome govore identičan istorijskom Isusu. Teolozi znaju da to nije slučaj, ali teorije koje su smišljene u pokušaju da povežu savremenog Hrista sa prvobitnim Isusom, postale su nategnute i nejasne do te mere da mogu da ubede samo jedan mali krug ljudi.¹¹⁴

Profesor beleži: „Koliko se samo razlikuje hrišćanstvo u različitim periodima”.¹¹⁵ Goruće pitanje je da li je kraljevski Hrist iz Jevanđelja zaista Isus koji je predstavljen potencijalnim preobraćenicima u XX veku. Profesor Cupitt pokreće uzbunu kada iznosi svoje zapažanje:

Razvijeno nejevrejsko hrišćanstvo, onakvo kakvo je počelo, da poprima oblik krajem prvog veka, nema skoro nikakve veze sa Isusom i verom prvih generacija. To je nova religija koja je oformljena kako bi *zamenila prvobitnu veru*.¹¹⁶

Ta rana zamena jedne vere drugom izgleda da zahteva detaljno i momentalno ispitivanje, jer uključuje zabunu oko Isusa i njegovog učenja, čega mnogi ljudi koji redovno odlaze u crkvu nisu ni svesni. Previše često se ovaj problem prećutkuje i ignoriše.

¹¹⁴ Don Cupitt, *The Debate About Christ*, str. 133.

¹¹⁵ Isto, str. 43.

¹¹⁶ Isto, str. 69.

Može se očekivati povratak istorijskog i verskog Isusa onda kada čitaoci Biblije počnu da upijaju istorijsku atmosferu u kojoj je Isus funkcionisao, atmosferu koju su njemu zaveštali hebrejski proroci za koje se veruje da su govornici samog Stvaraoca. U ovoj našoj diskusiji, priroda Carstva, koje je Isus došao da objavi, visi o koncu. Od ključne važnosti za našu istragu jeste priznanje da Davidov zavet predstavlja vrhovni autoritet kao „povelja za čovečanstvo”, „povelja Ujedinjenih Nacija”, u najiskrenijem smislu.

Kada nakon nekog vremena Mesija siđe, jedna parola u kojoj će sva genijalnost Božijeg plana da bude skoncentrisana, moći će da opiše suštinu hrišćanske vere. To će biti termin koji će Jevrejima zvučati poznato. On će buditi nade za budućnost Izraela i sveta i obećavati pobedu Boga na duhovnom, materijalnom, društvenom i političkom planu. Takođe, to će biti jedna u potpunosti apokaliptička ideja, koja će objaviti sud koji će snaći sve oblike bezbožnosti i, posebnom intervencijom, postaviti novu vladu nad ljudima. Naš Novi zavet je posvećen pripremi onih koji tragaju za mestom u Carstvu Božijem na zemlji i Novom dobu.

7. Isusova vera

U svakom sistemu znanja postoji fundamentalna ideja koju treba shvatiti, suštinski koncept na kome svi drugi podaci moraju da se zasnivaju. Ova ključna i dominantna ideja određuje karakter tematike kao celine i svakom njenom delu će dati značenje. Suštinski koncept, osnovna teza, postaje kriterijum po kome se procenjuju sve sporedne ideje. Hrišćanska vera nam dolazi iz Biblije kao tela koje sadrži informacije, koje nas izazivaju da pružimo adekvatan odgovor i postupimo prema istim. Izvor te informacije je sam Bog koji prenosi svoju Poruku preko proroka i učitelja ali pre svega preko svog glavnog predstavnika, Isusa, Mesije.

Šta je onda suštinski i glavni koncept Isusovog učenja? Šta formira srž njegove poruke? Koja je to jedina ideja na kojoj se zasniva njegovo propovedanje i učenje? Koju primarnu ideju moramo da shvatimo i da u nju verujemo ako želimo da pratimo Isusa?

Odgovor na ovo pitanje može da otkrije svako ko ume da čita, ko pročita bilo koju verziju Biblije i ko ima najiskreniju želju da otkrije šta je Isus propovedao. Važnost ključne ideje hrišćanstva – srž Jevanđelja – toliko je impresionirala pisce Novog zaveta da su je iznova i iznova naglašavali.

Ovo je svedočenje o tome kako su na izuzetan način izgubljeni fundamentalni koncepti, pa je Isusova glavna ideja retko kad predstavljena javnosti u propovedima druge polovine dvadesetog veka. Jednako je neverovatna činjenica da vođe organizovanog hrišćanstva priznaju da ne tvrde isto što je i Isus tvrdio u Jevanđelju.

Brojni stihovi od velike važnosti, u periodu otkako je Isus započeo svoju službu u Galileji pa sve do Pavlove smrti, pokazuju izuzetno jednostavan

koncept: Biblija zna samo za jedno Jevanđelje namenjeno Jevrejima i nejevrejskom narodu sličnom njima. To je Jevanđelje o Carstvu Božijem:

Isus je došao u Galileju propovedajući Božije Jevanđelje (Dobre vesti) i rekao je: „Vreme je došlo i *Carstvo Božije* se približava: Pokajte se i verujte u *Jevanđelje*” (Marko 1:14, 15).

Kada su poverovali Filipu kad je propovedao *Jevanđelje o Carstvu Božijem* i imenu Isusa Hrista, oni su kršteni, kako muškarci tako i žene (Dela 8:12).

Pavle im predstavlja svoju priču, svedočenje o Carstvu Božijem i pokušava da ih ubedi o Isusu pominjući Mojsijev zakon i proroke. Ovo se odvijalo od ranog jutra pa sve do večeri i neke je uspeo da ubedi, ali su ostali bili skeptični (Dela 28:23, 24).

Čvrsto svedočim, u prisustvu Boga i Hrista Isusa, koji sudi živima i mrtvima, kako o njegovom javljanju tako i o Njegovoj poruci. Razglasite Poruku ... (2. Tim. 4:1, 2).

Centralna ideja hrišćanstva

Tri osnovna svedoka Isusove službe, Matej, Marko i Luka, jednoglasno su izjavili da je Isus evanđelista, nosilac Božjeg jevanđelja o Carstvu Božijem. Bez ikakvog straha od mogućeg suprotstavljanja, možemo tvrditi sa potpunom sigurnošću da je Carstvo Božje osa oko koje se celokupno Isusovo učenje vrti.

Marko nam pruža rezime čitave Isusove karijere. Njegova javna služba je pokrenuta njegovom objavom Jevanđelja o Carstvu Božijem. On je došao u Galileju i pozvao svoje sunarodnike da u potpunosti promene svoje mišljenje – da se pokaju – i da veruju u Dobre vesti ili u Jevanđelje o Carstvu Božijem, kao i da se posvete istim (Marko 1:14, 15). Ukoliko to učine, oni će biti deo Božijeg velikog plana za spasenje ljudske rase.

Luka naglašava fundamentalni značaj Jevanđelja o Carstvu. Prvu informaciju o Isusu koju nam daje Luka, onda kada se objavljuje rođenje Mesije, tiče se Carstva Božijeg: „Gospod Bog će mu dati presto njegovog Oca Davida i on će vladati nad domom Jakovljevim zauvek” (Luka 1:32, 33).

Kao što je svaki Jevrejin to dobro znao, ovo je bila izjava o Isusovoj vladavini nad dolazećim Carstvom Božijim. Sam Isus je dao jasnu definiciju glavne svrhe njegove službe rekavši sledeće: „Moram da propovedam *Dobre vesti o Carstvu Božijem* i drugim gradovima takođe: To je razlog zbog kog sam poslat” (Luka 4:43). Ovaj stih nam otkriva šta je na Isusovom umu i daje nam ključ čitave hrišćanske religije koja mora da bude zasnovana na njegovom učenju.

Luka momentalno nastavlja i govori nam da je Isus propovedao „Poruku” ili „Reč” (Luka 5:1). Ovo je Lukina (i novozavetna) skraćunica za frazu hrišćanska poruka ili Jevanđelje o spasenju. Definiciju sadržaja Poruke dao je Matej onda kada je zabeležio da je Isus propovednik „Poruke o Carstvu” (Matej 13:19). Ponovo, Luka istu naziva „Rečju Božijom” (Luka 8:11) a Marko je jednostavno naziva „Rečju” (Marko 4: 14).

U svojoj proslavljenoj paraboli o kosaču, koju je ispričao evanđelisti sa kojim se susreo a koji je dao razne odgovore, Isus je opisao Jevanđelje, kao ključnu informaciju, koja mora da bude duboko ukorenjena u ljudskom srcu. Shvatanje ove poruke omogućava preobraćeniku da se upusti u hrišćansko putovanje ka Carstvu. Ništa ne može da bude značajnije za našu duhovnu dobrobit od pravilnog shvatanja ove poruke. To je jedna i jedina poruka – Dobre vesti o Carstvu Božijem. Stihovi 4:43 i 5:1 Jevanđelja po Luki izjednačavaju poruku o Carstvu sa „Božijom Porukom”, „Porukom”, „Rečju”, „Jevanđeljem” i „svedočenjem”, sve su to termini istog značenja. Svako naknadno pominjanje „Reči” ili „Jevanđelja” u Novom zavetu treba da se dovede u vezu sa razumljivijim „roditeljskim stihom” i da se protumači u skladu sa istim, sa „*Jevanđeljem o Carstvu Božijem.*” To će uneti sklad i kontinuitet u čitav Novi zavet, i isti dovesti u vezu sa ranijim otkrovenjem u Hebrejskoj Bibliji. Kao što je John Bright napisao:

Koncept Carstva Božijeg uključuje, u stvarnom smislu, ukupnu poruku Biblije. Ne samo da u velikoj meri obuhvata Isusova učenja, ono se može u jednom ili drugom obliku pronaći u čitavom Biblijskom opusu ... Shvatiti šta se pod Carstvom Božijim podrazumeva, znači približiti se srži Biblijskog jevanđelja o spasenju.¹¹⁷

¹¹⁷ The Kingdom of God, New York: Abingdon Press, 1953, str. 7.

Širenje Poruke Jevanđelja je bilo nešto najvažnije za Isusa i učenike koje je on odabrao da mu pri tome pomažu: „On je išao po celoj Galileji i propovedao u njenim sinagogama, širio Dobre vesti o Carstvu Božijem ...” (Matej 4:23; 9:35). „On ih je poslao da propovedaju o Carstvu Božijem” (Luka 9:2). On je svojim sledbenicima dodelio odgovornost da šire vesti o Carstvu: „Dozvolite mrtvima da sahranjuju svoje mrtve; ali vi idite i propovedajte svuda Carstvo Božije” (Luka 9:60).

Isus je definisao krajnju svrhu života svojim sledbenicima. U pitanju je potraga za Carstvom Božijim: „Prvo tražite Carstvo Božije ...” (Matej 6:33). Carstvo će biti krajnje blago za koje ni jedna žrtva neće biti prevelika (Matej 13:44-46). Carstvo je takođe bilo tema svake njihove posvećene molitve, „Neka dođe Carstvo Tvoje” (Matej 6:10). Shvatanje Božijeg plana, koji se tiče Carstva, zahteva prosvećenost koja je dodeljivana onima koji svim srcem prate Isusa i njegovo učenje a ne površnim sledbenicima (Matej 13:13-16).

Ista tematika, koja se tiče Carstva, dominirala je razgovorom koji su vodili Isus i njegovi učenici nakon njegove smrti i vaskrsnuća. Kada se gospod ponovo javio pred njegovim odabranim predstavnicima, skoro šest nedelja je on njima govorio o Carstvu Božijem (Dela 1:3). U završnom razgovoru sa Isusom, pre nego što je on napustio zemlju, njegovi učenici su pitali da li je sada kada se on vratio stigao i trenutak kada će Carstvo biti obnovljeno (Dela 1:6).

Informacije koje su od ključnog značaja za potencijalnog vernika

Luka nas obaveštava o činjenicama koje su postavljene pred potencijalne preobraćenike pre krštenja i stupanja u hrišćansku veru. Njegova izjava zvuči kao rano učenje, pruža idealan i sažet model suštine evangelizacije: „*Kada su poverovali Filipu kada je propovedao Jevanđelje o Carstvu Božijem i imenu Isusa Hrista, oni su bili kršteni, kako muškarci tako i žene.*” (Dela 8:12).

Filip je mukotrpno pratio primer Isusove sopstvene evangelizacije: Isus je od verovanja u Carstvo Božije načinio osnovom spasenja: „Kada iko čuje poruku o Carstvu i ne shvati je, Đavo dođe i oduzme Reč koja je posađena u njegovom srcu (umu), tako da on ne može da veruje i da bude spasen.”

Spasenje ima veze sa Mesijinim obećanjem vrhovne nagrade namenjene njegovim učenicima. Trebalo je da oni pomažu u vladavini Novim Svetom ili Novim dobom budućeg Carstva: „Vama dodeljujem Carstvo onakvo kakvo je moj Otac dodelio meni, i vi ćete sedeti na prestolima i vladati nad dvanaest plemena Izraela” (vidi Matej 19:28; Luka 22:28-30). Ranije, Isus je obećao sledeće: „Ne plaši se, malo stado, vaš Otac je rado odabrao da vam dodeli Carstvo” (Luka 12:32). Isus je obećavao svojoj publici da će rukovoditi Carstvom, što je i bilo njegovo glavno obećanje.

Onda nije čudno to što je Pavle, verno oponašajući Isusa, mogao da sumira svoju čitavu službu time što ju je nazvao propovedanjem *Jevanđelja o Carstvu* (Dela 20:25). Luka želi da nikad ne smetnemo sa uma ono što su apostoli uvek propovedali kao Jevanđelje. On nastavlja i informiše nas da je Pavle propovedao o Carstvu Božijem tri meseca u Korintu (Dela 19:8). Kako ne bi ostavio mesta za sumnju i pogrešno shvatanje, on je svoj drugi traktat, Dela apostolska, završio objašnjavajući Pavlovu aktivnost u Rimu: Dve godine je on propovedao „Dobre vesti o Carstvu Božijem i podučavao o Gospodu Isusu Hristu” (Dela 28:31). To je bila Jevanđeljska Poruka o spasenju, koju je uputio kako Jevrejima tako i njima sličnom nejevrejskom narodu (Dela 28:23, 28, 31).

Isto Jevanđelje o Carstvu treba razglasiti čitavim svetom, kao suštinsku pripremu za konačni dolazak Carstva na Dan Gospodnji, kada će se Isus vratiti na vlast da vlada svetom. Prema samim Isusovim rečima: „Jevanđelje o Carstvu će biti propovedano u celom svetu ... a onda će kraj doći” (Matej 24:14).

Sa ovim dokazima koji su pred nama – a ima ih još mnogo – mi možemo da kažemo da svako ko iskreno traga za biblijskom istinom ne može da propusti a da ne prizna glavnu ideju, koja se krije iza hrišćanske Poruke o spasenju. Carstvo Božije je bez ikakve sumnje srce i srž učenja Isusovog i apostolskog, glavna ideja oko koje se istinsko hrišćanstvo vrti.

Konsenzus proučavalaca Biblije po pitanju Isusove misije

Nema mesta za neslaganje oko toga da je Carstvo Božije glavna tema Isusove čitave Poruke i misije. „Što se tiče jedne ključne tačke, postoji jak konsenzus mišljenja ... Konsenzus može da bude sumiran na sledeći način:

Centralna tema u propovedanju i životu Isusa bila je Carstvo Božije.”¹¹⁸ Međutim, autor ukazuje na izuzetnu činjenicu da poruka koju Crkva propoveda od tih davnih apostolskih vremena ne sadrži Carstvo Božije kao glavnu temu.¹¹⁹

Sledeće istaknute ličnosti će potvrditi to da Poruka o Carstvu predstavlja sam fokus Isusovog učenja: „Ovaj termin (Carstvo Božije) predstavlja centar njegovog propovedanja.”¹²⁰ Jon Sobrino piše sledeće:

Najsigurniji istorijski aspekt Isusovog života je taj da je „Carstvo Božije” koncept koji je dominirao u njegovom propovedanju i realnost koja je dala značaj njegovoj celokupnoj aktivnosti. Ova činjenica i njene primene su od fundamentalne važnosti. Ona nam daje dva suštinska ključa za shvatanje Isusa. Pre svega, Isus nije glavni fokus sopstvenog propovedanja; ova činjenica je često priznata. Kao što je Karl Rahner to rekao: „Isus je propovedao o Carstvu Božijem a ne o sebi samom.”¹²¹

Dok je istina da je Isus takođe govorio i o sebi, njegova poruka je bez obzira na to bila usredsređena na Carstvo. Drugi istaknuti svedok razradio je ovu tezu: „Čitava Isusova poruka je usredsređena na Carstvo Božije.”¹²² „Često se priznaje da je središte Isusove poruke dolazak Carstva Božijeg.”¹²³

Na prelazu između vekova, britanski proučavalac Biblije Archibald Robertson, dok je držao predavanje o Carstvu Božijem, rekao je sledeće: „Nema sumnje da je u učenju našeg Gospoda Carstvo Božije reprezentativni i sveobuhvatni sažetak njegove upečatljive misije ... Sve vreme, dobre vesti o Carstvu čine njegovu poruku.”¹²⁴

¹¹⁸ Thomas Groome, *Christian Religious Education*, San Francisco: Harper and Row, 1980, str. 39.

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 42.

¹²⁰ Hans Kung, *On Being a Christian*, New York: Doubleday, 1976, str. 2 14.

¹²¹ *Christology at the Crossroads*, Orbis Books, 1978, str. 41.

¹²² Norman Perrin, *Language of the Kingdom*, Philadelphia: Fortress Press, 1976, str. 1.

¹²³ Reginald Fuller, "The Double Commandment of Love," in *Essays on the Love Commandment*, ed. Schottroff, Philadelphia: Fortress Press, 1978, str. 51.

¹²⁴ *Regnum Dei*, New York: The Macmillan Co., 1901, str. 8, 9.

Brojni istaknuti biblijski pisci tvrde da je hrišćanstvo religija, čija je vodeća ideja Carstvo Božije:

Carstvo Božije je ključna tema Isusovog učenja i ona uključuje njegovo celokupno shvatanje svoje ličnosti i dela.¹²⁵

Carstvo Božije je, u određenom i važnom smislu, velika centralna tema celokupne Svete Biblije ... Ova Božija vladavina javlja se na osnovu Njegove suverene prirode koja se oslikava u njegovom „dominionu”, koji je Bog dao prvom Adamu, ali mu ga je ubrzo oduzeo zbog greha, sada je formalno dat Poslednjem Adamu i on će stupiti na vlast u krajnjem stadijumu ljudske istorije i trajaće u nedogled kada ćemo moći da vidimo presto koji, kako Jovan objašnjava, predstavlja „presto Boga i Jagnjeta” (Otkrovenje 22:3) ... U biblijskoj doktrini o Carstvu Božijem imamo hrišćansku filozofiju istorije.¹²⁶

Novi zavet nije ništa manje teokratski učvršćen i ništa manje eshatološki orijentisan ka Carstvu Božijem od Starog zaveta.¹²⁷

Isusova služba se okreće oko jednog fascinantnog termina - „Carstvo Božije”, sve ostalo se odnosi na isto i proizilazi iz istog.¹²⁸

Carstvo Božije je ključna tačka Hristovog učenja ... Isusova fundamentalna učenja prirodno se grupišu oko ove ključne teme.¹²⁹

¹²⁵ Alan Richardson, *A Theological Word Book of the Bible*, London: SCM Press, 1957, str. 119.

¹²⁶ A.J. McClain, *The Greatness of the Kingdom*, Chicago: Moody Press, 1968, str. 4-5.

¹²⁷ T.C. Vriezen, "Theocracy and Soteriology," in *Essays on Old Testament Hermeneutics*, ed. C. Westermann, Atlanta: John Knox, 1979, str. 217-218.

¹²⁸ L. Goppelt, *Theology of the New Testament*, Grand Rapids: Eerdmans, 1981, Tom I, str. 43.

¹²⁹ *Dictionary of Christ and the Apostles*, Vol. 1, str. 486.

Carstvo Božije nam daje koherentan centar oko kog se različiti delovi Biblije okupljaju. John Reumann kaže sledeće:

Pitajte stotine proučavalaca Novog zaveta širom sveta, protestante, katolike ili one koji nisu hrišćani, koja je centralna poruka Isusa Nazarećanina i velika većina njih – a možda i svaki stručnjak – će se složiti da je njegova poruka usredsređena na Carstvo Božije ... Savremeni istraživači se slažu: „Dobre vesti”, koje je Isus objavio, ticala su se Boga i Njegovog Carstva ... Ali kada danas čujemo za Isusovu poruku o Carstvu Božijem, ona nam čudno zvuči i pokreće brojna pitanja ... Postoji izuzetna opasnost da savremeni čovek čuje Isusova učenja i poruku, ali u odlomcima izgovorenim na nedeljnim službama ili na način na koji su ista protumačili pojedinci, letimično bacivši pogled na njih, pa ta učenja deluju izolovano i rasparčano. Nešto ovde, svetlost onde, istina tamo negde, ali retko kad su sva ta učenja prikazana kao smisljena celina ... Zato je važno uvideti da je Isus imao centralnu poruku i ona se ticala Božijeg Carstva. Upravo ta tema Carstva prožima sve Isusove reči i dela ... Carstvo Božije je objedinjujući akcenat oko koga se vrti sve što je Isus rekao i uradio. Markovo Jevanđelje počinje, nakon svog kratkog prologa, kratkom izjavom o dobrim vestima, koja ima za cilj da postavi ton čitave knjige.¹³⁰

Australijski teolog priznaje da Carstvo zauzima središnji deo evangelizacije:

Naivna gledišta, koja odvajaju Jevanđelje od Carstva, deluju nemoguće kada pratimo biblijske smernice: U Novom zavetu (posebno kod pisaca četiri Jevanđelja) Jevanđelje je uvek „Jevanđelje o Carstvu...” Priroda Carstva je veoma važna, jer definiše prirodu spasenja, koju je Isus došao da donese i Jevanđelje, koje smo mi pozvani da propovedamo ... Naše pitanje je: Koje Jevanđelje mi propovedamo u nekoliko minuta pred Smak sveta? ... Šta ako ne možemo da se složimo ili ako ne možemo da budemo sigurni u vezi sa prirodom samog Jevanđelja koje smo mi pozvani da propovedamo?¹³¹

¹³⁰ Jesus in the Church 's Gospels, Fortress Press, 1968, str. 142ff.

¹³¹ R.A. Cole, "The Gospel and the Kingdom: What Are They?" Agenda for a Biblical Church, Sydney, Australia: Anglican Information Office, 1981, pp. 32, 33.

Kada se uzmu u obzir ove činjenice, teško je videti kako o Hristu može da se propoveda a da se ne prenese njegovo Jevanđelje o Carstvu potencijalnim preobraćenicima. Nesigurnost u vezi Jevanđelja deluje kao priznanje zbnunjenosti koja vlada u Crkvi. Kao što je Pavle rekao: „Vera dolazi od toga kada čujemo i razumemo Mesijinu poruku” (Rimljanima 10:17). Pavle je pitao „kako oni mogu da veruju u Njega kog nisu čuli (da propoveda)? (Rimljanima 10:14, NASV).¹³² Poenta koju je on želeo da prenese jeste da autentično Isusovo propovedanje Jevanđelja moraju da prenese evanđelisti koji predstavljaju Mesiju. U Pavlovom umu, poruka koju je Isus dostavio, mora da dospe do potencijalnog preobraćenika. Efescima je on napisao: „Isus je došao i propovedao o miru vama koji ste bili daleko i onima koji su bili blizu” (Efescima 2:17). „Naučiti o Hristu” podrazumeva shvatiti ga i biti podučen od strane njega, baš kao što je istina u Isusu (Efescima 4:20, 21). Apostoli nikada nisu čuli savremenu teoriju o tome kako je Isus propovedao samo za Jevreje i da je vaskrsli Hrist imao drugačiju Poruku za nejevreje! Još jednom vidimo od koliko je važno verovati u istorijskog Isusa i bazirati veru na Jevanđelju kakvo je on propovedao.

Po ovom pitanju Novi zavet je neverovatno usaglašen. Prema piscu Poslanice Jevrejima, hrišćansko jevanđelje je po prvi put propovedao Isus a zatim je pomoću svojih vernih svedoka na naredne generacije prenosio istu poruku o Carstvu (Jevrejima 2:3). Jovan je upozorio na štetu koju nanose oni koji prenose učenje Mesije (II Jovanova 7-9). Pavle je insistirao na tome da se poštuju „čvrste reči, pre svega reči Gospoda Isusa Hrista (I Timotiju 6:3). Svi se slaži da se Isusova vrhovna svrha ticala Carstva Božijeg. U isto vreme, oni koji danas tvrde da prenose Jevanđelje onakvo kakvo je Isus propovedao, ni ne pominju Carstvo! Jasno je da ovo nema nikakvog smisla. Čovek ne može da Hrista nazove svojim učiteljom a da izuzme učenje o poruci o Carstvu. Bilo bi veoma zbnunjujuće kada bi rekli „Jevanđelje *je* Hrist”, a da se u potpunosti ne oslanjamo na beleške Mateje, Marka i Luke koji stalno izjavljuju da Isusova poruka ima objektivnu realnost, koja se razlikuje od njega samog kao Jevanđelje Boga, njegovog Oca: „Kogod zarad mene izgubi život *Jevanđelje će ga spasti* (Marko 8:35).

¹³² W. Sanday and A.C. Headlam, The International Critical Commentary: Romans, T & T Clark, 1905, p. 296.

Hrist je tema koja je jasno prikazana u Bibliji. On nije tihi Spasitelj mrtvih na krstu (od suštinskog značaja kao što je njegova smrt). On je propovedao Jevanđelje o Carstvu. Isus bez svog učenja nije Isus! Isus koji odvojen od svog jevrejskog nasleđa i pozadine, koju oslikavaju hebrejski proroci je Isus iskorenjen iz istorije. Bez dovoljno uputstava, oni koji žele da postanu vernici, mogu Isusa da zamisle na hiljadu različitih načina. Zbog toga je toliko važno da Hrišćani svoju veru zasnivaju isključivo na Isusovim rečima.

Elizabeth Achtemier uviđa element koji nedostaje u savremenim predstavljajima hrišćanske Poruke:

Jedna od suštinskih poruka Novog zaveta, koju sada retko kad može da čuje onaj koji redovno posećuje crkvu, jeste proglas o dolazećem Carstvu Božijem u osobi Isusu Hristu. Taj dolazak je obećan u svakom važnom teološkom opsegu u Starom zavetu ... Proroci su obećali novo doba koje dolazi sa carstvom, sa druge strane presude o izgnanstvu, sa novim egzodusom (Isaija 52:11-12) i lutanjima divljinom (Isaija 48:20-21) do nove i obećane zemlje (Jezekilj 34:25-31), gde će Izrael boraviti bezbedno i sa verom, prateći novi božiji zakon (Jeremija 31:31-34) i svojom svetlošću će privući sve nacije da mu se pridruže (Isaija 60:1-3; 56:6-8). Izrael je predvideo da će Carstvo doći i znao je šta ono podrazumeva, kada se o istom molio (Psalmi 47, 96-99). Tokom većeg dela Starog zaveta, Izrael teži dolasku istog.¹³³

Ne treba propustiti poentu da Isusovo jevanđelje danas retko kad čuju oni koji redovno posećuju crkvu.

Sažet prikaz novozavetnih činjenica

Možemo da steknemo uvid u izuzetan značaj Carstva Božijeg u biblijskom hrišćanstvu time što ćemo citirati neke od brojnih stihova u kojima je Isus pominjao isto (termin „Carstvo nebesko” upotrebljava samo Matej i on predstavlja ekvivalent terminu „Carstvo Božije”. To su sinonimi. Matej je sledio jevrejsku praksu i izbegavao termin „Bog” i umesto istog je koristio termin „nebo/raj”):

¹³³ Preaching as Theology and Art, Nashville: Abingdon Press, 1984, str. 41, 42.

Onda je Isus proputovao kroz celu Galileju, propovedao Jevanđelje o Kraljevstvu u sinagogama (Matej 4:23).

I kažem vam da će mnogi doći sa istoka i zapada i zauzeti svoja mesta sa Avramom, Isakom i Jakovom u Carstvu nebeskom, dok će prirodni naslednici Carstva biti proterani izvan, u mrak: biće plača i škrgutanja zubima (Matej 8:11, 12).

I prohođaše Isus po svim gradovima i selima učeći po zbornicama njihovim i propovedajući jevanđelje o carstvu (Matej 9:35).

Vama je dano da znate tajne carstva nebeskog, a njima nije dano (Matej 13:10).

Svakome koji sluša reč o carstvu i ne razume, dolazi nečastivi i krade posejano u srcu njegovom: tako da ne može da veruje i bude spasen (Matej 13:19).

Prvo traži Božije Carstvo i pravičnost (Matej 6:33).

Poslaće Sin čovečiji anđele svoje, i sabraće iz carstva Njegovog sve sablazni i koji čine bezakonje (Matej 13:41).

Tada će se pravednici zasjati kao sunce u carstvu Oca svog. Ko ima uši da čuje neka čuje (Matej 13:43).

Na taj način se molimo „ ... Neka je Carstvo Tvoje” (Matej 6:9, 10).

I još vam kažem: Lakše je kamili proći kroz iglene uši nego li bogatome ući u carstvo Božije (Matej 19:24).

A On joj reče: Šta hoćeš? Reče Mu: Zapovedi da sedu ova moja dva sina, jedan s desne strane Tebi, a jedan s leve strane Tebi, u carstvu Tvom (Matej 20:21).

Kažem vam pak da neću odsad piti od ovog roda vinogradskog do onog dana kad ću piti s vama novog u carstvu Oca svog (Matej 26:29).

I propovediće se ovo jevanđelje o carstvu po svemu svetu za svedočanstvo svim narodima. I tada će doći posledak (Matej 24:14).

A On im reče: i drugim gradovima treba mi propovediti jevanđelje o carstvu Božijem; jer sam na to poslan (Luka 8:1).

I posla ih da propovedaju carstvo Božije, i da isceljuju bolesnike (Luka 9:2).

A narod razumevši pođe za Njim, i primivši ih govoraše im o carstvu Božijem i isceljivaše koji trebahu isceljivanja (Luka 9:11).

A Isus reče mu: Ostavi neka mrtvi ukopavaju svoje mrtvace; a ti hajde te javljaj carstvo Božije (Luka 9:60).

Ne boj se malo stado! Jer bi volja vašeg Oca da vam da carstvo (Luka 12:32).

Tako i vi kad vidite ovo da se zbiva (događaji koji su okruživali povratak Isusa na zemlju), znajte da je blizu carstvo Božije (Luka 21:31).

A vi ste oni koji ste se održali sa mnom u mojim napastima. I ja ostavljam vama carstvo kao što je Otac moj meni ostavio: Da jedete i pijete za trpezom mojom u carstvu mom, i da sedite na prestolima i sudite nad dvanaest koljena Izrailjevih (Luka 22:28-30).¹³⁴

Ovi citati su dovoljni da bi se istakla činjenica da je Carstvo Božije zaista fokus Isusove službe i misije. Carstvo ima veliki i odlučujući značaj za hrišćanstvo, ključ koji otključava učenje Novog zaveta.

¹³⁴ Reč „suditi” koja se javlja u mnogim verzijama pravilno se prevodi i rečima „upravljati”, „nadgledati” ili „vladati” (Starozavetni sudija je bio vladar, Ps. 2:19, I Makabejcima 9:73).

Isus je inaugurisao svoju službu u Galileji time što je pozvao javnost da se „pokaje i poveruje u Dobre vesti o Carstvu Božijem” (Marko 1:14, 15). Ovom glasnom zapovešću, vaskrsli Isus je nastavio da se obraća muškarcima i ženama svuda u svetu. Izazov je isto toliko veliki danas, koliko je to bio i onda kada ga je Isus prvi put izgovorio. Biblijski izazov je sledeći: „Promenite umove i živote i poverujte u Poruku o Dobrim vestima o spasenju, Poruku o Carstvu Božijem o kojoj je Isus uvek govorio.” Još jednom, Dr. Robertson, istaknuti predavač Engleske crkve, rekao je sledeće: „Carstvo Božije je hrišćanski odgovor na najbitnije pitanje koje čovek treba da razreši, pitanje svrhe svog bića.”¹³⁵

Carstvo koje su iščekivali Isusovi savremenici

Carstvo Božije su sa nestrpljenjem iščekivali Isusovi sunarodnici i to kao novi svetski poredak, koji neće uticati samo na nekolicinu učenika već i na čitavu zemlju. „Dan Gospodnji”, koji treba da uvede Carstvo, predstavljaće kataklizmu poput poplave, jer je destruktivne moći (Matej 24:37-39). Međutim, izvan tog strašnog suda, obnovljena, regenerisana zemlja će se pojaviti, i zdrava i mirna vladavina će se postarati da započne novo doba za sve one kojima bude dozvoljeno da uđu u novo Carstvo. Za razliku od velikog dela savremene publike, oni koji su čuli Isusa kako govori o Carstvu, u potpunosti su bili svesni onoga što su proroci rekli o dolasku velike prekretnice u istoriji:

I klanjaju se prosti ljudi, i savijaju se glavni ljudi; nemoj im oprostiti. Uđi u stenu, i sakrij se u prah od straha od Jahve i od slave veličanstva Njegovog. Ponosite oči čovečje poniziće se, i visina ljudska ugnuće se, a Jahve će sam biti uzvišen u onaj dan. Jer će doći dan Jahve Sabaoth (nebeske vojske) nad vojskama na sve ohole i ponosite i na svakog koji se podiže, te će biti poniženi, i na sve kedre livanske velike i visoke i na sve hrastove vasanske, i na sve gore visoke i na sve humove izdignute, i na svaku kulu visoku i na svaki zid tvrdi, i na sve lađe tarsiske i na sve likove mile. Tada će se ponositost ljudska ugnuti i visina se ljudska poniziti, i Gospod će sam biti uzvišen u onaj dan. I idola će nestati sasvim. I ljudi će ići u pećine kamene i u rupe zemaljske od straha od Jahve i od slave veličanstva Njegovog, kad ustane da potre

¹³⁵A. Robertson, *Regnum Dei*, Bampton Lectures, 190 I, str vii.

zemlju. Tada će baciti čovek idole svoje srebrne i idole svoje zlatne, koje načini sebi da im se klanja, krticama i slepim miševima (Isaija 2:9-20; Jerusalimska Biblija).

Nada da će nastupiti novo doba mira na zemlji, nakon strašnog Dana Gospodnjeg, stalna je tematika kojom se bave hebrejski proroci. Očekivanja o Carstvu koja su postojala, onda kada je Isus pokrenuo svoju kampanju za pokajanje i verovanje u Dobre vesti, zabeležena su veoma rano od strane istoričara i teologa. Činjenice, koje oni predstavljaju, pružaju nezamenljiv vodič ka značenju Isusove omiljene fraze: „Carstvo Božije”. Ako taj termin nije čvrsto ukorenjen u hebrejsko okruženje prvog veka, prilično je nemoguće znati šta Isus od nas očekuje kada nas poziva da se „pokajemo i poverujemo u Jevanđelje o Carstvu.” Ako se odvoji od ovog konteksta, Carstvo Božije se ponovo definiše pri čemu se u potpunosti odbacuje biblijsko značenje, a koje je na različite načine prihvatljivo za naše sopstvene religijske ideje i ideale. Prilično je pogrešno pripisati iste Isusu i nazvati ih njegovim Jevanđeljem. Gubitak adekvatnog istorijskog smisla, kojim se može definisati hrišćansko Jevanđelje o Carstvu, leži u srži naše teološke konfuzije i podeljenosti.

Jedan istaknuti istoričar hrišćanstva opisuje istorijsku podlogu koja je neophodna, da bi se shvatio uticaj koji su napravili Isus i Jovan Krstitelj objavivši Carstvo:

Očekivanje velikog oslobođenja ... i zlatnog doba pravičnosti i mira i prosperiteta, održavano živim lekcijama iz Biblije koje su čitane i objašnjavane u sinagogama ... , s vremena na vreme bi urodile plodom prorocima i oni bi objavili da je veliki trenutak došao ...¹³⁶

Svojom objavom, i Isus i Jovan su pozivali muškarce i žene da se pripreme za dolazeću božansku intervenciju, Dan Gospodnji, koji je u Novom zavetu ekvivalent očekivanog dolaska Carstva. Učenje koje su prenosili Isus i Apostoli, dominiralo je čitavim iščekivanjem dolazećeg suda i posledične inauguracije novog svetskog poretka. Svaka reč koju su oni uputili namenjena je da nas pripremi za jedan toliko značajan događaj. Čitav Novi zavet predstavlja knjigu sa uputstvima, namenjenu onima koji se pripremaju da vladaju sa Isusom u dolazećem Carstvu.

¹³⁶ G.F. Moore, *History of Religions*, New York: Charles Scribner's Sons, 1926, str.107.

To što su apostoli propovedali Jevanđelje o Carstvu Božijem, hrišćansko jevanđelje, podrazumeva shvatanje ovakvog hebrejskog viđenja istorije. Naš problem je u tome što se od publike danas stalno traži da prihvati „Jevanđelje” a da pri tom ne poseduju nikakvo znanje o hebrejskoj prirodi Isusove misli. To dovodi do pogrešnog shvatanja koje samo može biti ispravljeno onda kada potencijalni preobraćenici shvate osnovni „vokabular” Novog zaveta. Nije rešenje svesti Jevanđelje na Poruku o Isusovoj smrti i vaskrsenju. Ovi događaji sigurno garantuju buduće uspostavljanje Carstva, ali Carstvo ostaje Carstvo koje su predvideli proroci. Mi još uvek treba da se molimo njegovom dolasku (Matej 6:10). A u pitanju je srce Jevanđelja spasenja (Dela 8:12; 28:23, 31; Matej 13:19; Luka 8:12).

Čovek kome je suđeno da bude vladar

Predmet hrišćanskog Jevanđelja, Carstvo Božije, vuče duboke korene iz hebrejskih spisa (od koji su neki nažalost nama poznati kao „Stari zavet”, jer mnogi ljudi koji sebe nazivaju hrišćanima smatraju da „star” znači „zastareo”). Dobro je imati na umu da je Pavle govorio o Starom zavetu kao „svetim spisima koji mogu da vama (hrišćanima) daju mudrost, koja putem vere u Mesiju Isusa vodi do spasenja” (II Timotiju 2:15). Samim tim, da bi bili hrišćani, mi moramo da steknemo mudrost i da shvatimo sveto otkrovenje hebrejskog dela naše Biblije.

Prva zapovest, koja je data čoveku, bila je da „vlada nad svim na zemlji” (I Mojsijeva 1:26). Ovde vidimo početak zlatne niti Carstva koja se provlači kroz čitavu Bibliju, od Postanja do Otkrovenja. Adamu je dodeljen položaj Božijeg predstavnika. Stvoren prema Božijoj slici, čovek je Božija „kopija”, prikaz koji se podudara sa modelom (I Mojsijeva 1:26). Reč „slika” podrazumeva izlivenu ili isklesanu statuu poput idola, skulpturu. I „slika” i

„sličnost” predstavljaju izraze koji ... čoveka povezuju sa Bogom ... Bog se pokazuje kao „prototip” ili „originalna” verzija čoveka.¹³⁷

Psalmista govori o uzdignutom položaju koji je čoveku dodelio Bog:

Šta je čovek, te ga se opominješ, ili sin čovečji, te ga polaziš? Učinio si ga malo manjeg od anđela, slavom i čašću venčao si ga; Postavio si ga gospodarem nad delima ruku svojih, sve si metnuo pod noge njegove (Ps. 8:4-6).

Čast i veličanstvenost su kraljevski atributi („Odeven čašću i veličanstvom, Bog dolazi da vlada svetom” (Psalmi 96:6, 10, 13). Čovek je samim tim stvoren da bude Božiji predstavnik i vladar na zemlji. Problem je taj što „mi još uvek ne vidimo sve stvari koje su u njegovoj nadležnosti” (Jevrejima 2:8).¹³⁸

Upravljanje obećanom zemljom

Obećanje koje podrazumeva dobijanje zemlje u posed (I Mojsijeva 13:14, 15 itd.) a koje je dato Avramu pod uslovom da se odrekne svega i sluša Boga (I Mojsijeva 12:1-4). Avram, „otac vernika”, predstavlja „uzornog hrišćanina” i pokazuje svoju veru u Boga kog je nemoguće videti. On je pohvaljen, jer je uveren da će zaista biti otac obećanog Mesije, uprkos svakoj činjenici koja dokazuje suprotno (Rimljanima 4:18). Njegovo nasleđstvo podrazumeva Carstvo Božije koje nije ništa drugo do obećana zemlja, proširena van granica Palestine i koja se prostire do najdaljih tačaka na zemlji: proširenje zemlje i obuhvatanje čitavog sveta predstavlja osnovu Pavlove rečenice da „obećanje dato Avramu ili njegovom semenu da će naslediti svet, nije dato Zakonom već pravičnošću vere” (Rimljanima 4:13).

Parafraziranje u magazinu pod nazivom *International Critical Commentary*, a koji se bavi Poslanicom Rimljanima, daje upravo sledeći smisao: „Obećanje dato Avramu i njegovim naslednicima sveta kojim će vladati Mesija, ne zavisi od obrezivanja niti od Zakona, već od pravičnosti koja je proizvod vere. Ako ovo nasleđstvo koje podrazumeva čitav svet zaista zavisi od zakonskog sistema i ako je zaista ograničeno na one koji su pod takvim sistemom, neće ostati mesta za Veru ni Obećanje.”¹³⁹

¹³⁷Friedrich Horst, "Face to Face," Interpretation, July 1950, str. 260.

¹³⁸Misli se na Isusa kao na uzornog čoveka.

¹³⁹International Critical Commentary, str. I 09.

„Vladavina Mesije svetom” predstavlja sinonim za Carstvo Božije, koje je ključna tema hrišćanskog Jevanđelja. Iz toga proizilazi da su Isus i Apostoli najavili „Mesijinu vladavinu svetom” onda kada su propovedali Jevanđelje. To je vladavina koja čeka da se javno manifestuje pri Drugom dolasku. Svi pokušaji da se isto smesti u sadašnjost (osim u smislu da su Poruka i snaga budućeg Carstva već aktivni, jer Isus sada sedi sa desne strane Oca) predstavljaju dislokacije biblijske šeme i razlog zabune koja postoji po pitanju Carstva (pa i same vere). Mi treba da se molimo „Neka dođe Carstvo Tvoje”, što znači da Carstvo još uvek nije došlo.

Velika ključna tema celokupne Biblije jeste obećanje da će idealna vladavina nastupiti na zemlji onda kada se Isus, kao Mesija, seme Avramovo i Davidovo (Matej 1:1) vrati da vlada. Oni koji čitaju Bibliju treba da budu podstaknuti i ponizni, jer znaju značenje svog poziva kao „dece Avrama”, „sunaslednici” i potencijalni „suvladari” sa Mesijom:

Blago krotkima, jer će naslediti zemlju (Matej 5:5).

I učinio si nas Bogu našem careve i sveštenike, i carovaćemo na zemlji (Otkrovenje 5:10).

I oživeše i carovaše s Hristom hiljadu godina (Otkrovenje 20:4).

Ako trpimo, s Njim ćemo i carovati. Ako se odrekremo, i On će se nas odreći (II Timotiju 2:12).

Sve stvari vama pripadaju (I Korinćanima 3:21).

Jer Bog ne pokori anđelima vasioni svet, koji ide i o kome govorimo (već ga pokori Isusu i njegovim sledbenicima) (Jevrejima 2:5).

Nebo je nebo Gospodnje, a zemlju je dao sinovima čovečijim (Psalmi 115:16).

I koji pobedi i održi dela moja do kraja, daću mu vlast nad neznabošcima (Otkrovenje 2:26). Evo ti vlast nad deset gradova (Luka 19:17). Nad mnogim ću te postaviti (Matej 25:23).

Silno će biti na zemlji seme njegovo, rod pravednički biće blagosloven... Silu dela svojih javio je narodu svom davši im nasledstvo naroda... Koji iz praha podiže ubogoga, i iz kala uzvišuje ništega; I posađuje ga s knezovima, s knezovima u narodu njegovom (Psalmi 112:2; 111:6; 113:7, 8).

Molismo i utešavismo, i svedočismo vam da živite kao što se pristoji Bogu, koji vas je prizvao u svoje carstvo i slavu (1. Solunjanima 2:12).

Još jednom treba poslušati reči slavnih kritičara koji se žale na to da postoji ozbiljno odsustvo pravilnog shvatanja među onima koji redovno posećuju crkvu:

Dok većina hrišćana ima naviku da zamišlja „raj” kao mesto na koje je suđeno deci Božijoj da odu, Isus iznosi jednu zapanjujuću izjavu da će krotki posedovati zemlju. To je u skoro potpunom skladu sa proročanskom i apokaliptičkom tradicijom... Carstvo Božije silazi iz raja na zemlju a zemlja će biti prilagođena da predstavlja scenu jedne takve vladavine.¹⁴⁰

Kako to da muškarci i žene, kojima je Biblija ispred nosa, mogu toliko da pogreše ne samo u vezi određenih detalja koji se tiču Jevanđelja već i čitave stvari, u vezi same suštine Jevanđelja? Sasvim je razumljivo da će se javiti određeni aspekti istine koji ljudima neće biti jasni i oko kojih će se javiti podela mišljenja. Ovo jevanđelje je mnogostrano; ono ima mnogo aspekata, pa ovo ne predstavlja nikakvo iznenađenje. Ali, ja želim da kažem da je zaista iznenađujuće da na kraju dvadesetog veka, muškarci i žene treba da i dalje nemaju predstavu o tome šta je Jevanđelje; da greše u vezi njegove osnove i ključne poruke, njegovog cilja i načina na koji neko može da se sa istim srodi. Međutim, to je upravo situacija sa kojom se u ovom trenutku suočavamo.¹⁴¹

¹⁴⁰ G.R. Beasley-Murray, *Jesus and the Kingdom of God*, Grand Rapids: Eerdmans, 1986, str 163.

¹⁴¹ Martin Lloyd-Jones, Cassette No. 5356, "The Signs of the Kingdom."

Većina ljudi ima sasvim pogrešno viđenje Carstva. Mi nećemo lebdeti na oblacima. Carstvo će biti vladavina koja će funkcionisati u savršenoj pravičnosti. Biće ljudi koji će zauzeti položaje od autoriteta, jer su verno služili Isusu Hristu na zemlji. Baš kao što dobar radnik biva unapređen, tako će i Hristove verne sluge biti unapređene u Carstvu. Neki će čak upravljati nad deset gradova.¹⁴²

Sve u Jevanđelju ukazuje na ideju da će život u Carstvu Božijem u dobu koje će doći biti život na zemlji – život koji će u Carstvu Božijem biti preinačen onda kada Njegovi ljudi stupe u isto s punim blagoslovom (Matej 19:28).¹⁴³

Mi ćemo boraviti u glorifikovanim telima na glorifikovanoj zemlji. Ovo je jedna od velikih hrišćanskih doktrina koja je *skoro u potpunosti zaboravljena i zapostavljena*. Nažalost, hrišćanska crkva – uopšteno govoreći – *ne veruje u ovo* i samim tim to ni ne propoveda. Ona je izgubila svoju nadu a to objašnjava zašto ona provodi veći deo vremena pokušavajući da poboljša život u ovom svetu, propovedanjem o politici ... Ali nešto izvanredno će se ostvariti za nas, kako nam to saopštava Apostol Pavle u 1. Korinćanima 6:1-3: „Sme li koji od vas, kad ima tužbu na drugog, ići na sud nepravednima, a ne svetima? Ne znate li da će sveti suditi svetu? Kad ćete dakle vi svetu suditi, niste li vredni suditi manjim stvarima? Ne znate li da ćemo anđelima suditi, a kamoli stvarima ovog sveta?” ... Ovo je hrišćanstvo. Ovo je istina po kojoj je novozavetna crkva živela. Upravo je ovo bio razlog zašto se nisu plašili onih koji su ih progonili ... Ovo je bila tajna izdržljivosti, strpljenja i odnošenja pobeđe nad svim što im se usprotivi.¹⁴⁴

Nada da će na zemlju stupiti pravična vladavina predstavlja osnovu Isusovog jevanđelja

Tenzija između „sadašnjeg zlog stanja stvari” (Galatima 1:4) i nada da će Carstvo doći, unosi uzbuđenje i dramu u čitavu Bibliju. Koherentni „zaplet” se provlači kroz celu Bibliju. Adam je stvoren od strane božanstva.

¹⁴²Tony Evans, *What a Way to Live!* Nashville: Word, 1997, str. 171.

¹⁴³George Ladd, *A Theology of the New Testament*, Eerdmans, 1974, str. 48.

¹⁴⁴Martin Lloyd-Jones, *Commentary on Romans*, Grand Rapids: Zondervan, 1976, str. 72, 75, 76.

On se „prodao” Satani nakon što je nasamaren od strane lukavog Đavola (zakletog negativca u drami). Samim tim, prvi par je „glasao” za zlog vladara, a ova tendencija priklanjanja Satani se prenosi sa generacije na generaciju. Akumulirana pobuna dostiže krizu u šestom poglavlju Postanja, gde se zla anđeoska bića (pali „Sinovi Božiji”¹⁴⁵) umešaju u ljudski genetski sistem, kako bi proizveli rasu divova. Ovo užasno stanje na zemlji poziva svetsku katastrofu, Potop, gde samo osam osoba uspeva da preživi strašan sud. Noini potomci nisu ništa bolje prošli od svojih predaka. Druga rasa tirana je rođena iz hibridnih anđeosko-ljudskih „brakova” (I Knjiga Mojsijeva 6:4; IV Knjiga Mojsijeva; vidi i Judina 6).

Božije rešenje za spas čoveka od njegove nepopravljive zlobe leži u obećanju „Avramovog semena” (Hrist, Galatima 3:16). Nada da ćemo se na kraju osloboditi vladavine Satane (II Korinćanima 4:4) biće ispunjena tek kada „seme žene” (I Mojsijeva 3:15) zauvek okonča naše sadašnje (zle) sisteme u svetu, time što će ubiti Zmiju (Rimljanima 16:20). Ovo će se desiti onda, kada Isus i njegovi sledbenici, naslede zemlju. Prevlast nad zemljom je suđena čoveku u Prvoj knjizi Mojsijevoj. Ova vlast će postati stvarnost onda kada se Drugi Adam – čovek kakav treba da bude – preuzme „carstvo ovoga sveta” (Otkrovenje 11:15) i „zavlada među svojim neprijateljima” (Ps. 110:2). Onda kada nova svetska vladavina bude inaugurisana, sa Mesijom će biti oni koji se „dobrovoljno prijaviti na dan (Mesijine) moći” (Psalmi 110:3). Njegovi osveženi ljudi, uživajući u životu kao vaskrsla i besmrtna bića, pomoći će Isusu da ostvari zadatak i uspostavi Novo društvo na zemlji. Sa ovakvom karijerom pred sobom, hrišćani su pravi ljudi Novog doba, koji se pripremaju za dolazak Isusa.

Naglasak treba da bude stavljen na činjenicu da je „nejevrejima” suđena vedra budućnost. Oni vernici, koji nastavljaju da svojim neprijateljima i ljudima koji dele istu veru ali potiču iz drugih zemalja prete nuklearnim istrebljenjem, treba da se upitaju da li pripadaju kategoriji o kojoj Isus govori.

Služba na Gori postavlja karakterne crte i načine ponašanja koje treba da poseduju oni koji se nadaju da će naslediti Carstvo.

¹⁴⁵ Ps. 29:1; 89:6; Dan. 3:5; Jov 38:7.

Isus zahteva poslušnost putem Duha: „Svako ko čuje ove moje reči i postupa prema njima biće poput mudraca koji je svoju kuću sagradio na steni” (Matej 7:24).

Glavna poruka koju je Isus želeo da prenese, nije ništa manje bitna danas u dvadesetom veku, nego što je to bila onda kada je po prvi put predstavljena u Galileji pre oko 2000 godina. Carstvo još uvek nije bilo došlo, a objava da će Carstvo stići mora da prethodi dolasku istog (Matej 24:14). Dok hrišćani čekaju povratak Gospodara, oni su pozvani da razviju karakter koji je prikladan za njihovu buduću funkciju, za članove kraljevske mesijanske uprave. Sve Isusove priče o Carstvu prenose lekcije o tome kako je izuzetno važno učiniti Carstvo ciljem ljudskog postojanja.

Isusova vera

U mnogim teološkim sistemima, vera u Isusa je svedena na verovanje u njegovu smrt i vaskrsnuće. Apostoli, međutim, navode nas da oponašamo Isusa. Mi treba da posedujemo „Isusovu veru”. Ne samo da treba da verujemo u Njega, nego i da verujemo u šta je on verovao. Vera istorijskog Isusa predstavlja model za hrišćane i ne treba je smatrati zastarelim ili „primitivnim hrišćanstvom”, sve što se sada računa jeste vera u vaskrslog Hrista, koji je odvojen od stvarnog Isusa koji je živio i podučavao.

Kada bismo jednostavno frazu „vera u Hrista” preoblikovali u „vera Hrista” to bi nam pomoglo da stupimo u kontakt sa verom, kakvu je Isus praktikovao. Kao što mnogi kritičari iznose, Pavle je govorio o tome kako treba imati „veru poput Isusove” u stihu 3:26 Poslanice Rimljanima.¹⁴⁶ Ne postoji razlog zbog koga bi se jedna fraza prevela kao „vera Avramova” a druga kao „vera u Isusa”, kada je u pitanju ista rečenična konstrukcija na grčkom jeziku. Knjiga otkrovenja definiše hrišćane kao ljude koji imaju „veru Isusa” (Otkrovenje 14:12).

Vera Isusa podrazumeva takođe i „vernost Isusa”, njegovo pouzdano praćenje zakona i njegovu odlučnu posvećenost proglassu o Carstvu. Vera u Isusa ni na koji način ne biva umanjena onda kada takođe pomislimo na veru kakvu je on preoblikovao. Jevanđelje Isusovo ne treba da bude shvaćeno kao

¹⁴⁶ Genitiv takođe treba da bude pročitao kao subjekat, kako je to predložio G. Howard u "The Faith of Christ," Expository Times (85), April 1974, str. 212-215. Vidi i Ludwig Albrecht, Das Neue Testament, Brunnen-Verlag, 1957, str. 399,400 beleške o njegovom prevodu Rimljanima 3:26.

Jevanđelje o Njemu, već kao Jevanđelje koje je on propovedao. To će nas dovesti do jasnog prikaza poprilično zanemarenih svedočenja Mateje, Marka i Luke, kao osnove hrišćanske vere. Takođe, to će preusmeriti našu pažnju na Poruku Mesije koju previše često progutaju nejasne fraze o „Hristu koji propoveda” kao da „je” on Jevanđelje. Isus je imao dobar razlog da govori o patnji „zarad njega samog i zarad Jevanđelja”, što je ekvivalent „mene i mojih reči” (Marko 8:35, 38). Jovanovo jevanđelje stalno naglašava potrebu da treba verovati u „Isusove reči”,¹⁴⁷ što je činjenica koja treba da nas podseti da je Jovan verovao u to da je Isusovo Jevanđelje središte istinske vere, i to ništa manje intenzivno nego Matej, Marko i Luka.

Isusovo očekivanje dramatičnog kraja sadašnjih vladavina

Jedan veliki element Jevanđelja o Isusu jeste njegov prikaz događaja koji treba da se dese na Bliskom istoku pre nego što on dođe kao vladar Carstva. Nijedan aspekt novozavetnog propovedanja nije propatio više zbog neprijateljski nastrojenih kritika od onih pasusa koji sadrže predviđanje budućih događaja. Predstava o tome da je Isus sredstvo komunikacije, koje prenosi šta će se dogoditi, izgleda da nije baš najbolje prihvaćena među onima koji proučavaju Bibliju.

Isus je dao suštinski jasan okvir onoga što se očekuje da će se desiti i što će najaviti njegov dolazak. U dugačkom razgovoru koji su zabeležili i Matej i Marko i Luka (Matej 24, Marko 13, Luka 21), on je odgovorio na pitanje koje su mu postavili njegovi najbližiji učenici: „Kaži nam kad će to biti? (Rušenje hrama) I kakav je znak Tvog dolaska i kraja veka? (Matej 24:2-3).

Zbog tendencije koja se javlja među kritičarima da zanemare pozadinu Isusovog razmišljanja u Knjizi o Danilu, na koju nas on izrazito upućuje u stihu 24:15 Jevanđelja po Mateju kada govori o „pustoši i užasu”¹⁴⁸ što će zadesiti sveto mesto, mnogi su pokušali da objasne navedena poglavlja (Matej 24, Marko 13, Luka 21) tako što su ista odvojili od prikaza događaja koje je pre toga dao Danilo. Učenici su očigledno upoznati sa Danilovom vizijom budućnosti pre inauguracije Carstva. Njihovo pitanje o kraju doba, kako je to Marko zabeležio (Marko 13:4), parafrazirano je zapravo rečima koje su

¹⁴⁷ Jovan 4:41, 50; 5:24, 34, 38, 47; 6:63, 68; 7: 16; 8:3 1, 37, 38, 43, 4 7, 52; 12:46-50; 14:23, 24; 15:7; 17:8, 14, 17. Mnogo toga je rečeno o „primanju Hrista” u savremenom evangelizmu a vrlo malo toga o „primanju Njegovih reči” (Jovan 17:8).

¹⁴⁸ Grozota pustoši koja se pominje u Dan. 8: 13; 9:27; 11:3 1; 12:11

izvučene iz stiha 12:7 Knjige o Danilu a koje se odnose na vrhunac katastrofalnih događaja koji prethode uspostavljanju Carstva, kada će „sve stvari biti ispunjene.”¹⁴⁹

Danilo je objedinjujućim proročanskim izjavama, koje se mogu pronaći u poglavljima 2, 7, 8, 9, 11 i 12, rekao šta je imao o zlom tiraninu, posljednjem „kralju Severe” (Danilo 11:21-45), koji će progoniti vernike tokom perioda izuzetne borbe ali koji će biti uništen neposredno pre nego što sveci vaskrsnu i preuzmu svoju dužnost u Carstvu (Dan. 9:27; 11:31-45; 12:1-3; vidi i Mat. 13:38-43). Slika koju je prikazao Danilo opisuje poslednji i kratki nalet muka vernika nanesenih od strane zlog vladara koji će se umešati u događaje u hramu i zaustaviti prinošenje žrtava na jedan kratak period, u poslednjoj polovini sedamnaeste „heptade”, koja se pominje u stihu 9:27 Knjige o Danilu. Na ovu „grozotu pustoši koju je opisao Danilo” (Matej 24:15) Isus misli onda kada je pomenuo svoju nadahnutu viziju o događajima na kraju doba.

Ta grozota koju Danilo pominje je konačna. Grozotu stvara kralj Severa tokom perioda od 1290 dana pred vaskrsnuće. Ove činjenice se neće uklopiti u istorijske događaje iz 70. godine n.e. Karijera Tita ni ne podseca na Danilov opis konačnog vladara a ni Neron ne može ni da priđe ispunjenju Danilovog proročanstva. Kritičari nisu obratili pažnju na Isusovu tvrdnju da radi sa već postojećim materijalom iz hebrejske Biblije. Ovo je simptomatično i za mnogo okvirijske napuštanje Starog zaveta.

Prikaz koji je dao Danilo svakako nije naišao na potpuno ispunjenje ni kada je u pitanju Antioh IV Epifan, koji je divljački progonio Jevreje u drugom veku pre nove ere. Isus je očigledno protumačio Knjigu o Danilu kao predviđanje da će doći zli tiranin neposredno pred kraj doba kada će „pravični isijati u Carstvu svog Oca” (Danilo 12:3; Matej 13:43).

Sve dok se Danilov okvir ne napušta, niko ne može da pogreši i da pretpostavi da događaji iz sedamdesete godine nove ere i uništenje hrama u tom periodu predstavljaju ispunjenje Isusovih predviđanja. Jasno je da nije prošao period od sedam godina, u vreme kada su Rimljani izvršili invaziju na Jerusalim, tokom čega je nastao prekid prinošenja žrtava na polovini poslednje

¹⁴⁹ Vidi Danilo 12:7, LXX. Za dalji prikaz paralela između Danila i pomenutih poglavlja pogledajte Lars Hartman, *Prophecy Interpreted*, Coniectania Biblica, NT Series 1, Sweden: Gleerup Lund.

nedelje Davidovih sedamdeset „nedelja”. Danilo je opisao vreme izuzetne pometnje koja traje 1290 dana i koja se završava vaskrsnućem mrtvih.¹⁵⁰ Zli zastupnik, koga je Danilo nazvao „kraljem severa”, ne može nikako biti Tit, koji nije „došao do svog kraja” (Danilo 9:26, 11:45)¹⁵¹ u Palestini nakon što se borio sa „kraljem juga” (Danilo 11:40-45). Ni na koji način se ne mogu ova proročanstva poistovetiti sa događajima iz sedamdesete godine nove ere. Ta godina nije bila „kraj doba”, što je tehnički naziv (takođe preuzet od Danila) za vreme tokom kog se manifestuje Carstvo Božije u Jerusalimu, onda kada se, kako je Isus rekao, spasenje može požnjeti i kada pravični budu glorifikovani (Matej 13:39, 43).

Onda kada je Isus odgovorio na pitanja o sudbini hrama, on nije znao koliko će vremena proteći do njegovog ponovnog dolaska. On je izrazito iskazao da ne zna dan i čas svog povratka (Marko 13:32) i kasnije je rekao učenicima da nije na njima da znaju vreme i doba kada će Otac doći na autoritativan položaj (Dela 1:17). Ove jasne izjave o neznanju dokazuju ne samo da Isus nije bio sveznajući već i da njegovo uverenje da ova generacija neće otići sve dok se ove stvari ne ostvare, ne znače da će se njegov dolazak desiti tokom četrdeset godina. Nemoguće je da je Isus rekao učenicima da „ne treba da poseduju znanje o vremenu i dobu” a da im je u isto vreme dao predviđanje kraja, koji će se desiti u roku od tih četrdeset godina!

Dok su Isus i učenici vodili računa o hramu, oni su znali okvir proročanstva koje je ispisao Danilo. Pre dolaska Carstva će se u hramu javiti velika nevolja a i velike muke u zemlji (Danilo 12:1; Matej 24:21; Luka 21:31). Pitanje koje su postavili učenici ukazuje na ovakav program koji je dao Danilo. Njih prirodno zanima uništenje hrama i Drugi dolazak Hrista kao dva usko povezana događaja. Isusov odgovor podrazumeva istu povezanost, pošto je Danilo opisao strašnu invaziju na hram neposredno pred vaskrsnuće mrtvih (koje obeležava dolazak Carstva).

Isus nije znao da li će baš taj hram, koji oni posmatraju, zapravo biti hram koga će da zauzme Antihrist. Ono što je on znao jeste da će svaki hram koji je konstruisan u periodu pre njegovog ponovnog dolaska biti uništen kako bi se omogućila gradnja pročišćenog zamka za vreme Mesijine vladavine na zemlji (Agej 2:9). Hebrejsko razmišljanje, kako smo već i rekli, „obuhvata

¹⁵⁰ Danilo 12:2, 7, 11 odnosivši se na 11:31 kada je grozota počela a žrtvovanje prestalo.

¹⁵¹ Neron se ne uklapa u proročanstvo. On se ubio 68. godine nove ere, u junu.

celokupnost". Svaki hram, koji je sagrađen u različito vreme na Sinajskoj gori, može da bude opisan kao „ovaj hram”. Jasan dokaz ovakvog „sintetskog” načina razmišljanja pružaju reči proroka Ageja koji može da govori o „ovom hramu” kao različitim građevinama koje su sagrađene u različitim vremenskim periodima. Hram koji su Agejevi čitaoci videli 520. godine pre nove ere jeste „isti” hram onom koga je ranije sagrađio Solomon, iako je u pitanju drugačija građevina: Ko je ostao među vama a da je video *ovaj hram* u svojoj ranijoj slavi? (Agej 2:3). Posmatrajući budućnost, Agej može da kaže kako je Gospod rekao: „Ja ću prodrmati raj i zemlju (predviđanje Dana Gospodnjeg – Jevrejima 12:26) i ja ću ispuniti *ovu kuću* slavom (Agej 2:6, 7). „Ova kuća” sada podrazumeva kuću budućnosti daleko superiorniju od Solomonovog hrama ili onog iz šesnaestog veka. „Kasnija slava *ove kuće* biće veća od one prethodne ... i na ovom mestu daću mir” (Agej 2:9). Bilo koji hram koji je sagrađen na tom mestu može se smatrati „tim hramom”.

Pogrešno shvativši ovaj nezapadnjački način razmišljanja, kritičari se bore da odrede koji deo Isusovog proročanstva sa Maslinove gore čini predviđanje Titove invazije na hram sedamdesete godine nove ere a koji deo čini opis njegovog Drugog dolaska. Čim se uvidi da Isus samo elaborira šemu proročanstva koju je već dao Danilo, neće biti potrebe raspravljati o tome da je on predvideo dva događaja koje deli najmanje 1900 godina.¹⁵² Kao što su to mnogi kritičari uvideli, nemoguće je podeliti Isusovo proročanstvo sa Maslinove gore na prikaz događaja iz sedamdesete godine nove ere i njegovog povratka (Luka 21:25-31). Isus je zainteresovan za vrhunac doba a ne za predskazanje svetske istorije za naredne dve hiljade godina (ili koliko god se ispostavi godina). Ono što je on predvideo jeste užasan period u Judeji izazvan pojavom Antihrista u hramu.¹⁵³ Grčenje u Raju, koje slede neposredno nakon

¹⁵² Matej opisuje veliku patnju (prateći Danilov način propovedanja) kao nešto što se dešava neposredno pred dolazak Hrista (Matej 24:29). Markovo povezivanje nije ništa manje jasno (Marko 13:24). Takođe, Luka ima na umu invaziju na Jerusalim koja će se desiti na kraju vremena, neposredno pred javljanje „znakova na suncu, mesecu i zvezdama” (Luka 21:23-25) Krajnji događaji iz dvadeset drugog poglavlja Jevanđelja po Luki su „dani osvete kada će se sve stvari koje su napisane obistinili” (Luka 21:22). Ovo prevazilazi događaje iz sedamdesete godine nove ere i dovodi do zaprepašćenja „među nacijama” (Luka 21:25) i ljudima „u nastanjenoj zemlji” (Luka 21:26), ne samo Izraelu. Savremena teorija da se Drugi dolazak Isusa odvio sedamdesete godine nove ere zanemaruje činjenicu da Isusov prikaz kraja podrazumeva mnogo više od uništenja Izraela u prvom veku.

¹⁵³ Markova upotreba participa u muškom rodu (13:14) nalaže da je u pitanju ljudska osoba.

toga, najavljuju dolazak Sina Čovečjeg u slavi koji treba da preuzme vladavinu nad svetom (Matej 24:29-31).

Gubitak ključnih elemenata jevanđelja

Isusovo sadržajno proročanstvo zasnovano na Knjizi o Danilu nije popularno u crkvenim krugovima, ali to samo ukazuje na to koliko nejevreji nisu voljni da prihvate Isusovo mesijansko viđenje. Kao rezultat toga, Jevanđelje, onakvo kakvo je Isus propovedao, često je svedeno na one elemente – poput opraštanja i ljubavi – koji se smatraju bezvremeno vrednim „jezgrom” mesijanskog učenja, kao nečega što se razlikuje od potrošne, apokaliptičke jevrejske ljuštore. Ovo nam se čini najsumnjivijim načinom rukovanja informacijama. Zašto je u redu „birati” Mesijine reči? Oni koji redovno odlaze u crkvu ostaju u velikoj meri neupoznati sa izuzetno komplikovanim teorijama kojima se neželjeni delovi Isusovog učenja ostavljaju po strani.

Isus i Apostoli su učinili Carstvo Božije glavnom temom celokupnog svog propovedanja. Dobre vesti o spasenju se sastoje o informacija koje se tiču Carstva Božijeg i nužnosti spremanja za položaj u istom, uključujući činjenice o smrti i vaskrsnuću Isusa, koje je pokrenuo dolazak Carstva. Uopšteno govoreći, crkve koje sebe nazivaju hrišćanskim priznaju da nikada nisu ni reč jednu progovorile o Carstvu. Savremeni propovednici o njemu ne propovedaju. Savremeni evanđelisti priznaju da Carstvo nije deo njihove evangelizacije. To se lako može i demonstrirati ukazivanjem na odsustvo reči „Carstvo” u traktatima koji tvrde da promovišu Jevanđelje. Stoga, dolazimo do zaključka da postoji izuzetna razlika između Isusovog i apostolskog Hrišćanstva i onoga što se naziva hrišćanstvom već 1900 godina – i to utiče na srce vere.

Svuda u biblijskim spisima, koji sadrže propovedanje Isusa i Apostola, možemo pronaći jednostavno svedočenje o tome da je Carstvo Božije koje treba da bude inaugurisano od strane Isusa kao Kralja tog Carstva, glavni koncept hrišćanstva. Tokom crkvene istorije, desilo se veliko zamračenje Isusove ključne poruke. Iz toga je usledilo jedno sasvim drugačije hrišćanstvo od onog koje su širili Isus i Apostoli.

U narednim poglavljima mi ćemo se potruditi da nadomestimo tu izuzetno veliku razliku.

8. Poruka i neprijatelj

Obećanje da će čovečanstvo biti spaseno je prenošeno sa generacije na generaciju hiljadama godina. Kako je vreme prolazilo, božanska informacija koja je data Adamu i Evi proširena je da uključi obećanje o ličnom, nacionalnom i svetskom spasenju: obećanje dato Avramu koje podrazumeva zemlju i istaknutog potomka i obećanje dato Davidu koje podrazumeva trajnu vladavinu kraljevstvom, ukomponovana su kako bi se budućnost ispunila nadom:

Obnovljeno Carstvo ispunjava maštu proroka ... Iako će se blagoslovena budućnost ostvariti u Izraelu i za Izrael, čitav svet će je deliti. Obnovljeno Carstvo će prenositi blagoslov čitavom čovečanstvu; čak će i Asirija i Egipat, dve neprijateljski nastrojene vladavine, biti Božiji narod i narod koji je stvoren Božijim rukama (Isaija 33).¹⁵⁴

Blagoslovi, koji su obećani Avramu, podrazumevali su sve nacije (I Mojsijeva 12:3). Međutim, oni su se fokusirali na Hrista kao obećano seme (Galatima 3:16), u čijem društvu će svi oni koji odaberu da se odazovu pozivu Jevanđelja o Carstvu biti uključeni u blagoslove. Hrist će se pojaviti, kako to stoji u drevnom proročanstvu, iz judejskog plemena¹⁵⁵ (reč od koje je izvedena reč Jevrejin) i on će biti rođen u Vitlejemu, Davidovom gradu (Mihej 5:2; Mateja 2:6). Obećana kraljevska figura će biti zvezda danica (Brojevi 24:17), svetlost nacijama (Isaija 9:2; Matej 4:16). Politički sistem, koji je organizovan od strane Mojsija i njegova objava božanskog poziva upućenog narodu Izraela da postanu „sveštenici i kraljevi“, dali su nam još jedan aspekt mesijanskog proročanstva.

¹⁵⁴ A. Robertson, Regnum Dei str 21.

¹⁵⁵ I Mojsijeva 49:10; Matej 2:6; Otkrovenje 5:5

Prilikom davanja ranijeg obećanja Avramu, Bog je rekao: „A sada ako dobro uzaslušate glas moj i ušćuvate zavet moj, bićete moje blago mimo sve narode, premda je moja sva zemlja. I bićete mi carstvo sveštenečko i narod svet“ (Druga Mojsijeva 19:5, 6). Jasno je da je funkcija nacije usko povezana sa funkcijom kralja Mesije koji će takođe imati položaj sveštenika i kralja (Psalmi 110:2-4).

Novi zavet prenosi svoj kraljevski status na multinacionalnu grupu, crkvu, koja je naslednik obećanja i koja je vezana za Hrista i koja kao Izrael Božiji (Galatima 6:16) preuzima ulogu pripisanu drevnom Izraelu (2. Mojsijeva 19:5,6; vidi i 1. Petrova 2:9; Titu 2:14). Iako je sačinjena kako od jevrejskog tako i od nejevrejskog naroda, crkva je samim tim pravilno označena kao „istinsko obrezivanje“ (Filipljanima 3:3, tj. Pravi Jevreji). Iako je drevni Božiji narod oslepio i u velikoj meri odbio Mesiju, i za njih postoji nada. Ako kažemo da je Crkva trajno prevazišla Izrael, to nije u skladu sa Novim zavetom. Crkva treba da postane ono što je u idealnom slučaju Izrael trebalo da bude i ono što će on ponovo postati, ali samo nakon što „uđu neznabošci u znatnom broju“ (Rimljanima 11:25). Proročanstvo, kako je to objasnio Pavle, ukazuje na kolektivnu, nacionalnu konverziju preostalog izraelskog ¹⁵⁶naroda koja će da bude posledica užasnog vremena koje dolazi (Jeremija 30:7-9), i koja će ponovo probuditi njihovu želju za mesijanskim spasenjem i predstavljati poslednje rešenje za njihove muke. U međuvremenu, kraljevski položaj i sveštenstvo je ponuđeno „ljudima iz svih plemena i nacija“ (1. Petrova 2:9, Otkrovenje 5:10) koji, držeći se sada već proširenog prvobitnog poziva Izraelu, sačinjavaju „kraljevstvo i sveštenstvo našem Bogu; i vladace kao kraljevi zemljom“ (Otkrovenje 5:10).¹⁵⁷ Čovek bi pomislio da ovaj jednostavni prikaz svrhe hrišćanske vere stalno odzvanja iz propovedaonica.

Bogat prikaz mesijanskog materijala u Bibliji ima samo jedan cilj. Srž poruke je rešenje krajnjeg problema ljudske smrtnosti, kletva neposlušnosti. Besmrtnost je nešto što se dostiže, kako su to novozavetni pisci shvatali, onda kada krhki čovek od svog stvaraoca primi besmrtno telo pokrenuto i

¹⁵⁶ Rimljanima 11:26, gde se predviđa spasenje Izraela. Ovo očigledno nije trenutni Izrael Crkve jer u stihu ranije Pavle kaže da je Izrael privremeno oslepljen.

¹⁵⁷ Vidi i Otkrovenje 1:6; 2:26; 3:21; 20:6

oživljeno božanskim Duhom (1. Korinćanima 15:44). Opremljen besmrtnim telom, hrišćanin će moći da stupi na svoj upravni položaj sa Hristom u Carstvu (Otkrovenje 20:6). Ovu informaciju ni u kom slučaju nisu delili svi stanovnici Izraela. Božanska tajna je poverena Avramu, Mojsiju, Davidu i svim prorocima, koji su se trudili da podele svoje uvide sa svima koji su bili voljni da ih prihvate.

Biblija je najpraktičnija po pitanju analize ljudskih problema. Ona priznaje da je smrt univerzalni neprijatelj protiv koga smo u potpunosti nemoćni i protiv koga ne možemo pobeći. U Božijoj milosti je dat božanski Plan rešavanja problema neizbežne smrti. Plan spasenja ne podrazumeva nerazumne zahteve od ljudi. Od čoveka pre svega zahteva da poveruje u jednog Boga kao stvaraoca svih stvari i u Njegovog predstavnika Mesiju, Isusa, jer je on odabran da utaba put kojim se od smrti može pobeći (Jevrejima 2:10). Nakon što je on sam dostigao besmrtnost (Kološanima 1:18), njegov zadatak je postao da asistira drugima koji se bore za isti cilj (Jevrejima 2:17, 18). Kao ključna figura u božanskoj šemi, On je odabran da predvodi čitavu božansku operaciju (Efescima 1:10) a to uključuje ne samo Njegovo sadašnje rukovođenje Crkvom kao prvosveštenik, već i Njegov položaj, kao kralj Izraela i Njegovu buduću vladavinu nad celim svetom, koju će deliti sa svojim sledbenicima. To će biti beskrajna vladavina (Luka 1:32,33). Ona predstavlja temu hrišćanskih Dobrih vesti ili Jevanđelja Carstva Božijeg.

Hrišćanski rukopisi nikad, ni na trenutak, ne predlažu da je Isus zapravo postao Kralj Izraela i Carstva Božijeg tokom svoje službe u Palestini, ali oni govore da je on želeo da ga drugi shvate kao Mesiju, nekog ko je predodređen da bude Kralj. Jednom prilikom se javio pokušaj da se on proglasi Kraljem (Jovan 6:15), ali ga je Isus čvrsto odbio. Drugom prilikom, grupa ljudi je bila ubeđena da će Mesijina vladavina početi. U sklopu atmosfere iščekivanja Mesije, do koje je došlo verovanjem u Isusa kao Mesiju, najmanji nagoveštaj je mogao biti shvaćen kao znak Njegovog dolaska na presto. Tom prilikom, Isus je rekao da je na „ovaj dan“ pokajnik Zakhej došao do spoznaje o spasenju (Luka 19:9). Spasenje je uvek bilo povezano sa osnivanjem Carstva i sam pomen istog je uvek dovodio do naleta mesijanske groznice. Činjenica da se Isus takođe približavao Jerusalimu (Luka 19:11), učinila je ovo jednim velikim trenutkom za ponovno postavljanje Davidovog prestola u Svetom

gradu. Upravo je ovo velika nacionalna povelja data Davidovim zavetom zagarantovala.

Luka nam govori o tome da je Isus rešavao krizne događaje pričanjem priči. On je sebe uporedio sa plemićem koji treba da ode u daleku zemlju kako bi dobio svoje kraljevstvo i vladavinu (Luka 19:11-27) – ovo je dovoljno jednostavna priča koja bi združila sve crkve ako bi u nju poverovale. Ona najosnovnijim terminima potvrđuje to da obećana vladavina Mesije, Carstvo Božije, neće početi u *Jerusalimu* sve dok se Isus ne vrati na zemlju nakon neodređenog perioda odsustva. Uzimajući u obzir Isusov odlazak nakon vaskrsnuća, učenici su brzo shvatali da moraju svoju mesijansku nadu da prenesu na nepoznati trenutak u budućnosti – na trenutak kada će se on vratiti u slavi. Ovom velikom događaju se čitava rana crkva veoma radovala. Pavle je svojim učenicima usađivao nadu i radovanje tom mesijanskom događaju. Sumirajući suštinu hrišćanstva, on je podsećao vernike da su se oni okrenuli Bogu od idola, kako bi služili živom i pravom Bogu i čekali Njegovog Sina iz raja kog je On digao iz mrtvih, tj. Isusa, koji će nas osloboditi gneva koji će nas zadesiti (1. Solunjanima 1:10). Pavle nas u svom propovedanju stalno podseća na sudnji dan. Cilj koji se kod njega javlja je povratak Isusa iz raja (1. Korinćanima 15:47; Filipljanima 3:20) a nikad odlazak svetaca u raj. Novozavetni hrišćani nisu ni na trenutak mogli da pretpostave da je mesijanski program trajno prebačen na lokaciju koja nije zemlja. Sama zamisao da je Davidov presto trajno premešten iz Jerusalima na nebo bila bi jedna izuzetna inovacija, koja bi zahtevala dosta objašnjenja.¹⁵⁸ Međutim, česti naglasak na sadašnju vladavinu Isusa iskrivio je mesijansku sliku istog kao vladara novog svetskog poretka, kome je suđeno da se pojavi na zemlji.

Pojedinačni vernici bi mogli da izvuku koristi božanskog programa samo pod uslovom da svoju veru izražavaju u korist Božije volje. Jasno je da je čovečanstvo palo pod kletvu pobune protiv svog Stvaraoca. Suštinski element božanskog programa za spasenje je stoga žrtvena smrt Sina Božijeg,

¹⁵⁸ Istina je da Novi zavet povremeno dovodi Carstvo u vezu sa uzdignutim Hristom ali nikada do te mere da isključuje Mesiju iz buduće vladavine na zemlji.

Mesije, zarad grehova sveta. Pre vaskrsnuća Isusa, jagnjeta žrtvovanog zarad božanske svrhe, pre osnivanja sveta (1. Petrova 1:20), učenici su smatrali da je ovaj deo Plana nemoguće shvatiti (Luka 18). Oni nisu bili u stanju da poistovete umirućeg Spasitelja sa očekivanim, pobedonosnim, vladajućim Mesijom. Međutim, savremeni vernici imaju sasvim suprotni problem. Smatrajući Isusovu smrt istorijskim događajem, oni imaju malo poteškoća da taj događaj vide kao središte svoje vere. Njihovo viđenje Isusa, kao nekog ko je predodređen da osvoji zemlju i vlada njome iz Jerusalima, je njima sasvim nejasno. Međutim, Biblija je jednostavno ispunjena uverenjima da Hrist dolazi kao moćnik da vlada zemljom. Nas stalno primoravaju da budemo spremni za najveći događaj u ljudskoj istoriji, i u molitvi Gospodnjoj mi se molimo za njegov dolazak.

Ponekad se istoričari pokazuju kao pristrasni čitaoci Novog zaveta, ali nikako ne uspeavaju da se posvete verovanju u to što čitaju. Napor koji sa sobom nosi verovanje da će Bog izneti ono što je obećao izgleda da je preveliki. Citiraćemo jedan primer kojim ćemo prikazati svoju tačku gledišta a taj primer je dao učeni profesor crkvene istorije na Univerzitetu u Edinburgu. Profesor Mackinnon je tipični predstavnik škole teološke misli, poznat po savremenim stavovima prema Bibliji, koji iznosi svoju nevericu po pitanju prikaza Isusovog rođenja:

Jevrejsko-hrišćanski izvori (prikaza rođenja) ne garantuju istorijsku realnost čudotvornog začeca. Naracije same po sebi sadrže odlike koje imaju tendenciju da pokrenu sumnje po ovom pitanju. Kod oba pisca (Mateja i Luke) verovanje u isto oslanja se na komunikaciju između anđela ... Priče zapravo veliki deo svog šarma duguju ovoj naivnoj anđeologiji.¹⁵⁹

Toliko o doktrini devičanskog začeca Isusa! To očigledno nije nešto što savremeni mislioci mogu da shvate za ozbiljno. Ali šta je sa obećanjem da će Isus vladati nad Jakovljevom kućom sa Davidovog prestola?

U Lukinoj verziji, Mesija, čije rođenje potvrđuje anđeo, prikazan je u vidu kralja koji će ponovo osvojiti presto svog oca (pretka) Davida i

¹⁵⁹ The Historic Jesus, London, New York: Longmans, Green and Co., 1931, p. 4.

zauvek ostati na njemu. Ponovo uspostavljeno jevrejsko kraljevstvo je predviđeno i ovo predviđanje se na kraju pokazalo ne samo kao iluzija, već i kao nešto što se nikako ne poklapa sa duhovnim kraljevstvom, o kome je Isus propovedao, i koje je želeo da osnuje. Ponovo, komunikacija anđela, pod uticajem trenutnog verovanja, zasniva se na pogrešnoj predstavi o istorijskoj stvarnosti. U najmanju ruku, prilično je uznemirujuće otkriti da je ono što se čini otkrovenjem dobijenim od nebeskog izvora zapravo pogrešno protumačeno proročanstvo koje predviđa ponovno uspostavljeno Davidovo kraljevstvo koje *nije uspelo da se materijalizuje*.¹⁶⁰

Mora se reći da u ovim opaskama imamo čitav problem savremenog odbijanja Isusa i njegove mesijanske poruke. Očigledno je da anđeli, ako uopšte postoje, nisu pouzdani kao glasnici. Autoritet Starog zaveta je zanemaren na osnovu božanskog obećanja o ponovnom vraćanju Davidovog Carstva Izraelu. Na njegovo mesto je došlo ono što kritičari obično nazivaju „duhovnim” carstvom, što je privlačan termin namenjen da odvuče pažnju od onoga što je istorijsko ili geografsko i promoviše ideju apstraktnog, unutrašnjeg carstva. Na kraju, anđeo Gavriilo i Luka, koji su zabeležili ovu poruku kao osnovu hrišćanske nade, nisu bili u pravu. Onakvo kraljevstvo kakvo je Gavriilo objavio za Isusa, na osnovu hiljadu godina mesijanskog proročanstva dodeljenog prorocima Izraela, nikada se nije javilo i očigledno da nikada neće! Lukin dragoceni uvod u veru je samim tim sveden na katastrofalnu grešku. Zasniva se na ono što se lažno predstavlja kao božansko otkrovenje i pokazalo se neistinitim. Ovakvom ekspozicijom, hrišćanstvo ostaje bez osnove i mi smo ostavljeni da iz olupina izvučemo ono što je najbolje.

Čudno je da propovedaonice ne odzvanjaju o jednom od najizuzetnijih političkih događaja koji će ikada pogoditi našu zemlju – pojava nove Davidove vladavine na zemlji sa Mesijom Isusom, kao postavljenim vrhovnim Gospodarom, koji sprovodi benignu vladavinu nad narodima i pokreće eru neprikosnovenog mira i prosperiteta.

Ideja o jednoj takvoj vladavini koja dolazi na zemlju je naravno nemoguća bez istorijskog svedočenja o povratku Isusa iz smrti vaskrsenjem. Upravo zato

¹⁶⁰ Ibid., pp. 5, 6, moj akcenat.

što je čitava Isusova priča za mnoge neprihvatljiva, ovaj događaj nastavlja da bude u centru pažnje skeptika, od kojih neki tvrde da su hrišćanski učitelji. To da je Isus sada živ, da je vraćen u život božanskim činom, u današnje vreme je mnogo manje prihvaćeno čak i od onih koji redovno odlaze u crkvu.¹⁶¹ Zaista, postoje mnogi, uključujući i profesionalne teologe, kojima se vaskrsenje Isusovo, kao istorijska činjenica, jednostavno čini neverovatnim. Njihovo viđenje sveta kao „zatvorenog kontinuuma” im brani da u to veruju. Međutim, oni ne vide nikakvu kontradikciju između ovog agnosticizma u vezi sa vaskrsenjem Isusa i priznanja hrišćanske vere. Uobičajeni poslovi nastavljaju da se obavljaju unutar hrišćanskih crkava bez ikakvog uzbuđenja, zbog toga što su osnovni principi biblijske vere odbačeni.

Zarad razjašnjavanja vere Novog zaveta, mi moramo da insistiramo na tome da bi rana crkva smatrala svakog ko ne veruje u vaskrsenje nevernikom. Nijedan kandidat za krštenje ne bi bio prihvaćen a da ne veruje da se Isus vratio iz smrti u telesnom obliku, postao besmrtn kao i u to da će doći ponovo da vlada i upravlja zemljom. Ovo je srce i srž božanske poruke – Jevandelja. Bez njega nada za spasenje ljudske rase bi bila svedena na prazan san. Zapravo, ne bi bilo dobrih vesti koje bi se mogle ispričati. Dobro je poznato to da je Pavle bio spreman da napusti čitavu svoju misiju da je moglo da se dokaže da Hrist nije vraćen u život vaskrsenjem. Kao što je Pavle rekao svojim preobraćenicima u Korintu: „Da Hrist nije dignut iz mrtvih mi ne bismo imali šta da propovedamo, a vi ne biste imali u šta da verujete” (1. Korinćanima 15:14, GNB).

Satana je bio i te kako svestan toga da je Spasitelj i njegova poruka o spasenju iz Jevandelja vernicima otvorila vrata blagoslovima besmrtnosti. On je shvatio da je preduslov za učestvovanje u božanskom planu spasenja čovečanstva od smrti zapravo shvatanje i prihvatanje samog tog plana. Do tog shvatanja se dolazilo putem informacije koju sadrži poruka Dobrih vesti o Carstvu – Jevandelje koje su se Isus i Apostoli trudili da prenesu i za koje su umrli kao mučenici sprovodeći Hristov zadatak. Proces spasavanja je samim tim mogao da bude narušen prepravljanjem suštinskih informacija.

¹⁶¹Now magazin, decembar 1979. izneo je da 50% onih koji tvrde da redovno posećuju Crkvu Engleske uopšte ne veruje u život posle smrti.

Novi skup činjenica pod nazivom Jevanđelje mora biti uveden na mesto pravih činjenica, i vera u iste mora biti pokrenuta.¹⁶² Na ovaj način nada za spasenjem biće ponuđena kao i pre. Ali usled blagog preokreta, koji je napravljen u Poruci, predlog stavljen pred potencijalnog preobraćenika više neće odgovarati uslovima postavljenim od strane božanskog arhitekta. Suština Satanskog plana bila bi da ubedi onog koji traga za besmrtnošću da prati božanske instrukcije, dok su u isto vreme one sakrivene od njega. Njemu bi bile ponuđene iskrivljene Dobre vesti koje bi narušile njegov napredak ka spasenju. Brillijantna analiza Đavoljeg metoda je data od strane Isusa u njegovoj proslavljenoj priči o sejaču (Matej 13:18-23; Marko 4:13-20; Luka 8:11-15). Đavo priznaje poruku Carstva, kao suštinsko božansko sredstvo koje donosi spasenje. On stoga mora da pronade načine da ga prikrije ili omete u komunikaciji sa ljudskim umom: „Kada svako čuje poruku o Carstvu. Đavo će doći i oduzeti Poruku posejanu u njegovom srcu tako da *on u nju ne veruje i ne bude spasen*” (Matej 13:19 i Luka 8:12). Ovo su stihovi koje zanemarujemo o svoju štetu. Crkve bi bile dobro posavetovane i postarale bi se da šta god da rade uvek na prvom mestu propovedaju spasiteljske Dobre vesti o Carstvu.

Centralna istina o Dobrim vestima o Carstvu Božijem bila je ta da će obećani Spasitelj, Mesija, na kraju zavladati svetom i uvesti beskrajnu teokratiju. Udeo u toj vladavini, vlast kraj Mesije, ponuđen je kao veličanstvena nagrada svakome ko se uključi u Isusovu misiju. Sve dok se tekst čita onako kako je napisan i reči zadržavaju svoje definicije iz rečnika, ove činjenice će moći da budu pronađene iskazane najjednostavnijim terminima i jednoglasno od strane svih pisaca Novog zaveta. Avram je naslednik sveta (Rimljanima 4:13), vernici će naslediti zemlju (Matej 5:5) kako bi vladali svetom kao vladari (Otkrovenje 2:26; 3:21; 20:6; I Korinćanima 6:2) sa Hristom i kako bi postali Kraljevi na zemlji zajedno sa njim (Otkrovenje 5:10). Jezikom se ne može jednostavnije preneti informacija o budućnosti crkve. Ona ne može jasnije od Biblije da iznese činjenicu da Hrišćani imaju poziv da postanu budući vladari zemlje.

¹⁶² Pavle se susreo sa ovom jednostavnom strategijom među Korinćanima (vidi 2. Korinćanima 11:4).

Dezintegracija mesijanske vizije

Podela i gubitak dinamike među crkvama pre svega potiče od gubitka ključne centralne poruke koja je od velike važnosti za našu ometenu planetu. To je gubitak žive vere i gubitak nade. Takođe, to je udaljavanje od visokog poziva crkve da bude mesijansko udruženje koje se sada obučava da služi čovečanstvu u doba budućeg Carstva. Nije da vera i nada nisu izražene, već su zaklonjene uvođenjem drugačijeg cilja, jednog sasvim stranog ranim vernicima. Ono što bi Isus i Apostoli smatrali besmislenim konceptom, potpuno nekompatibilnim sa hebrejskom tradicijom, zamenilo je nadu koja je ponuđena božanskom porukom. Delo zmije je dovelo do čitavog pomaka od biblijske nade otelotvorene u Dobrim vestima i odigralo se odmah nakon smrti Apostola. Poruka je pretrpela smrtonosni udarac onda kada su čudni koncepti o životu nakon smrti duha odvojenog od tela u raj, pomešani sa hrišćanskom nadom za vaskrsenjem do besmrtnosti u Carstvu na zemlji, pri povratku Isusa. Zmija je oživela svoju prvobitnu, omiljenu laž i dosta se potrudila da otruje crkvu istom. Uspeh njene kampanje se oslikava u svim savremenim crkvama, posebno prilikom propovedanja na sahranama.

Bila je to Satana, suptilni gospodar poluistine, koji je ubrzo nakon smrti Apostola započeo svoju obimnu kampanju propagande, kako bi skrenuo pažnju sa nade koju sadrže Dobre vesti Carstva kao i Avramov i Davidov zavet, ka cilju koji je široko prihvaćen kao jedan od prvih principa hrišćanske vere. Snažan priliv grčkih vernika doveo je do radikalne promene u mišljenju među onima koji žele da sebe dovedu u vezu sa Hristovim imenom. Rezultat toga je bilo teološko osvajanje u velikom obimu. Hristovo ime je prikačeno sistemu verovanja, koji teško da se može nazvati hrišćanskim, ako se uzmu u obzir standardi Novog zaveta. Svet grčke i rimske filozofije je zaposeo crkvu toliko uspešno da je iz crkve proteran fundamentalno drugačiji sistem mišljenja na kom je zasnovana hebrejska, biblijska teologija. Dok je čista Poruka Carstva i Mesije – biblijski Mesijanizam – zaklonjen, crkva je nastavila da predstavlja legitimnog

naslednika Apostola. Ali da li je Hrist ovog preinačenog crkvenog sistema zaista Isus Nazarećanin, glasnik Carstva Božijeg? Ako Poruka Carstva Božijeg, kao što je arhiepiskop Templ tvrdio, ima malog udela u istoriji crkve, čoveku se može dopustiti da se zapita do koje mere je prigušen autentični Isusov glas. Možda je više pažnje usredsređeno na one učenjake koji su pokušali da podignu uzbunu. Od Kembridža dolazi otkrovenje, koje je dao Don Cupitt, da je u drugom veku „nova religija oformljena kako bi zamenila prvobitnu veru.”¹⁶³

Profesor Cupitt zatim beleži da naglasak koji su na buduće Carstvo postavili Isus i njegovi rani sledbenici, postavlja „neka veoma čudna pitanja ortodoksnim vernicima”, koja se „previše često ćutke ignorišu.”¹⁶⁴ Takođe, izmišljaju se svakakve teorije, kako bi se „izuzeo” Isus iz onoga što se smatra njegovim pogrešnim nadama za Carstvo koje nikada nije ni došlo. U svakom slučaju, prisustvujemo udaljavanju o verovanju u mesijanska obećanja, koja su nam data zavetima sa Avramom i Davidom i koje je potvrdio Isus. Nemoguće je biti vernik u novozavetnom smislu, ako se čovek ne posveti strastvenom ubeđenju u buduće ponovno pojavljivanje Isusa iz raja da inauguriše eru mesijanskog mira na zemlji, što je i njegova svrha kao nekog ko je pomazani Mesija. Jedna takva potvrda svedoči o veri u Boga iz zaveta sklopljenih sa Avramom i Davidom – Isusovog Boga.

Ako mesijanizam više nije koncept koji je prihvatljiv za savremene učenjake i ljude koji odlaze redovno u crkvu, ako je na granici da bude „sektaški” kako to naziva jedan proučavalac Novog zaveta,¹⁶⁵ i ako „niko ozbiljno ne posmatra Mesiju, koji će biti jedino rešenje svih svetskih problema, duhovno i politički”,¹⁶⁶ onda za to nisu krivi novozavetni spisi. Problem leži na drugom mestu, pre svega u tome što je crkva napustila hebrejsku viziju o ponovnom uspostavljanju raja na zemlji, nakon Isusovog povratka kako bi zauzeo svoj kraljevski položaj. Nije teško ukazati na razlog udaljavanja od Isusa i njegove mesijanske poruke. Moramo da čujemo

¹⁶³*The Debate about Christ*, p. 69.

¹⁶⁴*Ibid.*

¹⁶⁵ J.A.T. Robinson, *The Human Face of God*, SCM Press, 1973, p. 9.

¹⁶⁶*Ibid.*

ponovo ono što je rekao Canon Goudge: „Kada su grčki i rimski umovi zavladaali crkvom, desila se katastrofa od koje se nikada nismo oporavili, niti po pitanju verovanja, niti po pitanju prakse.”¹⁶⁷ Zapravo, Dr. Robinson, koji smatra da je Mesijanizam nešto u šta ne treba više verovati, opisuje pad novozavetnih viđenja po pitanju budućnosti. On govori:

Izuzetna transformacija je preuzela hrišćansku eshatologiju još dok se mastilo nije ni osušilo. Ona je izvršila uticaj na središte interesovanja ili ključnu tačku čitave tematike ... Jer u Novom zavetu, tačka oko koje se okreće interesovanje i nada nije smrt već dan Parusije ili javljanje Hrista u slavi njegovog carstva ... Središte interesovanja i očekivanja je nastavilo da se i kroz čitav novozavetni period fokusira na dan Sina Čovečjeg i trijumfa nad njegovim Carstvom u obnovljenoj zemlji. Upravo je vladavina Gospoda Isusa sa svim Njegovim svecima ta koja je obuzela umove hrišćana i postala deo njihovih molitvi... Nada je društvene prirode i istorijska je. Ali već u drugom veku pre nove ere desio se pomak u središtu ravnoteže, koji je tokom Srednjeg veka doveo do *sasvim drugačije doktrine*... U kasnijoj misli vreme smrti je postalo presudno.¹⁶⁸

Uzrok problema: Duhovno protiv fizičkog

To udaljavanje od biblijskih nacрта je previše očigledno u današnjoj podeljenoj crkvi a posebno u njenim raznim i uzajamno isključivim učenjima o budućnosti. Kako bi se razaznao nekakav red u haosu, Carstvo Božije mora biti ponovo definisano onako kako ga je Isus shvatao. Obećanje koje uključuje zemljište (koje se sada za divno čudo ne javlja u knjigama koje tvrde da pružaju objašnjenje hrišćanstva Novog zaveta), koje Isus smatra ekvivalentnim obećanju o Carstvu, mora ponovo da bude postavljeno u centar poruke Jevanđelja. Spajanje zemlje i Carstva ujedinjuje hebrejsku Bibliju sa hrišćanstvom nakon dugog perioda pokušavanja da se Isus odvoji od svog nacionalnog, jevrejskog nasleđa. Gospodar nije napustio

¹⁶⁷ H.L. Goudge, *Essays on Judaism and Christianity*, cited by H.J. Schonfield, *The Politics of God*, str. 98.

¹⁶⁸ *In the End God*, Fontana Books, str. 42, 43, moj naglasak.

starozavetno otkrovenje. Njegova nada se čvrsto zasniva na obećanju da će Palestina biti obnovljena. On može da kaže: „Blagosloveni bili siroti duhom, jer je Carstvo nebesko njihovo” (Matej 5:3) ili „Blagosloveni neka su krotki; oni će naslediti zemlju (zemljište)” (Matej 5:5). On ovde citira tridesetsedmi Psalm koji pet puta uverava vernike da će zauvek vladati zemljom. „On će vas uzdići da vladate zemljom” (Psalm 37:34, NEB). Svi hrišćanski poduhvati, prema Isusu, koji propoveda hebrejsku Bibliju, usredsređeni su na drevno obećanje dato Avramu da će naslediti zemljište i da će biti vaskrsnut kako bi uživao u onom što je video samo očima vere. Plemena će ponovo biti okupljena na zemlji,¹⁶⁹ kao što su to predvideli hebrejski proroci (Jeremija 30:3 itd.), a Isus i njegovi sledbenici će predsedati nad obnovljenim društvom, uspostavljajući i održavajući pravičan poredak (Isaija 32:1). Taj zadatak je odobren od strane Boga i predstavlja srž Novog zakona. Baš kao što je Mojsije objavio reči prvog zakona a zatim ih ratifikovao krvlju životinja (2. Mojsijeva. 19:5, 6; 24:7, 8), tako je i Isus u svojoj propovedničkoj službi izrekao Novi zakon. Matej nas podseća na to deleći ovu knjigu na pet delova (da podseća na pet Mojsijinih knjiga) i svaku završava rečima „Kada je Isus rekao sve ovo ...” Isus sumira sadržaj svog Jevandelja veličanstvenim obećanjem datim na Tajnoj večeri: „I ja ostavljam vama carstvo kao što je Otac moj meni ostavio: Da jedete i pijete za trpezom mojom u carstvu mom, i da sedite na prestolima i sudite nad dvanaest koljena Izrailjevih” (Luka 22:28-30). Kralj je onda umro zarad grehova sveta, prolio sopstvenu krv kako bi ozvaničio zakon – zakon o upravljanju dolazećem kraljevstvu, koji je podrazumevao i Isusove učenike. Glavni uslov je da se veruje u Isusove reči i da se one poštuju. Njegova krv je trajno ozvaničila ovaj zakon.

Beasley-Murray kaže:

Tok misli između eshatološkog zakona ozvaničenog davanjem Hristovog tela i krvi (Luka 22:19, 20) i zaveta da će se Carstvo dati sledbenicima u stihu 29, je posebno upečatljiv. Mada se termin zakon ne javlja u stihu 29, glagol *diatithemai* (raspolagati zakonom) je u uskoj vezi sa njim.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Luka 22:28-30; Matej 19:8. vidi i Ps. 122:5 koji govori o „prestolima Davida koji su postavljeni da sude Jerusalimu.”

¹⁷⁰ *Jesus and the Kingdom of God*, str 276.

Isus je stoga rekao: „Ja dodeljujem Carstvo vama zakonom kao što je moj Otac meni dodelio.” Carstvo Božije, kome se nadamo, je jednostavno zemlja obećana kao nasledstvo Avramu, njegovom semenu i vernicima (Galatima 3:29).

Strani i očigledno antisemitski uticaj u teologiji je od „jevrejske” mesijanske nade za budućnost zemlje napravio nešto strano nejevrejskim hrišćanima, čija verovanja dosta toga duguju poslebiblijskom uticaju grčkih načina razmišljanja. Helenizovanje prvobitne vere stvara ogroman problem čitaocima Biblije. Oni su podložni velikoj količini besmislica, koje pročitaju počevši od određenih dobro usađenih pretpostavki o prirodi čoveka i njegovoj sudbini, prirodi Boga i prirodi vere. Teologiji se mora prići „od pozadi”, tj. počevši od pretpostavki, kojih su se držali Isus i njegovi rani sledbenici, koji nisu znali ništa o kasnijim grčkim veroispovestima. Ako se crkve ikada ujedine, to će biti na osnovu toga što će se složiti i napustiti dugo pridržavane tradicije dozvoljavanja teologiji veroispovesti da diktira ekspoziciju Biblije – što je efikasan način sprečavanja ljudi da čuju poruku Biblije.

Pre svega, rani vernici nisu znali ništa o razlici koja se može napraviti između „duhovnog” carstva i političkog carstva. Kada se Isus ponovo pojavio nakon svog vaskrsnuća, on je bio opremljen duhovnim telom koje je, međutim, bilo opipljivo i materijalno, mada sastavljeno od različite supstance, nego naše sadašnje ljudsko telo, koje pripada prvom stvaranju. Isus je priznat kao isti pojedinac koji je i bio pre svoje smrti. On nije bio priviđenje. On je jeo i pio i razgovarao (Dela 10:41). On je primer glorifikovane ljudske osobe, model za one koji očekuju da budu vaskrsnuti u besmrtnost baš kao što je i on bio. Vaskrsli, međutim, neće nestati u nebesa. Isusovo shvatanje budućnosti, poput celokupnog njegovog učenja, je mesijansko i odnosi se na zemlju: „Mnogi će doći sa istoka i zapada i sestiti sa Avramom i Isakom i Jakovom u Carstvu nebeskom/Božijem, A sinovi carstva izgnaće se u tamu najkrajnju; onde će biti plač i škrgut zuba” (Matej

8:11,12). Carstvo Božije je geografski postavljeno. Biće smešteno u Jerusalimu, kog je Isus nazivao „gradom velikog kralja” (Matej 5:35). Ono nije van vremena i prostora. Pripada dolazećem dobu i život tog dolazećeg doba je cilj koji se postavlja pred vernika. To je mesto u koje će vernici doći, i kada ono dođe uvešće „globalno društvo budućnosti” (Jevrejima 2:5).

Ukorenjena, poslebiblijska, ali lažna, spiritualnost dovela je do bizarne tendencije izlagača da kažnjavaju Isusove sledbenike onda kada oni očigledno prisvajaju jevrejske, starozavetne mesijanske nade. Izgleda da ovim kritičarima nije palo na pamet da je Isus podučavao Apostole da duboko poštuju hebrejsku Bibliju i da im je usađivao nadu za ponovnim uspostavljanjem Davidovog prestola. Samim tim, nakon raspeća, Isusovi učenici su se patetično požalili: „Naša nada je bila da je on taj koji će osloboditi Izrael,” čime su izrazili svoje razbijeno ubeđenje da je Isus Mesija (Luka 24:21). Oni pokazuju besprekorno shvatanje Isusove svrhe. Ono što oni tek moraju da nauče jeste da će doći vreme kada će se razviti „sadašnje zlo doba” (Galatima 1:3), procvat zla pre sudnjeg dana u vezi sa dolaskom Carstva. Oni nisu videli kako će Carstvo doći, sada kada Mesije više nema. Još uvek neubeđeni u vaskrsenje i budući povratak Isusa na zemlju, oni su mislili da božanski plan nije uspeo. Njihove poklekale nade su odmah oživele onda kada je vaskrsli Isus učinio sebe poznatim. On ih onda 6 nedelja obučava o Carstvu Božijem, na kraju kog oni na najprirodniji način postave sledeće pitanje: „Da li je vreme sada došlo da ti vratiš Carstvo Izraelu?” (Dela 1:6). Ponovo, pitanje je sasvim na mestu i u potpunosti je odobreno od strane učitelja. Njima je on obratio pažnju samo na vreme velikog događaja, i rekao im da ni on čak ne zna kada će taj trenutak doći (Marko 13:32).

Ništa od ovog nije teško za razumevanje čim se prizna to da je Biblija mesijanski dokument i da je Isus Mesija hebrejskog proročanstva. To je ključ zagonetke Novog zaveta, koji postaje skriveni dokument kada ga čitamo s nejevrejskom i nemesijanskom pristrasnošću. Crkvena tradicija koja predstavlja Isusa samo kao „duhovnog” Mesiju, koji nikada zapravo ne vlada svetom iz Jerusalima, stvara efektivni jaz između nas i Apostola.

Tek kada se obim katastrofe, na koji je Canon Goudge ukazao,¹⁷¹ u potpunosti prizna, koraci će biti preduzeti kako bi se ispravila šteta. Prvi korak ka obnavljanju leži u napuštanju dugo čuvanog uverenja da duhovno ne može biti društveno, političko niti vezano za zemlju. Činjenica je da je Carstvo Božije, o kome je Isus govorio, bilo duhovno i u isto vreme vidljivo i materijalno. U isto vreme je bilo posebno i jevrejsko *kao i* univerzalno po svom obimu. Ponovo uspostavljeno Carstvo Davidovo podrazumevalo je novu političku strukturu za ceo svet sa središtem u Jerusalimu odakle širi svoj uticaj svetom. Jerusalem u Isusovom umu nije lokacija za preminule duhove, već međunarodna metropola, glavni grad obnovljenog društva na zemlji. Čim se ideja o Carstvu ponovo ukoreni u zemljištu odakle je i potekla, postaće jasno da „Carstvo” ne podrazumeva apstraktnu vladavinu u srcima muškaraca i žena. Niti ono podrazumeva nebeski „raj” za preminule – mesto gde duša odlazi odvojena od tela. Carstvo Božije treba da bude bukvalno Carstvo sa svojim vladarom, koji je od strane Boga postavljen na presto na geografskoj lokaciji. Prema hebrejskom umu, ono je bilo „u rukama sinova Davidovih” (2. Dnevnika 13:8), sa osiguranom budućnošću koja dolazi sa dolaskom Mesije na presto. Ovo je čitava poenta Isusa i njegove misije kao zagovornika Carstva. On je zapravo došao da pridobije sledbenike koji bi poverovali u Božiji mesijanski plan i u to da je on sam Božiji izaslanik. Samim tim, u Isusovom uvodnom govoru, dok je inaugurisao svoju službu, on je rekao sledeće: „Carstvo Božije (koje je obećano, kao što to dobro znate, Izraelu zauvek) dolazi, verujte! Verujte u ovo jevanđelje ili Božije novosti o Carstvu. Pridružite se nadi Izraela koja će se pojavom Mesije sigurno ostvariti. Budite kršteni kako biste se iskupili za svoje grehe.” To implicira i Marko u stihovima 1:14, 15 koji pružaju suštinsku programsku izjavu o Isusovom hrišćanskom planu. On je glasnik najvećih Dobrih vesti, koje bi nacija sa radošću prihvatila, da je duhom mogla da čuje Božiji glas kroz Isusa. Kada Izrael nije uspeo da shvati poruku, isti poziv Jevanđelja koji se tiče Carstva, upućen je svim ostalim nacijama. To ne znači da je Carstvo odloženo. To znači da je planirani produžetak sadašnjeg doba od strane Boga omogućio da se isti poziv u Carstvo prenosi sa kolena na koleno kroz sve nacije. Njegov poziv na pokajanje je isti

¹⁷¹Citirano od strane H.J. Schonfield, *The Politics of God*, str. 98.

danas kao što je i uvek bio. Nikada nije prevaziđen, uprkos tome što su razni popularni teološki sistemi pokušavali da nam kažu nešto sasvim drugo.

Deo greške u Isusovoj poruci je odlaganje dolaska Carstva. Smrt onog koji je tvrdio da je Mesija preveliki teret je postavila na veru mnogih koji su čuli Isusa kako propoveda. Njihova vera se urušila – čak su i Isusovi najbliži sledbenici poklekli – kada je On objavio da mora prvo da ode u Jerusalim i umre. Kakva apsurdna kontradikcija, Mesija je trebalo da osvoji svet! Ali Bog je imao svoj sopstveni vremenski okvir za ispunjavanje obećanja. Kako bi se neutralisalo veliko razočarenje umirućeg Mesije, natprirodna vizija o budućem Carstvu je data nekolicini lojalnih (Matej 17:1 -9; Marko 9:2-9; Luka 9:28-36). Isus je objavio da će neki, koji stoje u njegovom prisustvu, videti Carstvo u svom životu (Matej 16:28). Šest dana kasnije (Matej 17:1), oni su bili privilegovani da vide budućnost i da bace pogled na Carstvo pre njegovog ostvarenja. Isus je viđen kako mu lice sija poput sunca u društvu Mojsija i Ilije (Matej 17:2). Upravo je ovo bio uslov koji se očekuje od onih koji će „na kraju doba ... sijati kao sunce u Carstvu svog Oca” (Matej 13:40, 43). Kada se Petar priseća ovog „preobraženja” (2. Petrova 1:16-18), on opisuje isto kao kratko viđenje budućeg dolaska Isusa kako bi ustanovio svoje Carstvo (Parusija). Ono čemu su učenici svedočili bila je scena u kojoj se Mojsije i Ilija javljaju u glorifikovanim, tj. vaskrslim telima i u kojoj se obraćaju glorifikovanom Isusu. Mesto dešavanja je zemlja. Nije u pitanju „raj” gde borave preminuli duhovi odvojeni od tela. Takva ideja, koja se danas toliko gaji i na kojoj danas besomučno insistira sveštenstvo na sahranama, apsolutno je strana njihovom shvatanju prirode čoveka i smrti.

Napeta vizija budućeg Carstva, koju su Isus i Apostoli usadili u rane hrišćane, ne može biti oživljena sve dok insistiramo na tome da ožalošćene tešimo obećanjem da su njihovi bližnji preminuli preživeli kao duše bez tela. Činiti tako nešto se jednostavno suprotstavlja biblijskoj nadi za vaskrsenjem. To odvlači pažnju od mesijanskog carstva koje treba da bude uvedeno onda kada Isus stigne da digne mrtve i zauzme Davidov presto. Na ovu poslednje navedenu ideju čitaoci treba da usmere svoju pažnju. To podrazumeva ostavljanje za sobom velike količine tradicionalnog tereta, pre svega lažnog

razabiranja između „duhovnog“ i političkog carstva u Isusovom učenju. Našu poentu je slikovito izneo P.E.More 1924. godine sa Prinston Univerziteta. On je diskutovao o Isusovom pozivu za pokajanje u smislu dolazećeg Carstva:

Direktno shvatanje Hristovog eshatološkog (nešto što ima veze sa budućim Carstvom) značenja nije bilo prihvatljivo za krhku ortodoksiju i još uvek nije. Dovoljan razlog za to je da se obećani događaj nije odvio. I tako su naše kritike pune pokušaja da se objasne savršeno jasne i konkretne izjave alegorizacijom istih u proročanstva crkve, koja će se postepeno proširiti na ceo svet...¹⁷²

Jednostavno rečeno, crkva, osramoćena neuspelim dolaskom Carstva, odlučila je da tvrdi da je crkva zapravo carstvo koje postepeno osvaja svet. Ova teorija se oslanja na potrebu za povratkom Isusa i obnovom Davidove teokratije. Može se i reći da ova zamena Hristovog Jevanđelja našom sopstvenom teorijom „neće upaliti. Svako ko pročita apologetsku literaturu mora da prizna da metode savremenih kritičara (analize i ekspozicije Biblije) često prevazilaze Hristova shvatanja.“¹⁷³

More onda pronalazi nit o Mesijanskom Carstvu koja vodi od proroka do Isusa i Pavla:

Od početka, kada je Amos izgovorio svoje upozorenje: „Budi spreman da upoznaš svog Boga, O Izraele,“ do dana kada je Sveti Pavle tešio hrišćane koji su žalili one koji su umrli pre očekivanog javljanja Boga, ton je neposredan i isti. Sudnji dan je uvek blizu ali uvek dolazi kao iznenađenje: „Dan Gospodnji dolazi kao lopov u noći; jer kada kažu „mir i bezbednost“, onda će na njih iznenada doći uništenje,“ *Pavle je samo ponavljao eshatologiju (očekivanje budućeg Carstva) proroka i između njega i njih Hrist je iskazao isto upozorenje: Carstvo se približava neprimetno kao lopov; iščekuje se netremice, ali stvarni dan dolaska Jahve niko ne zna, ni anđeli u raju ni sam Sin – samo Otac. Važnost tog kontinuiteta ne može biti preneglašena.*¹⁷⁴

¹⁷²*The Christ of the New Testament*, Princeton University Press, 1924, str. 67, 68.

¹⁷³*ibid.*, str. 68.

¹⁷⁴ *Ibid.*

More insistira da Isus mora da bude povezan sa sopstvenim nasleđem: „Isusova eshatologija je jednostavno eshatologija njegove zemlje i njegovog doba.” Ali ta veza je presečena od strane crkve i Isus je pušten da se udalji od vizije izraelskih proroka.

Za ovo odvajanje Isusa od izraelskih korena zaslužni su pisci koji prave razliku između popularne nade da će doći političko carstvo i Hristovog insistiranja na duhovnoj vladavini Boga u srcima ljudi. Takva razlika ne postoji iako teologija voli da je pravi. Carstvo o kome je Isus propovedao je u isto vreme bilo političko i duhovno; a to je bez ikakve sumnje bio oblik u kom je i došlo do njega oblikovano proročanstvima.¹⁷⁵

Profesor More iznosi još jedan uvid od fundamentalne važnosti. Carstvo koje je Isus objavio nije samo duhovno i političko; takođe je i nacionalno i univerzalno. Upravo je takva i vizija Biblije. Carstvom će se upravljati iz Jerusalima i ono će svoj božanski uticaj širiti do svakog dela planete. To je upravo ono što su Isaija i svi proroci podrazumevali pod Carstvom Božijim:

Na svršetku dana dogodit će se, da bude utvrđena gora s kućom Gospodnjom kao glavica gorama, uzvišena iznad visina. Tada će grnuti k njoj svi koliki narodi. Mnogi će narodi ići tamo i govoriti: "Dođite da idemo na goru Gospodnju, u kuću Boga Jakovljeva! Neka nas on uči svojim putevima! Mi hoćemo hoditi stazama njegovim, jer nauka izlazi sa Siona i riječ Gospodnja od Jerusalema. On sudi među narodima, govori pravicu mnogim narodima. Oni raskivaju mačeve svoje za raonike, koplja svoja za srpove. Više ne diže mač narod proti narodu i više se ne uči ratu (Isaija 2:1-5).

Evo ih zaista Dobre vesti za svet. Međunarodno razoružanje, istinsko i dugotrajno, moguće je samo pod Carstvom Božijim, vladavinom vraćenog Mesije, kome pomažu vernici svih doba.

¹⁷⁵ Ibid, str 69, 70.

Takva je svetla nada Biblije. Isus je navodio svoje sledbenike da se uvek mole tom danu: „Neka je Carstvo tvoje ... na zemlji.” Kada se Novi zavet pročita sa ovim na umu, on je jedan savršeno koherentan dokument, logički strukturiran i unutrašnje konzistentan. Njegova poruka od početka do kraja je: „Carstvo dolazi. Spremite se. Hrist će kad se vrati dodeliti vama besmrtnost, ako mu verujete i ako ga slušate, i daće vam autoritet da ponovo organizujete svet, zajedno sa njim pored božanskih redova.” Novi zavet predstavlja kritiku o ovoj suštinskoj mesijanskoj temi i podsticanje namenjeno da se vernici dovedu do svog cilja.

O ovakvoj slici Carstva i radu Mesije može da posvedoči velika količina biblijskih stihova. To potvrđuju istaknuti stručnjaci po pitanju judaizma:

Jevrejski Mesija je iskupljenik jak fizički i duhovno, i on će jevrejskom narodu u poslednjim danima doneti iskupljenje, ekonomsko i duhovno – pored toga i večni mir, materijalni prosperitet i etičko savršenstvo čitavoj ljudskoj vrsti... On će spasti Izrael iz izgnanstva i ropstva i svet iz potlačenosti, patnje, rata i iznad svega iz neznaboštva i svega što ono uključuje.¹⁷⁶

Isusova objava u Jevanđelju je lako razumljiva, ako se posmatra u okviru Novog zaveta. To da je Isus u Jevanđelju izdao „poslednji poziv”, sasvim je očigledno. Takođe je očigledno to da pod Carstvom on nije mislio na unutrašnje „carstvo srca”.

Ključna tema Isusovog propovedanja i učenja je neizbežni dolazak Carstva Božijeg. Sam Bog će uspostaviti svoju vladavinu u jednom trenutku, koji On sam odabere i okončaće sva carstva na svetu. Božije Carstvo će doći bez čovekove pomoći. Ono neće doći kao rezultat ljudskog truda i poduhvata. Doći će odjednom, „kao svetlost koja obasjava jedan deo ispod raja i koja sija do drugog dela” (Luka 17:24). U isto vreme biće znakova da je Carstvo Božije blizu; ove znakove treba slušati. Na osnovu njih ljudi će prepoznati da je „leto blizu” (Marko 13:28ff).¹⁷⁷

¹⁷⁶ J. Klausner, *The Messianic Idea in Israel*, George Allen and Unwin, Ltd., 1956, p. 521.

¹⁷⁷ Johannes Schneider, "Jesus Christ: His Life and Ministry," in *Fundamentals of the Faith*, ed. C.F.H. Henry, Baker Book House, 1975, p. 10 I.

Za tim danom kada će iskupljenik stupiti na mesto prvog uspešnog vladara sveta, Novi zavet žudi na svakoj svojoj stranici. Naletom genijalnosti, Luka, hrišćanski istoričar, koji je znao kako da propoveda ekonomišući rečima, učinio je Carstvo predmetom znatiželje učenika, dok su se opraštali sa vaskrsim Isusom. Luka potvrđuje biblijski mesijanizam stihom koji može da ispravi vekove pogrešnog tumačenja. Sve do nedavno, crkve nisu bile spremne da se povinuju ovom dragocenom svedočenju. Pažnju ćemo da usmerimo na taj deo priče o Božijem planu i na prikaz kako su taj plan omeli pogrešno upućeni nejevrejski kritičari.

9. Dela 1:6 i prikrivanje biblijskog Carstva

Nije komplikovano otkriti razlog za nesigurnost crkve oko Isusove ključne poruke. Naše kritike daju dokaze neprijateljskog ophođenja prema hrišćanskom mesijanizmu kog je Isus izrazito zastupao. Kada je crkva nasela na ideju da Isus nije imao političku ambiciju, da je on bio zainteresovan samo za „duhovno” Carstvo, ona je sebe dovela u sukob sa hebrejskom Biblijom. Ne samo da je morala da se suoči sa čistom činjenicom da su Isusovi, pažljivo obučeni Apostoli, čvrsto zastupali napuštenu nadu Izraela. Mnoge kritike ne mogu da se pomire sa ovom činjenicom. Umesto da joj se povinuju i isprave „čudno” svedočenje Biblije, oni uspostavljaju tradiciju koja se suprotstavlja Bibliji i podrazumeva da Apostoli nisu bili u pravu po pitanju procene Isusovih namera. Teologija je samim tim pokrenula sopstvenu teoriju koja se protivi Isusu i Apostolima. Ona je praktično podigla prepreku u umu istorijskog Isusa po ključnom pitanju, koje se tiče Carstva.

Nekoliko pasusa Biblije je pretrpelo veće muke u rukama neprijateljski nastrojenih izlagača, nego Lukin kratak i brilijantan sažetak Isusovog poslednjeg razgovora sa svojim Apostolima. „Poznate poslednje reči” same po sebi prenose poruku od izuzetne važnosti. Znatiželja apostola tiče se

Isusove i Lukine omiljene teme, Carstva Božijeg. Oni su pitali: „Gospode da li je vreme došlo da Ti ponovo daš carstvo Izraelu?” (Dela 1:6).¹⁷⁸

Uobičajeno je da se ovaj pasus prikazuje kao pasus koji se ophodi prema pitanju Apostola kao pitanju koje uopšte nije u skladu sa učenjem njihovog Gospoda. Njihova znatiželja treba da otkrije tragično neadekvatno shvatanje ključne teme hrišćanstva. Postavlja se pitanje kako ovi Isusovi saradnici i dalje mogu da se toliko tvrdoglavo pridržavaju neobrađenog shvatanja o teokratskoj obnovi Carstva, kao obnove Davidove vladavine na zemlji, što karakteriše navodno lažne nade judaizma? Na svu sreću, argument se nastavlja, dolazak Duha na Duhove (Trojice) spasao je Apostole od njihovog grubog i bukvalnog shvatanja Carstva Božijeg i zauvek prognao jevrejsku nacionalnu nadu, koju su oni skrivali.

Ophođenje teologije prema stihu 1:6 Dela apostolskih, ukazuje na nedostatak tradicionalnog hrišćanstva da se na pravi način pozabavi pitanjem Carstva Božijeg. Ono pokazuje ozbiljan nedostatak sažaljenja prema jevrejskoj atmosferi u kojoj se Isusovo učenje odigralo. William Barclay pruža sasvim tipičan odgovor na pitanje učenika u stihu 1:6 Dela apostolskih. On očajava zbog nemogućnosti učenika da shvate značenje Isusove poruke o Carstvu, koja predstavlja srž njegovog Jevanđelja:

Problem je u tome što je Isus pod Carstvom podrazumevao jedno a oni koji su ga slušali nešto sasvim drugo ... Apostoli su se radovali danu kada će božanskom intervencijom vlast nad svetom postati njihova. Oni su shvatali Carstvo u političkom smislu.¹⁷⁹

Barclay nam onda daje ono što on smatra da je prava definicija Carstva. To je „društvo na zemlji gde će Božija volja biti savršeno sprovedena kao što je to slučaj u raj,“¹⁸⁰ što se i vidi na osnovu paralelnih rečenica iz Gospodove molitve: „Neka je Carstvo tvoje” sa „To će biti učinjeno na zemlji.” Takvo Carstvo, smatra on, nikada ne bi bilo zasnovano na moći.¹⁸¹

¹⁷⁸ Suština ovog poglavlja je po prvi put objavljena u časopisu pod nazivom *The Evangelical Quarterly*, 1994 i ovde je iskorišćeno sa odobrenjem.

¹⁷⁹ *Dela apostolska*, Edinburgh: The Saint Andrews Press, 1955, str. 3.

¹⁸⁰ *Ibid* str 4.

¹⁸¹ *Ibid*.

Brojna duboko ukorenjena pogrešna teološka shvatanja potiču od potcenjivačkog stava kritičara prema pitanju učenika o obnovi Izraela. Negodovanje apostola u stihu 1:6 Dela apostolskih, govori više o predrasudama izlagača nego o istini Biblije i prevazilazi biblijske informacije od ključne važnosti o prirodi i budućem Carstvu Božijem. Napad na apostole u stihu 1:6 Dela apostolskih, podrazumeva napad na Isusa koji ih je podučavao. Tek nedavno su kritičari počeli da budu dovoljno objektivni i da uviđaju da ništa u ovom tekstu ne nalaže da je Luka imao nameru da mi vidimo Apostole kao ljude koji ne idu u korak sa Isusovim namerama. Zdrav razum nalaže da je učenicima odati priznanje, jer su postavili pravo a ne pogrešno pitanje. Oni su ipak bili u Isusovom prisustvu još od početka. Oni su dan za danom slušali Isusa kako propoveda i podučava o Dobrim vestima, koje se tiču Carstva (Luka 9:2, 6 itd.). Njima je Isus čestitao na posebnom uvidu u božanski Plan vezan za Carstvo: „Vama je dato da znate misterije Carstva nebeskog ...” (Matej 13:11). Isus je ispitivao njihovo shvatanje priča o Carstvu kako bi se uverio da su oni dobro shvatili njihovo značenje: „Da li ste sve ovo shvatili?” Oni su mu rekli da jesu. (Matej 13:51). Kako bi završili svoju obuku po ključnom pitanju Carstva Božijeg, učenici su četrdeset dana prisustvovali „seminaru”, koji je na zemlji držao vaskrsli Isus (Dela 1:3) dok im je on otvarao umove kako bi razumeli Bibliju (Luka 24:32, 45). Neverovatno je to da oni, kada se sagledaju ovi dokazi, iako su bili u tolikoj meri izloženi Isusovim uputstvima, nisu uopšte uspevali da shvate šta se pod Carstvom podrazumeva! U nekim trenucima, Biblija jasno kaže da učenici ne razumeju šta im se govori. Onda kada je raspeće i vaskrsenje Isusovo objavljeno prvi put, Luka je napisao: „oni ne razumeše reč ovu; jer beše sakrivena od njih da je ne mogoše razumeti; i bojahu se da Ga zapitaju za ovu reč” (Luka 9:45). Po pitanju Carstva, sasvim je suprotan slučaj. Njima je dato spasavajuće znanje o Carstvu i oni su propovedali o Jevanđelju o Carstvu.

Bezosećajan stav kritičara prema pojmu Carstva, kao ponovnoj vladavini Izraela, ukazuje na ozbiljnu grešku u onome što teologija tradicionalno podrazumeva pod Isusovim shvatanjem Carstva. Pošto Isusov odgovor Apostolima iste upozorava na *vreme* očekivane obnove, neverovatno je to koliko kritičari uzimaju za pravo da učenike učine predmetom omalovažavanja i u tekst dodaju sopstveni splet argumenata u korist superiornijeg viđenja Carstva Božijeg. Oni stalno apeluju da je hrišćansko

Carstvo „duhovno” i da nije političko.¹⁸² Učenici su se pridržavali „surovo jevrejskog” shvatanja budućnosti. Pregled gomile kritika će otkriti sa kolikom ozbiljnošću se one bave tumačenjem ranih Isusovih sledbenika.

Istorijski pregled

Kritika koju iznose Jamieson, Fausett i Brown je jedna od retkih kritika svog doba,¹⁸³ koja se ne drži uobičajenog osuđivanja:

Kako njihovo pitanje svakako podrazumeva da su oni tragali za nekakvim povratkom Carstva Izraelu, njih niko nije ispravio niti im se ko suprotstavio. Mnogi izlagači govore da je Gospod imao nameru da ih ispravi a to znači da oni jednostavno ne slušaju njegove reči i da njegovim rečima nameću ono što oni žele da te reči podrazumevaju.¹⁸⁴

Sa mnogo manje osećajnosti, H.A.W. Meyer, 1884. godine, napisao je da Apostoli ne shvataju to kako treba: „Svojim „Izraelu” oni ukazuju na to da još uvek nisu prestali da budu upleteni u jevrejske mesijanske nade, prema kojima je Mesija namenjen ljudima Izraela kao takvim; vidi Luka 24:21.”¹⁸⁵

Slična reakcija se vidi i u *The Pulpit Commentary*¹⁸⁶:

¹⁸² Cp. Expositor's Bible Commentary, ed. Frank Gaebelin, Zondervan, 198 I, Tom 9, str. 256: „Pitanje koje su učenici postavili oslikava nekadašnju blistavu nadu za političkom teokratijom koju bi oni mogli da predvode ... Ali iako Isusove reči o dolasku Duha ponovo u učenicima probudile njihovu staru nacionalističku nadu, Isus je imao nešto sasvim drugo na umu.” Kritika opisuje pitanje kao „obmanjujuće.”

¹⁸³ Philadelphia: Lippincott & Co., 1868.

¹⁸⁴ Commentary on Acts, str. 2, 3.

¹⁸⁵ Critical and Exegetical Handbook to the DeLaof of the Apostles, Winona Lake: Alpha Publications, 1979, str. 27-28.

¹⁸⁶ *Dela*, Spence i Exell, prikaz od strane A.C. Hervey, Chicago: Wilcox & Follett, 1880-1897. Ista kritika Luke 1:32, 33 (1889) priznaje da Isus nije nasledio Davidov prestol na način na koji je Gavrilo predvideo.

Čak i nakon raspeća i vaskrsnuća Gospodara oni su pitali: „Gospode, da li ćeš vratiti Carstvo Izraelu?” Tek nakon izlivanja Svetog duha na Pentakost, njihovo nesavršeno gledište je bilo ispravljeno i oni su shvatili šta je Isus podrazumevao pod: „Moje Carstvo nije sa ovog sveta.” Ponovni dolazak Mesije na zemlju bio je predmet iščekivanja i osnova nacionalnih težnji.¹⁸⁷

Ovaj drugi komentar u našem poglavlju je neprikosnoveno preoštar. Pisci Dela apostolskih su održavali miran tom negativnih reakcija na ideju da Carstvo na bilo koji način može da bude kompatibilno sa nacionalnom obnovom Izraela. Tendenciju je pokrenuo Calvin, koji nije bio poklonik mesijanizma i koji je odbacio stih 1:6 Dela apostolskih kao dokaz potpunog pogrešnog shvatanja od strane Isusovih odabranih izaslanika:

U pitanju ima više grešaka nego reči (u Dela 1:6) ... Njihovo slepilo je neverovatno. Iako su u potpunosti i pažljivo bili obučavani tokom tri godine, oni su pokazali takvo neznanje kao da nikada ni reč nisu čuli ...¹⁸⁸

Kalvinova kritika podrazumeva jedanaest grešaka. On ne izlaže detaljno svoja protivljenja, samo kaže da Apostoli mešaju Carstvo Hristovo sa carstvom koje pripada Izraelu. Calvin je očigledno besan jer su Apostoli morali da se odreknu svog jevrejstva i da ga zamene stavom koji je više „hrišćanski”. Calvinovo protivljenje, međutim, izlaže čitav problem neuspeha nejevreja da objasne ključne novozavetne teme.

Kritika napisana u drugoj polovini poslednjeg veka nastavila je svoj napad na navodnu zatupljenost apostola. Albert Barnes, 1863. godine, iskoristio je priliku da ispravi Apostole i da se osvrne na opasnosti predrasuda:

Apostoli su delili uobičajeno mišljenje Jevreja o trajnoj vladavini Mesije. Oni su očekivali da će on vladati kao princ i osvajač i da će ih osloboditi od Rimljana. Mnogo primera ovog očekivanja je dato u Jevanđeljima, uprkos svom trudu Gospoda Isusa da objasni pravu prirodu svog Carstva. Ovo očekivanje je izazvano i skoro sasvim

¹⁸⁷ Republished Eerdmans, 1950, commentary on Matt. 19:27, p. 251 .

¹⁸⁸ Calvin's Commentaries, Dela of the Apostles, ed. D.W. Torrance and T.F. Torrance, Grand Rapids: Eerdmans, 1965, p 25.

uništeno njegovom smrću (Luka 24:21) ... Međutim, njegova smrt nije ispunila njihova iščekivanja i njihovi planovi nisu mogli da se ostvare, međutim njegov povratak u život ih je ponovo uzbudio ... i kako oni nisu sumnjali da će on dati Carstvo Izraelu, oni su postavili pitanje da li će on to učiniti *u ovom vremenu*. Oni nisu pitali da li će on to uopšte učiniti, niti da li imaju pravo shvatanje Carstva; ali uzimajući to u obzir oni su pitali da li je *to trenutak* u kom će on to učiniti. Naglasak znatiželje leži u izrazu „u ovo vreme” i samim tim odgovor Spasitelja se odnosi samo na ovaj aspekt njihove znatiželje, a ne na tačnost ili netačnost njihovih mišljenja. Mi možemo da učimo na osnovu ovih očekivanja Apostola: 1. Da nema ničeg komplikovanog što se iz uma može ukloniti kao *predrasuda u korist pogrešnih mišljenja*. 2. Da će takva predrasuda preživeti najjednostavniji dokaz nečeg sasvim suprotnog. 3. Da će se često manifestovati čak iako se prave mere preduzmu, kako bi se ona potčinila. Pogrešna mišljenja samim tim se trajno usađuju u čovekov um, i oživljena su najmanjim okolnostima čak iako smo dugo pretpostavljali da su prevaziđena; i čak i pred najjednostavnijim dokazima razuma ili Biblije.¹⁸⁹

U našem veku je jevrejska karakteristika pitanja, koje postavljaju učenici, uvažena a zatim odbačena, u stilu Harnacka, kao beskorisna opaska u okviru koje mi treba da tražimo pravo „duhovno” Carstvo. Rano hrišćanstvo je okarakterisano jezikom jevrejskog mesijanizma, tako da argument prolazi, ali suština vere leži na drugom mestu. *The Clarendon Commentary* objašnjava stih 1:6 Dela apostolskih na sledeći način:

Pitanje je formulisano jezikom stare jevrejske mesijanske nade. Povratak carstva Izraelu je fraza koja se redovno koristi kada se govori o konačnom uspostavljanju teokratije i duhovne obnove čovečanstva, što je i bilo najviša tačka proročanskih i apokaliptičkih iščekivanja među Jevrejima. Ova nada je shvaćena na materijalistički i nacionalistički način (kao obećanje vremena materijalnog prosperiteta i jevrejske svetske vladavine) od strane nekih ali ne svih. Jasno je da su učenici osećali da je epohalna kriza i božanska intervencija na pragu, mada je takođe jasno da oni nisu shvatali koja će biti priroda istog.

190

¹⁸⁹ Commentary on Acts, London: Routledge, Warne and Routledge, 1863, str. 4.

¹⁹⁰ Oxford: Clarendon Press, 1923, str.132.

U belešci o mesijanskoj nadi, napravljen je uobičajen pokušaj da se napravi razlika između hrišćanskog propovedanja i njegovog jevrejskog obličja:

Toliko hrišćanskog propovedanja u Delima je obavljeno jezikom jevrejskog mesijanizma da je isključenje jevrejske mesijanske nade neophodno kako bi se shvatio njegov značaj ... Vremenom vladavina Boga će biti uspostavljena i ova ponovo oživljena teokratija bi značila obnovu Izraela i, preko Izraela, nacija kao duhovnih naslednika Sionske gore.¹⁹¹

Vrednost ovog komentara leži u njegovom sažetom opisu sadržaja nade koja je otkrivena pitanjem Apostola. Oni su očekivali ponovno uspostavljanje obećane Davidove teokratije. Rasprava o Carstvu Božijem u stihu 1:3 Dela apostolskih prouzrokovala je spreman odgovor od strane učenika. Pomen Svetog duha u tom istom kontekstu (Dela 1:5) prirodno vodi do pretpostavke da je vreme konačno došlo da se manifestuje mesijansko Carstvo, opisano u starozavetnom proročanstvu. Naš stih, stoga, ne govori da su apostoli bili neznalice, baš naprotiv, govori o visokoj važnosti zavirivanja u um apostola po pitanju eshatologije (doktrine o budućim događajima) i prirode Carstva Božijeg. Kritika, naizgled, odbacuje Lukino svedočenje i svedočenje Apostola o ranim hrišćanskim viđenjima budućnosti.

Obimna studija koju je sproveo John Bright, a koja se tiče biblijske teme Carstva Božijeg, pruža dalji primer kritika o nacionalizmu uključenom u konačne stavove učenika o Carstvu:

Mesijanska nada Izraela je samim tim čvrsto povezana sa Davidovom linijom, Jerusalimom i Hramom ... Ona je podrazumevala da dokle god država traje, svaki kralj po mišljenju ljudi jeste potencijalni Mesija. To je pomoglo da se odgaji nacionalna obmana da, iako je Juda desetkovan, Jerusalim i Davidova država nikada ne mogu biti uništeni... To je podrazumevalo da će onda kada on predstavi ispunjenje dugo iščekivanog, ljudi će zahtevati od njega stvari koje on po svojoj prirodi ne može da ispuni: „Gospode, da li ćeš u ovom vremenu vratiti Carstvo Izraelu?“ (Dela 1:6).¹⁹²

¹⁹¹ Ibid., str. 156.

¹⁹² The Kingdom of God, str. 93.

Kasnije on dodaje: „frenetično pitanje judaizma bi bilo: „Gospode, da li ćeš u ovom vremenu vratiti Carstvo Izraelu?”¹⁹³

Iznenadujuće je to što čak i George Ladd, čije je saosećanje sa premilenializmom (verovanjem u buduću vladavinu Hrista i svetaca na zemlji) dobro poznato, nije bio u stanju da se odvoji od tradicije izlaganja koja je izuzela ono što se smatralo jevrejskim i samim tim po definiciji nehrišćanske ideje Carstva Božijeg. Ladd je ukazao na to da se „frazu *iskupiti Izrael*” (Luka 24:21) ne odnosi na oslobađanje Izraela od stega stranih sila.”¹⁹⁴

On je zabeležio sledeće:

Isto mišljenje je izraženo i u stihu 1:6 Dela apostolskih gde Luka daje sažet prikaz stava apostola u vezi sa pitanjem: „Gospode, da li ćeš u ovom vremenu vratiti carstvo Izraelu?” Učenici su još uvek tražili nacionalističkog i političkog spasitelja za ljude Izraela, nadu koju smo našli u apokaliptičkoj literaturi.¹⁹⁵

On dodaje (iako Luka to ne kaže): „Isus ih je opovrgnuo, jer nisu na pravi način shvatali proročanske spise.”¹⁹⁶

Promena stava

U istoj deceniji može se primetiti izrazita promena mišljenja kritičara u vezi sa problematičnim dokazom, koji pruža stih 1:6 Dela apostolskih. Objektivno ispitivanje teksta je otkrilo da ni Luka, ni Isus o kojima on govori, nisu pokazali ni najmanje negodovanje niti iznenađenje po pitanju verovatnoće vraćanja Carstva Izraelu. Nikakvo negodovanje nije upućeno učenicima, niti je iko rekao da su oni zaslepljeni. Sve u kontekstu navodi na to da su oni postavili savršeno ispravno pitanje. Drugom prilikom, Luka se ne plaši da iskaže koliko su apostoli bili spori po pitanju shvatanja istine, naravno, ona kada je to zaista tako. Ranije, oni nisu mogli da prihvate da je Mesija morao da umre: „Oni ništa nisu razumeli” (Luka 18:34). U stihu 1:6, međutim, njihovo pitanje oslikava očekivanje koje je prirodno proizišlo iz detaljnih uputstava o Carstvu koja su primili od Isusa. Nada da će se ponovo uspostaviti Davidovo Carstvo je očigledno deo uobičajenog viđenja budućnosti koje su se

¹⁹³*Ibid.*, str. 168.

¹⁹⁴*I Believe in the Resurrection, Hodder and Stoughton, 1975, str. 97.*

¹⁹⁵*Ibid.*

¹⁹⁶*Ibid.*

pridržavali judaizam i Isus. Zaista, kako je Lukina eshatologija i teologija Carstva detaljno ispitivana, njihovo jevrejstvo je postalo sve više očigledno. Rezultati ovog otkrića tek treba da budu filterisani, kako bi se prilagodili propovedaonicama i crkvenim klupama. Ali oni treba da pokrenu revoluciju u našem shvatanju Isusa i njegovog Jevanđelja.

Conzelmann smatra da nada za ponovno uspostavljanje Carstva ne podrazumeva ni najmanje neslaganje sa Isusom: „Stih 1:6 Dela apostolskih govori o Carstvu koje je vraćeno Izraelu. Nije nada ta koja je odbačena već samo pokušaj da se proračuna kada će se ona ostvariti.”¹⁹⁷

Haenchen je dao sopstveni komentar onima koji su videli potrebu za tim da se učenici više ne smatraju duhovno slepim:

Oni okupljeni – Luka hoće da kaže da nisu samo apostoli bili prisutni-postavljaju pitanje da li će Isus sada vratiti Carstvo Izraelu. Pitanje nije bilo namenjeno da bi se ukazalo na neznanje učenika, već da bi se pružila prilika da se razjasni problem od najvišeg značaja. Najraniji hrišćani su smatrali izlivanje duha znakom da je došao kraj sveta (apokathistimi, iz Malahije 3:32, LXX pa nadalje predstavlja tehnički termin u eshatologiji: uspostavljanje pravog poretka od strane Boga na kraju vremena [sic]¹⁹⁸(vidi i Th Wb, I, 386ff)).¹⁹⁹

Carstvo Božije u Lukinom Jevanđelju

Brojne važne studije o Lukinoj teologiji su nastavile da razjašnjavaju značenja ključnih termina u Lukinom prikazu hrišćanstva.²⁰⁰ Pre svega, značenje termina Carstvo Božije. Interesovanje za vraćanje Carstva Izraelu ne treba da predstavlja neuspeh učenika da shvate to na pravi način. *To je suštinski element onoga što su Isus i Luka podrazumevali pod Carstvom Božijim.*

Kada uzmemo u obzir stih 1:6 Dela apostolskih, možemo da vidimo da je Lukina nada za budućnost u potpunosti u skladu sa Davidovim mesijanizmom predstavljenim od strane hebrejskog proročanstva. Ona nigde u Novom zavetu

¹⁹⁷ The Theology of St. Luke, New York: Harper and Row, 1960, str. 163.

¹⁹⁸ Netačno je govoriti o „kraju vremena”. Biblija očekuje da će se vreme nastaviti u narednom dobu Carstva kom će prethoditi „kraj vremena”

¹⁹⁹ The Dela of the Apostles, Philadelphia: Westminster Press, 1971, str. 143.

²⁰⁰ For example, G.A. Krodel, Acts, Augsburg Commentary on the New Testament. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1986; Robert Tannehill, The Narrative Unity of Luke-Acts; A Literary Interpretation, Minneapolis: Fortress Press, 1990.

nije dovedena u pitanje, potvrđena je drugim Lukinim rukopisima. Sredstva kojima željena obnova Izraela treba da bude postignuta očigledno su pretrpela novi preokret, onda kada je Isus objavio sopstvenu smrt i vaskrsenje i onda kada Izrael njegovog doba nije uspeo da prizna svog Mesiju. Luka je najviše fokusiran na to da Božije obećanje iskupljenja u Izraelu i Jerusalimu neće biti ispunjeno sve dok Mesija ne prođe kroz smrt, vaskrsenje i period uzvišenja do mesta sa desne strane Oca. Nakon ovoga on će se vratiti kako bi izvršio čitav program obnove kog su predvideli proroci (Dela 3:21).

Isus i mesijanski program

Novozavetna nada, predstavljena pitanjem učenika u stihu 1:6 Dela apostolskih, zasniva se na činjenici da je Isus došao da potvrdi obećanja data ocima (Rimljanima 15:8). Prva stvar koja se kaže za Isusa jeste ta da je njemu suđeno da nasledi presto svog pretka Davida i da vlada nad Jakovljevom kućom zauvek (Luka 1:32,33). Ova izjava predstavlja precizan sažetak mesijanske nade, koja preovladava kod proroka i u Psalmima. To je glavno iščekivanje među jevrejskim savremenima.²⁰¹ Luka ne kaže da je Isus već zauzeo položaj na Davidovom prestolu. On zatvara period Mesijine službe na zemlji vraćajući se na Davidovu temu, koju je objavio Gavrilo pre Isusovog začeca. On beleži da je Isus odobrio nadu da će Izrael biti obnovljen i piše da će se to odigrati u budućnosti. Navodeći pitanje učenika o tome kada će se obnova dogoditi, on nam dozvoljava da uvidimo da Isus *pravi razliku između neposrednog dolaska Duha na Trojice - „ne mnogo dana od tad”* (Dela 1:5)– *i vraćanje Carstva Izraelu koje treba da se dogodi u nekom nepoznatom trenutku* (Dela 1:7). U propovedi koju je održao Petar odmah nakon Duhova, bačena je svetlost na vreme očekivanog ispunjenja starozavetnog proročanstva. Kao odgovor na jedan sasvim razuman prigovor da Isusov nestanak u raj ne podstiče mesijanski program na zemlji, Petar je objasnio da „raj mora da zadrži Mesiju sve dok ne nastupi obnova svih stvari o kojoj je Bog govorio kroz usta svojih svetih proroka iz drevnih vremena” (Dela 3:21). Period kome Izrael treba da se raduje je takođe vreme olakšanja (*anapsuxsis*, Dela 3:19), kog će uvesti Mesija koji će doći. Mi ne treba da zanemarimo važnu vezu između *apokatastasis*²⁰² ili obnove obećane za buduću Parusiju i

²⁰¹ Kao što to, na primer, pokazuju Psalmi Solomonovi 17,18.

²⁰² Filon koristi ovu reč kako bi opisao oslobođenje od Egipta (Rer Div. Her 293) i Josif pominje obnovu hrama nakon vavilonskog zatočeništva (Ant 11:63).

susedni glagol koji se mogu pronaći u ranijem pitanju učenika: „Da li je ovo trenutak kada ćeš Ti vratiti (apokathistaneis) Carstvo Izraelu?” Kada se ovaj stih uzme u obzir, vrlo je mala verovatnoća da je Luka imao nameru da kaže da to što je Isus postavljen sa desne strane svog oca označava ponovno uspostavljanje Davidovog prestola. Luka je pre toga pažljivo napravio razliku između dolaska Duha (Dela 1:5), odmah nakon Mesijinog uspenja i *još uvek budućeg dolaska Davidovog Carstva* (Dela 1:6, 7).

Luka želi da shvatimo da velike Davidove teme objavljene ranije od strane anđela i proreknute od strane Marije, Zaharija i Simeona, još uvek čekaju da budu ispunjene onda kada se Isus vrati (Luka 1:46-55, 68-79; 2:25-32). Obećana obnova je predmet harizmatičnog propovedanje koje prati Isusovo rođenje. Primaoci ove proročanske vizije bili su vernici iz mesijanske zajednice. Nisu to bili Jevreji koji nisu razumeli hrišćansku nadu. Isto iščekivanje ponovnog uspostavljanja Davidovog prestola ostaje goruće pitanje za Isusove Apostole neposredno pred njegovo uspeće. Biblijsko hrišćansko iščekivanje se odnosi na obnovu pri ponovnom javljanju Mesije Davidovog Carstva, tako da Izrael može da služi Gospodu „svim njihovim danima” (Luka 1:74, 75) i da bude ispraćen u mir koji nikada nije iskusio (Luka 1:79). Magnificat i Benedictus su od najvišeg značaja, jer postavljaju hrišćansko učenje o budućnosti. Budućnost je izražena proročanskim prošlim vremenom. Jasno je da pre Isusovog rođenja Izrael nije još uvek bio „spasen iz ruku onih koji ga mrze” (Luka 1:74). Niti su pravični uzdignuti da vladaju umesto moćnih koji su svrgnuti (Luka 1:52). Novi zavet očekuje da se ovi mesijanski događaji ispune pri povratku Hrista (Matej 19:28; Dela 3:21; Otkrovenje 11:15-18).

Lukin mesijanski prikaz

Pesme Marije i Zaharija su nadahnute i ne bave se neposrednom Isusovom karijerom, niti njegovom smrću i vaskrsenjem već se raduju Drugom dolasku, koji za Luku predstavlja vreme za iskupljenje Izraela. Za Mariju i Zaharija, rođenje Isusa garantuje da će se ostvariti dugo očekivani cilj celokupnog proročanstva – uspostavljanje mira u svetu pod vladavinom Mesije, obećanog naslednika Davidovog prestola.

Kada se sastave svi Lukini ključni termini dobija se koherentna slika mesijanske budućnosti koja potvrđuje viziju starozavetnog proročanstva.²⁰³ Pravični željno iščekuju (prosdechomai) utehu (paraklesis) Izraela (Luka 2:25), koja se još uvek nije desila sve do trenutka raspeća, pošto Josif iz Arimateje još uvek čeka (prosdechomai) Carstvo Božije (Luka 23:51). Paralelni jezik pokazuje da Luka očekuje to da će dolazak Carstva podrazumevati i obnovu Izraela. Oni pravični, koji su nadahnuti od strane „Svetog duha” dele ovu nadu. Zaharija čeka iskupljenje (*lutrosis*, Luka 1:68) Izraela, što je za proročicu Anu iskupljenje (*lutrosis*) Jerusalima (Luka 2:38). Nada je definitivno teritorijalne prirode i vezana je za Jerusalim kao središte očekivanog Carstva.

Nada koja je izražena preko Marije i Zaharija a koja predstavlja reči Svetog duha nije ispunjena na raspeću, jer su učenici još uvek tražili Isusa da iskupi (*lutrosthai*) Izrael (Luka 24:21). Njihova želja za oslobođenjem nacije nije opovrgnuta od strane Isusa i ponovo se javlja u stihu 1:6 Dela apostolskih, nakon što su učenici primili dalje obimno učenje o Carstvu od vaskrslog Mesije. Krajnja obnova Izraela je sigurna, kao *dogadaj koji se poprilično razlikuje od dolaska Duha na Duhove*. Otac ima pravo da odluči kada će se to dogoditi, jer nijedan čovek ne zna dan dolaska Sina Čovečjeg na čelo svog Carstva. Isus ne poriče da će on doneti obnovu Izraelu, ali ukazuje da nije na njegovim učenicima da znaju vreme tog događaja (Dela 1:7), baš kao što sam Isus ne zna dan kada će se vratiti (Marko 13:32).

²⁰³ Posebno teme objavljene u Isaija 40-66.

Dalje informacije je dao Luka u svojoj verziji Isusovog apokaliptičkog govora. Jerusalim će biti utaban sve dok se vremena nejevreja ne ispune (Luka 24:21). To podrazumeva da Jerusalim, kao glavni grad Mesijinog Carstva, neće doveka biti pod upravom nejevrejskog naroda. Kada vremena nejevrejske vladavine, period koji povezuje Danilovu viziju paganske opresije svete zemlje (Danilo 8:13), prođu svojim tokom, vreme iskupljenja Jerusalima će nastupiti. Luka opisuje istu šemu upravo onda kada odlaze manifestaciju Carstva u Jerusalamu na vreme kada se plemić, koji prvo mora da ode u daleku zemlju, vrati kako bi vladao Carstvom koje je do tada osvojio (Luka 19:11-27).

Starozavetna osnova čitavih eshatoloških izgleda je sasvim jasna. Isaija 1:26 obećava obnovu Izraelskih „savetnika kao ispočetka” dok u Isaija 63:17,18 Boga mole da se „vrati radi sluga svojih, radi plemena nasledstva svog.”²⁰⁴ Tvoji sveti ljudi posedovali su Tvoje svetilište neko vreme ali su ga onda naši neprijatelji pogazili.”²⁰⁵ Isaija 65:9 ff zajedno sa brojnim drugim hebrejskim proročanstvima, obećava veliku obnovu zemljišta Izraela sa novim Jerusalamom.

Isusovi i Lukini ključni eshatološki termini vode poreklo iz mnogih drugih starozavetnih pasusa. Isaija 52:9-10 govori o utesi i iskupljenju Izraela u vreme kada Bob otkriva svoju svetu ruku i svi delovi sveta vide spasenje Božije. Isaija 49:6 opisuje oporavak izraelske dijaspore. Važna poenta je ta da Luka očekuje da se obnova dogodi u potpunosti nakon povratka Isusa na vlast. Reč *apokatastasis* iz stiha 3:21 Dela apostolskih, koja će doneti obnovu a Izrael (Dela 1:6), ide ruku pod ruku sa dolaskom Isusa, a u isto vreme učenici mogu da „dignu glave jer je iskupljenje (apolutrosis) na domaku” (Luka 21:28), što je samo još jedan način da se kaže da Carstvo Božije samo što nije stiglo (Luka 21:31). U to vreme, nikako pre, molitva Gospoda za dolazak Carstva biće ispunjena.

²⁰⁴ Vidi. Ps. 122:3-5. Tema utehe u Jerusalamu oslikava obećanje data u Isa. 40:1; 49:13; 51 :3; 52:9; 57:18; 66:11,13. Iskupljenje Jerusalima je predviđeno u lsa. 43:1 ; 44:23; 51:11 ; 52:3; 63:4 (lutrosis, LXX). Obnova se očekuje u lsa. 1 :26; 49:6, 8; 52:8; 58:12. Vidi i Jer. 27:22; 3:17-19. Dolazak carstva je očigledno isti događaj koji se očekuje u Isaija 52:7, "Tvoj Bog vlada," dok u Targumu stoji: "Carstvo Božije je otkriveno."

²⁰⁵ Vidi i Zaharija 12:3 (LXX): „Svako ko gazi Jrusalim će na kraju da ispašta” Proročanstvo je ponovljeno stihom 11:2 Otkrovenja: „Oni će grad sveti gaziće četrdeset i dva meseca.”

Lukine fraze sa istim značenjem mogu biti sumirane na sledeći način:

Dolazak apokaliptičkog Carstva (21:31) = iskupljenje učenika (21:28) = iskupljenje Jerusalima (2:35) = iskupljenje Izraela (24:21).

Očekivano buduće Carstvo (23:51) = očekivana uteha za Izrael (Luka 2:25).

Vraćanje Carstva Izraelu (Dela 1:6) = vreme za obnovu svega što je obećano ustima proroka (Dela 3:21) = obnova kuće Davidove koja je obećana ustima proroka (Luka 1:70) = dolazak Isusa na Davidov presto kog je on naslednik (Luka 1:32, 33).

Savremena kritika stiha 1:6 Dela apostolskih

Nedavno date kritike na svu sreću nisu više toliko odbojne kada treba da se prizna da Lukino hrišćanstvo ima jaku političku crtu i dozvoljavaju da se ponovo dođe do potpunog shvatanja Jevandelja, onakvog kakvo je poteklo sa Isusovih usana. R. Tennehill kaže: „Jovanu i Isusu je predstavljeno ispunjenje nada za iskupljenje Izraela i Jerusalima. Isus je Davidov Mesija (Luka 1:32, 33, 68, 69), koji će doneti političku slobodu jevrejskom narodu (1:71, 74).”²⁰⁶ On beleži da „narrator shvata da Biblija obećava mesijansko carstvo Izraelu, koje u isto vreme podrazumeva mir i slobodu od ugnjetavanja. Ovo obećanje se smatra validnim – samo ako Izrael prizna svog Mesiju.”²⁰⁷

Tannehill objašnjava da Lukina tema iskupljenja za Izrael nastavlja da se javlja kao buduća nada, čak i nakon raspeća. Biblijsko hrišćansko učenje o budućnosti nije izgubilo ni malo svoje jevrejske, starozavetne orijentacije. Ono je još uvek vezano za oporavak Izraela i njegovo ponovno zauzimanje zemljišta:

²⁰⁶ The Narrative Unity of Luke-Acts, p. 19.

²⁰⁷ Ibid., p. 34.

„Mi smo se nadali da je on taj koji će iskupiti Izrael.” Ponovo, to je pitanje iskupljenja *Izraela*. Nada je oživljena Isusovim vaskrsenjem, koji navodi učenike da pitaju „Da li ti sada vraćaš Carstvo Izraelu?” (Dela 1:6). Evo nade za izraelsko mesijansko Carstvo koja se ponovo javlja jako izražena u pričama o rođenju. Ovo pitanje ne pokazuje samo slepilo sledbenika koji još uvek nisu primili Duha. Isus ispravlja njihovu znatiželju s vremena na vreme, ali on ne odbija mogućnost da će se Carstvo obnoviti u Izraelu, a Petar, nakon što je primio Duha, i dalje se drži nade da će obnova „svih stvari o kojima je Bog govorio kroz usta svog svetog proroka od davnina” ispuniti (Dela 3:21).²⁰⁸

Nas posebno zanima činjenica da stihovi 1:70 Jevandelja po Luki i 3:21 Dela apostolskih sadrže sveobuhvatnu frazu „koju je Bog govorio kroz usta svog svetog proroka od davnina.” U ovoj kratkoj izjavi, čitavo hebrejsko proročanstvo je izneto pre nas. Obećanja o vladaru Mesiji, koji će zauzeti Davidov presto i doneti Izraelu i Jerusalimu oslobođenje, još uvek čeka ispunjenje na Duhove. Isusove reči imaju isti efekat. Učenici iščekuju sopstveno iskupljenje i obnovu Carstva pri povratku Mesije (Luka 21:28, 31). Veliki događaji koji označavaju ponovno uspostavljanje Davidovog Carstva se ne ostvaruju prolivanjem Duha i samim tim se na Crkvu ne odnosi ovaj aspekt Hristovog povratka. Odsustvo Mesije, koji je u raju je privremeno i traje do kraja sadašnjeg doba. Onda će doći vreme kada će se ostvariti nada, koja se kao zlatna nit provlači kroz hebrejsku Bibliju pa sve do Jevandelja. To što Luka beleži proročanske rečenice koje izgovaraju Marija, Zaharija i Simeon, predstavlja dragocenu osnovu hrišćanske nade sve dok se Parusija ne ostvari. Gavrilova početna izjava o obnovi Davidovog prestola i završno pitanje učenika o obnovi Izraela daje okvir čitavom Lukinom prikazu hrišćanske vere.

Potvrdu da je ovo Lukina i Isusova konzistentna poruka daje Arthur Wainwright, koji posmatra to kako Luka predstavlja svoje značajno poznavanje jevrejske tradicije. Voljeni lekar, kao pravi vernik,

²⁰⁸ Ibid., str. 35.

zadržao je uticaj judaizma ... Luka se veoma brinuo za budućnost Izraela ... Luka izgleda da se raduje vremenu kada će Izrael biti obnovljen. Njegovo pominjanje obnove i iskupljenja Izraela pruža dokaz njegovih teoloških pretpostavki... Iskupljenje će uslediti nakon što se vrati Sin Čovečji.²⁰⁹

Savremeni čitaoci Biblije često smatraju da je nemoguće deliti Lukino viđenje a propustiti obilje mesijanske nade, koja je od fundamentalnog značaja za biblijsko hrišćanstvo. Stalno se javlja pitanje da li je crkva odbacila ključni element vere Novog zaveta time što je nazvala ranija Lukina poglavlja prehrišćanskim. Kritičari na sav glas optužuju Apostole da su spori po pitanju gajenja svojih „jevrejskih” političkih viđenja Carstva a to nam otkriva koliko smo se daleko udaljili od novozavetnog shvatanja hrišćanske eshatologije. Mi smo odbili mnogo toga i tvrdimo da posedujemo superiorno shvatanje koje nazivamo „duhovnim” , za razliku od Lukine vizije o budućnosti zasnovane na hebrejskom učenju, koju smatramo nepodnošljivo jevrejskom.

Beleška o prikazu koji pronalazi grešku kod Apostola po ovom ključnom pitanju definicije Carstva bi trebalo da nas navede na razmišljanje o tome koja je bila namera teologa. Gresham Machen, u svojoj diskusiji o ranim Lukinim poglavljima, govorio je o „odsustvu izuzetno hrišćanskih ideja u Magnificatu i Benedictusu, odsustvu pominjanja činjenica o životu Isusa. “²¹⁰ On je objasnio zašto je Luka uvrstio ove mesijanske pesme rekavši da one ukazuju na „vreme kada je mesijanska nada još uvek bila predstavljena terminima starozavetnog proročanstva. Pesme Marije i Zaharija stvorene su u vreme kada starozavetno proročanstvo još uvek nije bilo objašnjeno svojim ispunjenjem.”²¹¹

Ali Luka misli nešto sasvim drugo. One rane hrišćanske pesme objavljuju buduće mesijanske događaje, koji ostaju neispunjeni sve dok je Isus odsutan, u raju. U očima vere, ti veliki događaji se smatraju ispunjeni čak i pre početka Isusove službe u Palestini, pošto su oni sigurni u božanski plan. Katastrofalna teorija koja je izjednačila Carstvo sa vremenskim periodom koji sledi Isusovo vaskrsenje, međutim, donela je radikalnu zabunu oko Isusovog i

²⁰⁹ "Luke and the Restoration of the Kingdom to Israel," Expository Times (89), 1977-78, str. 76-79.

²¹⁰ The Virgin Birth of Christ, Harper and Row, 1930, str. 97.

²¹¹ Ibid. , str. 97-98.

novozavetnog najfundamentalnijeg koncepta – Carstva Božijeg. Isus se još uvek radovao obnovi i krajnjem političkom oslobođenju Izraela i sveta koje će nastupiti kada se on vrati. On nije napustio prirodno tumačenje proroka. Međutim, mnogi njegovi sledbenici zamenili su očiglednu nadu proroka za ponovno uspostavljanje Izraela na zemlji i primenili ga na crkvu. Postoji potreba da se ponovo otkrije teritorijalni element spasenja.²¹²

Raymond Brown takođe otkriva da „ne postoji ništa izrazito hrišćansko u Gavrilovim rečima u stihovima 1:32-33 Lukinog jevanđelja, osim da je Davidov Mesija poistovećen sa Isusom.”²¹³ Naprotiv, Luka je dokumentovao hrišćansku veru i predstavio viđenje budućnosti, kojoj je potrebna obnova ako se uzme za ozbiljno naša potreba da verujemo u normativnu ulogu Biblije. Apostolski hrišćani su se držali toga da će jevrejska starozavetna nada za mirom na zemlji biti ispunjena dolaskom novog svetskog carstva sa sedištem u Jerusalimu, i krajnjeg ponovnog uspostavljanja Davidovog prestola.

Pitanje koje su postavili učenici u stihu 1:6 Dela apostolskih, predstavlja vrhunac koherentnog niza izreka u vezi sa budućim Carstvom Božijim kod Luke/Dela. Od početka Jevanđelja Luka predstavlja Carstvo Božije kao Mesijino i Davidovo. Kao što to i Marija i Zaharija tvrde, koncept Carstva vodi poreklo od zaveta sklopljenog sa Avramom (Luka 1:55, 72, 73), čiji je nastavak zavet sklopljen sa Davidom. Vraćanje Carstva Izraelu pri Drugom dolasku, predstavlja krajnji cilj hrišćanske nade. Ako se produhovljenost i mistični uticaj Origena, koji su toliko duboko usađeni u hrišćansku tradiciju, ostavi po strani, i ako razmotrimo mogućnost da se prvobitna vera može tumačiti u okvirima hebrejsko mesijanskih pretpostavki, nije teško videti da Luka očekuje da Izrael i zemlja budu arena obnovljene Davidove teokratije

²¹² Za odlične uvide u novozavetnu eshatologiju u odnosu na njenu hebrejsku pozadinu vidi G.W. Buchanan, *The Consequences of the Covenant*, Leiden: Brill, 1970, and *Jesus, the King i His Kingdom*, Macon: Mercer University Press, 1984.

²¹³ *The Virgin Birth of the Messiah*, London: Geoffrey Chapman, 1977, str. 311.

(vidi Matej 5:5; Otkrovenje 5:10). Ovo je upravo ono što bismo očekivali od zajednice posvećene zavetima datim Avramu i Davidu, koji su predstavljali srž jevrejskog pobožnog naroda, i poruci proroka, za koje su Mesija i Carstvo Božije bili izrazito politički ali ne i neproduhovljeni koncepti.

Kada je Carstvo Božije ponovo definisano kao „raj” za preminule duše, sinonim za crkvu ili društveni program, pa čak i za nade Cionizma za Drugim dolaskom, mala je verovatnoća da biblijsko Jevanđelje o Carstvu može da bude iskazano terminima, koji iz istog izvlače smisao na osnovu sopstvenog jevrejskog konteksta.²¹⁴ Hrišćansko jevanđelje predstavlja spasenje od greha za pojedince, ali spasenje je povezano sa budućom obnovom zemlje i Carstvom sa sedištem u Jerusalimu. Ključna Isusova poruka tiče se pristupa Carstvu Božijem, kojim je on postavljen da vlada, i za koje ljudi hitno treba da počnu da se pripremaju. Koliko nam je verodostojno preneseno Jevanđelje? Teško da se može potvrdno odgovoriti na ovo pitanje. Nedavna istorija doktrine Carstva Božijeg²¹⁵ nalaže da Carstvo nije primilo ništa slično pažnji koju uživa u Novom zavetu, kao srce Isusovog Jevanđelja o spasenju. Štaviše, pretrpelo je drastično ponovno tumačenje onda kada je primorano da podrži razne koncepte koje je stvorio čovek a koji se ne tiču Mesijinog Carstva ili onda kada je svedeno na unutrašnje Carstvo u srcu.

Dok govori o pogrešnoj upotrebi stiha 17:21 Jevanđelja po Luki („Carstvo Božije je među vama”) kao načinu da se prikrije mnogo veći naglasak na tome da je Carstvo buduće, B.T. Viviano dodaje:

Nažalost, ovaj stih je zloupotrebljavan tokom istorije i doveo je do prekomernog duhovnog, depolitizovanog a zatim trivijalizovanog

²¹⁴ Teologija oslobođenja obuhvata duh Lukine vizije političke slobode ali pokušava da nametne ono što Novi zavet ne prikazuje da će se desiti pre Parusije.

²¹⁵ B.T. Viviano, *The Kingdom of God in History*.

tumačenja Carstva. Greška je uzeti ovaj stih kao početnu tačku našeg shvatanja Carstva o kakvom je Isus govorio.²¹⁶

Isto se može reći i za pogrešnu upotrebu Isusove izjave da njegovo Carstvo „nije sa ovog sveta” (Jovan 18:36). Pretpostavlja se da Carstvo nikada neće biti na zemlji, a da se pri tom ni ne razmisli pažljivo o tome. Ono što je Isus mislio, međutim, bilo je to da njegovo Carstvo ne potiče od zloradih sistema kojima upravlja Satana. Kada je Isus govorio o pripremanju mesta za učenike „u kući mog Oca” (Jovan 14:2), on je imao na umu buduće Carstvo Božije na zemlji. On je istog trenutka dodao da će se *vratiti* na zemlju (Jovan 14:3), tako da on i učenici mogu da se ponovo okupe na mestima koje je pripremio Otac, u Carstvu „pripremljenom od osnivanja sveta”, u koje će učenici ući onda kada se Isus vrati (Matej 25:34).

Eshatologija i povratak biblijske nade

Stih 1:6 Dela apostolskih predstavlja tekst koji se može uzeti kao početna tačka za obnovu novozavetne teologije o Carstvu. Sve do nedavno, ovaj stih je odmah odbacivan, jer se naizgled ne slaže sa onim što mi smatramo da Carstvo Božije treba da bude. 1924. godine, A.F. Macinnes je ispitao Carstvo, onakvo kakvo je ono opisano u apostolskim rukopisima.²¹⁷ U kratkom komentaru stiha 1:6 Dela apostolskih, on odbacuje Apostole kao nepodobne svedoke po pitanju prirode Carstva:

Na početku Dela apostolskih vidimo da se Apostoli još uvek pridržavaju svog pogrešnog viđenja Carstva Božijeg. Oni su nakon vaskrsnuća pitali Isusa kada će on vratiti Carstvo Izraelu (Dela 1:6); mislili su na zemaljsko Carstvo.²¹⁸

G.T. Stokes, koji predstavlja katastrofalno pogrešno tumačenje jevrejske prirode Isusa, govori o znatiželji učenika o Carstvu kao o „mračnom govoru telesnih i nenadahnutih umova koji vape za istinom.” Takav komentar označava tačku kada su crkve „promenile ploču” i stvorile sopstvenu nebiblijsku verziju Carstva. Pitanje je, čije umove treba prosvetliti, onih koji prave hrišćansku tradiciju ili učenika koje je Isus lično podučavao?

²¹⁶Ibid., str. 27.

²¹⁷The Kingdom of God in the Apostolic Writings, London: James Clark, 1924.

²¹⁸ Ibid., str. 92.

Ramsay Michaels je ukazao na problem koji već dugo postoji a koji se oslikava u antagonističkom stavu kritičara i sprema ponovnu procenu onoga što je Harnack smatrao najvažnijim od svih pitanja: „Nije važna ni moja a ni vaša teologija; ono što je važno je pravo učenje Jevanđelja.” Michaels je napisao sledeće:

Tendencija velikog dela hrišćana, koji se bave proučavanjem Biblije, jeste da svedu na minimum jevrejsku prirodu Isusa ili etničko poreklo njegove vizije o Carstvu Božijem i da zauzmu tačku gledišta, da njega nije zanimalo političko carstvo ili ono koje bi moglo biti uspostavljeno inicijativom vojske ili pobunom protiv Rima. Prećutno se pretpostavlja da nepolitičko podrazumeva nenacionalističko, što opet znači neetničko i nejevrejsko, već „duhovno” i „opšte”. Zapravo, Carstvo Božije prema jevrejskim očekivanjima je bilo i duhovno i nacionalno, i opšte i etničko ... Nakon vaskrsnuća, prema Delima apostolskim, Isusovi učenici su ga pitali (čak i nakon što ih je on upućivao 40 dana o Carstvu Božijem!): „Gospode, da li ćeš sada vratiti Carstvo Izraelu?” (Dela 1:6). Isusov odgovor ne daje ni nagoveštaja da je ovo nacionalističko očekivanje na neki način pogrešno ili da su učenici pogrešno upućeni, samo da je vreme obnove isključivo u rukama Boga.²¹⁹

Predlažemo da kritičari na trenutak usvoje misaoni sklop Apostola i da pođu od pretpostavke da su ovi Isusovi učenici ipak tačno znali o čemu govore. Jedan takav eksperiment bi uneo revoluciju u naše shvatanje čitavog Novog zaveta. Carstvo koje je „duhovno” ne mora da podrazumeva carstvo sa sedištem u Jerusalimu, koje ne može da se pojavi pri povratku Hrista, sa novim Davidom kao svojim vođom u društvu vaskrslih svetaca²²⁰ koje čitav svet blagosilja dobom neprikosnovenog prosperiteta i bezbednosti. Zašto bi se tako nešto smatralo neverovatnim kada su se proroci i Psalmisti radovali ponovnom okupljanju plemena u zemlji i pevali o dolasku veličanstvene vladavine Mesije na zemlji? Kada se zabuna oko Carstva Božijeg ukloni i kada kritičari poveruju u ono što Novi zavet kaže o budućnosti, postaće jasno da je stih 1:6

²¹⁹ The Kingdom of God in 20th-Century Interpretation, ed. Wendell Willis, str. 114.

²²⁰ Vidi. Dan. 7: 14, 18, 22, 27; Luka 22:28-30; 1. Korin. 6:2; 2 Tim. 2: 12; Otk. 2:26; 3:21; 5:10; 20:1-6.

Dela apostolskih tekst koji nas osuđuje jer ne verujemo prorocima i nevoljni smo da prihvatimo da su Apostoli znali bolje od nas šta je Isus podrazumevao pod Carstvom Božijim.

Čitaoci Biblije su navikli da čuju delove teksta koji se najviše uklapaju u prihvaćene ideje. Moguće je da su drugi elementi poruke nesvesno odbačeni, jer nisu poznati. Hrišćanska skoncentrisanost na pojedinačno spasenje sada i nakon smrti se ozbiljno poremetila izuzetan naglasak Novog zaveta na Carstvu Božijem koje će biti inaugurisano, onda kada se Isus vrati kao Mesija osvajač. Kada se sagleda odloženi povratak Hrista, vidi se da je crkva izgubila strpljenje po pitanju verovanja u one elemente Jevanđelja koji obećavaju da će dobre stvari doći. Međutim, to bi trebalo da bude srž njegove poruke.

Suočeni sa očiglednim društvenim i političkim implikacijama Magnificata i stiha 1:6 Dela apostolskih, izlagači su pribegli raznim sredstvima kako bi zaobišli ovaj tekst. Jedna tehnika kojoj pribegavaju je nuđenje tumačenja koje se tiče produhovljenosti. Druga tehnika podrazumeva tumačenje teksta kao politički ili društveni postupak Drugog dolaska. Treća tehnika je da se pridržavaju toga da su raniji revolucionarni stavovi modifikovani ili čak ispravljani ranijim razvojima u Isusovom učenju. Ovaj treći način zaobilaženja teškoće zasniva se na dokazima koje pruža stih 21:24 Jevanđelja po Luki a posebno stihovi 1:6 i 3:21 Dela apostolskih. Dok je jasno da istorijski Isus nije preuzeo nikakav revolucionarni postupak u političkoj areni, to ne znači da politička revolucija nije zamišljena za budućnost. Dan gospodnji tek treba da dođe. Upravo na ovaj događaj ukazuju stihovi 24:21 Jevanđelja po Luki i 1:6 i 3:21 Dela apostolskih. Nemoguće je razumeti Carstvo Božije na pravi način a da se pri tom odstrane dokazi koje pruža stih 1:6 Dela apostolskih na osnovu toga što učenici ne dele *naše* viđenje toga šta Carstvo treba da bude. Čim se stihu 1:6 Dela apostolskih i drugim politički obojenim stihovima dozvoli da svedoče o budućem Carstvu, kao o svetskoj vladavini poverenoj Isusu i svecima, koji će se vratiti, biblijska poruka biva preplavljena svetlošću.

Važno je zapaziti da Carstvo koje uključuje obnovu Izraela na zemlji nije ni svetsko ni svetovno, jer ono treba da bude Carstvo u rukama samog Mesije. Predlog je da je Isusova aktivnost kao nenasilnog propovednika i iscelitelja više „duhovna” nego njegovo sprovođenje svetske vladavine na Davidovom prestolu postavlja lažnu dihotomiju. Luka i celokupni Novi zavet predstavlja

Isusa, kao nekog ko je i napaćeni Mesija i Mesija osvajač koji donosi Carstvo na vlast svojim povratkom. Naš problem je taj da pogrešno tumačimo Novi zavet, kao da nije mesijanski dokument u smislu koji je dat stihom 1:6 Dela apostolskih (vidi Otkrovenje 11:15-18; Luka 19:11-27). Tradicija nas je naučila da verujemo (često nejasno) u budućnost pojedinačne duše. Luka želi da se radujemo obnovi Davidovog prestola i Izraela na zemlji. Potrebno je da iznova priđemo Bibliji i analiziramo je.

Isus je prikazao snagu budućeg Carstva u svojoj službi. Moćnici, međutim, nisu uklonjeni sa prestola, pokorni ih nisu zamenili i Isus se nije uspeo na Davidov presto. Niti je Carstvo Božije ponovo uspostavljeno u Izraelu. Luka nam pažljivo govori da prolivanje Duha pri uspeću, iako predstavlja napredak u mesijanskom programu, ne predstavlja ispunjenje obećane obnove Izraela. Sve do tog trenutka, Duh kao „Duh obećanja” (Efescima 1:13) dat je kao nagoveštaj nečeg još većeg, pre svega našeg budućeg nasleđstva Carstva.

Tumačenje Jevanđelja Isusovog je pogrešno ako mislimo da je sadržaj njegove poruke sveden na događaje koji su se odigrali u Galileji. Niti se Jevanđelje završava sa smrću i vaskrsenjem Isusa. Jevanđelje obuhvata široku istoriju spasenja uključujući i Carstvo koje tek treba da bude uspostavljeno. Nemoguće je precizirati datum kada će se taj događaj ostvariti. Kada se na Jevanđelje oslonite sa verom i u potpunosti, ta činjenica o budućnosti će Vam biti poznata. Predstavljanje biblijskog viđenja budućnosti, uključujući i informacije dobijene na osnovu stiha 1:6 Dela apostolskih, razjašnjava značenje nade koju Pavle smatra čvrstom osnovom razvoja vere i ljubavi (Kološanima 1:5, Efescima 1:18). Stih 1:6 Dela apostolskih ne predstavlja pad Isusove duhovnosti već je deo ukupnog duhovnog iščekivanja Carstva na koje ukazuju Luka i novozavetni rukopisi. Stih 1:6 Dela apostolskih, oslikava zrelo shvatanje učenika koji su bili sa Isusom.

Vredi ponovo se osvrnuti na to kako su se Kalvin i čitava tradicija izlaganja pozabavili stihom 1:6 Dela apostolskih.²²¹

²²¹ Vidi nonšalantan način na koji se Hastingsov rečnik Biblije pozabavio stihom 1:6 Dela apostolskih kao stihom koji ima vrednost kao „autentični detalj ...“ podsećanje na ono što je verovatno bilo njihov pravi stav u tom trenutku, iako je ubrzo promenjen. Kada su pitali: „Gospode, da li ćeš sad vratiti Carstvo Izraelu?“ njihove misli su još uvek plovile u stilu starih jevrejskih očekivanja. Ovo je poslednji trag tih misli u svom naivnom obličju“ (Tom II „Isus Hrist“). Naprotiv, ista eshatologija je potvrđena stihom 3:21 Dela apostolskih,

Kalvinova negativna reakcija na Apostole ukazuje na poentu čitave ove knjige – da je crkva predugo predstavljala svojim članovima demesijanizovano Jevanđelje i demesijanizovanog Isusa. Pošto je čitava poenta Novog zaveta da se Isus predstavi kao Mesija, brojni problemi su se javili kad je samokontradiktorni, nemesijanski Hrist zamenio Biblijskog Isusa. Lekcija koju treba naučiti na osnovu stiha 1:6 Dela apostolskih, jeste da je svedočenje apostola o Carstvu, bez greške. Predugo je crkva odbijala koncept Carstva koji je stran našem razmišljanju ali ne i razmišljanju Apostola, koji su jasnije od nas videli šta znači verovati u Isusa kao Mesiju. Isus je opisan u Jevanđelju po Luki kao naslednik Davidovog prestola u Jerusalimu, kao neko ko će vratiti Carstvo Izraelu i osigurati mir u svetu, što je i nagovešteno njegovom duhovnom aktivnošću u Palestini. Ta unija koja sada izmiče crkvama, može da bude vraćena okupljanjem oko Isusa prikazanog u Bibliji, Isusa koji je Mesija i Kralj Jevreja, nosilac spasiteljskog Jevanđelja Carstva, kome je suđeno da vlada svetom iz Jerusalima.

10. Lažiranje hrišćanske doktrine

Svako ko provede neko vreme čitajući Pavlova pisma mora da bude impresioniran hitnošću koja ga motiviše. On očigledno vodi kampanju zarad cilja koji on smatra veoma važnim. On govori o sebi kao o nekom ko je postavljen na čelo službe – njegov posao je da širi i prenosi Jevanđelje spasenja svuda. To je sveta dužnost koju on mora da sprovede po svaku cenu (Dela 20:24). Njegov životni zadatak je da prenese Dobre vesti o Carstvu Božijem (Dela 19:8; 20:25; 28:23, 31) – informacije koje on smatra jedinim informacijama koje imaju apsolutnu vrednost. Bez njih, čovek propada. Sa njima, on je na putu da ispuni svrhu za koju je i rođen – da dosegne besmrtnost u dolazećem Carstvu, kao pomoćnik Isusa, Mesije. Pavle je jasno rekao koja je priroda njegovog zadatka u prvih nekoliko stihova i zaključku pisma upućenog Rimljanima:

Od Pavla, sluge Isusa Hrista, pozvanog apostola izabranog za jevanđelje Božije²²²,koje Bog unapred obeća preko proroka svojih u svetim pismima o sinu svom, koji je po telu rođen od semena Davidovog a posvedočen silno za Sina Božijeg Duhom svetinje po vaskrsenju iz mrtvih, Isusu Hristu Gospodu našem, preko kog primismo blagodat i apostolstvo, da pokorimo sve neznabošce veri imena Njegovog; A onome koji vas može utvrditi po jevanđelju mom i *propovedanju Isusa Hrista*, po otkrivenju tajne koja je bila sakrivena

²²² Isti termin opisuje isto Jevanđelje o kome propoveda Isus (Marko 1:14) i Petar (1. Petrova 4:17). Pavle često koristi ovu frazu (Rimljanima 1:1; 15:16; II Korinćanima 11:7; I Solunjanima 2:2, 8, 9).

od postanja sveta, A sad se javila i obznanila kroz pisma proročka (Rimljanima 1:1-5; 16:25, 26).

Svako ko traga za pokretačkom silom iza Pavlove misije, pronaći će je jasno iskazanu i u knjizi Dela apostolskih. U oproštajnom govoru starešina sa Efesa, Pavle nam pruža brojne sažete izjave koje otkrivaju detalje o njegovom jevanđelizmu. On je čvrsto svedočio kako Jevrejima tako i Grcima o pokajanju usmerenom ka Bogu i veri u našeg Gospoda Isusa Hrista (Dela 20:21).²²³ Ovo je bio početak njegove službe. Ona se isto tako može nazvati čvrstim svedočenjem o „Jevanđelju Božije milosti” (Dela 20:24). On zatim momentalno dodaje sažetu definiciju sadržaja njegovog propovedanja. Njegov cilj je da razglasi informacije o Carstvu Božijem (Dela 20:25), koje je jednako „objavljivanju čitave svrhe Božije” (Dela 20:27). Nakon upozorenja da čistotu poruke mogu nakon njegovog odlaska uprljati „divlji vukovi” koji se mešaju sa stadom i „govore izopačene stvari” (Dela 20:29, 30), Pavle je ponovo preporučio Jevanđelje kao „poruku o milosti koja može nazidati i dati vam nasledstvo među svima osvećenima” (Dela 20:32). U nasledstvo, naravno, ulazi Carstvo.

Pavlova definicija evangelizacije pruža neophodnu ispravku načina na koji se danas predstavlja Jevanđelje. Izuzetno jednostavna činjenica je da je njegova Poruka zasnovana na istim činjenicama kao Poruka istorijskog Isusa. Dok Isus ima zadatak da „razglasi Božije Jevanđelje o Carstvu Božijem” (Marko 1:14, 15), Pavle „razglašava Carstvo Božije” kao „čitav sabor Božiji”. Ovaj Apostol nije napustio Jevanđelje, onakvo kakvo je poteklo sa Isusovih usana, kako bi se usredsredio samo na Jevanđelje, koje se bavi smrću i vaskrsenjem Isusa, kao što nam čitava savremena evangelizacija govori. Ako Luka išta čini jasnim, onda je u pitanju to što je Isus primer za sve istinske propovednike o Jevanđelju. Baš kao što ih je Isus, kao što je to bio njegov običaj, „dočekao širokih ruku i počeo da govori o Carstvu Božijem” (Luka 9:11), Pavle je viđen u Rimu pred sam kraj svoje karijere, kako „oberučke dočekuje sve koji mu dolaze, širi glas o Carstvu Božijem i učenje koje se tiče Gospoda Isusa Hrista, sa svom otvorenošću, nesmetano” (Dela 28:30, 31).

²²³ Lukine beleške o Isusovim iščekivanjima crkvene službe tačno odgovara Pavlovoj definiciji svog zadatka: „Pokajanje za oprost grehova bi trebalo da bude objavljeno u Isusovo ime” (Luka 24:47). To je podrazumevalo i objavljivanje Carstva.

Kontinuitet između Isusovog i Pavlovog Jevanđelja je nepogrešivo jasan i može se pronaći u svim Lukinim izveštajima o ranoj crkvi: apostolska praksa jednoglasno propagira poruku o Carstvu.²²⁴ Ne samo da je Isus momentalno nastavio da se u svojoj diskusiji fokusira na Carstvo onda kada se ponovo pojavio nakon svoje smrti, već i Filip ima istu evangelističku agendu. Luka pruža ono što čovek može smatrati parolom celokupne evangelizacije koja će uslediti. U izjavi koja se svodi na ranu veroispovest²²⁵, on objašnjava Filipov rad kao nekog ko je „objavio Jevanđelje o Carstvu i ime Isusa Hrista.” Tek onda kada su ljudi poverovali Filipu koji je propovedao Jevanđelje o²²⁶ Carstvu, oni su pristali da budu kršteni, „kako žene tako i muškarci” (Dela 8:12). Inteligentno shvatanje poruke o Carstvu je *sine qua non* za one koji žele da postanu hrišćani, baš kao što je Isus objavio „Poruku o Carstvu” (Matej 13:19) kao suštinsku informaciju koja mora da se prenese sa sveštenika na preobraćenika – poruka koju je Satana prepoznao kao ključ neophodan za spasenje, koji mora po svaku cenu da bude potisnut (Luka 8:12).

Carstvo Božije je očigledno cilj celokupnog hrišćanskog truda: „Moramo da prođemo kroz mnogo muka da bismo stupili u Carstvo” (Dela 14:22). Carstvo Božije je glavna tema Pavlovog „govora, shvatanja i ubeđivanja” na Efesu (Dela 19:8). Carstvo Božije je jedan koncept koji najbolje opisuje njegovu celokupnu službu. „Objašnjavao je i čvrsto svedočio o Carstvu Božijem i pokušavao da ih ubedi o Isusu” (Dela 28:23, 31) je rečenica koja ponovo sumira Pavlov misionarski trud, pre svega Jevrejskoj publici a zatim, opremljen „ovim spasenjem” (Dela 28:28), tj. istom porukom o Carstvu, i nejevrejima od kojih je Pavle očekivao da će „slušati”. Luka ga ostavlja u rimu kako „propoveda o Carstvu Božijem i podučava u vezi sa Gospodom Isusom Hristom sa velikim samopouzdanjem” (Dela 28:31). Dokazi iz dela apostolskih potvrđuju ono što je Pavle rekao Rimljanima - da njegovo

²²⁴ To ne znači da ne postoji veliki broj načina na koje je Poruka oblikovana. Suština se, međutim, ne menja.

²²⁵ F.J.Badcock u *The History of the Creeds* (Njujork, Macmillan, 1938, str 15) govori o stihu 8:12 Dela apostolskih kao ranom učenju. Koliko bi se današnje hrišćanstvo razlikovalo da je ova jednostana formula za krštenje zadržana. Stih 8:12 Dela apostolskih pokazuje kako je priznanje vere prethodilo stupanju (inicijaciji) u Crkvu. Upoznatost sa Carstvom Božijem je očigledno bila osnova biblijskog hrišćanstva.

²²⁶ „of” u frazi „Gospel of the Kingdom” ima značenje „o”. Tako Nigel Turner ukazuje u *A Grammar of the New Testament Greek*, J.H. Moulton, Tom 3, Syntax, T&T Clark, 1963, str. 211.

sopstveno Jevanđelje predstavlja objave Isusa Hrista (Rimljanima 16:25), pod tim podrazumevajući i objave koje je Isus sam izneo kao i informacije o Isusovoj smrti i vaskrsenju. Jevanđelje za Pavla je zaista bilo „Poruka Mesijina”²²⁷, podsticaj za posedovanje vere. Poput Isusa, Pavle je smatrao da je poruka o Carstvu (uključujući i poruku o raspeću i vaskrsenju) suštinski alat evangelizacije. Nije ništa drugo u pitanju do božanska stvaralačka Reč (1. Solunjanima 2:13) na delu, kao što je i postala vodeća sila u ljudskim srcima, novo stvaranje besmrtnika.

Savremena religijska scena je tragična po Pavla. To da Hristovo ime može da bude prikačeno stotinama različitih grupa organizovanih kao posebna udruženja, samo bi mu potvrdilo izuzetnu tačnost onoga što je on sam predvideo o smeru u kom će crkva otići nakon njegove smrti. On je uporno upozoravao na „grabežljive vukove” (Dela 20:29, VKDŽ) koji će, nakon njegovog odlaska stupiti u crkvu i rasterati ovce, kao i na čitavo udaljavanje od apostolskog učenja. On je predvideo da će članovi Crkve iskriviti poruku i privući sledbenike (Dela 20:30). Ovo je bila mogućnost koja ga je najviše uznemiravala. On je „u suzama” upozoravao crkvu da bude svesna toga da će apostolska vera preživeti samo borbom protiv suprotstavljajućih, preokrenutih vizija vere. Teško da može postojati imalo sumnje u to da je Pavle očekivao da će vera, koju se toliko trudio da propoveda, biti potisnuta.

Juda, Isusov brat, napisao je pismo kojim moli hrišćane svog vremena (kraj prvog veka) da se iskreno založe za veru koja je jednom za svagda božanski prenesena hrišćanskim vernicima (Juda 3). Ako je tada bio potreban iskren trud za očuvanje vere, koliko je truda potrebno danas, 2000 godina kasnije?! Jovan, Apostol, pisao je izvesnom Diotrefu, koji je odbio da prihvati opomene sadržane u pismu, i koji je zapravo primoravao prave hrišćane da napuste crkvu (3. Jovanova 1:9, 10).

²²⁷ Rimljanima 10:17 je stih koji treba da bude shvaćen u skladu sa Delima apostolskim kao Poruka o Carstvu o kome je Isus takođe propovedao.

Teološki preokret je bio na domaku. Potiskivanje apostolske istine je otpočelo čak i pre kraja prvog veka. Zluradi duh Antihrista se već pojavio (I Jovanova 2:18; 4:1; II Solunjanima 2:7).

Nije teško videti da je hrišćanstvo Novog zaveta bilo pod stalnim napadom od strane lažne religije. Sveštenici su se pretvarali da su Hristovi izaslanici (II Korinćanima 11:3, 4, 13-15). Pojedinci su uznemirili veru neiskusnih vernika time što su predložili radikalno nova učenja koja su bila namenjena da zaklone istinsku veru. U Pavlovo vreme, velika većina njih je već falsifikovala poruku (II Korinćanima 2:17)²²⁸, pre svega kako bi zadovoljili zahteve onih koji ne bi tolerisali celokupno učenje, već bi „odlutali u izmišljotine koje je stvorio čovek (II Timotiju 4:4). Sam Pavle, kao i Isus pre njega, smatran je religijskim prevarantom od strane svojih rivala, koji su sprovođili religiju. Njemu su se suprotstavila i lažna braća (II Korinćanima 11:26; II Timotiju 4:14) a bliski prijatelji su ga odbacili (II Timotiju 4:10). Smatrali su ga „prevarantom” (II Korinćanima 6:8). Njegov odgovor na to je bio taj da je duh Antihrista već na snazi (II Solunjanima 2:7). Pavle je bio ubeđen da prevara, koja je već stupila na snagu, zapravo samo uvod u konačnu i obimnu konfuziju koja će da donese propast onima koji „nisu primili ljubav prema Istini” (II Solunjanima 2:8-10).

Isus ništa manje nije bio preokupiran opasnostima koje sa sobom nosi lažno učenje. On je sumnjao u to da će pravo hrišćansko verovanje moći da se nađe u trenutku kada se on vrati (Luka 18:8). On je zamislio situaciju, nakon njegovog povratka da uspostavi Carstvo, kada će mnogi pretrpeti gorko razočarenje. Biće mnogo onih koji će tvrditi da su bili u potpunosti posvećeni članovi onog što su oni smatrali hrišćanskom crkvom a koji će otkriti da njihov propovednički rad, pa čak i njihovo izvođenje čuda i isterivanja duhova, u Hristvo ime, nikada nije ni bio priznat od strane Isusa (Matej 7:21-23; Luka 13:23-30). Naravno, ovo su neka od najizazovnijih upozorenja koje je ikada izgovorio jedan učitelj religije:

Neće svako ko mi kaže „Gospode, Gospode” ući u nebesko Carstvo, nego će ući onaj koji sprovodi volju mog Oca koji je u raj. Mnogi će mi na taj dan reći: „Gospode, Gospode, zar nismo u tvoje ime pratili proročanstvo, i u tvoje ime proterivali demone, i u tvoje ime izvodili

²²⁸ „Bilo je mnogo onih koji su kvarili reč Božiju”

čuda?” A onda ću ja njima reći: Ja nikada vas nisam upoznao, odvojeni ste od mene, vi koji sprovodite bezakonje” (Matej 7:21-23).

Ovaj aspekt Hristovog učenja izuzetno je uznemirujući. Govori nam, i to ne izokola, da Boga treba shvatiti za ozbiljno. On neće prihvatiti intelektualnu ni moralnu nemarnost od onih koji tvrde da ga slede. On je objavio veru kroz svoje zastupnike, proroke i Apostole, i očekuje da svako ko sebe naziva hrišćaninom, strogo obrati pažnju na ono što je on rekao. Očigledno je poštovanje Isusovih reči kriterijum neophodan za postizanje uspeha (Matej 7:24-27). Kada čovek zasnuje svoj život na učenju Mesije, to mi je jedino osiguranje protiv naleta opozicije sa kojom se hrišćani mogu susresti. Obožavanje zasnovano na ljudskoj tradiciji proglašeno je nevažecim (Matej 15:7-9). Samim tim, niko ne treba da rizikuje da svoju veru zasnuje na poverenju, koje ukazuje svojoj veroispovesti, u okviru koje je rođen, a da pri tom ne prostudira pažljivo izvore i učenja iste.

Novi zavet stalno upozorava da su zamke za hrišćane postavljene svuda. Prikaz sveta naseljenog sveštenicima koji su vukovi prerušeni u ovce (Matej 7:17; Dela 20:29) i gde su predstavnici Satane prerušeni u anđele svetlosti u ulozi propovednika pravičnosti (II Korinćanima 11:13-15), možda se činio preteranim u dvadesetom veku. Ali, ne može se poreći da je to okruženje u kome prema Novom zavetu hrišćanin mora da opstane. Naša nemogućnost da sagledamo poentu ovih biblijskih učenja, može samo da nam govori o tome do koje mere ne vidimo opasnost.

Ne treba da zanemarimo očigledne indikacije date u Novom zavetu da su Apostoli i Isus očekivali da će veliki broj ljudi iz generacije u generaciju odstupati od prvobitne vere.²²⁹ Oni nisu dali nikakvo obećanje da će se vera udobno smestiti. Štaviše, oni su zamislili apostaziju kako se odvija nesmetano. Apostolsko viđenje budućnosti posmatra se iz daljine u smislu da ono na prvo mesto postavlja glavne događaje koji treba da se dese, bez vremenskog okvira (nepoznatog Isusu i Apostolima, Marko 13:32; Dela 1:7), koji je neophodan za njihovo ispunjenje. Dolazak Mesije da vlada sa crkvom je, naravno, dominantno očekivanje za ranu crkvu (II Timotiju 4:8; Luka 21:31, itd.), ali po značaju se može uporediti sa očekivanjem rasprostranjenog udaljavanja od

²²⁹ I Jovanova 2:8; 19. Jovan piše u vreme kada su se Pavlova predviđanja u Delima 20:29, 30 ostvarila.

istine, koju sa sobom nosi božansku poruku i pojave ljudskog pojedinca na svetskoj sceni u kome su skoncentrisane sve karakteristike lažne religije. On je zamišljen kao zastrašujuća karikatura samog Mesije. On je arogantan do neba, postavlja sebe u hram i tvrdi da je Bog. Njegova iznenadna pojava, kao nekog ko se pretvara da je Mesija, na neki očaravajući način guta Drugi dolazak Isusa i praćen je varljivim čudima, natprirodnim poduhvatima, čija je namena da prevare one koji nisu do sada shvatili da je Satana u stanju da imitira samu Božiju moć. Uspeh njegove misije da prevari, predstavljace pravi sud onima koji nisu pre toga uspeali da gaje ljubav prema istini ili božanskoj poruci. Samim tim, oni će biti namamljeni da veruju u laž. To je tragedija iz Edenskog, vrta koja se iznova i iznova događa! (II Korinćanima 11:3). Pavle nije mogao da nam pruži veći razlog zbog koga treba da težimo istini sad dok još ima vremena za to. Apostolsko viđenje mračne budućnosti pre dolaska Carstva je dato u stihovima 2:1-14 II poslanice Solunjanima:

Ali vas molimo, braćo, za dolazak Gospoda našeg Isusa Hrista, i za naš sastanak u Njemu, Da se ne date lasno pokrenuti od uma, niti da se plašite, ni duhom ni rečju, ni poslanicom, kao da je od nas poslana, da je već nastao dan Hristov. Da vas niko ne prevari nikakvim načinom; jer neće doći dok ne dođe najpre otpad, i ne pokaže se čovek bezakonja, sin pogibli, koji se protivi i podiže više svega što se zove Bog ili se poštuje, tako da će on sestiti u crkvi Božjoj kao Bog pokazujući sebe da je Bog. Ne pamтите li da sam vam ovo kazivao još kad sam kod vas bio? I sad znate šta zadržava da se ne javi u svoje vreme. Jer se već radi tajna bezakonja, samo dok se ukloni onaj koji sad zadržava. Pa će se onda javiti bezakonik, kog će Gospod Isus ubiti duhom usta svojih, i iskoreniti svetlošću dolaska svog; Kog je dolazak po činjenju sotoninom sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde među onima koji ginu: jer ljubavi istine ne primiše, da bi se spasli. I zato će im Bog poslati silu prevare, da veruju laži; Da prime sud svi koji ne verovaše istini, nego voleše nepravdu.

A mi smo dužni svagda zahvaljivati Bogu za vas, braćo ljubazna Gospodu! Što vas je Bog od početka izabrao za spasenje u svetinji

Duha i veri istine. U koje vas dozva jevanđeljem našim, da dobijete slavu Gospoda našeg Isusa Hrista.²³⁰

Propagiranje laži je oduvek bio Satanin glavni cilj. To što se tokom istorije čovek dosta udaljio od učenja osnivača hrišćanstva, pruža dokaz uspeha Satanine posvećenosti da navede na pogrešan put. Mi smo govorili već o katastrofi koja je zadesila hrišćansku crkvu, onda kada su se grčke ideje pomešale sa doktrinarnim principima o kojima su propovedali Apostoli. Činjenice koje sa sobom nosi crkvena istorija ne greše. Ono što se retko zapaža jeste efekat koji su strane ideje izvršile na propovedanje poruke o dobrim vestima. Upravo u ovom smeru treba tražiti razloge koji leže iza podele crkve.

U Pavlovim rukopisima, jedna stvar je sigurna. Sadržaj poruke o spasenju je nešto što je sveto. Ništa se ne sme dodati niti oduzeti. Propovedanje „drugog Jevanđelja” ili propovedanje „drugog Isusa” poziva božansku kletvu koja se može desiti svakom ko se, usudi da propoveda nešto takvo (II Korinćanima 11:4). Pavle to dva puta tvrdi u Poslanici Galatima (Galatima 1:6-9), a jasno je da kletva nije prazna reč. Za Pavla, prepravljjanje svete Poruke je krajnji užas. Njegova zabrinutost koja se tiče poruke bez ikakve sumnje dokazuje to da je poruka imala veoma definisan oblik i sadržaj. Čitava ova zbrka oko doktrine nama, u dvadeset i prvom veku, izgleda čudno, ali to može samo da ukazuje na to koliko smo nesigurni i nezainteresovani.

Pavle poistovećuje nemogućnost shvatanja istine sa izopačenošću. Istina takođe ima jak intelektualni sadržaj. Čovek ne može da odbaci činjenicu da je istina vezana za tačno razumevanje. jer ljubavi istine ne primiše, da bi se spasli. I zato će im Bog poslati silu prevare, da veruju laži; Da prime sud svi koji ne verovaše istini, nego voleše nepravdu.” (II Solunjanima 2:10-12). Prema Pavlu, u istinu treba verovati, nju treba poznavati i voleti.²³¹ On može

²³⁰ II Sol.2:1-14, as translated in *The Living Letters: The Paraphrased Epistles*, K.N. Taylor, Tyndale House Pub., 1962. Zamenio sam reč „pakao” sa „uništenjem” jer ta reč više odgovara prvobitnoj grčkoj reči.

²³¹ II Sol. 2:12, 13; I Tim. 2:4; 4:3; II Tim. 2:25; Titu 1:1; II Sol. 2:10; II Kor. 4:2; 13:8. I Tim. 2:7 Davidove reči u Ps. 119:97, 142: „O koliko volim Tvoj zakon (Toru) ... Tvoj zakon je istina.”

da govori o svom učenju kao prenošenju vere i istine (I Timotiju 2:7). Ubeđenje je rezultat uvida i inteligencije.²³² Istina je naučena i može se pronaći u znanju o kome je propovedao Hrist (Efescima 4:21). „Spoznajta istine” je za Pavla način da se opiše prihvatanje vere (I Timotiju 2:4). Jevanđelje je nešto što treba naučiti (Kološanima 1:7). Ovaj jezik se, međutim, za divno čudo ne koristi u svakodnevnom govoru, što nam nalaže da za današnje hrišćane, istina nije prioritet. Ipak, postoji argument, zar ne bi insistiranje na istini dovelo do doktrinarnih podela? Ali šta ako gubitak istine dovede do ruina vere, onakve kakvu je Pavle gajio?

Hrišćanski cilj

Važnost svega ovoga za našu savremenu religijsku scenu može da se proveriti pozivanjem jednog prosečnog člana crkve da kaže šta on misli da je cilj hrišćanskog života. Pitanje nije namenjeno da ga uhvati u neznanju, već jednostavno da se testira savremeno shvatanje. Neće biti ništa neobično ako odgovor bude „odlazak u raj posle smrti”. Pretpostavite sada da je on dao ovaj odgovor sredinom drugog veka, nešto više od stotinu godina nakon Isusove smrti. Imamo jedan jako čvrst dokaz reakcije koju bi on prouzrokovao u onom koji sebe smatra žestokim izlagačem hrišćanske vere u to vreme. U svom traktatu po pitanju vere, Isus Mučenik je napisao: „Ako ste sreli nekog ko sebe naziva hrišćaninom a negira vaskrsenje i kaže da njegova duša ide u raj nakon smrti, nemojte ga smatrati hrišćaninom.”²³³

²³² Tako Nigel Turner prevodi Kol 2:2 (A Grammar of New Testament Greek, Vol.

3, p. 211). Biblijski naglasak na intelektu i razumevanju kao osnovama čvrste vere, u velikoj meri je izgubljeno od strane savremene evangelizacije. Prema Jovanu, koji dosta govori o istini, Isus je došao da nam da „razumevanje kako bismo spoznali Boga” (I Jovanova 5:20).

²³³ Justin Martyr, Dialogue with Trypho, pog. 80, napisano oko 150 AD.

Ova izjava može delovati zbunjujuće, ali ona dokazuje da je rano hrišćanstvo odbilo kao jeres ideju da nakon smrti duša odlazi u raj. Međutim, ovu ideju dele milioni ljudi koji sebe nazivaju hrišćanima u dvadesetom veku i ona se prenosi sa generacije na generaciju. Ove izuzetne činjenice zahtevaju istragu.

Radikalna promena u mišljenju o sudbini hrišćana, koja se dogodila, vodi poreklo od fuzije grčke filozofije i biblijske vere. Proces je bio sasvim suptilan, sve to u cilju da se promoviše upravo ona laž koju je Satana podmetnuo neopretnoj Evi. Zmija se usprotivila božanskom upozorenju da neposlušnost prouzrokuje smrt (I Mojsijeva 3:4). Sada, on se javlja kao propovednik „hrišćanstva” i objavljuje da je čovek po prirodi besmrtn i da ne može da umre! Nakon smrti, prema ovoj genijalnoj teoriji, čovek mora da ode u raj ili pakao kao duša bez tela. Nije teško uvideti da ova ideja umanjuje Božansku poruku da je čovek pao pod kaznu smrću, i da apsolutno ne postoji šansa da dobije besmrtnost a da se ne uvrsti u božanski Plan putem Hrista. Uvođenje grčke ideje o „duši bez tela”, kao deo svake osobe koja preživi smrt, odjednom je stvorilo jedno sasvim novo značenje smrti.²³⁴ Ona sada podrazumeva dušu lišenu tela u jednom sasvim drugom svetu. Čovek sa besmrtnom dušom „sigurno ne može umreti!”

Uvođenje ove „štire” ideje da čovek ne može zaista umreti pokrenulo je revoluciju u hrišćanskom viđenju smrti. Vodeći britanski teolog je zapazio da je „čitava naša zapadnjačka tradicija posvećena tome da se smrti da jedan celokupan prekomeran značaj. Prekomerno se fokusirala na smrt i momenat smrti.”²³⁵

²³⁴ Smrt u hebrejskoj Bibliji podrazumeva prestanak svesti (vidi Propovednik 9:5, 10; Psalmi 6:5; 146:4; 115: 17). Novi zavet prati Stari po pitanju smrti kao „usnulosti” (Jovan 11:11; I Solunjanima 4:13 -15; 5:10; I Korinćanima 15:6).

²³⁵ J .A.T. Robinson, *On Being the Church in the World*, London: SCM Press, 1960, str. 129.

Ova izuzetna promena je „počela pre nego što se mastilo Novog zaveta osušilo, i to je jedna od najupečatljivijih tihih revolucija u istoriji hrišćanske misli.”²³⁶ Javnost koja redovno posećuje crkvu ne shvata da njihov dragoceni naglasak na „odlazak u raj” nakon smrti ne potiče iz hrišćanskih svetih spisa:

Čitavo naše učenje i himnologija pretpostavljaju da idete u raj, ili, naravno, pakao, onda kada umrete Ovaj predlog predstavlja jasnu kontradikciju onome što u Bibliji piše ... Biblija nigde ne kaže da odlazimo u raj kada umremo, niti ikada opisuje smrt u smislu odlaska u raj. Wesley je rekao „razdvoji uski tok reke Jordan i dovedi nas bezbedno do raja”, što nema nikakvu biblijsku osnovu.²³⁷

Kada govorimo u drugom kontekstu, ali sa jednakim akcentom na loše posledice, koje su usledile nakon dozvoljavanja grčkoj misli da dominira hrišćanskom teologijom, još jedan čovek koji se bavi proučavanjem Biblije govori o upravljanju koje sprovodi „neoplatonska teologija i koja sačinjava adekvatan vokabular za iskazivanje teoloških potvrda. Nije lako reći da li je čitava tradicija, tokom vekova, bila pogrešno tumačenje Jevanđelja”²³⁸ On navodi protestante da „stave akcenat na Stari zavet po pitanju kateheze i propovedanja.”²³⁹ Poziv za reformu, koja se do sada činila neuvaženom, izdat je od strane Hugh Schonfield. Primećujući u rečima koje izgovara T.E. Laurence da je hrišćanstvo (onakvo kakvo je razvijeno nakon smrti Apostola) „hibridna vera sastavljena od semitskog, što se tiče porekla i nesemitskog, što se tiče razvoja,” on je napisao sledeće:

Poenta koju želim da iznesem je ta da hrišćanstvo nije duhovni naslednik judaizma, već sinteza judaizma i paganizma. Kao takvo, ono gubi na značaju, kao što su i drevni stanovnici Izraela svoju religiju stopili sa sektama stanovnika Hanana. Samim tim, nije na Jevrejima da prigrlje ortodoksno hrišćanstvo, već je na hrišćanima da analiziraju i pročiste svoja verovanja i da sagledaju šta oni imaju zajedničko sa

²³⁶ Ibid.

²³⁷ Ibid., str. 130.

²³⁸ Lamberto Schuurman, in *Faces of Jesus*, ed. J.M. Bonino, Orbis Books, 1977, str. 166.

²³⁹ Ibid., str. 176.

jevrejskom, mesijanskom vizijom, ako žele da budu pravi Izraelci, ljudi Božiji.²⁴⁰

Jevreji, kojima je božanska poruka poverena, naučeni su da veruju da je čovek biće kome je data duša, kao i životinjama, i da ga održava dah života. Kada umre on se vraća u grob i prašinu od kog je i potekao, a svest mu istog tog trenutka prestaje (I Mojsijeva 3:19). Jedina nada za daljim životom može da postoji kroz vaskrsenje čitave osobe iz stanja smrti (Dan 12:2; Isa 26:19; Ps 16:10). U Božanskoj poruci od samog početka jasno stoji da Avram, David, proroci i vernici moraju u budućnosti da se dignu iz grobova kako bi podelili obećano nasleđstvo, zemlju (Jevrejima 11:19; Matej 8:11). Čak iako vaskrsenje nije detaljno opisano, logično je da će se ono desiti, jer svi znaju da su patrijarsi umrli a da nisu nasledili svoje Carstvo (Jevrejima 11:13, 39).²⁴¹ Samim tim, oni se moraju ponovo pojaviti vaskrsenjem, kako bi se pridružili grupi vernika pod vladavinom Mesije. Dakle, Isus je jasno verovao u to kada je izgovorio ove reči:

Onde će biti plač i škrgut zuba, kad vidite Avraama i Isaka i Jakova i sve proroke u carstvu Božijem, a sebe napolje isterane. I doći će od istoka i zapada i severa i juga i sešće za trpezu u carstvu Božijem. I to vam kažem da će mnogi od istoka i zapada doći i sešće za trpezu s Avraamom i Isakom i Jakovom u carstvu nebeskom (Luka 11:28, 29; Matej 8:11).

Ono što je Satana postigao u prvih nekoliko vekova jeste da potiskivanje biblijske doktrine o čoveku koji mora da dostigne besmrtnost putem vaskrsnuća, onda kada se Mesija vrati, kako bi osnovao Carstvo. To bi bio dar od njegovog Stvaraoca. Biblijsko učenje nema nikakvog smisla ako je, prema grčkoj misli, čovek već besmrtnan. Tragedija je u tome što je crkva nekada, kao što to i sada čini, toliko sporo uviđala da je nešto jako važno poput božanske poruke koja sadrži obećanje o vaskrsenju i ulasku u Carstvo, zapravo

²⁴⁰ The Politics of God, str. 99.

²⁴¹ Vaskrsenje je poznato piscima Starog zaveta, na primer: I Sam. 2:6; Ps. 16:10; 17:15; 27:13; 49:15; 73:23ff.; Jov 19:25ff.; Isa. 26:19; Dan. 12:2. Poslanica Jevrejima podrazumeva da je Avram shvatio da će biti vraćen u život (Jev. II: 13, 19, 35, 39). Drugi pasusi pokazuju da su patrijarsi očekivali da će živeti ponovo (Rim. 4:13; Gal. 3:29; Dela 7:5; 26:6ff; Jovan 8:56). Korisan članak koji je napisao Norman Logan, a koji sumira sve dokaze, javlja se u The Scottish Journal of Theology (6), 1953, str. 165-172.

iskrivljeno. Novi sistem mišljenja je da propoveda, da je cilj hrišćanina, da preživi kao duša odvojena od tela u raj, a ne da je njegov cilj da učestvuje u mesijanskom Carstvu na zemlji. Pojam raja u kome svira harfa je u velikoj meri nezamisliv i vrlo efikasno odvlači pažnju od stvarnog biblijskog cilja: povratka Isusa Hrista kako bi upravljao svetom pravično i u društvu svojih sledbenika.

Grčka doktrina o preživljavanju duše, koja je odvojena od tela, je toliko prodrta u crkve da su njeni članovi navedeni da veruju u učenje da su mrtvi zapravo živi u raj, i da propovedaju to isto, što je ideja koja je sasvim strana Bibliji. Jednostavne izjave koje su dali vodeći teolozi, koji su se bavili proučavanjem Novog zaveta, a koje govore da se u Bibliji nigde Raj ne navodi kao destinacija za preminule²⁴², i izjave o tome da se doktrina o besmrtnosti duše direktno suprotstavlja Bibliji, izgleda da ne utiču na ono što se uči u nedeljnim školama i propovedaonicama, posebno na sahranama, svuda po zemlji. Tradicionalna greška je jednostavno previše duboko ukorenjena da ima nameru da ostane. Crkve stalno teše ožalošćene svojim dragocnim tradicionalnim učenjem i očigledno nikad ni ne pomišljaju o poreklu istog. Tom prilikom, ljudi padaju na ideje koje ne potiču od Apostola i time sebe lišavaju blagoslova, kog sa sobom nosi vizija o čudotvornoj budućnosti za našu zemlju. Obećano Carstvo Biblije nema nikakve veze sa životom duše lišene tela ili duha u svodu iznad neba. „Naši oci nisu u raj.” Oni snivaju san mrtvih (Psalm 13:3, itd.) sve dok se Isus ne vrati i probudi ih.

Klasični pasus u Danilovoj knjizi pruža dokazni tekst o ranim hrišćanima, koji su se radovali okupljanju vernika svih doba u dolazećem Carstvu „Mnogi od onih koju su usnuli u prašini zemlje, probudiće se; neki će doći u život dolazećeg doba ...” (Danilo 12:2). Ova informacija pruža uputstva vernicima o stanju mrtvih. Oni su u zemlji i spavaju sve do dana vaskrsnuća. To da je ovo autentično hrišćansko shvatanje smrti i života posle smrti, vidi se na osnovu činjenice da je Isus primer „sna mrtvih”. Nakon što je čuo da je njegov prijatelj Lazar preminuo, on je rekao da on „sanja” (Jovan 11:11), što je on zatim jasno definisao kao „smrt” (Jovan 11:14). Jedino rešenje je bilo da se Lazar probudi iz sna mrtvih: „Dići ću ga iz sna” (Jovan 11:11). *The International Critical Commentary* ističe da je Isus koristio isti vokabular kada

²⁴²J.A.T. Robinson, *In the End God*, str. 104.

je govorio o snu mrtvih, kao što se kod Jova može videti,²⁴³ što dokazuje da je Isus izvodio svoje mišljenje o ključnim pitanjima čovečje sudbine na osnovu hebrejske Biblije.

Činom iskazivanja moći, što svedoči o energiji Boga njegovog Oca, koja je na delu u njemu, Isus je zatim dramatično pozvao Lazara iz groba kako bi ponovo živeo. Lazar se nije vratio iz „raja” (Jovan 11:43,44). Prema Isusu, koji ima pravo na poslednju reč po pitanjima hrišćanske doktrine, „vreme će doći kada će svi koji su u grobovima čuti njegov glas i ustati” (Jovan 5:28, 29). Viđenje smrti i vaskrsnuća, koje je predstavljeno u stihu 12:2 Knjige Danilove, predstavlja osnov čitavom novozavetnom učenju koje se tiče života nakon smrti. Stanje mrtvih u Bibliji definitivno nije svesno postojanje u raji ili večitoj vatri u paklu. Mrtvi, kao što standardni Biblijski rečnik kaže, nesvesni su, više ništa ne rade, nisu svesni ničega, ne poseduju ni znanje ni mudrost, niti imaju bilo kakvu predstavu o ičemu što se dešava ispod sunca.”²⁴⁴ Ovaj autoritet daje sledeće upozorenje:

Mi smo uvek više ili manje pod uticajem crkve, Platonove ideje, da telo umire, ali je duša besmrtna. Jedna takva ideja se u potpunosti suprotstavlja svesti Izraelaca i nigde se u Starom zavetu ne može naći. Čitav čovek umire, nakon smrti, duša ili duh izlazi iz čoveka. Ne samo njegovo telo, već i njegova duša se vraća u stanje smrti i pripada nižem svetlu; samim tim, Stari zavet može da govori o smrti nečije duše (I Mojsijeva 27:21).²⁴⁵

Hrišćani moraju da odbiju grčki uticaj i Platonove ideje.²⁴⁶ Oni treba da teže poznavanju Hristovog uma. Novi Zavet nije napustio hebrejsko shvatanje stanja čoveka nakon smrti. Nema nikakvog smisla reći da bi se Apostoli udaljili od Isusovih verovanja u stihovima 11:11, 14 Jovanovog jevanđelja, gde on ponavlja reči date u stihu 12:2 Knjige Danilove, i čime potvrđuje ono

²⁴³ J.T. Bernard, T&T Clark, 1928, str 378, 379.

²⁴⁴ *The International Standard Bible Encyclopedia*, James Orr, Eerdmans, 1983, Tom II, „Smrt”, str 812. Za nedavni odlični prikaz biblijske doktrine sna mrtvih i uništenja zlih, vidi *Life, Death and Destiny*, delo koje je napisao baptistički sveštenik i profesor teologije Warren Prestidge, Auckland, Novi Zeland; Resurrection Publishing, 1998.

²⁴⁵ *Ibid*, moj akcenat.

²⁴⁶ Isusov osvrt na Matej 10:28 i na dušu koju čovek ne može da ubije, što ne znači da je On verovao u besmrtnost duše. On nastavlja i govori da je duša uništiva u Geheni. Ono što čovek ne može da uništi jeste život koji Bog ponovo stvara vaskrsenjem.

što je rečeno u Bibliji, prema kojoj je odgajan još od detinjstva. Koje moguće opravdanje Crkva može da ima da nastavi da štiti Platonove ideje u ime Isusa?

Uobičajeno je za božansku šemu da mrtvi moraju da budu dignuti iz mrtvih, kako bi se pridružili Mesiji u Njegovom Carstvu koje će on inaugurisati kad se vrati. Tek nakon vaskrsnuća, vernici će oživeti. Oni stoga moraju ostati mrtvi do tad. Iluzija da su mrtvi već živi sa Hristom, svodi buduće vaskrsenje na puku misao. „Recite mi”, napisao je veliki reformator William Tyndale, „koja je svrha vaskrsnuća onda ako će duše već biti u raj?” ... Ako preminule duše smestite u raj, vi (rimokatolici)²⁴⁷ ćete uništiti argumente, koje su izneli Hrist i Pavle, kao bi dokazali vaskrsenje.”²⁴⁸ Čudnim paradoksom, rad koji su obavili Wycliffe u Tyndale (i brojni drugi istaknuti proučavaoci Biblije) smatra se veoma cenjenim, dok njihovo učenje, koje se direktno suprotstavlja savremenoj tradiciji o životu posle smrti, ostaje prilično neprihvatljivo! Protestanti nastavljaju da prate Papu time što govore o tome da su preminule duše svesne sada u raj u ili paklu. Čitava fiktivna molitva upućena Mariji zasnovana je na istoj iluziji. Takve doktrine, koje su odigrale veliku ulogu kod pobožnih iskrenih vernika, nikada ne bi opstale da je hebrejska Biblija i Isusovo učenje uzeto za osnovu hrišćanske vere.

Carstvo koje Isus treba da uspostavi nije, kako se to danas smatra, smešteno na zemlji. Vlada verovanje da on sada vlada *sa svecima* u raj u. Tradicija je uskratila Mesiju za njegovu obećanu vladavinu sa Davidovog prestola u budućnosti, i hrišćane za nadu da će jednoga dana sa njim deliti nasledstvo. Ona je svela veliki događaj vaskrsnuća, koji treba da se desi u budućnosti na nebitnu stavku u teološkoj šemi. Vaskrsenje je samo usputno

²⁴⁷ Poenta jednako važi kada je u pitanju velika većina protestanata.

²⁴⁸ An Answer to Sir Thomas More 's Dialogue, book 4, pog. 2, str. 180, 181.

pomenuto u okviru veroispovesti. Pominjanje „života sveta koji će doći”²⁴⁹, mnogi shvataju, u odsustvu jasnog objašnjenja, kao nekakvo produženo postojanje u raju nakon smrti. Ono čemu se rana crkva radovala jeste „život dolazećeg doba” Carstva Božijeg *na zemlji*, koji sledi nakon povratka mrtvih u život putem vaskrsnuća nakon Isusovog povratka. Klasični novozavetni tekst se može pronaći u stihu 15:23 I Korinćanima: „Hrišćani će vaskrsnuti pri Hristovom povratku.” Vaskrsenje bi podrazumevalo dobijanje nasledstva na zemlji (Matej 5:5). Sve do tog budućeg trenutka, Biblija ih naziva mrtvima (I Korinćanima 15:35, 52; I Solunjanima 4:16). Vaskrsenje i povratak Hrista, predstavljaju nešto za čim novozavetni hrišćani žude, ali se isto ne može reći i za današnje vernike. Oni su se u velikoj meri udaljili od Biblije, a nazivaju je izvorom svoje inspiracije.

Direktno iskazana šema smrti i perioda čekanja u grobu praćena vaskrsenjem pri Hristovom povratku, meni nije razjašnjena uprkos tome što godinama redovno odlazim u crkvu. Grčki pojam prirodne besmrtnosti duše je progutao moćni biblijski akcenat na budućem vaskrsenju čitavog čoveka i njegovoj budućoj besmrtnosti. Jasno učenje o sudbini čoveka i naše planete nastavlja da se skriva od članova crkve, ožalošćeni se teše idejom da mrtvi nisu zapravo mrtvi, već zapravo žive u nekom drugom svetu. Uvođenjem teorije da smrt nije zapravo smrt, već preživljavanje na drugom mestu, crkva je zagazila u nekakav okultizam. Jovovo pitanje nije bilo: „Ako čovek umre, da li će on nastaviti da živi?” već „Ako čovek umre, da li će se vratiti u život?” (Jov 14:14), što je nešto sasvim drugo. Jedan Luterov sledbenik koji je iskazivao Luterovo viđenje i koji je verovao u usnulost mrtvih,²⁵⁰ našu pažnju je usmerio ka radikalnom udaljavanju od Biblije, upotrebom popularnog hrišćanskog učenja o mrtvima:

²⁴⁹ Nikejska vera

²⁵⁰ Za dalju dokumentaciju o ovome i za brojne biblijske i istorijske informacije o smrti kao „snu” vidi L.E. Froom, *The Conditionalist Faith of Our Fathers*, 2 vols., Review and Herald, 1965. Interesantna indikacija Luterovog verovanja u usnulost mrtvih data je u Tyndaleovom citatu kojim on citira svog suparnika Ser Thomas Morea: „Šta njega briga koliko dugo mi živimo u grehu, *to jeverovao Luter*, kad on nakon ovog života neće osećati ni dobro ni zlo, ni telo ni dušu sve do sudnjeg dana.” Opaska kojom citira Morea dokazuje da on nije dobro razumeo implikacije „uslovne besmrtnosti”. Citat dokazuje da je Luterovo viđenje stanja mrtvih biblijsko a ne ortodoksno.

Nada rane crkve okreće se oko vaskrsnuća na Zadnji dan. Mrtvi bivaju pozvani u večni život (I Korinćanima 15; Filipljanima 3:21). Ovo vaskrsenje se dešava ne samo telu, već i čoveku. Pavle govori ne samo o vaskrsenju tela, već „mrtvih”. Ovo shvatanje vaskrsnuća implicira da smrt zahvata čitavog čoveka ... *Samim tim, prvobitni biblijski koncepti su zamenjeni idejama iz helenističkog gnostičkog dualizma.* Novozavetna ideja o vaskrsenju, koja utiče na čitavog čoveka, morala je da ustupi mesto besmrtnosti duše. Zadnji dan takođe gubi svoju važnost, jer su duše primile sve što je od odlučujućeg značaja davno pre toga. Eshatološka (koja se raduje) tenzija nije više strogo usmerena na dan Isusovog dolaska. *Razlika između ovoga i nade Novog zaveta je veoma velika.*²⁵¹

Vodeći proučavalac Biblije sumira biblijsko viđenje čovekove sudbine:

Pisci Biblije, koji se čvrsto pridržavaju ubeđenja da stvoreni poredak svoje postojanje duguje mudrosti i ljubavi Božijoj i samim tim je suštinski dobar, ne mogu da zamisle život posle smrti kao postojanje bez tela („ne smeju nas pronaći nage” – II Korinćanima 5:3), već ga zamišljaju kao obnovu pod novim uslovima intimne unije tela i duše, što je onakav ljudski život kakav poznajemo. Samim tim, pod smrću se smatrala smrt čitavog čoveka i fraze poput „oslobađanje od smrti”, neuništivost ili besmrtnost mogu jedino adekvatno da budu upotrebljene kako bi opisale ono što se podrazumeva pod frazom večni ili živi Bog „koji samo ima besmrtnost” (I Timotiju 6:16). Čovek nije otporan na smrt ali mora, ako hoće da prevaziđe destruktivnu snagu smrti, da prihvati istu kao dar od Boga „koji je digao Hrista iz mrtvih” i smrt ostavio po strani kao prekrivač (I Korinćanima 15:53, 54). Upravo kroz smrt i vaskrsenje Isusa Hrista ova mogućnost za čoveka (II Timotiju 1:10) donesena je na svetlost i nada je potvrdila da će iskvarenost (Rimljanima 11:7), koja predstavlja univerzalnu odliku ljudskog života, biti efektivno prevaziđena.²⁵²

²⁵¹ Paul Althaus, *The Theology of Martin Luther*, Philadelphia: Fortress Press, 1966, str. 413,414,

²⁵² *A Theological Word Book of the Bible*, ed. Alan Richardson, str. 111, 112.

Dok čitaoci Biblije ne mogu da zamisle život nakon smrti kao duha odvojenog od tela, hrišćanski propovednici nastavljaju da šire tu istu ideju, a posledica toga je gubitak ključnih informacija o vaskrsenju koje će da pokrene Carstvo Božije. Kao što drugi stručnjak kaže, ako su prvobitni biblijski koncepti zamenjeni učenjima helenističkog, gnostičkog dualizma, sa takvim čvrstim činjenicama podeljena crkva mora da se suoči. Zašto onda kada proučavaoci Biblije „odbiju ideju o čistoj duhovnoj „besmrtnosti” duše nakon života, smatrajući je konceptom koji se nameće biblijskom viđenju ličnosti”,²⁵³ crkve nastavljaju da propovedaju da duša preživljava smrt? Božanska poruka je postala beznadežno uprljana mešanjem dva sukobljavajuća sveta mišljenja. Hebrejsko viđenje božanske budućnosti ne može biti pomireno sa Platonovom grčkom filozofijom.²⁵⁴ Apostolski um je jasan po ovom pitanju strane filozofije. Koliko bi bio drugačiji tok crkvene istorije da su ljudi poslušali Pavla kada je rekao: „Ne dozvolite da vas iko zarobi filozofijom i praznim prevarama” (Kološanima 2:8).

Učenje biblijskog rečnika

Ako je poruka podeljenih crkava postala slab eho živopisne tvrdnje hrišćana Novog zaveta, to je zato što se tradicija umešala u Božansku poruku koju je crkva određena da propoveda. Nametanje grčkih koncepata, koji ne mogu biti pomireni sa hebrejskom mišlju, učinilo je da je za prosečnog čitaoca Biblije nemoguće da shvati Apostole. Dogodio se prekid u komunikaciji. Čak i naši prevodi Biblije su odigrali svoju ulogu u zaveri (što se tiče prevodioca, oni su to nesvesno činili) kako bi se informacije prikriale. Iako prevod omogućava ranim hrišćanima da nam se obrate sopstvenim jezikom, njihove reči su nama prenesene od strane prevodilaca, koji su sami bili do kolena zaglibljeni u grčkoj tradiciji.

²⁵³ D. Willard, *The Spirit of the Disciplines*, San Francisco: Harper, 1988, str. 82. Autor nastavlja i ukazuje na to da vodeći proučavaoci Biblije insistiraju na „vaskrsenju kao pravom obliku ljudskog postojanja van smrti” (Ibid). Ali crkve vekovima to nikako ne razjašnjavaju svojim članovima.

²⁵⁴ Ovu poentu je na briljantan način izneo Oscar Cullman u delu pod nazivom *Immortality of the Soul or Resurrection of the Dead?* Epworth Press, 1958, objavljenom u *A Journal from the Radical Reformation*, tom. 3, nos. 1, 2 (dostupno u Atlanta Bible College, P.O. Box 100,000, Morrow, GA 30260, USA).

Svi oblici kritika po pitanju božanske Reči baziraju se na suptilnim prevodima. Prevodilac stoji između nas i originalne poruke Apostola. Moguće je da on neće uspeti da nam verodostojno prenese original. To može da se desi kad proučavalac Biblije ne ceni jevrejske načine razmišljanja koje su delili pisci Novog zaveta. Na svu sreću, savremeni proučavaoci Biblije često pružaju podatke o frazama koje se stalno javljaju u Novom zavetu i rasvetljavaju prvobitna značenja. Veliku uslugu su nam učinili oni proučavaoci koji su upozorili na opasnosti koje se javljaju kada se Biblija tumači van shvatanja jevrejskog okruženja u kome su biblijski spisi napisani. Kritike koje iznosi James Dunn, u vezi Pavlovih rukopisa, pogrešno su shvaćene tokom „velikog dela hrišćanske istorije” i one zaslužuju da ih javnost sasluša. Ono što on kaže o tumačenju Pavlovih spisa može se primeniti i na tumačenje Biblije kao celine:

Prvi zadatak egzegeze (objašnjavanja Biblije) jeste da prodre što je dublje moguće u istorijski kontekst autora i onih za koje je on pisao. Veliki deo egzegeze podrazumeva uzimanje autora i one za koje je on pisao zdravo za gotovo. Savremeni čitalac nije svestan ovih zajedničkih pretpostavki i briga (ili nema obzira prema njima) i ne može da protumači tekst onako kako je autor smatrao da taj tekst treba da bude protumačen (i pretpostavljao da će biti tako tumačen). U tom slučaju, veliki deo tog konteksta je samo-razumevanje Jevreja i judaizma u prvom veku i nejevreja, koji su uvažavali judaizam. Pošto veliki deo hrišćanske istorije i učenjaštva, nažalost, nema obzira prema tom samo-razumevanju, ako čak nije i neprijateljski nastrojen prema njemu, istinsko uvažavanje Pavla u njegovoj interakciji sa tim samo-razumevanjem je praktično nemoguće.²⁵⁵

Priroda čoveka

Primarno pitanje kojim hrišćani treba da se pozabave jeste naša sudbina kao ljudskih bića. Osnova dobrog shvatanja je data u Knjizi o Postanju. Ono što smo učili u crkvama, međutim, imalo je tendenciju da prikrije umesto da promoviše biblijske činjenice. Nevolja po pitanju božanskih spisa se javlja vrlo rano. Grčka filozofska tradicija, koja se početkom drugog veka pomešala

²⁵⁵Commentary on Romans, Word Biblical Commentary, str. xiv, xv,

sa prvobitnom verom, učinila je dosta toga kako bi nas sprečila da spoznamo ko smo. Nemamo adekvatan start ako u potpunosti ne razumemo stvaranje čoveka. Pre svega nas zanima da pronademo odakle potiče reč „duša”. Bez ikakvih formalnih uputstava, mi izgleda da prihvatamo pojam da „duša” mora da podrazumeva besmrtni deo čoveka, koji preživljava smrt. Takva ideja pogrešno predstavlja biblijsku tačku gledišta. Kao što jedan savremeni učenjak kaže:

Besmrtan znači otporan na smrt. Verovati u besmrtnost duše znači verovati da telo Johna Browna leži i trune u grobu a njegova duša nastavlja dalje jednostavno, jer je to odlika duše baš kao što je odlika drveta jabuke da rađa jabuke. Tela umiru, ali duše ne. Istina ili ne, *ovo nije biblijsko viđenje*, mada mnogi koji bi trebalo da znaju bolje pretpostavljaju da jeste., mada mnogi, koji bi trebalo da znaju bolje, pretpostavljaju da jeste.²⁵⁶

Nažalost, naša Verzija Kralja Džejmisa prikriva pravo shvatanje „duše” na najefikasniji način i sprečava nas od toga da vidimo da „dušu” nema samo čovek već i čitavo životinjsko carstvo. Evo šta zapravo stoji u Bibliji:

Potom reče Bog: Neka vrve po vodi žive *duše*, i ptice neka lete iznad zemlje pod svod nebeski. I stvori Bog kitove velike i sve žive *duše* što se miču, što provrveše po vodi po vrstama svojim, i sve ptice krilate po vrstama njihovim. I vide Bog da je dobro; Potom reče Bog: Neka zemlja pusti iz sebe *duše* žive po vrstama njihovim, stoku i sitne životinje i zveri zemaljske po vrstama njihovim. I bi tako. A stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskog, i dunu mu u nos duh životni; i posta čovek *duša* živa... Jer Gospod Bog stvori od zemlje sve zveri poljske i sve ptice nebeske, i dovede k Adamu da vidi kako će koju nazvati, pa kako Adam nazove koju životinju onako da joj bude ime (I Mojsijeva 1:20; 21, 24; 2:7; 2:19).²⁵⁷

²⁵⁶ Frederick Buechner in I Corinthians: Mastering the Basics, Lyman Coleman and Richard Peace, Serendipity Foundation, 1986, sr. 115,

²⁵⁷ Hebrejska reč *nepesh*, „duša”, podrazumeva živo stvorenje. Duše mogu da budu mrtve (IV Mojsijeva 6:6). „Suša” je takođe ekvivalent „osobe”. Samim tim, osam „duša” je preživelo Potop (I Petrova 3:20). A.R. Johnson ukazuje na to da Autorizovane i Revidirane verzije navode na pogrešan put ako „duša” predstavlja bilo kakvu dihotomiju poput one koja podrazumeva rani akcenat na orfejskom mitu i platonskoj filozofiji. Termin *nepesh* je

Kasnije, kada se govori o Potopu, daje se opis svih živih bića kao duša: „I Bog reče: Ovo je znak zaveta između Mene i tebe i između svake žive duše koja je sa tobom. Ja ću se sećati svog zaveta koji je sklopljen između Mene i tebe i svake žive duše svakog tela” (I Mojsijeva 9:12).

I u Izrekama: „Pravični čovek brine za dušu svoje zveri” (12:10). Nije ni čudo što Novi zavet govori o morskim stvorenjima, kao o stvorenjima koja imaju dušu (Otkrovenje 8:9).

Ove jednostavne činjenice su ustanovile da „duša” u Bibliji predstavlja nešto što je zajedničko ljudima i životinjama. Postoje podjednako svesna bića, „duše”. Poslanica Jevrejima takođe kaže da čovek i životinja *imaju* svesno biće, „dušu”. Ni u jednom slučaju ne postoji ni najmanja naznaka da duša ima ikakve veze sa urođenom besmrtnošću. Sasvim suprotno je istina. Nakon smrti, čovek koji je formiran od prašine, vraća se u prašinu (I Mojsijeva 3:19) i nakon Potopa „svi oni u čijim je nozdrvama bio dah života, umrli su” (I Mojsijeva 7:22), kako ljudi tako i zveri. Fundamentalno važna implikacija našeg otkrića je ta da besmrtnost nije nešto što mi posedujemo. Ona se mora steći, i može se dobiti nikako drugačije do kontaktom sa spasiteljskom porukom i vaskrsenjem. Čim ustanovimo ovu činjenicu, počecemo da tumačimo Novi zavet sa jasnim smislom o njegovom strastvenom iščekivanju povratka Isusa, koji će dići preminule vernike iz smrti.

Konzistentno učenje hebrejske Biblije je da nakon smrti čovek pada u „san” bez svesti. On se pridružuje svojim precima u svetu mrtvih, kog Poslanica Jevrejima naziva *sheol*. U Grčkoj to je Had.²⁵⁸ To nije mesto za kažnjavanje ili nagrađivanje, što se odlučuje nakon smrti, već mesto potpune neaktivnosti. Stihovi 9:5 i 10 Knjige Propovednika uspostavljaju pravi pojam o stanju čoveka nakon smrti: „Živi znaju da će umreti ali mrtvi ne znaju ništa

očigledno upotrebljen kako bi ukazao ne na nešto što je shvaćeno kao jedan (superioran) deo ljudskog bića, već kompletnu ličnost kao sveobuhvatnu manifestaciju vitalne snage, ona predstavlja ono što Pedersen naziva „shvatanjem totaliteta” (The One and the Many in the Israelite Conception of God, University of Wales Press, 1961, str. 2).

²⁵⁸ I Mojsijeva 15: 15; 25:8; Avram se pridružio svojim ocima nakon smrti. Pos. 47:30; Jakov je bio položen sa ocima. I Mojsijeva. 31: 16; Mojsiju je rečeno da „spava sa ocima svojim” Neaktivnost i spavanje u prašini opisuje smrt u Psalmima. 6:5; 30:9; 115:17; 146:3, 4; Jov 14:12; Prop. 9:5, 10; Isa. 26:19; Dan. 12:2. Za novozavetno viđenje vidi Jovan 5:28, 29; 11:11, 14; Dela 2:34, 39. Delitzsch u svojoj proslavljenoj kritici hebrejske Biblije kaže da viđenje smrti kao „usnulosti” preovladava u Starom zavetu (Commentary on the Old Testament, Vol. VI, p. 361).

niti više imaju nagradu, jer je njihovo sećanje zaboravljeno ... ne postoji nikakva aktivnost, niti planiranje, niti mudrost u *sheol* gde vi idete.” Ovo su stihovi, pored mnogih drugih koji nose istu poruku, koje treba čuti na sahranama. To bi omogućilo da se buduće vaskrsenje proglašuje jedinom pravom nadom za spasenjem od smrti. Pažnja bi istog trenutka bila usmerena na budući dolazak Sina Božijeg na vlast. Biblijska šema bi zatim prestala da bude neutralizovana veoma zbunjujućom idejom da su mrtvi već dostigli slavu, iako se Isus još uvek nije vratio, kako bi ih vaskrsao i nagradio²⁵⁹ buđenjem iz sna smrti, kao što to stoji u stihu 12:2 Knjige Danilove. Trenutno, nekompatibilne hebrejske i grčke ideje bore se zajedno kako bi dovele do zbunjenosti, promenile hrišćansku nadu i izbrisale Dobre vesti o dolazećem Carstvu.

Grčko viđenje o čovekovoju urođenoj besmrtnosti mora da bude proterano jednom i za svagda kako bi hebrejsko viđenje čovekove sudbine, na kome je zasnovano Isusovo učenje, moglo da bude shvaćeno. Kada shvatimo da čovekova smrt predstavlja smrt *čitave osobe*, prestanak njegove svesti a ne njegovo preživljavanje kao duša bez tela ili duša u nekom drugom svetu, naši umovi će se okrenuti ka našoj jedinoj nadi – nadi za vaskrsnućem vernika svih doba.²⁶⁰ Jedan veoma nebiblijski koncept života kao duše bez tela, biće zamenjen veličanstvenim očekivanjem primanja tela osnaženog božanskim Duhom, tela koje ne može da umre. Veličanstvena budućnost obećana Hristom je život vaskrslog pojedinca, koji funkcioniše kao vršilac dužnosti sa Mesijom u njegovom Carstvu. Taj život može da bude dodeljen samo od strane Oca „koji je sam besmrtn”,²⁶¹ tj. nasledno. Hrišćanstvo je stoga religija, čiji je cilj dostizanje besmrtnosti. Hrišćani su oni koji „teže tome da čine dobro zarad slave, časti i besmrtnosti, života u dolazećem carstvu” (Rimljanima 2:7). Reći da je ljudsko biće već besmrtno, kao odvojeni svesni duh, predstavlja izuzetnu besmislicu po pitanju Biblije. To je, međutim, biblijsko učenje koje živi vernici mogu da okuse, putem Duha, nešto o životu u budućem Carstvu (Jova 6:47; Efescima 1:14; II Korinćanima 1:21, 22).²⁶²

²⁵⁹ Isus je propovedao da se nagrade ne dobijaju nakon smrti već nakon Drugog dolaska (Matej 16:27).

²⁶⁰ I Kor. 15:23; I Sol. 4: 13ff.; Otk. 11 : 15-18; Otk. 20: 1-6.

²⁶¹ I Tim 6:16. Radi se o tome kako Otac šalje Isusa nazad da vlada.

²⁶² Primanje Svetog duha, međutim, ne omogućava hrišćanima da pobegnu od prve smrti, koja je „određena svim ljudima” (Jevrejima 9:27).

Ako je Biblija, na koju se Isus pozivao, propovedala da mrtvi idu u svet mrtvih, što sigurno nije pakao ili raj, kako su onda crkve zaboravile ovo fundamentalno hrišćansko učenje? Zašto se danas očekuje da mrtvi odlaze u pakao ili raj onog trenutka kada umiru, što se sasvim razlikuje od vaskrsnuća? Nešto se očigledno dogodilo i promenilo način na koji razmišljamo o smrti. Proroci Izraela su očekivali da će napustiti svet mrtvih samo vaskrsenjem na zadnji dan. Njihova nada, kako ju je iskazao i David, bila je : „Bog će mi iskupiti dušu (tj. mene) od snage *sheol*-a” (Ps 49:15). Ideja da čovek može da nastavlja da živi kao duša bez tela ili da dobije obećano nasleđe, *a da pre toga ne boravi u svetu mrtvih*, nije poznata njima.

Legenda koja je umanjila važnost Vaskrsnuća

Ono što je nepoznato velikom delu onih koji redovno odlaze u crkvu, jeste to da su protestanti i katolici nekritično prihvatili prijemčivu legendu koja tvrdi da je Isus promenio uslove smrti, onda kada je On sam bio u svetu mrtvih. Protestanti često prekorevaju rimokatolike, jer prihvataju doktrinu o telesnom obitavanju Marije u raju, kao Kraljice raja i posrednice. Nijedan biblijski stih kojim bi se ovo revolucionarno učenje podržalo, ne može biti citiran. Ali protestanti se kao i rimokatolici pridržavaju tradicije o stanju mrtvih koje se može dovesti u vezu sa apokrifskom pričom, koju sadrži nebiblijsko *Jevanđelje Nikodima*. Ovaj dokument, koji se oslanja na tradiciju koja potiče iz drugog veka, ²⁶³ priča priču o Isusu, koji silazi u Had (Hades), kako bi obećao besmrtnost onima koji su umrli u prethodnim dobima. Ista legenda se javlja u nekoliko dokumenata. *Solomonove ode* iz drugog veka takođe

²⁶³ Tradicija možda vodi poreklo još od ranije. *Uspenje Isaije*, koje možda datira iz kraja prvog veka, popoveda da će se „mnogi pravični uspeti sa Isusom na treći dan” (ix 16ff).

uključuju prikaz Isusove aktivnosti u Hadu. Mrtvima on kaže: Istupite, vi ste unesrećeni i primite radost ... i besmrtnost.”²⁶⁴

Kao što istoričari beleže, „Ovde imamo najranije pojavljivanje detaljne doktrine silaska u pakao koja se može pronaći u Jevanđelju Nikodima i koje je kasnije zavladao hrišćanskim krugovima.”²⁶⁵ Latinska verzija Jevanđelja Nikodima beleži reči dvojice pojedinaca koji su oslobođeni od smrti: „Dižemo se sa Hristom iz raja i On sam nas diže iz mrtvih. I na osnovu ovoga znate da su kapije smrti i tame uništene, duše svetaca su oslobođene i uspele su se u raj sa Hristom.”²⁶⁶

Efekat ove privlačne priče, koja navodi na pogrešan put, bio je uništenje jednim udarcem učenja hebrejske Biblije da oslobađanje od smrti i dobijanje besmrtnosti dolazi jedino vaskrsenjem na kraju doba. Stih 12:2 Knjige Danilove, koji predviđa da će mrtvi ustati samo onda kada Carstvo stigne (vidi I Korinćanima 15:23), proglašen je zastarelim, jer je na snagu stupila nova teorija. Legenda je promenila čitavo značenje smrti. Had, prema Bibliji, predstavlja mesto potpune neaktivnosti gde „mrtvi ne hvale Boga” (Ps. 115:17) i gde oni čekaju povratak Hrista, dok je u ovom ranom predavanju Had predstavljen kao mesto gde Hrist aktivno propoveda i oslobađa mrtve.²⁶⁷

Novi preokret je izvršio katastrofalan efekat na hrišćansko shvatanje života nakon smrti. To je značilo da mrtvi mogu da izađu iz Hada i odmah nakon smrti se presele u Raj (kasnija tradicija je govorila o *raju* kao mestu u koje odmah nakon smrti odlaze pravične duše, odvojene od tela). Iako je legendarno Jevanđelje Nikodima propovedalo o momentalnom telesnom vaskrsenju vernih preminulih iz Novog zaveta, kao posledicu Isusovog silaska u Had, kasnija tradicija je priznala da se ovo veoma protivi novozavetnom učenju da mrtvi neće biti oživljeni pre „Zadnjeg dana”.

²⁶⁴ Oda xxxi 1 ff., citirano u "Descent into Hades," Dictionary of the Apostolic Church, Vol. 1, p. 291.

²⁶⁵ Ibid., doda akcenat.

²⁶⁶ Pogledajte izdanje od strane Tischendorfa.

²⁶⁷ Prikaz vaskrsnuća izvesnih „usnulih svetaca” u stihovima 27:52, 53 Jevanđelja po Mateju, sigurno ne nagoveštava da su svi mrtvi iz vremena starog zaveta oživljeni, niti da su oni koji su oživljeni dobili besmrtnost niti da su poslani u raj. Takvoj ideji se suprotstavljaju stihovi 2:34, 39 Dela apostolskih koji kažu da je David još uvek bio mrtav i sahranjen nakon vaskrsnuća.

Na kraju je postignut nekakav kompromis uz pomoć grčke doktrine o prirodnoj besmrtnosti duše. Duše koje su pravične, kako je rečeno, odlaze odmah u raj (ili po nekoj drugoj teoriji u Raj kao deo Hada) od trenutka kada je Isus oslobodio patrijarse od smrti, ali duša bi morala da se ponovo susretne sa telom za konačno vaskrsenje na kraju doba. Ovo je viđenje koje deli velika većina protestanata još od Reformacije iz 16. veka i ostali vernici još od vremena crkvenih otaca. Tek su doktrinu o momentalnom odlasku u čistilište protestanti odbacili iz rimokatoličkog sistema nakon reformacije.

Opterećeni nebiblijskom tradicijom da je Isus oslobodio patrijarse, dok je on sam bio „u srcu zemlje” (Matej 12:40), protestantima preostaje da tragaju za biblijskim dokazima za odlazak duša u raj nakon smrti. Ne postoje takvi dokazi, uprkos tvrdnji jedne takve veroispovest da je „Hrist sišao u Had i poništio ga za sve vernike.”²⁶⁸ Stih 4:8 Poslanice Efescima govori o Hristu koji „predvodi zarobljenike” u smislu da daje određene darove crkvi. Ovaj stih nikako ne podržava ideju da je Isus oslobodio mrtve iz Hada. Kao što stoji u vodećem biblijskom rečniku, „Stihovi 4:7-10 Poslanice Efescima ne govore o radu Hrista niti o bilo kakvim mogućnostima za mrtve u Hadu.”²⁶⁹ Isti autoritet potvrđuje našu centralnu tezu da je novozavetno učenje o budućnosti „stavljeno u odnos sa hebrejskom verom i zasniva se na principima Starog zaveta.”²⁷⁰ Gubitak hebrejskog viđenja smrti i života

²⁶⁸Formula of Concord. John Pearson, poznat po svom radu na temu hrišćanskih veroispovesti, nije ni sam prihvatio doktrinu da je Isus oslobodio svece iz Hada već je priznao: „Ovo je mišljenje koje se obično stiče u školama, i stalno se prenosi kao smisao crkve Božije; mada ono nije toliko opšte koliko nas učitelji ubeđuju ali je sigurno da mnogi oci ne razumeju isto.” Evsevije, Ćirilo, Ambrozije i Jeronim su citirani kako bi se podržala ideja da duše odmah odlaze u raj, dok su Justin Mučenik, Irinej, Tertulijan, Ilarije, Grigorije Niski i drugi propovedali da vernici ne odlaze odmah u raj već u Avramove grudi, „Raj” gde vernici Starog zaveta borave do vaskrsnuća.

²⁶⁹“Eschatology,” Hastings Dictionary of the Bible, Vol. I, str. 756.

²⁷⁰Ibid.

nakon smrti predstavlja samim tim veliku doktrinarnu katastrofu, koja mora da bude ispravljena. Pavle, zaista, priznaje da tek nakon što se sedma truba oglasi (I Korinćanima 15:52; Otkrovenje 11:15), i obeleži Hristov povratak na zemlju, Had će biti prevaziđen i smrt progutana.²⁷¹

Da je hebrejska Biblija ostala autoritativni izvor božanskog učenja o prirodi čoveka i planu za obnavljanje čovekove besmrtnosti, ne bi bilo nikakve zabune po pitanju toga šta se dešava kada umremo. Ali primer Isusa, koji se uvek pridržavao hebrejske Biblije, nije praćen i hrišćani iz drugog veka su pali na različite mitove i legende (vidi II Timotiju 4:4) koji su se od tada uvrstili u hrišćansku tradiciju. Izvođenje patrijarha iz sveta mrtvih u vreme Hristovog vaskrsnuća nije bilo poznato Petru, koji je govorio o tome kako je David još uvek mrtav i sahranjen i nakon Isusovog vaskrsnuća (Dela 2:34, 39). Pisac Poslanice Jevrejima ne zna ništa o ideji da su Avram, Isak i Jakov oživljeni. Oni treba da budu vraćeni u život zajedno sa svim vernicima onda kada je Isus stupi na čelo Carstva (Jevrejima 11:13, 39; 12:28).

Smeštanje trenutka hrišćanske slave u pogrešan vremenski okvir (pogrešno učenje koje je slično onom koje je Pavle naveo kao potencijalno smrtno oboljenje za crkvu, I Solunjanima 2:18), otpočelo je proces kojim je odbačeno biblijsko viđenje budućnosti. Mešanje konkurentnih ideja je stvorilo situaciju u kojoj mnogi nisu u mogućnosti da naprave razliku između tradicije i biblijske istine. Uporno odbijajući pogled Starog zaveta na smrt čitavog čoveka, oni menjaju izolovane stihove Novog zaveta, pokušavajući da ih formulišu tako da ti stihovi budu u skladu sa „primljenom” tradicijom. Uobičajeno je čuti one koji redovno odlaze u crkvu kako citiraju izvesne stihove iz proširene diskusije o vaskrsenju u petom poglavlju Druge poslanice Korinćanima. „Odsutni iz tela a prisutni sa Bogom” (II Kor. 5:8) je stih koji se smatra dokazom da je Pavle govorio o besmrtnim dušama, koje odlaze u raj nakon smrti. Ali Pavle to uopšte nije imao na umu, kao što se jasno i vidi kada se pažljivo pročita čitav kontekst.

Pavle je već propovedao Korinćanima u petnaestom poglavlju Prve poslanice Korinćanima i četvrtom poglavlju Prve poslanice Solunjanima da mrtvi spavaju sve do vaskrsnuća koje treba da se dogodi onda kada se Hrist

²⁷¹ U I Kor. 15:55 Pavle citira Osija 13:14, koji govori o trenutku kada Had konačno gubi svoju žaoku i primenjuje tekst na *buduće* vaskrsenje vernika na Parousiju (vidi I Kor. 15:23).

vrti. „Oni koji pripadaju Hristu, oni će vaskrsnuti, kad se on vrati” (I Korinćanima 15:23).²⁷² U petom poglavlju II Korinćanima on nije zbunjivao svoje čitaoce drugačijom idejom – preživljavanjem duše bez tela. Jedan takav koncept je u potpunosti bio stran Pavlovom hebrejskom načinu razmišljanja o smrti. On i dalje govori o vaskrsenju: „Onaj koji je digao Gospoda Isusa i nas će dići sa Isusom i postaviti sa vama” (II Korinćanima 4:14). Ono za čim je Pavle žudeo jeste da bude „odeven u svoju nebesku odoru (novo telo)” (II Korinćanima 5:2).²⁷³ To bi značilo da ćemo naša sadašnja tela zameniti besmrtnim, duhovnim telima. Ovaj veliki događaj je vaskrsenje. Biti „odsutan iz tela a prisutan sa Gospodom” (II Korinćanima 5:8) znači nadu da ćemo sresti Hrista kada *On dođe da nas digne iz mrtvih*. Isus se vraća da vrati mrtve u život. Ne idemo mi kod njega kad umremo. Biblija poznaje jedini način kojim se može izbeći smrt – to je vaskrsenje pri povratku Isusa (oni koji još uvek budu živi onda kada se on vrati samo će primiti novo telo). Biti sa Gospodom, znači biti sa Isusom *tokom vaskrsnuća pri povratku Hrista*. To je Pavle objasnio Solunjanima onda kada je elaborirao božanske postupke kojima će sveci biti vraćeni u prisustvo Gospoda koji će se vratiti. „*Na ovaj način* (tj. vaskrsenjem i transformacijom) mi ćemo uvek biti *sa Gospodom*” (I Solunjanima 4:17).

Budućnost vernika koji su učinjeni besmrtnim

Jedan od prvih zadataka besmrtnika, koji su samim tim stvoreni putem vaskrsnuća (ne time što nikada nisu umrli) biće da prekinu košmar u svetu koji sa sobom nosi nuklearni rat. Hrišćani treba da dostignu besmrtnost zarad neke svrhe. Oni će rukovoditi svetom i uspostaviće pravičan poredak (Isaija 32:1). Pavle je bio iznenađen kada je neko od njegovih preobraćenika izgubio cilj iz vida: „Zar ne shvataš da će sveci vladati svetom?” (I Kor.6:2).²⁷⁴ Korinćani su zapravo jedni druge izvodili na sud pred nevernike. Pavle je bio ogorčen. Koliko je samo besmisleno bilo za hrišćane da se uključe u parnicu.

²⁷² Pavle koristi frazu „probuditi se“ kao sinonim za vaskrsnuti (I Kor 15:12, 14, 15, 16, 17, 20).

²⁷³ Pavle nije reko da će on biti u raj.

²⁷⁴ Moffat hvata smisao frazom: „Zar ne znate da će sveci vladati svetom? Sve t će doći pod vašu jurisdikciju ...”

Ipak će oni biti rukovodioci novog svetskog poretka i uče da budu jedna kraljevska porodica, koja mora da demonstrira svoju spremnost za jednu takvu buduću funkciju.

Priča se da svet danas u roku od dve nedelje potroši onoliko novca na oružje za masovno uništenje koliko potroši za čitavu godinu na prehranu, pokućstvo, odeću i obrazovanje svetske populacije. Ovakve činjenice nam govore da se svetu polako približava kraj. Ništa ne može biti luđe od trošenja takvih ogromnih resursa da bismo pretili stranim muškarcima, ženama i deci (rođenoj i onoj koja još uvek nisu rođena), koje nikada nismo sreli i protiv kojih nemamo ništa lično. Novi sistem koji ima moć da da protera ludost međunarodnog ratovanja, ostvariće se u Carstvu Božijem.²⁷⁵

Ključno pitanje sa kojima se crkve suočavaju je njihov odnos prema ratnoj mašini. Oni će pre li kasnije morati da se suoče sa neprijatnom činjenicom da učestvovanje u ratu mora da podrazumeva uništenje ne samo njihovih protivnika, već i onih koji su takođe hrišćani (od kojih su neki odabrali da se ne bore). U ratu će crkva neizbežno da se međusobno podeli, kao što je to bio čest slučaj u prošlosti, i ubijati sopstvene članove. Sve dok su hrišćani posvećeni politici, još ako i nose oružje, oni će uništavati svoju braću na neprijateljskim poljima, nastaviće da pokazuju svoje verovanje kao prioritet nacionalne države nad hrišćanskoj državi. Međunarodna hrišćanska nacija – Izrael Božiji (Galatima 6:16) treba da predstavlja jezgro Mesijinih učenika, koji se spremaju za službu u dolazećoj božanskoj vladavini. Sadašnje učestvovanje crkve u ratu predstavlja poricanje njene uloge kao međunarodne svetske zajednice, mikrokosmos božanskog Carstva. Crkve bi trebalo veoma ozbiljno da razmotre činjenicu da u prvih 170 godina hrišćanske istorije nijedan hrišćanin nije nosio oružje. Da li je previše tražiti od crkava da od svojih članova na krštenju traže da se odreknu prava da oduzmu život čoveku koji je takođe hrišćanin? Sada se hrišćanstvo često definiše kao plemeniti oblik patriotizma. Takva ideja se suprotstavlja učenju Novog zaveta da carstva ovog sveta nisu Carstvo Božije i neće biti sve dok se Mesija ne vrati (Otkrovenje 11:15-18).

²⁷⁵ Isa. 2:4; Ps. 46:9; Zah. 9:10; Isa. 32:17.

Život doba koje će doći

Postoje dve poznate fraze Novog zaveta koje, kako se danas prevode, stoje na putu jasnom viđenju hrišćanske sudbine, kao što su je Isus i Apostoli shvatali. Prva od njih je „večni” ili „večiti život”. To nije ono što su rani hrišćani imali na umu kada su opisivali krajnju svrhu vere. Često se smatra da se reč „zauvek” u hebrejskom Starom zavetu odnosi na vremenski period u dalekoj budućnosti. Sa tim vremenskim periodom se u vezu dovode obećanja, koja sadrže Božanske poruke upućene Avramu i Davidu. Kada je Danilo ozvaničio svoju viziju na kraju sadašnjeg doba u istoriji, on je opisao vaskrsenje onih koji spavaju u prašini zemlje kao „buđenje u večni život” (Danilo 12:2). Naši prevodioci su razmišljali kao Grci a ne kao Jevreji, kada su nam dali to tumačenje. Jevrejin se radovao „životu dolazećeg doba” a ne „večnom životu”. Trebalo je još istorije da se dogodi onda kada je Bog zauvek promenio tok događaja. Čitava nada proroka se zasniva na tome da će jednog dana na zemlji nastupiti doba celokupnog mira pod vladavinom Mesije. U skladu sa tim, pisci Starog zaveta su koristili posebnu reč kako bi opisali buduću eru. Ta reč je bila *olam*, daleko, buduće doba. Bilo je uobičajeno da Isus i njegovi savremenici uporede sadašnje doba (ha' olam ha 'zeh – ovo doba) ljudske vladavine sa budućim dobom (ha' olam ha 'ba – doba koje će doći) Mesije i njegovog Carstva. Samim tim, kada Danilo opisuje vaskrsenje vernika na kraju sadašnjeg doba, on vidi mrtve kako primaju „život doba koje će doći” (Danilo 12:2). To je ono što svaki posvećeni Jevrejin želi. Sam Danilo je pozvan da se odmara u smrti sve do vremena kada će doći red na njega da zauzme svoju datu poziciju na kraju doba (Danilo 12:13).

Dobro je poznato da je Novi zavet preuzeo jezik iz Starog zaveta i Judaizma. Isus je stalno govorio o „životu dolazećeg (Mesijanskog) doba” i koristio je taj izraz kao sinonim za Carstvo Božije.²⁷⁶ Prevod „večni život” nije u potpunosti netačan, jer će život koji se stekne u dolazećem dobu zaista biti život bez kraja. Bez obzira na to, hebrejska fraza je mnogo jasnija, jer

²⁷⁶ Na primer, stih 19:16 Jevandelja po Mateju upoređen sa stihom 24 i mnogim drugim tekstovima. Jovan koristi frazu „život dolazećeg doba” umesto Carstvo Božije (izuzeci su Jovan 3:3, 5; 18:36), ali značenje je isto.

pruža ključne informacije o tome kada i gde će se taj život dobiti i stalno nas podseća da je istorija podeljena na dva doba. „Život doba koje će doći” biće u potpunosti stečen u mesijanskom dobu koje će nastupiti. Tek kada budu u dobu koje će nastupiti, muškarci i žene će naslediti Carstvo. Kolika količina svetla će biti bačena na hrišćanska dokumenta, ako kada pročitamo o „večnom životu” ili „večitom životu”²⁷⁷ pomislimo na ono što je Isus mislio pod „životom dolazećeg Carstva” (koji je on unapred okusio putem Duha). Kao što to Nigel Turner zapaža: „Ne bi bilo precizno kada bismo preveli reč *aionios* kao „večni” ... (ali naši prevodi nastavljaju da tako prevode tu reč). Ona znači „pripadanje budućem dobu oproštaja”²⁷⁸ Isti pridev *aionios* opisuje vatru koja je uništila Sodomu i Gomoru pre više hiljada godina (Judina 7). Ta vatra nije bila večna, već slična natprirodnoj kazni, koju će Bog sprovesti kada se vrati Hrist. Koliko je samo pogrešan prevod stiha 25:46 Jevanđelja po Mateju gde se za zle kaže da odlaze u „večno kažnjavanje”. Na svu sreću, standardne kritike priskaču u pomoć: „Pridev *aionios* (u stihu 25:46 Jevanđelja po Mateju) znači pripadanje budućem dobu. Ono samo po sebi ne znači „beskrajno”.²⁷⁹ Ono što je Isus opisao kao „kaznu koja isključuje osobu iz dolazećeg doba.” Popularna promocija „večnog mučenja” na osnovu ovog stiha nema podršku u prvobitnom grčkom jeziku, koji je jako obojen hebrejskom mišlju pisaca Novog zaveta.²⁸⁰

Ne znajući ništa o kasnijoj grčkoj tradiciji, Isus nikada nije govorio o „odlasku u raj”. On je svojim sledbenicima ponudio nasleđe na zemlji (Matej 5:5) kao ispunjenje obećanja datih Avramu i Davidu. Avram je nekada živeo u „zemlji obećanja”, ali je nikada nije posedovao. On je umro a da je nije primio u posedovanje. Bilo je očigledno, onda, da će se Avram jednog dana

²⁷⁷ Zašto nam je Verzija kralja Džejmsa dala dva izraza kada kod Grka postoji samo jedan i to *zoe aionios*?

²⁷⁸ Christian Words, T & T Clark, 1980, str. 452, 455, 456.

²⁷⁹ The Cambridge Bible for Schools and Colleges, St. Matthew, Cambridge University Press, 1889, str. 196.

²⁸⁰ Preovladavajuće očekivanje u vezi sudbine zlih jeste da će njih progutati vatra (Izr. 10:25; Avd. 16; Isa. 33:12; 41: 11, 12; Ps. 118: 12; Mat. 3: 12; II Sol. 1 :9).

dići iz mrtvih, kako bi došao u svoje naslestvo zajedno sa svim vernicima. Bog je progovorio, tj. dao obećanja „našim ocima, Avramu za doba (koje će doći)” (Luka 1:55).²⁸¹ Nasledstvo je Carstvo Božije koje je, kako Jakov kaže, „Bog obećao onima koji ga vole” (Jakov 2.5). Isus se takođe radovao dobu Carstva Božijeg. Njegov jezik je prilagođen hebrejskim pogledima na budućnost. On ne govori o „raju nakon smrti”. On nikada ne kaže „Ako želite da odete u raj ...” niti išta slično. On i Apostoli govore o blagu koje se sada sprema kod Boga u raju (Matej 6:20; 19:21) – što je nagrada „sačuvana u raju”²⁸² kao „spasenje koje je spremno da bude otkriveno poslednji put” (I Pet. 1:5), kada se Hrist vrati na zemlju. Hrišćani treba da prate Isusa i Pavla i da govore o „nasleđivanju ili stupanju u Carstvo Božije.”²⁸³ Ovo će nam omogućiti da razmišljamo kao Gospodar a ne kao grčki filozof. Popularno propovedanje bi toliko toga moglo da nauči na osnovu posmatranja proučavaoca Novog zaveta koji je napisao: „Obećanje o budućem životu nikada nije opisano od strane Isusa kao boravak u raju ili odlazak u raj.”²⁸⁴ Ako želimo da sledimo Isusov primer, potrebno je da uvedemo revolucionarne promene u jezik. Kada bi hrišćani počeli da koriste Isusove reči, to bi imalo lekovit učinak na duhovnu štetu, koja je naneta usvajanjem nebiblijskih termina, kako bi se opisao život nakon smrti. Uz izuzetne implikacije trenutne konfuzije nastale usled denominacionalizma, Nigel Turner je napisao sledeće:

Bolje bi bilo da je jezik crkve jezik Novog zaveta. Govoriti o Jevanđelju upotrebom nove terminologije ima katastrofalan efekat, jer veliki deo poruke i izuzetno vredna dodatna značenja, koja su implicirana u Novom zavetu, mogu da budu zauvek izgubljeni. „Veliki deo izobličenja i razdora koji muče crkvu”, smatra pokojni član sveštenstva, „a koji dotiču teološko shvatanje, javili su se usled

²⁸¹ Eis ton aiona bukvalno znači „za doba”

²⁸² I Petrova 1:4, Vidi i Matej 5:12, Tvoja nagrada je velika u raju”, tj. rezervisana u raju za budućnost

²⁸³ Mat. 25:34; Gal. 5:21; I Kor. 6:9; Ef. 5:5.

²⁸⁴ W. Strawson, Jesus and the Future Life, London: Epworth Press, 1959, str.156.

insistiranja sekti ili odseka hrišćanske zajednice da se nastavi upotreba reči koje se ne mogu naći u Novom zavetu.”²⁸⁵

Dva doba

Naše verzije nam čine još jednu medvedu uslugu kada s vremena na vreme govore o „svetu koji će doći” umesto „doba koje će doći”. „Svet koji će doći” otvara vrata nebiblijskoj ideji da postoji nebeski svet u koji treba ući nakon smrti. Takva ideja navodi na pogrešan put: Ona prevlači veo preko biblijskog cilja –nade koja stoji u božanskoj poruci – koji predstavlja istorijski dolazak veličanstvenog Zlatnog doba, koje će uslediti nakon trenutnog doba kada ljudi vladaju na pogrešan način. Tom dobu hrišćani teže. U tom dobu će hrišćanin primiti „život dolazećeg doba”, time što će vaskrsnuti onda kada se Hrist vrati. Čitaoci verzije Kralja Džejmsa, kao i čitaoci drugih prevoda, doživeće otkrovenje ako pročitaju „život dolazećeg *doba*” ili „život u dolazećem dobu” svaki put kada se susretnu sa „večnim” ili „većitim životom”. Na ovaj način atmosfera prvobitne vere može da bude obnovljena.

Sličan gubitak jasnoće se desio onda kada su prevodioci i kritičari govorili o „kraju vremena”. Spasenje u Bibliji nije van vremena i prostora. Ono će biti u potpunosti zagarantovano na „kraju doba”, onda kada Novo doba počne. Tek u „krajnjem vremenu”²⁸⁶ ili „vremenu pred kraj” hrišćani će očekivati dolazak Carstva a ne „na kraju vremena”. Isusovi učenici su ga ispitivali o kraju doba a ne o kraju sveta.²⁸⁷ Kralj Džejms je pomogao da se prikrije jasno shvatanje svojim prevodom stiha 10:6 Otkrovenja: „vreme više neće postojati.” Greška je ispravljena u savremenim verzijama i one nam govore „neće biti više vremena za gubljenje.”

Čudnom ironijom, inače podeljene crkve ujedinile su se po pitanju svog viđenja hrišćanske nade, kao odlaska u raj duše bez tela. Ništa ne može da nas probudi više nego kada shvatimo da je jedna takva ideja sasvim nezamisliva za hebrejske hrišćanske pisce Biblije. Takođe, to tvrde i naši najbolji proučavaoci Biblije, čija dva primera citiramo: Pavle očigledno nije mogao da

²⁸⁵ Christian Words, str. viii. On jednako upozorava protiv savremenog tumačenja poruke.

²⁸⁶ Dan. 8: 17, 19; 11 :40; 12:4 (poslednji tekst je pogrešno preveden u NASV kao „kraj vremena”)

²⁸⁷ Mat. 24:3; 28:20. Vreme na koje se misli je dolazak Carstva. Vidi i Mat. 13:39, 40 gde se isti događaj naziva i žetva.

sagleda besmrtnost van vaskrsnuća, za njega je nekakvo telo od ključne važnosti za ličnost.”²⁸⁸ „Ideja o osobi bez tela je strana hebrejskom umu.”²⁸⁹ F.F. Bruce, dobro poznat onima koji vrše evangelizaciju, došao je do verovanja u nesvesnost mrtvih. Komentarišući o II Korinćanima 5, Bruce govori o momentalnom prelasku iz starog u novo telo:

Pavle ovde zamišlja da neće postojati *period svesne „ogolelosti” između jednog i drugog* (starog tela i vaskrslog tela). Tenzija koja je stvorena pretpostavljenim intervalom između smrti i vaskrsnuća, možemo danas da se oslobodimo ako se predloži da *u svesti preminulog vernika ne postoji interval između raspada i davanja poseda* (sa vaskrsnim telom), ma koliko dug interval to bio, meren kalendarom ljudske istorije vezane za zemlju.²⁹⁰

Nema smisla da mi nastavimo sebe i svoju decu da tešimo nadom za mrtve, koja je nekompatibilna sa Biblijom – a u isto vreme i sa hrišćanstvom. Priznanje da je veliki deo hrišćanske filozofije uvrstan u veru i nametnut novozavetnim spisima, biće prvi korak ka oporavku apostolskog hrišćanstva. Reči francuskog proučavaoca Biblije zaslužuju najširi publicitet:

Svuda na stranama Starog i Novog zaveta, bistre vode otkrivene istine teku kao veličanstvena reka. Bog je taj koji ima besmrtnost i koji nudi vernicima svoj božanski i neuništiv život. Ali paralelno sa ovim tokom teče i mutna reka paganske filozofije, koja govori o ljudskoj duši, božanske suštine, večnoj, koja preegzistira telu i nadživljava ga.

Nakon smrti Apostola, dva toka se spajaju i stvaraju nemirne vode. Malo po malo spekulacije ljudske filozofije mešaju se sa Božanskim učenjem. Sada je zadatak evangelijske teologije da raščlani dva nekompatibilna elementa, da ih rastavi i eliminiše paganski element, koji je uzurpirao centar tradicionalne teologije; da vrati vrednost biblijskog elementa, koji je jedini istinit i koji je sam u skladu sa prirodom Boga i čoveka, koga je On stvorio.²⁹¹

²⁸⁸ F.F. Bruce, "Paul on Immortality," *Scottish Journal of Theology* (4), 197 1, str 469.

²⁸⁹ Alan Richardson, *An Introduction to the Theology of the New Testament*, str. 196.

²⁹⁰ Paul, the Apostle of the Heart Set Free, Eerdmans, p. 3 12, dodat akcenat.

²⁹¹ Alfred Vaucher, *Le Problème de L'immortalité*, 1957, str. 6, citirano u Froom, *The Conditionalist Faith of Our Fathers*, Tom 11, str. 1028.

Put mudrosti izgleda da leži u ličnom preispitivanju verovanja u svetlost biblijskih dokumenata. Biblija preporučuje detaljno pretraživanje radi shvatanja. Ona hvali one koji svakodnevno meditiraju zarad božanskog otkrovenja. Sam Isus je bio posvećeni student Biblije, koji je bio dobro upoznat sa svetim izraelskim spisima, kao i ostali rabini. U celom Novom zavetu Apostoli su obećali da će vaskrsnuti u slavu oni koji izraze svoju veru u Isusa pokajanjem, krštenjem u svom odraslom dobu, verovanjem u Božansku Poruku o Carstvu i poštovanjem iste, onakve kakvu su predstavili Mesija i Apostoli. Spasenje se nudi pod određenim uslovima – verovanjem u Jevanđelje, onakvo o kakvom su Isus i Apostoli propovedali. Jasna definicija te poruke bi trebala da bude prioritet svim vernicima koji tragaju za istinom.

11. Arene za sukobe

Pre ili kasnije crkve moraju da postanu svesne činjenice da se paganizacija vere dogodila u nekom trenutku u istoriji. Negiranje mesijanskog Carstva i zamena istog nagradom odlaska u raj nakon smrti bez greške, ukazuju na uticaj koji je odigrala grčka filozofija kada je došla u konflikt sa hebrejskom doktrinom budućnosti. Situacija će ostati zbujujuća sve dok se tenzija koja je stvorena između dva konkurentna načina razmišljanja ne razreši. Trenutno, „ortodoksija” se bori da bi odbranila tradicionalističke stavove. Očigledno je za nju odbacivanje nekih dragocenih dogmi previše teško. Dokle god ovakav stav prevladava, restauracija i ujedinjenje su sputani.

Priznanje o velikim uticajima filozofije na veru ponekad se javlja u fusnotama članaka učenih ljudi. Oni zaslužuju da dospeju na naslovne strane, jer predstavljaju upozorenje protiv pogrešnih tumačenja do kojih mora doći kada se koristi strani sistem za tumačenje Biblije. Komentarišući o popularnoj upotrebi Pavlove fraze „odsutan iz tela i prisutan sa Gospodom”, kao o dokazu da je Pavle mislio da duše idu u raj nakon smrti kako bi bile u nekakvom „međustanju”. E. E. Ellis kaže: Kada se sagleda uticaj grčke filozofije od veoma ranog perioda, čovek bi očekivao da će egzegeza krenuti tim putem.”²⁹² Nije u redu da od vremena Klementija Aleksandrijskog i Tertulijana pa sve do sada, Pavla pogrešno upotrebljavaju kako bi se podržale popularne, nebiblijske ideje o smrti i zagrobnom životu?

²⁹² Citirano od strane J.W. McCant, „Competing Pauline Eschatologies: An Exegetical Comparison of I Corinthians 5”, Wesleyan Theological Journal (29), nos.1, 2, 1994, str 46.

Standardni autoriteti po pitanju istorije razvoja hrišćanstva ne ostavljaju ni tračak sumnje oko toga da se dogodio pomak od prvobitne vere. Oni izgleda nisu toliko entuzijastični kada je u pitanju poziv za povratak „veri koja je nekada davno data svecima” (Juda 3), što je fraza koja teško da govori da bi Apostoli bili srećni kada bi saznali da se hrišćanstvo prodalo, tj. prilagodilo grčkoj ili rimskoj teologiji. Protestantske tvrdnje da je Biblija jedini standard koji postavlja norme za svoja verovanja i prakse. Pored toga, članci Engleske crkve upozoravaju da su možda crkveni sabori pogrešili. Ako je to slučaj, protestanti treba da budu motivisani da pokažu da njihova verzija vere zaista predstavlja autentični Isusov glas. Ali da li su oni priznali sve te promene koje su zadesile veru odmah nakon vremena Novog zaveta?

Štetan uticaj filozofije

Učeni profesor istorije hrišćanstva, koji je pisao početkom ovog veka, opisao je promenu teoloških ideja koje su se dogodile onda kada se hebrejska, biblijska osnova hrišćanstva predala i kada je zamenjena filozofski orijentisanim sistemom. Sa mišljenjem jednog takvog stručnjaka sam se susreo dok sam tragao za informacijama. On pruža elokventan odgovor na moje inicijalno pitanje o tome zašto se hrišćanstvo, koje se propoveda u crkvama, toliko razlikuje od atmosfere koju je stvorio Novi zavet. Smatram da sledeća izjava pruža izuzetno otkrovenje:

Poput svih ostalih koncepata, značenje religijskih termina se menja promenom iskustva i viđenja sveta. Transplantirano u grčki sistem shvatanja, hrišćansko učenje se neizbežno modifikovalo – zaista se *preinačilo*. Pitanja koja nikada nisu bila postavljena, došla su u prvi plan i jevrejske pretpostavke su morale da nestanu. Mesijanske nade su zaboravljene ili su prebačene u uzvišenu sferu koja prevazilazi smrt. Kada je vladavina postala hrišćanska u IV veku, pojam o Carstvu Hristovom na zemlji, koje treba da bude uvedeno velikom borbom, nestalo je, ostavši samo u verovanjima zanemarenih grupa. Besmrtnost – filozofski pojam – zauzela je mesto vaskrsenju tela. Bez obzira na to, vaskrsenje nastavlja da se pominje zbog prisustva u primarnim izvorima, ali ono više nije odlučujući faktor, jer je njen preduslov – mesijansko Carstvo na zemlji – zanemareno. Kako je pozadina promenjena sa jevrejske na grčku, tako su se promenila i

fundamentalna religijska viđenja ... Samim tim, imamo čudnu kombinaciju – religijske doktrine Biblije kreću se kroz oblike *strane filozofije*.²⁹³

Ako je to slučaj, bilo bi teško zamisliti bolji razlog za naš neuspeh da očuvamo blago vere kakvu je Pavle propovedao. Kako mogu „mesijanske nade da budu zaboravljene”, kada su one srž Jevanđelja po Isusu? Kako vera može da bude „preobličena” a da ne izgubi svoj prvobitni identitet? Zašto je na bilo koji način prihvatljivo mešati grčku filozofiju sa božanskim otkrovenjem a i dalje se pretvarati da nikakva šteta nije naneta istom? Zaista, kako se Biblija može smatrati knjigom, koja predstavlja izvor protestantske vere, kada smo se zapravo udaljili od mesijanskog okvira u kome je čitava njegoa poruka postavljena? Nama se čini neprihvatljivim to da je Biblija pomešana sa za nju stranom filozofijom. Izgleda da je profesor koji je održao predavanje o hrišćanstvu i humanizmu 1938. godine, izneo neophodno upozorenje onda kada je rekao: „U svom susretu sa grčkom filozofijom, hrišćanstvo je postalo teologija. To je bio pad hrišćanstva.”²⁹⁴

Ako sledimo posmatranje koje iznosi Floyd Filson o nekompatibilnosti hebrejskog misaonog sklopa sa stranim kulturama, možemo da očekujemo da nastane žestoka uzbuna onda kada strane ideje dospeju i Isusovu veru:

Novi zavet nije napisan u nejevrejskom okruženju ... već u jevrejskom i u skladu sa jevrejskim nasleđem ... Često nas naše tradicionalne vere i teologija navode da razmišljamo kao nejevrejski narod a posebno uzimajući grčke koncepte u obzir. *Mi znamo da je još u drugom veku* otpočeo sistematski trud Apologeta da nam pokažu kako je hrišćanska vera usavršila ono najbolje iz grčke filozofije ... Pažljiva studija Novog zaveta mora da obustavi bilo kakvu tendenciju da se Novi zavet posmatra kao grupa dokumenata koji opisuju nejevrejski um. Ova knjiga se pre svega oslanja na judaizam i Stari zavet ... Novi zavet uvek negoduje i odriče se

²⁹³ G.W. Knox, „Christianity” *Encyclopaedia Britannica*, 11. izdanje, Tom 6, str 284, dodat akcenat.

²⁹⁴ Citirao Robert Friedmann u *The Theology of Anabaptism*, Herald Press, 1973, str 50.

nejevrejskih sekti i filozofija. Suštinski se slaže sa jevrejskim osuđivanjem paganskog sveta.²⁹⁵

„Tradicionalne vere nas podučavaju u skladu sa nejevrejskim a posebno grčkim terminima” a „Novi zavet stalno ne odobrava i negoduje nejevrejske sekte i filozofije.” Tradicionalno hrišćanstvo izgleda optužuju uvidi proučavalaca Biblije. Potpuni pregled doktrine i obnova Isusove sopstvene vere izgleda da je jedini mogući tok religije koja tvrdi da poštuje i sledi Hrista. Staro pitanje, „Da li je Isus bio hrišćanin?” izgleda da ima negativan odgovor, ako pitamo da li bi Isus pripadao „preinačenom” hrišćanstvu koje vodi poreklo od Grka drugoga veka i koje su ortodoksne crkve nasledile. Međutim, Isus predstavlja uzor za hrišćane. Otuda i naša potreba da pratimo kako njega tako i njegova učenja što bolje možemo. Čudno je govoriti o tome kako je Isus Gospod a zanemariti njegovu autoritativnu poruku o Carstvu ili bilo koji deo njegovog učenja zarad naših sopstvenih ideja i tradicija. Hrišćani izgleda da zaboravljaju da je Isus naš Rabin i prorok kao što je i naš Spasitelj. Mesija je došao „da nam pomogne da razumemo” tako da mi možemo da spoznamo Boga (I Jovanova 5:20). Ali kako On može da propoveda a da mi njegova učenja mešamo sa „primljenim” mišljenjima po pitanju ključnih hrišćanskih pitanja?

Postoje brojni citati proučavalaca Biblije koji govore o razvoju religije. Još jedan profesor istorije ranog hrišćanstva izgleda prilično samouvereno kada kaže da vera nije došla do nas neoštećena:

Iako je akutni oblik sekularizacije hrišćanstva u gnosticizmu odbijen, crkva ... nastavlja da gubi sve više i više svoj primitivni karakter i da se prilagođava svom okruženju i grčko-rimskoj kulturi. Proces su ubrzale Apologete (oni koji se zalažu za veru drugog veka), koji su pod uticajem Irineja i koje je podstakla aleksandrijska škola teologije ... Ovaj razvoj je doneo *konačnu transformaciju pravila vere* i pretvorio je u grčki filozofski sistem... Mi ne možemo da pretpostavimo da je vera, onakva kakva je preneti svecima adekvatno i konačno izražena u ovim grčko-rimskim intelektualnim oblicima ... To da je vera izražena u crkvenoj dogmi bez prikrivanja ili prepravki ne može dalje

²⁹⁵ F. Filson *The New Testament Against Its Environment*, London: SCM Press 1950, str 26, 27.

da se tvrdi. Hrišćanski organizam ne može da ne podleže uticaju, prilagođavajući se istom, njegovo grčko-rimsko okruženje mora da bude prikriveno; ne samo da su ovakav postupak i reakcija bili neophodni, već je i uslov napretka mogao biti pretpostavljen ... Ovo ne isključuje iskreno priznanje činjenice da su postojale karakteristike grčkog spekulativnog genija i praktičnog rimskog etosa, koji uopšte nisu u harmoniji sa upečatljivim karakterom Jevanđelja, dakle postojale su nepravilnosti u odvijanju naknadnog razvoja – mirođija je izgubila deo svog ukusa. Grčka metafizika i zakon su *pogrešno predstavili* i izrazili Jevanđelje.²⁹⁶

Glavno područje konflikta, kao što smo već rekli, u eshatologiji, jeste doktrina stvari koje će doći. To je buduće Carstvo Božije koje kritičari često imaju običaj da zanemare. Postoji nešto odbojno u vezi sa idejom da je čovek sam samcat i da neće postići mir na zemlji. Biće potreban božanski postupak da se ponovo uspostavi harmonija. Da li tu takođe postoji duboko usađena antisemitska tendencija u hrišćanskoj kritici, koja sve čini kako bi odbila Isusov jevrejski, biblijski mesijanizam?

Remećenje biblijskog učenja o budućnosti nije stvar sitnica od malog značaja. Pošto samo Jevanđelje govori o Carstvu a Carstvo je smešteno u budućnost, suština hrišćanskog učenja je ugrožena.

Dejudizacija Isusa

Dok se spisi Apostola usredsređuju na razvoj crkve kao probnih vođa dolazeće mesijanske ere, ne postoji nikakav dokaz da su novozavetni hrišćani napustili svoju „jevrejsku sliku” Mesije, kako dolazi da vlada obnovljenim svetskim poretkom. Kako bi postojao kada Biblija koju je Isus predstavljao oslikava jednu tako živopisnu sliku Mesijine buduće intervencije u upravljanju svetom? Na osnovu biblijske nade, koju Isus nikada nije omalovažavao, Jevreji se mole 3 puta dnevno „da se brzo svet usavrši pod Carstvom Svemoćnog ... Neka svi stanovnici sveta shvate i znaju

²⁹⁶ A.E. Garvie, „Christianity”, Encyclopaedia of Religion and Ethics, 1910. Tom 3, str 587, 588.

da svako koleno mora da poklekne, svaki jezik mora da se zakune ... neka svi prihvate jaram Tvog Carstva.”²⁹⁷

Na ozbiljnim dešavanjima iz liturgije poznate kao Osamnaest Molitvi koje Jevreji upućuju Bogu: „Daj slavu, Gospode, Tvojim ljudima ...,radost Tvojim zemlji (Palestini), blagodeti Tvom gradu (Jerusalimu), procvetali rog Davidu, Tvom slugi i jasnu obasjavajuću svetlost sinu Jeseja, Tvom Mesiji.”²⁹⁸

Upravo se ovome nadaju oba Zaveta. „Jasna obasjavajuća svetlost” je preuzeta iz mesijanskog proročanstva, koje se javlja u stihu 23:4 II Samuilove a „rog Davidov” oslikava Psalme 89:17 i 132:17, koji se ponovo javljaju u stihu 1:69 Jevanđelja po Luki u hrišćanskom okruženju. Matej predstavlja Isusa kao „vladara koji će predvoditi moje ljude Izraelćane” (Matej 2:6). Hebrejska Biblija je isto to rekla za Kralja Davida: „Ti ćeš predvoditi moje ljude Izraelćane i bićeš vladar nad Izraelom” (II Samuilova 5:2). Ne može postojati jači dokaz nade da Isus mora biti postavljen kao Kralj u ponovo okupljenoj naciji.

U stilu koji je takođe karakterističan za Isusa, Jevreji ne umanjuju negativni aspekt dolazećeg Carstva: „Neka čitava zloba bude progutana kao dim, kada Ti učiniš da se vladavina arogancije ukloni sa čitave zemlje.”²⁹⁹

Molitva, koju je Isus podario svojim sledbenicima za vek vekova, je satkana od istog mesijanskog platna kao ove molitve iz Judaizma. Isusova nada je jevrejska do same srži. Među molitvama sinagoga kojima je Isus prisustvovao, vrlo je verovatno da je on možda čuo sledeću molbu za dolazećim Carstvom:

Neka je uveličano i prosvеćeno Njegovo veliko Ime u svetu koji je on stvorio prema svojoj volji. Neka On uspostavi svoje Carstvo tokom svog života i tokom svojih dana, i tokom života cele Davidove loze, brzo i uskoro: Amin.³⁰⁰

Isusova molitva koja je iskorišćena kao uzor na navedenu, „Neka se sveti ime Tvoje, neka dođe Carstvo tvoje i neka bude volja Tvoja na zemlji” (Matej

²⁹⁷ Alenu molitva, citirao Klausner, *The Messianic Idea in Israel*, str. 521.

²⁹⁸ Citirao Klausner, str. 521, 522.

²⁹⁹ Citirao Klausner, *The Messianic Idea in Israel*, str. 522.

³⁰⁰ Drevna Kaddish molitva sinagoge.

6:9, 10), pokazuje da je On istinski dete biblijskog judaizma u svom najboljem obličju. Zajedno sa sopstvenim sledbenicima, Isus je žudeo za tim da se uspostavi pravda na zemlji. To je bilo strastveno očekivanje svih Izraelskih sveštenika:

I u to će vreme pohoditi Gospod na visini vojsku visoku i na zemlji sve careve zemaljske. I skupiće se kao što se skupljaju sužnji u jamu, i biće zatvoreni u tamnicu, i posle mnogo vremena biće pohođeni. I posramiće se mesec i sunce će se zastideti kad Gospod nad vojskama stane carovati na gori Sionu i u *Jerusalimu*, i pred starešinama svojim proslavi se. Evo, car će carovati pravo i knezovi će vladati po pravdi ... i rad pravičnih će biti mir ... Moj Sluga ... doneće pravdu nacijama... on neće posustati niti će pokleknuti sve dok ne uspostavi pravdu na zemlji ... govori Sionu: Bog tvoj caruje (Isa. 24:21-23; 32:1 , 17; 42:1, 4; 52:7).

Jevrejski kritičari su prikladno objasnili nadu za Božijom vladavinom kao otkrovenje o Carstvu Božijem. Takva je nada judaizma, baš kao što je i nada biblijskog hrišćanstva nadahnuta od strane samog učitelja, čije je Jevanđelje bazirano na istoj ideji: ostvarenje Carstva Božijeg na zemlji. Novi zavet je kritika Isusove velike zamisli. Hrišćansko Jevanđelje je Jevanđelje o Carstvu, skup svih blagoslova koji dolaze sa verom u Isusa kao Hrista. Sve ovo bi bilo jasno ljudima koji često odlaze u crkvu, da nije suprotstavljeno tradicijom, koja održava Isusovo ime ali uporno lišava njegovu poruku neželjenih političkih i apokaliptičkih elemenata.

Polemika oko budućnosti

Najranjivije ratno polje je usredsređeno na one pasuse Novog zaveta koji, kada se izuzmu iz šireg konteksta, imaju najveću šansu da budu svrstani u grčki način razmišljanja, koji je pokopao poruku hebrejskih sveštenika. Pavle nikada nije tešio ožalošćenog, kao što to mi činimo, uverenjem da su mrtvi zapravo živi, kao i Hrist, u raj. Mi često za nekog ko je umro kažemo da je „preminuo“ (engl. pass on – nastaviti dalje) ili „otišao na onaj svet“, što samo oslikava paganizam koji je dospeo u veru. Proslavljena himna „Mi idemo, mi

idemo u dom iznad neba, gde su polja prelepa i sunce nikada ne zalazi³⁰¹, nije u skladu sa novozavetnim epom za dolazak Isusa koji će dići ljude iz mrtvih. Za Pavla i druge Apostole i za Isusa, mrtvi odlaze u Had da se odmaraju. Jednostavno, oni su mrtvi i čekaju da vaskrsnu na poslednji dan. Činjenica o budućem vaskrsenju je data time što je Bog Avrama, Isaka i Jakova. Patrijarsi su sada mrtvi. Oni stoga moraju da vaskrsnu kako bi zauzeli svoje mesto u dolazećem Carstvu. U skladu sa precima iz Starog zaveta, rani hrišćani opisuju mrtve kako se pridružuju svojim ocima u snu smrti,³⁰² kako spavaju u prašini dok ne vaskrsnu i probude se.

Ponovo, Pavle insistira na tome da su mrtvi preminuli i da treba da vaskrsnu (I Korinćanima 15:18). Ovo očigledno ne podrazumeva da su njihove duše preživele u nekom drugom svetu. Čitava stvar je veoma jednostavna kada se grčki dualizam o telu i posebnoj svesnoj duši izbriše iz uma. Dok je tačno da čovek posvećuje svoj duh – sebe kao vitalno misleće stvorenje – Bogu nakon smrti, jednako je jasno da sam čovek postaje nesvesan. Stefan se u sedmom poglavlju Dela apostolskih upokojio nakon što se posvetio Bogu (Dela 7:60). Stefan će naredni trenutak svesno doživeti kada se probudi, tj. vaskrsne, kada Hrist dođe na zemlju. Pojam svesnog duha koji preživljava lišen tela, u Bibliji je karakteristika zlih duhova a nikada čoveka.

Samo u nekolicini pasusa, Biblija govori o tome kako je Hrist prisutan sa preminulom osobom. Kada Pavle sam razmišlja o usnulosti nakon smrti, on, naravno, zamišlja kako je odmah „kod kuće sa Gospodom“ (II Korinćanima 5:8) ili „sa Gospodom“ (Filipljanima 1:23, vidi I Solunjanima 4:17). Razlog za to je taj što u snu ne postoji svest o vremenu koje je proteklo. U tom smislu, zaspati nakon smrti znači probuditi se nakon vaskrsnuća, iako hiljade godina treba da proteknu pre nego što mrtvi budu pozvani da ustanu iz grobova. Nije da za mrtve vreme ne teče, oni ga jednostavno nisu svesni.

Vrlo malo mareći za težinu biblijskih dokaza, odgovor koji Isus daje lopovi na krstu citira se kao dokaz toga da smrt zaista podrazumeva neposredni prelazak u svesno postojanje u raju. Da li je to ono što Luka namerava da mi

³⁰¹Reči izgovorene od strane Fanny Crosby

³⁰²Vidi I Mojsijeva 15:15, 25:8, 47:30; Peta Mojsijeva 31:16 kao dodatak pedesetom poglavlju I Carevima i II Dnevnika u koji nastoji da carevi „spavaju sa svojim ocima“. Vidi takođe Ps. 6:5; 30:9; 115: 17; 146:3, 4; Jov 14: 12; Propov. 9:5; I Sam. 26: 19; Dan. 12:2; Jovan 5:28, 29; II: II, 14, 43. Dela 2:34, 39

razumemo? U drugim pasusima Luka beleži da je Isus podučavao svoje sledbenike da će biti nagrađeni ne nakon smrti, već nakon „vaskrsnuća pravednih“ (Luka 14:14) ili „u dobu koje će doći“ (Luka 18:30). Isus je govorio o onima koji „se smatraju vrednim dostizanja tog (dobro poznatog) doba i vaskrsnuća mrtvih“ (Luka 20:35, vidi i Matej 16:27, 25:19, 20). Nade vernika su stalno usmerene ka budućem Carstvu Božijem, koje oni očekuju čak i nakon Isusovog vaskrsnuća (Luka 23:51). Bilo bi teško zamisliti veće odstupanje od jednostavne šeme ako bismo odjednom propovedali da, ipak, duše odlaze u raj onog trenutka kad umru.

Lopov na krstu

Nema potrebe tumačiti Isusove reči upućene lopovu tako da se one suprotstavljaju svemu što Biblija kaže o životu nakon smrti. Lopov je tražio da bude zapamćen u budućnosti kada se Isus vrati da inauguriše svoje Carstvo. Isus ispunjava njegov zahtev, i više od toga. On ga uverava na dan kada on klone na krstu, lopov će zaista biti sa Isusom u budućem raju Carstva. „Iskreno ti danas kažem, bićeš sa mnom u raju.“ Promenom interpunkcije (koja nije deo autoritativnog teksta³⁰³), razjašnjava nastalu teškoću oko razumevanja. Ako se znakovi interpunkcije ostave kakvi su, to dovodi do značajne zabune iz sledećih razloga:

1) Luka je već zabeležio kako je Isus rekao da on ne bi ustao iz mrtvih sve do trećeg dana (Luka 18:33). Kako onda on može da bude živ sa Ocem na dan svoje smrti?

³⁰³ E.E. Ellis beleži kako „nekoliko prilično ranih rukopisa postavljaju zarez nakon „danas“ i samim tim održavaju to da se parousija pominje u stihu 42“ (New Century Bible, Commentary on Luke, Eerdmans, 1964, str. 268). Ellis smatra da zarez ne treba tu da stoji, ali mi mislimo da ona nema dovoljno razloga za to. Raj je očigledno paralela Carstvu Božijem u kome se lopov nada da će biti kada se Isus vrati: „Seti se mene kad dođeš u svoje Carstvo.“

2) Matej 12:40 beleži kako je Isus rekao da će on „tri dana i tri noći biti u srcu zemlje“, ne sa Ocem u raj.

3) Tri dana nakon Isusovog raspeća – naredne nedelje – Isus je sam rekao da se on *nije još uvek* uzdigao do Oca (Jovan 20:17). Nekoherentno je, samim tim, to da je Isus bio živ i prisutan sa Ocem na dan kada je umro.

4) Proročanstvo dato stihovima 16:8-11 Psalma, koje je Petar citirao kako bi potvrdio Isusovo vaskrsenje (Dela 2:27-31), govori o tome da Bog „neće ostaviti dušu moju u paklu, niti će dati da Svetac Tvoj vidi trulost.“ Jasno je da je Isus trebalo da bude spasen iz Hada vaskrsenjem. Ovo se tačno uklapa sa stihovima 28:5,6 Jevanđelja po Mateju, gde anđeo obaveštava okupljene nakon vaskrsenja da „On nije tu, jer se uspeo.“ Isus, na osnovu ovog dokaza, napustio je grob na treći dan. On se nije vratio iz rajskog ogranka Hada u raj. On nije ni bio tamo. Ova razmatranja u potpunosti opravdavaju izvršene promene u interpunkciji koju smo mi predložili. „Istinski to danas kažem tebi ...“ daje ozbiljan ton Hristovim rečima. Paralelna rečenica se može pronaći i u Delima kada Pavle kaže: „Ozbiljno svedočim vama o ovom danu ...“³⁰⁴

Nemački prevod Biblije, koji je napisao Wilhelm Michaelis³⁰⁵, prevodi Isusov odgovor upućen lopovu na sledeći način: „Istinski te danas uveravam: Jednog dana bićeš sa mnom u Raju“. U fusnoti, autor dodaje: „Isus ne čeka do zadnjeg dana, već lopovu obećava sad („danas“ bi trebalo da stoji u prvom delu rečenice) da će njegov zahtev biti uslišen.“ Enciklopedija religije i etike takođe se bavi ovim problemom i kaže: „Raj, upotrebljen u stihu 23:43 Jevanđelja po Luki ..., očigledno *nije raj na nebu* (Jovan 20:17; Dela 2:31).“³⁰⁶

Pavle bi se zgrozio kada bi mu podelili odvajanje duše od tela, kao što bi to bio slučaj i sa bilo kojim drugim Jevrejinom. Kroz čitav Novi zavet nigde se ne pominje kako hrišćani preživljavaju kao duhovi lišeni svojih tela, a kamoli kako odlaze u raj.³⁰⁷ Iz tog razloga, taj omiljeni tekst „odsutan iz tela a prisutan sa Gospodom“ (II Korinćanima 5:8), mora da prestane da bude tumačen kroz oči Grka i da se smatra da on znači da je Pavle podrazumevao da se „dolazak kući“ odnosi na duha bez tela. Kroz čitave njegove spise, Pavle

³⁰⁴ Dela 20:26. Vidi takođe i frazu u V Knjizi Mojsijevoj 30:16, 18, 19.

³⁰⁵ Leipzig: Kroner Verlag, 1934.

³⁰⁶ Vol. 5, p. 385.

³⁰⁷ Novi zavet govori o tome kako je Isus samo otišao u raj (Dela 1: 1 ; 10:16; 11: 10; Jev. 9:24; I Pet. 3:22).

je imao na umu samo jedan dolazak kući. Ono za čim je on žudio jeste novo telo i život koji se dobija vaskrsenjem i ulaskom u Carstvo Božije (I Korinćanima 15:50-55).

Što se tiče priče o Lazaru i bogatašu, on ne pominje nikakvo iskustvo duše bez tela. Glavni likovi očigledno imaju tela a Lazar, koga bogataš hrabri da se vrati među žive, to čini kao neko ko se „diže iz mrtvih”.³⁰⁸ Mesto dešavanja radnje, čija je namena da tačno prikaže program za budućnost, nije međusvet mrtvih već mesto vaskrsnuća kada (kao što to mnogi biblijski pasusi tvrde) dobro i zlo primi svoje različite sudbine³⁰⁹ i patrijarsi sednu na mesijanskoj proslavi (Luka 13:28, 29; Matej 8:11). Plan za vaskrsenje je jasno postavljen brojnim pasusima iz oba Zaveta, pre svega u Pavlovom pismu upućenom Korintskoj crkvi (posebno I Kor. 15:23) kao suštinski deo božanske poruke. Hrišćani treba da dobiju besmrtnost onda kada se Isus vrati, ni trenutak ranije.

Milenijum

Još jedno ozloglašeno bojno polje jeste milenijumska vizija iz dvadesetog poglavlja Otkrovenja. Učenici Biblije se pokazuju kao strogi suparnici proroka Starog zaveta kada poriču realan dolazak mesijanskog Carstva, koje je glavna tema biblijskih vidovnjaka. Tradicionalno učenje se svodi na to da je Isus došao da pomeri mesto dešavanja iz vizije proroka u jedan sasvim drugi svet, daleko od zemlje, pa mnogi posvećeni učenici Biblije više nisu ubeđeni da nadu da će zemlja biti ispunjena znanjem o Bogu i da će Mesija biti proglašen Kraljem treba shvatiti kao besprekorno predviđanje sudbine našeg sveta. Buduća vladavina Mesije i svih njegovih svetaca je prelepo predstavljena u Otkrovenju, u pasusu koji odmah sledi nakon prikaza dolaska Mesije na vlast (Otkrovenje 19:19-20:3). Period božanske vladavine sledi nakon zaustavljanja i zarobljenja Satane „tako da on ne može dalje da vara nacije” (Otkrovenje 20:3). Ne može se zamisliti veličanstvenije oslobađanje od tiranije koju sa sobom nosi Satanino varanje. Ovaj pasus sadrži veliki vrhunac čitavog biblijskog iščekivanja obnove božanske vladavine na zemlji. Povezati isti sa

³⁰⁸ Luka 16:31. Lazar je glavna tema diskusije u stihovima 27-31.

³⁰⁹ To što je Had pomenut kao neprijatno mesto je izuzetak u Bibliji. U jevrejskoj literaturi, Had i Gehenna su termini koji se koriste kao da imaju isto značenje, verovatno na osnovu Ps. 9:17: „Zli će se vratiti u Sheol/Had.”

sadašnjim haotičnim stanjem u našem svetu, predstavlja jedan od najbizarnijih pokušaja da se izbegne biblijski mesijanizam.

Kada se posmatra istorija tumačenja Biblije, pokušaji koji su napravljeni kako bi se prikrilo milenijumski Carstvo na zemlji, su zaista očajnički. Zabuna oko raja je toliko duboko usađena da je skoro nemoguće za nejevrejski narod, koji redovno odlazi u crkvu da protumači Jovanove reči, a da u obzir uzme njegovu mesijansku i apokaliptičku perspektivu. Koliko je ova borba oko dvadesetog poglavlja Otkrovenja intenzivna, najbolje se vidi kada se citiraju reči jednog dobro poznatog kritičara Biblije. On optužuje Avgustina i mnoge njegove sledbenike u rimokatoličkom i protestantskom svetu, koji vrši evangelizaciju, da su se „na nepošten način pozabavili i poigrali terminima”³¹⁰ kada su tvrdili da je vladavina Isusa i svetaca, onakva kakvu je video Jovan u 20. poglavlju Otkrovenja, bila u toku još od Isusovog vaskrsnuća. To bi značilo da je Satana već bio zarobljen „kako ne bi nastavljao da vara nacije” (Otkrovenje 20:3). To da ljudi mogu da budu ubeđeni u šta treba da veruju, ukazuje samo na efikasnost Satanine obmane! Trebalo bi da bude jasno da vremenski period – vladavina Hrista i svetaca traje 1000 godina – u kom Satanina obmana sveta gubi na snazi, mora da bude smešten u budućnost.

Milenijumsko pitanje se obično smatra perifernim kada je u pitanju naše shvatanje Novog zaveta, neka vrsta „neobavezne” zabave za sve one sitničave entuzijaste koji se bave proučavanjem Biblije. Često je gurnuto u zapećak kao pitanje koje nema veze sa Dobrim vestima o spasenju i koje se tiče samo onih koji studiraju proročanstvo. Daleko od toga da je ovo tačka gledišta Novog zaveta. Sami termini „milenijum” i „milenijumsko” kriju činjenicu da navedeni pasus u 20. poglavlju Otkrovenja, koji opisuje hiljadugodišnju (tj. milenijumsku) vladavinu Hrista i svetaca, sadrži suštinske informacije dobijene otkrovenjem putem Isusa Hrista (Otkrovenje 1:1, 2), o Carstvu Božijem; i Carstvo Božije je srž hrišćanske poruke iz Jevanđelja, teret čitave Isusove misije (Luka 4:43).

Proučavalac Biblije mora da reši jedan poprilično jednostavan problem. Kada će ova vladavina Hrista i svetaca, koja je opisana u Otkrovenju, da se odigra? Milenijumski tekst glasi:

³¹⁰Peake's Commentary on the Bible, Thomas Nelson and Sons, 1919, str. 941.

I videh prestole, i seđahu na njima, i dade im se sud, i duše isečenih za svedočanstvo Isusovo i za reč Božiju, koji se ne pokloniše zveri ni ikoni njenoj, i ne primiše žig na čelima svojim i ruci svojoj; i oživeše i carovaše s Hristom hiljadu godina. A ostali mrtvaci ne oživeše, dokle se ne svrši hiljada godina. Ovo je prvo vaskrsenje. Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju; nad njima druga smrt nema oblasti, nego će biti sveštenici Bogu i Hristu, i carovaće s Njim hiljadu godina (Otkrovenje 20:4-6).

Postoje dva viđenja ovog pasusa koja se međusobno isključuju. „Amilenijalizam” (koji potiče iz Avgustinove teologije, iz 5. veka nove ere i koji podržavaju kasniji reformatori, Luter i Kalvin) poriče da se milenijumski pasus odnosi na *buduću* vladavinu Hrista i njegovih svetaca. „Premilenijalizam” (koji predstavlja ortodoksno viđenje vodećih hrišćana koji su živeli u drugom i trećem veku) smatra da vladavina opisana u našem pasusu počinje Drugim dolaskom Hrista. Ne sme se dopustiti tehničkom žargonu da prikrije činjenicu da je ovo rasprava oko Carstva Božijeg, i njegovom mestu u Božanskom planu. Razlika u mišljenju bi samim tim trebalo da bude rešena, kako bi se Jevanđelje Carstva Božijeg predstavilo na jasan način.

Pravičan način da se reši ovo pitanje je da se uporedi isto sa drugim biblijskim pasusima, koji se tiču vaskrsnuća i zajedničke vladavine Hrista i svetaca, i da se zatim ispita tekst iz dvadesetog poglavlja Otkrovenje u svom kontekstu, Otkrovenju. Gde se ova vladavina uklapa u biblijsku šemu?

Očigledna paralela se može pronaći u sedmom poglavlju Knjige o Danilu, biblijskom nacrtu koji prikazuje okvir učenja Novog zaveta:

Sin Čovečji (vrhovno ljudsko biće, što je Isus i tvrdio da jeste) došao je kod Oca ... i tu mu je data vlast i slava i *Carstvo* takvo da svi ljudi, nacije i jezici Njemu služe. Njegova vlast je večna i neće prestati i Njegovo Carstvo neće biti uništeno ... Došlo je vreme da sveci poseduju Carstvo (vidi: „dat im je sud” Otkrovenje 20:4) (Dan. 7:13, 14, 22; vidi i stihove 18, 27).

Kada će onda doći „vreme kada će sveci preuzeti Carstvo kao svoje nasledstvo?” Carstvo Božije je očigledno zajednička vladavina Sina Čovečjeg i svetaca. Da li Biblija vidi ovo kao sadašnju činjenicu ili nadu za budućnost? Oko ovog pitanja javlja se dosta polemike.

Danilo 2:44 kaže da Carstvo prevazilazi kraljevstvo sadašnjeg doba uništavanjem i dolaskom na mesto istog:

A u vreme tih careva (tj. vladara predstavljenih velikom slikom), Bog će nebeski podignuti carstvo koje se do veka neće rasuti, i to se Carstvo, neće ostaviti drugom narodu; ono će satrti i ukinuti sva ta carstva, a samo će stajati do veka.

Isti događaj je proširen u stihu 7:27 Knjige o Danilu: „A carstvo i vlast i veličanstvo carsko pod svim nebom daće se narodu svetaca Višnjeg; Njegovo će carstvo biti večno carstvo, i sve će vlasti Njemu služiti i slušati Ga.”

Ovi stihovi prikazuju mesijanizam sa kojim je Isus bio toliko dobro upoznat. Ovim pasusima je predstavljena svetska revolucija kojom nova svetska vladavina, kojom predsedava Sin Čovečji i sveci, odvija se u sadašnjim carstvima. Ne bi trebalo da bude teško za razumevanje to da su nacije i vladavine našeg sadašnjeg doba daleko od toga da njima vlada Hrist i crkva! Sama ova činjenica predstavlja dokaz da Carstvo zavisi od povratka Isusa kako bi uspostavio isto. „Tvoje Carstvo koje će doći” predstavlja peticiju upućenu Isusu da se vrati i postavi svoje Carstvo. Ova peticija ne glasi, kako se to često misli, „Tvoje Carstvo koje se širi.”

Carstvo, koje je zamislio Danilo, dolazi na vlast tek nakon poraza Antihrista, čija se vladavina nastavlja „za vreme i za vremena i za po vremena” (Danilo 7:25; Otkrovenje 13:5). Tokom tog perioda, sveci će biti izmoreni i pregaženi tiranijskom opresijom od strane antihrišćanskog sistema (Danilo 7:21, 25). Tek nakon što se „zver uništi, njegovo telo baci u užareni plamen, nakon što mu se oduzme vladavina i nakon što zauvek bude uništen”

(Danilo 7:11, 26), ta vladavina pada u ruke svetaca. Upravo je takva šema koja je postavljena u devetnaestom i dvadesetom poglavlju Otkrovenja. Zver je zarobljena i bačena u jezero vatre (Otkrovenje 19:20), gde milenijumska vladavina počinje. Predložiti da hiljadugodišnja vladavina prethodi uništenju zveri u vatri i potpunom uklanjanju Satane (što se očigledno nije dogodilo), predstavlja veliko remećenje božanskog Plana.

Zajednička vladavina Hrista i crkve – sadašnjost ili budućnost?

Naša teza mora da bude proverena na osnovu dokaza iz Novog zaveta. Gde se odvija zajednička vladavina Hrista i njegovih vernika? Matej je zabeležio Isusove reči koje pružaju odgovor. Sveci zauzimaju svoj položaj u upravi zajedno sa Hristom kada se on vrati: „Kada Sin Čovečji dođe u svojoj slavi, on će *onda* sesti na presto svoje slave ... U Novom dobu kada Sin Čovečji sedne na presto svoje slave, vi ćete sesti na prestole i rukovoditi nad dvanaest plemena Izraela” (Matej 25:31; 19:28).

Carstvo je dar učenicima: „Dodeljujem vam Carstvo kao što je meni moj Otac dodelio Carstvo, tako da možete da jedete i pijete u mom Carstvu i sedite na prestolima i vladate nad dvanaest plemena Izraela” (Luka 22:28 -30).

U priči o plemiću (Hristu), Carstvo je isto tako smešteno u doba kada se Isus vrati, kada uništi svoje neprijatelje i svoje sluge postavi na čelo naseljenih područja: „Kada se on bude vratio i kada primi Carstvo ..., rekao je: „Dovedite mi neprijatelje koji ne žele da im budem vladar i ubijte ih preda mnom ...” (Učenicima) on je rekao: „Imaćete autoritet nad deset gradova” (Luka 19:15, 17, 27).

Jasno je da Isus nije mislio da je Carstvo došlo niti da su učenici bili u njemu: „Više neću piti sok plodova vinove loze dok Carstvo *ne dođe* ... Nikada više neću jesti (hleb sa Gospodove večere) sve dok se ne ispuni Carstvo Božije (Luka 22:16, 18).

Isus je rekao učenicima da očekuju da će doći Carstvo *onda* kada se on vrati. Sve do tada on (kao i oni) će „čekati sve dok neprijatelji ne budu pod njegovim nogama” (Jevrejima 10:13). Luka nam odlučno govori da se Carstvo poklapa sa njegovim spektakularnim povratkom: „Kada vidite sve ovo (zlo koje prethodi Drugom dolasku) kako se dešava, znajte da je Carstvo Božije blizu („samo što nije došlo”, Biblija dobrih vesti)” (Luka 21:31). Setite se mene (rekao je lopov) *onda* kada dođete da uspostavite svoje Carstvo...” Na

šta je Isus odgovorio: „Bićeš sa mnom u Raju” (Luka 23:43). Carstvo je izjednačeno sa Carstvom koje će doći.

Tendencija da se mesijansko Carstvo smesti u sadašnjost

Dok se drži toga da su sveci prebačeni u Carstvo Sinovljevo, u smislu da im to što poseduju Duh garantuje buduće nasledstvo,³¹¹ Pavle bez obzira na to ispravlja pogrešne stavove nekih Korinćana da sveci već vladaju. Dok isprva piše ironičnim tonom a zatim izražava svoju žudnju za budućom zajedničkom vladavinom Hrista i svetaca, on je rekao sledeće: „Postali ste kraljevi bez nas. O da biste carovali, da bismo i mi s vama carovali!” (I Korinćanima 4:8).

On je bio razočaran jer su Korinćani zaboravili jedan od prvih principa vere – mogućnost vernika da vladaju sa Hristom u budućnosti: „Zar ne znate da će sveci rukovoditi svetom? Ako svet dođe *pod vašu jurisdikciju*, niste li vredni suditi manjim stvarima?” (I Korinćanima 6:2, Moffat). Nasuprot tome, „nepravični neće naslediti Carstvo Božije” (I Korinćanima 6:2, 9). Jedna izjava tumači drugu: nasleđivanje Carstva se smatra „rukovođenjem svetom”. Ovde imamo jedno prosvetljujuće objašnjenje o značaju toga šta su Isus i Pavle podrazumevali pod „nasleđivanjem Carstva”. Ovaj stih ukazuje na vreme kada će svet *doći pod jurisdikciju svetaca*. Jedan takav politički pojam može delovati šokantno, ali je upravo ono što bismo mi očekivali na osnovu svega što smo pročitali o Carstvu u svom hebrejskom okruženju. Ne postoji šansa da je svet bio pod Pavlovom jurisdikcijom onda kada je pisao Korinćanima. On je sam rekao da je njegov posao u sadašnjem vremenu da rukovodi onima unutar crkve (Korinćanima 5:12) i da ga, budući da je Apostol, svet smatra „šljamom zemlje” (vidi I Korinćanima 4:9-13). Trenutak je dolazio kada ćemo, kako to dobro poznata hrišćanska himna u apostolskoj crkvi podseća vernike „ako patimo sa Njim (sada), vladati kao kraljevi sa njim (tada)” (II Timotiju 2:12).

³¹¹ Kološanima 1:13, 3:24. Pošto „krv i meso ne može da nasledi Carstvo” (I Korinćanima 15:50, nasleđivanje Carstva mora da bude smešteno u budućnost pri vaskrsenju.

Andeoski hor je sumirao čitav Plan spasenja molitvenom pesmom upućene Isusu, koja slavi činjenicu da će crkva svih nacija „vladati kao kraljevi na zemlji” (Otkrovenje 5:10). Nova Jerusalimska Biblija čini ovaj tekst još jasnijim: „Učinio si ih (vernike) svojim vodom sveštenika i kraljeva Božijih koji će vladati svetom.” Nije ni čudo da Isusa kao nekog ko ima pravo na presto kraljevske Davidove loze, smatraju subverzivnim u Rimskom carstvu. Hrišćanstvo zaista predstavlja političku pretnju današnjim sistemima u svetu.

U istoj knjizi, Otkrovenju, Isus posebno obećava verniku da će imati svoje mesto u budućem Carstvu: „Daću mu vlast nad nacijama koju sam ja dobio od strane Oca, kako bih vladao” (Otkrovenje 2:26, citirajući mesijanski Psalm 2). „Daću mu (verniku) da sedi sa mnom na mom prestolu, dok ja sedim sa mojim Ocem na Njegovom prestolu” (Otkrovenje 3:21). Mora se napraviti razlika između ova dva prestola. Hrist sada ne sedi na sopstvenom prestolu.³¹² On će sedeti na svoj presto onda kada započne vladavinu na zemlji pri svom Drugom dolasku, kao što je to predviđeno u Psalmu 2. Obećanja o vladavini sa Isusom su za one koji se „drže dok on ne dođe”. „Držite se dok ja ne dođem”. „Onima koji se pokažu kao pobednici i koji nastave da rade za mene do kraja, njima ću dati autoritet nad paganskim narodom” (Otkrovenje 2:25, 26).

Ovaj tekst pokazuje da vladavina nije obećana za sadašnjost, već za vreme koje sledi nakon dolaska Isusa, i predstavlja nagradu za verno služenje u sadašnjem životu.

Poslednjim oglašavanjem trube će „Carstvo ovog sveta postati Carstvo našeg Gospoda i Njegovog Mesije i On će vladati zauvek” (Otkrovenje 11:15).

U ovom budućem trenutku, nebeske starešine će reći: „Hvalimo Te, Gospode Bože Svedržitelju, koji jesi, i beše, i bićeš, što si primio silu svoju veliku, i caruješ. I neznabošci se progneviše, i dođe gnev Tvoj i vreme mrtvima da se sudi” (Otkrovenje 11:15-18).

Kada će se to dogoditi? Kada se poslednja truba oglasi. Poslednja truba označava vaskrsenje preminulih vernika (I Korinćanima 15:23, 52).

³¹² U stihu 1:6 Dela apostolskih pažljivo se pravi razlika između dolaska obnovljenog Carstva i Isusovog uspenja. Zbunjujuće je pročitati stihove 2:31-33 Dela apostolskih na način na koji se oni protive šemi iz stihova 1:6-7 Dela apostolskih. Vaskrsenje i uspinjanje Isusa unose napredak u mesijanski program ali ga ne okončavaju. Isusovo uspenje garantuje da će on ubudućnosti zauzeti presto u Carstvu.

Upravo ista šema se javlja u devetnaestom poglavlju Otkrovenja, gde je opisan budući početak Mesijine vladavine: „Aliluja! Jer caruje Gospod Bog Svedržitelj. Da se radujemo i veselimo, i da damo slavu Njemu; jer dođe svadba Jagnjetova” (Otkrovenje 19:6, 7).

Isus je „muško dete kome je suđeno da upravlja svim nacijama gvozdenom palicom (Otkrovenje 12:5). On će ih predvoditi gvozdenom palicom (Otkrovenje 19:5). Ovi pasusi pokazuju da Psalm 2 nije napušten niti „produhovljen”. Sve dok ne dođe veliki trenutak kada će se uspostaviti Carstvo, Isus ostaje u raju: „Raj mora da ga prihvati sve dok vreme ne dođe da se obnove sve stvari o čemu su proroci govorili” (Dela 3:21). Isus je samim tim „čekao od tog trenutka pa nadalje sve dok mu neprijatelji nisu pali pod noge” (Jevrejima 10:13). Momenat od kada Isus čeka je naglašen u ranijem stihu. Od vremena uspenja Isus je privremeno odsutan (Jevrejima 10:12), i taj period iščekivanja će se okončati onda kada se on vrati da inauguriše Carstvo širom sveta.

Uz sve jasne dokaze koji stoje pred nama, konačno dolazimo do problematičnog milenijumskog pasusa datog u dvadesetom poglavlju Otkrovenja. Ovde nam je rečeno da će sveci „doći u život i vladati sa Hristom hiljadu godina... To je prvo vaskrsenje. Oni će vladati sa Hristom hiljadu godina” (Otkrovenje 20:4-6). Citirali smo oko 20 pasusa iz Starog i Novog zaveta, koji opisuju zajedničku vladavinu Hrista i svetaca. U svakom od njih, vladavina je smeštena u period nakon Drugog dolaska. Ona počinje povratkom Hrista. U dvadesetom poglavlju Otkrovenja mi stižemo do dugo očekivanog ispunjenja željenog Carstva.

Kada ovaj pasus uporedimo sa dvadeset drugih pasusa i tvrdimo da je ta vladavina već na snazi, pre Drugog dolaska, to onda ruši prvi princip tumačenja na osnovu dokaza. Kao što to čine mnogi paralelni pasusi kroz celu Bibliju, i ovaj pasus opisuje vladavinu Carstva, koja sledi nakon vaskrsnuća izmučenih ³¹³(obezglavljenih) hrišćana i nakon dolaska Isusa u moći i slavi. Reći da se u ovim stihovima radi o sadašnjoj vladavini Boga „u srcu” ili crkvi znači odbijanje jednostavne informacije o budućem Carstvu Božijem. Svi tekstovi u Novom zavetu, bez izuzetaka, koji govore o hrišćanima kako

³¹³ Mučenici su izostavljeni iz posebnog razloga. To ne bi trebalo da bude shvaćeno kao izuzimanje vernika, kao što su Apostol Jovan i mnogi drugi, koji nisu bili mučenici.

vladaju kao kraljevi, koriste glagole u budućem vremenu.³¹⁴ Nijedan tekst ne čini *nasledstvo* koje pripada vernicima sadašnjom činjenicom. Krv i meso, zaista, ne može da nasledi Carstvo Božije (I Korinćanima 15:50).

Amilenijalizam – dislokacija biblijske šeme

Postoje brojni drugi razlozi zašto hiljadugodišnja vladavina Hrista i njegovih svetaca u Otkrovenju mora da bude u budućnosti:

1) Vladavina Hrista i svetaca u dvadesetom poglavlju Otkrovenja *sledi nakon* događaja oko povratka Hrista koji su dati u devetnaestom poglavlju. U stihu 19:11 Otkrovenja, reči „i video sam” uvode sled događaja, povezanih u stihu 17 („i video sam”) i stihu 19 („i video sam”) uz potpuno uništenje zveri i lažnog proroka (stih 20) i uništenje ostalih koji se suprotstavljaju Hristu (stih 21). U stihu 20:1 Otkrovenja, „i video sam” nastavlja sled događaja i bavi se *potpunim uklanjanjem* ultimativnog neprijatelja, Satane, sa svetske scene. Nakon tog događaja dolazi naredni stadijum drame: „I ja sam vido prestole i oni su seli na njih ... “ (Otkrovenje 20:4).

2) Vladavina svetaca sa Hristom zavisi od vaskrsnuća (Otkrovenje 20:5). Imenica „vaskrsenje” (anastasis) ponavlja se oko 40 puta u Novom zavetu. U svakom od tih primera (osim posebne upotrebe u stihu 2:24 Jevanđelja po Luki), ona se odnosi na pravo vaskrsenje mrtvih, ne na „vaskrsenje” iz života u grehu u život hrišćanina (što amilenijalizam osporava). Bilo bi neprirodno i nekonzistentno smisliti išta osim stvarnog vaskrsnuća mrtvih u stihu 20:4 Otkrovenja.

3) Jovan je opisao pravo vaskrsenje a ne figurativno, time što je rekao da oni koji zauzimaju prestole „dolaze u život” nakon što su obezglavljeni. Suština milenijumskog pasusa glasi: „Video sam duše onih koji su obezglavljeni ... oni su došli u život ... To je prvo vaskrsenje.” Ljudi nisu obezglavljeni pri preobraćanju, ali mogu da umru kao mučenici. „Povratak u život” onih koji su obezglavljeni ne može nikako da opisuje preobraćanje. Međutim, amilenijalizam se bavi ovim rečima na neobičan način, kako bi se izbeglo bukvalno vaskrsenje.

³¹⁴ Otkrovenje 5:10 ima varijantu u sadašnjem vremenu ali čak i to se može smatrati izražavanjem budućnosti: „Oni dolaze da vladaju”. Rimljanima 5:17 ukazuje takođe na buduću mesijansku vladavinu za svece, „život” je sinonim Carstva Božijeg (Matej 19:17, 24). Pavle je iskoristio ovaj kodirani jezik kako bi izbegao političku uvredu. Vokabular mesijanskog spasenja je bio dobro poznat njegovim preobraćenicima koje je on dosta podučavao.

4) U stihu 20:3 Otkrovenja, Satana je savladan tako da *ne može više da vara nacije*. Ranije u istoj knjizi, Jovan opisuje Satanu kao nekog ko sada vara čitav svet (Otkrovenje 12:9). Ovde u stihu 20:3 Otkrovenja, on je obuzdan i sprečen da dalje „vara nacije“. Nema sumnje da Satana ne može u *isto vreme* da vara ceo svet i da ne vara nacije. Međutim, čitava amilenijumska škola je posvećena toj kontradikciji.

Amilenijalizam propoveda da je vremenski period u kome Satana ne može više da vara nacije, isti taj period (obratite pažnju na „nacije“ a ne na crkvu), u kom on sada vara čitavi svet. Teško je zamisliti manje zadovoljavajuće tumačenje Biblije! Oni koji prate ovaj pokret, navedeni su na ove ekstreme time što se ne priklanjaju ideji da mesijanskim carstvom Božijim vladaju Hrist i sveci.

5) U stihovima 12:12, 13 Otkrovenja, Đavo je izbačen iz raja na zemlju. Ovo je, složićemo se, vremenski period koji *prethodi* Drugom dolasku. Međutim, u stihovima 20:1, 2 Otkrovenja, Satana je u potpunosti proteran iz zemlje i poslat u ponor. Ovo proterivanje u ponor, koje se poklapa sa početkom milenijumske vladavine, mora da leži u budućnosti. Satana ne može u isto vreme da bude vezan za zemlju i da bude proteran sa nje.

6) Satana je predstavljen kao neko ko je *izuzetno aktivan* i moćan u sadašnjem zlom dobu (Galatima 1:4). Jovan opisuje Satanu kako sprovodi svoju moć nad čitavim svetom: „Čitav svet leži u rukama onog zlog“ (I Jovanova 5:19). II Korinćanima 4:4 vidi Satanu kao „boga ovog doba“. Da bi se prihvatilo novozavetno viđenje sadašnje Satanine aktivnosti, sledeći pasusi treba da budu analizirani: Luka 22:3; Dela 5:3; II Kor. 4:4; 11:14; Efescima. 2:2; I Solunj. 2:18; II Tim. 2:26; I Pet. 5:18: „Vaš neprijatelj, Đavo, vreba kao razbesneli lav, traži nekog da ga proždere.“

Međutim, u našem pasusu imamo opis potpunog prestanka uticaja Satane nad nacijama. On je uklonjen sa scene, proteran i zatvoren u provaliju. Mi molimo naše čitaoce da napuste viđenje koje čini Sataninu sadašnju prevarantsku aktivnost u čitavom svetu (Otk. 12:9) kompatibilnim sa vremenom kada je on obuzdan i kada više ne može da vara nacije (Otk. 20:3).

7) Očigledno je da je u stihu 20:10 Otkrovenja, Satana na kraju bačen u jezero užarene vatre nakon hiljadu godina (milenijuma) (plus „kratko doba“). Samim tim, hiljadu godina razdvaja period kada će on biti savladan i bačen u provaliju (Otkrovenje 20:3) od vremena kada će on biti bačen u užareno

jezero. Jednako je jasno da će zver i lažni prorok već biti u jezeru vatre onda kada im se Satana pridruži hiljadu godina kasnije (Otkrovenje 20: 10). U Jovanovoj viziji, hiljadu godina stoji između bacanja zveri u užareno jezero i dolaska Satane u isto mesto. Ako, kao što to amilenijumska škola tvrdi, hiljadu godina počinje raspećem, ili preobraćanjem pojedinačnog vernika (opcije variraju), koji onda značaj ima to što je zver i lažni prorok u jezeru vatre hiljadu godina pre tog vremena? Ono što Jovan očigledno opisuje jeste uništenje zveri i lažnog proroka nakon Drugog dolaska. Proterivanje Satane u provaliju u isto vreme, i bacanje istog u jezero vatre kako bi se pridružio zveri i lažnom proroku hiljadu godina kasnije. Hiljadugodišnja vladavina samim tim prati Drugi dolazak – koji je premilenijalizam, priznanje budućeg mesijanskog Carstva.

8) Amilenijalisti ponekad zastupaju mišljenje da se trenutno oslobođenje od Satane (počevši od premilenijumske šeme da on još uvek nije savladan) suprotstavlja efektima raspeća. Međutim, oni pretpostavljaju da Satana mora biti oslobođen na „kratko doba“ (Otkrovenje 20:3). Ovaj period slobode bi isto tako bio u suprotnosti sa efektima raspeća. Biblijske činjenice govore da je Satana već poražen ali da njegova kazna počinje onda kada se njegov autoritet, kao boga ovog doba, konačno ukloni time što on biva proteran, pre svega u provaliju a zatim biva bačen u užareno jezero – kazna od dva stadijuma.

9) Nema šanse da Satana više ne vara nacije (kao što to amilenijalizam govori). U stihu 19:15 Otkrovenje, Hrist nakon svog dolaska deluje na nacije upravo zato što su one pod katastrofalnim uticajem Satane i zato što se one suprotstavljaju Mesiji nakon njegovog dolaska.

10) Skoro svi se slažu da se „ostatak mrtvih“ (onih koji nisu uključeni u prvo vaskrsenje) vraća u život bukvalno nakon isteka 1000 godina (Otkrovenje 20:5, 12). Međutim, pristalice amilenijalizma poriču da „vraćanje u život“ onih pri prvom vaskrsenju predstavlja bukvalno vaskrsenje. Ista grčka reč opisuje vaskrsenje obe grupe a ista reč „vratiti se u život“³¹⁵ se javlja u ove konsektivne rečenice. Henry Alfordov proslavljeni protest protiv nekonzistentnosti tumačenja ovih pasusa treba ponovo saslušati:

³¹⁵ Upotrebljeno takođe za bukvalno vaskrsenje u Otkrovenju 1:18 i 2:8.

Ne mogu da pristanem na izvrtanje reči (iz dvadesetog poglavlja Otkrovenja) i udaljavanje od jednostavnog smisla i hronološkog mesta u proročanstvu ... Oni koji su živeli u blizini Apostola, i čitave crkve tri hiljade godina, shvatali su jednostavan smisao njihovih reči. Što se tiče samog teksta, nikakvo legitimno ophođenje prema istim ne može dovesti do onoga što je poznato kao duhovno (amilenijumsko) tumačenje koje je sada aktuelno. Ako u pasusu gde se pominju dva vaskrsnuća, gde određene „duše“ žive prve a ostatak mrtvih „živi“ tek nakon kraja navedenog perioda, nakon prvih - ako u takvom pasusu, prvo vaskrsenje može da bude shvaćeno kao „duhovno“ uspenje sa Hristom, dok drugo označava bukvalno ustajanje iz groba – onda je to kraj svakog jezičkog značaja, i Biblija se ne može smatrati konačnim svedočenjem o bilo čemu.³¹⁶

Nemogućnost da se stihovi 20:1-6 protumače kao da je u pitanju buduća vladavina Isusa i njegovih svetaca, uključuje izuzetan podvig, menjanje značenja jednostavnih reči i konteksta i odbacivanje istih kako bi se podržala teorija koja se nije javila u crkvi sve do 300 godina nakon Apostola. Kao što je K.L.Schmidt primetio: „Čovek koji odbija da pronade jasno učenje o budućem milenijumu, u dvadesetom poglavlju Otkrovenja pristupa tekstu sa predubeđenjima i iz njega ne izvlači ni pravu smisao a ni vrednost.“³¹⁷

G. Ladd ukazuje na čitavu tradiciju antimesijanskog tumačenja Biblije kada piše: „Prve pristalice anti-milenijalizma su odbacile prirodno tumačenje dvadesetog poglavlja Otkrovenja, *ali ne iz egzegetskih razloga*, ne zato što su mislili da knjiga ne propoveda o milenijumu, već zato što im se *nije svidela doktrina o milenijumu*.“³¹⁸

Suprotstavljanje jevrejskoj prirodi Isusovog Jevanđelja o Carstvu eksplicitno se vidi kada se kritičari suprotstave jasnoj (u ovom slučaju završnoj) izjavi koja se tiče rešenja problema u svetu kada Hrist dođe na vlast.

Avgustin i milenijum u dvadesetom poglavlju Otkrovenja

Objava Jevanđelja zahteva odluku o Carstvu Božijem i njegovom Kralju pre dolaska „velikog i strašnog dana Gospodnjeg“. Za one koji odgovore na

³¹⁶Greek New Testament, tom IV, str 726.

³¹⁷K.L. Schmidt, *Le Probleme du Christanisme Primitif*, Paris, Leroux, 1938, str 84, 85.

³¹⁸Crucial Questions about the Kingdom of God, Grand Rapids, Eerdmans, 1952, str 149, dodato isticanje.

izazov Carstva, postoji nada da će život u Novom svetu biti dosegnut. U međuvremenu, „moramo da pretrpimo veliku muku kako bismo ušli u Carstvo” (Dela 14:22).

Milenijumsko Carstvo, koje je toliko jasno opisano u stihovima 20:1-6 Otkrovenja, predstavlja prvi stadijum u božanskoj vladavini koju Mesija treba da sprovede. Ovaj period u svetskoj istoriji *prati* Drugi dolazak a prethodi mu prvo vaskrsenje, koje dozvoljava vernicima koji su umrli kako bi zauzeli ulogu u Carstvu. Neslaganje po pitanju ovog centralnog elementa Plana, može se pripisati prilivu strane filozofije, koja unosi zabunu u hebrejsku, mesijansku osnovu Jevandelja. Prvobitna namera Jovanove vizije milenijuma je prilično jasna, ali vodeći teolozi su je proglasili neodgovarajućom i nisu je uključili u svoj sistem. Rezultat toga je odluka da se preusmeri značenje teksta i da se ukloni uvredljivi mesijanizam:

Hrist je predstavljen kao neko ko vlada sa mučenicima hiljadu godina. Tumačenje ove izjave je prouzrokovalo mnogo polemike ... Još od doba Avgustina, pokušaji su preduzeti kako bi se alegorijski prikazale izjave Otkrovenja i kako bi se one primenile na istoriju crkve ... (Prema Avgustinu) hiljadu godina ne treba shvatiti bukvalno već tih hiljadu godina predstavlja čitavu istoriju crkve od inkarnacije do krajnjeg konflikta. Vladavina svetaca je proročanstvo o dominaciji crkve nad svetom. Prvo vaskrsenje je metaforsko, jednostavno se odnosi na duhovno vaskrsenje onih koji veruju u Hrista. Ali ovakva egzegeza predstavlja neiskreno teranje maka na konac ... Ako na taj način protumačimo frazu „prvo vaskrsenje”, to jednostavno predstavlja igranje terminima.³¹⁹

Avgustinovo poricanje milenijumske vladavine Hrista i svetaca na zemlji je bilo usvojeno kao zvanična doktrina od strane široko prihvaćene crkve, i to dvanaest vekova. Ono je dominiralo teološkim shvatanjem sve do sedamnaestog veka. Avgustinov amilenijalizam još uvek boravi u umovima mnogih i krivi značenje ne samo Knjige o Otkrovenju, već i Jevandelja o Carstvu. Avgustin je u velikom obimu promovisao ideju da vernici sada vladaju u raj – koncept koji umanjuje značaj Biblije i koji ne bi ni mogao da opstane da je održano biblijsko viđenje smrti kao sna. Odlazak mrtvih u raj

³¹⁹Peake's Commentary on the Bible, str. 941.

nakon smrti, predstavlja kamen spoticanja, koji je olakšao da se pokrene božanski sled događaja, koji vodi do obnovljene zemlje. Avgustinovo izrazito popularno „ponovno tumačenje” zaklanja mesijanske nade proroka. Kada se razmotre ove činjenice, naslov ove knjige će biti smatran pravičnom kritikom i izazovom da se vratimo biblijskoj nadi.

Nažalost, kritičari koji sa pravom shvataju da je Jovan imao na umu milenijumsko mesijansko Carstvo budućnosti, nisu ni korak bliži od mnogih evanđelista po pitanju verovanja u predviđanje dolazeće vladavine Isusa i svetaca. Proučavaoci Biblije odbacuju čitavu milenijumsku viziju, smatrajući istu „jevrejskom spekulacijom koja je nametnuta hrišćanstvu”. Kritičari imaju običaj da proglašavaju jevrejskim svaki deo hrišćanskog otkrovenja i odbace isti, jer je neshvatljiv za umove onih koji se ne saosećaju sa duhom jevrejskog proročanstva.³²⁰ Tradicionalno hrišćanstvo pokazuje očiglednu antimesijansku pristrasnost onda kada pokušava da odbaci najjasnija svedočenja o trijumfu mesijanske vladavine nad svetom, koji će doći nakon što Isus dođe na vlast. Opisivanje „duša³²¹ koje su obezglavljene” „i koje se vraćaju u život i počinju da vladaju sa Mesijom” (Otkrovenje 20:4) može da znači samo jedno: „bukvalno mrtve osobe³²² (neke su obezglavljene) su viđene kako bukvalno bivaju vaskrsnute. Izbeći ovu veličanstvenu viziju o budućem vaskrsenju svetaca znači izvršiti veliko nasilje nad Biblijom. Prvoklasni kritičari zapažaju koliko su nepravični pokušaji da se izbegne milenijalizam u viziji koja smatra Isusa svojim autorom:

³²⁰ Najneobičniji kriterijum za prosuđivanje o tome koji delovi zabeleženog Isusovog učenja su zapravo njegove reči doprineo je odbacivanju Isusa Jevrejina. Neki proučavaoci Biblije se drže toga da učenje koje ide paralelno sa jevrejskim idejama ne sme da potiče od Isusa. Ali sve ovo služi da se progura namera da se Isus ne smatra Jevrejinom.

³²¹ Ne „besmrtno duše” već jednostavno „one osobe koje ...”

³²² „Duše” naravno nisu lišene tela. „Duše (nečije)” jednostavno znači „one koje ...”

Ono što je Avgustin označio kao „besmislice” milenarijanizma, inicijalno selektivno vaskrsenje, koje inauguriše 1000 godina zemaljske vladavine Hrista i njegovih svetaca, praćeno drugim opštim vaskrsenjem i iznošenjem suda, postepeno je izbledele iz hrišćanske misli tokom trećeg, četvrtog i petog veka. Avgustin je sproveo svoj izuzetno veliki autoritet protiv onih koji su se zalagali za milenarijanizam, zastupajući mišljenje ne da su očekivanja izražena u otkrovenju Jovanu pogrešna, nego da *pasus o kome se radi ne znači to što u njemu piše ...* Interesantno je posmatrati ga kako ponovo tumači biblijske pasuse a pri tom odbija njihovo jasno značenje. U ovom slučaju on nudi demitologizaciju „prvog vaskrsnuća” , poput Bultmannove, koja se sastoji od uspenja do vere onih duša koje veruju u Isusa i koji su kršteni u njegovo ime. Hiljadugodišnja vladavina svetaca samim tim postaje zemaljski život iskupljenika u crkvi tokom sadašnjeg doba ... Prema Avgustinu, drugo i opšte vaskrsenje, za razliku od prvog, treba da bude bukvalni telesni događaj.³²³

Avgustinov uticaj je pokrenuo usađenu antimesijansku tendenciju u crkvi koja je nastavila da traje do današnjeg doba. Izgleda da ne postoji nikakav razlog za odbijanja jednostavnog jezika, osim ako ne postoji vera u obećano mesijansko Carstvo. Znakovi udaljavanja od prvobitne istine su jasni i crkva je platila kaznu time što se podelila i izgubila centralnu dinamiku, koju pruža Jevanđelje o Carstvu, ako se ono shvati u svom autohtonom jevrejskom okruženju. Cranfieldove reči pokazuju nerazumevanje, koje zagađuje crkvu. Udaljavanje od Isusovog učenja koje se nalazi u srži njegove poruke, svakako mora da je razlog za momentalnu brigu: „Trebalo bi da bude jasno da poistovećivanje Carstva Božijeg sa crkvom, koju je stvorio Avgustin, nije verodostojno Isusovom učenju.”³²⁴

³²³ John Hick, *Death and Eternal Life*, New York: Harper and Row, 1976, str. 197.

³²⁴ *The Gospel According to St. Mark*, Cambridge University Press, 1972, str. 67.

Verovanje u buduće Carstvo – srž Jevanđelja o Carstvu

Videli smo na početku naše studije da je Carstvo ili Božija vladavina centralna poruka hrišćanstva. Činjenice, koje se nude preobraćenicima, kako bi verovali u Jevanđelje, ne uključuje samo Hristovu smrt kao iskupljenje za naše grehe i njegovo vaskrsenje, već takođe i informacije o Carstvu Božijem koje je Isus najavio i predstavio pre svoje svetske inauguracije na dan svog Drugog dolaska.

Sadašnje vreme je vreme pripreme za Carstvo, koje će vladati svetom sa Mesijom i njegovim svecima na čelu, u dobu koje će doći. Isusove reči u stihu 16:16 Jevanđelja po Luki su poprilično jasne: „Od ovog vremena Jovana Krstitelja, Jevanđelje o Carstvu se propoveda.” Isus nije rekao: „Od vremena Jovana Krstitelja, Carstvo je ovde.” Zaista možemo da kažemo da je Carstvo sad prisutno, ali u drugačijem smislu, gde god se poruka prenosi i gde god je Bog aktivan. On je prisutan tamo gde je sprovedena njegova moć, kako bi se izašlo na kraj sa demonskim svetom (Matej 12:28). Međutim, ono nije prisutno kao svetsko mesijansko Carstvo, koje su predvideli proroci, i neće doći sve dok se Isus ne vrati da vlada zemljom. Veliki deo argumenata o sadašnjem prisustvu i budućoj vladavini Carstva bi mogao da se odbaci kada bi se protagonisti složili da Carstvo ne može u isto vreme i u istom smislu da bude i sadašnje i buduće. Kao što je Caird rekao:

Polemika između onih koji se drže toga da je Isus objavio da je stiglo Carstvo Božije i onih koji smatraju da je On objavio da je ono neminovno, svodi se na najjednostavnije termine, ako priznamo da su strane ove polemike na različiti način identifikovale označeno. Da je Isus mislio na krajnje opravdanje Božije svrhe po pitanju vladavine pravde i mira, gde su pravični na proslavi sa Avramom, Isakom i Jakovom (Matej 8:11; Luka 13:28, 29), puka je besmislica čak i predložiti da je ovo bilo prisutno na zemlji kada je Kajafa bio Prvosveštenik i Pilat guverner Judeje. U drugu ruku, ako je Isus mislio na iskupljenički suverenitet Boga, koji je pušten u svet, kako bi se uništio Satana i sva njegova dela (Matej 12: 29m Luka 11:20), čitavi spisi o

ovoj službi nemaju nikakvog smisla, ako se zalažemo za to da je za njega to još uvek spadalo u budućnost.³²⁵

Vernika Jevanđelje zove da se pripremi time što će svoj život posvetiti Gospodu i služiti i vladati zajedno sa Hristom u obnovljenoj zemlji u kojoj će nova civilizacija da bude sagrađena. Ova nada daje hrišćanstvu esencijalnu dinamiku. Mesijanski program će uključiti prekid međunarodnog rata (Isaija 2:1-5). Istinsko klanjanje Jednom Bogu putem Isusa biće propovedano širom sveta. Zemlja će biti ispunjena znanjem o Bogu (Isaija 11:9). Sistem savršene pravde funkcionisaće za celo čovečanstvo. „Kada Tvoj sud nastupi na zemlji, stanovnici zemlje će saznati za pravdu” (Isaija 26:9). Carstvo Božije za koje se molimo, „Da dođe Carstvo tvoje!”, predstavlja obnovu božanske vladavine u savršenom obliku.

To da su ovo činjenice o biblijskom otkrovenju, nije prihvaćeno od strane mnogih proučavalaca Biblije i kritičara. Oni ih ne smatraju ničim drugim do „jevrejskim snom”. Istoričari su ih odbacili kao izmišljotine. Oni nisu ubeđeni u to da će se san ostvariti. Međutim, biblijsko Jevanđelje je posvećeno obećanju budućeg mira na zemlji. Istina božanskog otkrovenja je u pitanju.

Kritičari koji se ophode prema Bibliji kao o nadahnutim spisima, obilaze verovanje u Jevanđelje o Carstvu jednim sasvim drugačijim putem. Njihova prirodna nenaklonost prema hebrejskoj misli dovela je do razvoja sistema „tumačenja” kojim jednostavno značenje reči (na primer dvadesetog poglavlja Otkrovenja) može da bude gurnuto u stranu. Na ovaj način, negira se sve što je uvedeno iz hebrejskog proročanstva, sva nada za obnovu Izraela i uspostavljanje mira u svetu pod vladavinom dolazećeg Mesije i crkve. Realnost hrišćanske budućnosti, posebno milenijumska vladavina a ponekad i čitava ideja o Drugom dolasku, jednostavno se srušila a nadi je preostalo vrlo malo konkretnog značenja.

Dok propoveda o Carstvu, crkva često nudi ne samo spasenje i obećanje besmrtnosti pojedincu, već i nadu da će u svetu nastupiti vladavina Mesije, koji se pokazao kao prava osoba da vlada tamo gde Adam i čovečanstvo nisu uspeli da vladaju kako treba. Kataklizmični događaji u budućnosti će ispuniti božanski Plan da se na zemlji obnovi sve što je izgubljeno pobunama podstaknutim od strane Đavola. Obnova zdrave i čvrste vladavine dovešće

³²⁵ C.B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, Philadelphia: Westminster Press, 1980, str. 12.

Božiju nameru za ljudsku rasu do svog logičnog zaključka. Zemlja i ljudi na njoj moraju da nauče put do pravde a to ne može da se desi tamo gde Satana ostaje da vlada kao „princ koji ima atmosfersku moć”, „vladar koji vlada vazduhom”³²⁶ Ako Edenski vrt ne bude obnovljen, smatraće se da je Đavo odneo pobedu. Ali, kao što je neko već rekao, Knjiga Otkrovenja kaže da „mi (hrišćani) pobeđujemo” – posebno vladajući sa Isusom na zemlji.

Sudnji dan

Postoje druge oblasti koje su pogrešno shvaćene i gde tradicionalno mišljenje, mora da se povinuje prvobitnim namerama pisaca Novog zaveta ako želimo da ponovo dođemo do biblijskog učenja o Isusu kao Mesiji. Jedna se tiče shvatanja sudnjeg dana a druga značenja termina „Reč Božija”.

Naša učenja nas navode na pogrešan način kada nas podučavaju da verujemo u to da se Isus vraća samo da bi „sudio”. Naš zapadnjački koncept sudnjeg dana, kao nečeg što pre svega ima veze sa izricanjem kazni i kažnjavanjem, od nas krije pravo hebrejsko značenje istog. Za pisce Biblije, sud je reč koja podrazumeva mnogo širu aktivnost. Ona podrazumeva rukovođenje, sprovođenje svakog aspekta vladavine. To će biti funkcija Mesije i njegovih odabranih saradnika. Suština Božanske poruke je da je „Bog odredio dan kada će On rukovoditi svetom na pravičan način” (Dela 17:31). Ovo je srž biblijskog mesijanizma, što je sinonim za hrišćanstvo. Kada Pavle govori o budućem „sudu” Atinjanima, on citira mesijanski Psalm u kom se nada da će Bog doći da „vlada svetom” i da slavi: „Drveće šume će pevati od radosti pred Gospodom, jer On dolazi da sudi zemljom. On će suditi zemljom na pravičan način i ljudima svojom verom.”³²⁷ Ova tema se često ponavlja u hebrejskoj Bibliji i nameće viziju o mesijinoj blagotvornoj vladavini: „Neka Kralj sudi Tvojim ljudima pravično i nevoljnicima pravedno ... Neka siđe kao kiša na pokošenu travu, kao pljusak koji zaliva

³²⁶ Efescima. 2:2. U NIV stoji „vladar Carstvom vazduha”.

³²⁷ Psalmi 96:12, 13. Biblija dobrih vesti hvata srž ovih stihova: „Kada Gospod dođe da vlada zemljom, on će vladati ljudima u svetu na pravedan i pošten način.

zemlju. U njegovim danima pravični neka cvetaju ... Neka on takođe vlada od mora do mora” (Psalmi 72:2-8). Toliko je lepa slika Mesijine vladavine u koju su vernici pozvani da budu pomoćnici: „Da li shvatate da će sveci rukovoditi svetom?” (I Korinćanima 6:2). „Sudije” iz Knjige o Sudijama su vladari i upravnici, a „sudija” je funkcija vladara i kralja (Psalmi 2:10, NASV margina).

„Ova generacija”

Tokom svog složenog objašnjenja događaja koje treba očekivati pri kraju sadašnjeg doba, kao najava Carstva koje će doći, Isus iznosi zapanjujuću izjavu da „ova generacija neće umreti dok se ove stvari ne odigraju” (Matej 24:34; Marko 13:30). „Sve stvari” o kojima se radi uključuju njegov Drugi dolazak u slavi, opisan u prethodnih nekoliko stihova. U zapadnjačkom svetu, „ova generacija” može da se protumači kao period koji se proteže kroz život jednog pojedinca, mada bi čovek mogao da se zapita da li je u pitanju „starija” ili „novija” generacija. Međutim, nemoguće da je Isus imao na umu tačan period od 40 ili 70 godina. Da je to podrazumevao, suprotstavio bi se svojoj kasnijoj izjavi da učenici ne treba da znaju koliko će „vremena i godišnjih doba” proći do dolaska Carstva (Dela 1:7).

„Generacija” ne podrazumeva fiksni period od 40 godina, već „grupu” ljudi koje karakterišu zle tendencije, nešto poput „ovog zlog legla” ili „ovog zlokobnog čovečanstva koje predstavlja opoziciju Bogu.” U stihu 16:8 Jevanđelja po Luki, Isus je smatrao da su „sinovi ovog doba (tj. članovi sadašnjeg ljudskog čovečanstva), mnogo lukaviji u odnosu na sopstvenu „generaciju” nego sinovi svetlosti (hrišćani kojima je suđeno da odu u Carstvo).” „Generacija” se ovde prevodi kao „vrsta” (Luka 16:8, NASV), što znači „grupa sa zajedničkim karakteristikama”. Ovo značenje ove reči potiče iz hebrejske Biblije. U stihu 32:5 Pete knjige Mojsijeve, „generacija” se odnosi na sve ljude Izraela iz čitavog perioda tokom kog se oni kao nacija suprotstavljaju Božijim uputstvima. Oni su „izvitoperena i pokvarena generacija.”³²⁸ Na sličan način u Izrekama, Biblija govori o „generaciji” koja proklinje svoje očeve i „generaciji” koja je čista u sopstvenim očima (Izreke

³²⁸ Istu grupu čine „deca u kojoj nema vere” (Peta Mojsijeva 32:20).

30:11, 12). Reč je prikladno prevedena kao „vrsta osobe” i ukazuje na grupu koju karakteriše zajednička karakteristika. Isto tako Biblija govori pozitivno o „generaciji pravičnih” (Psalmi 14:5) i „generaciji koja će doći”, što je ekvivalentno „ljudima koji će biti stvoreni” (Psalmi 102:18). Takođe, u Solomonovim psalmima se pominje „dolazeća generacija”, „dobra generacija živih u strahu od Gospoda” (Psalmi Solomonovi 18:6, 9). „Generacija” podrazumeva društvenu grupu, koju objedinjuje crta karaktera, dobra ili loša.

Stoga, govoreći o eshatološkom kontekstu „ove generacije”, Isus se suprotstavio sadašnjem zlom društvu dolazećim društvom Carstva. Ista razlika se podrazumeva u stihu 8:38 Jevanđelja po Marku, gde se Isus suprotstavlja „generaciji preljubnika i grešnika ”vremenom kada će „Sin Čovečji doći u slavi svog Oca.” Kao što vodeći proučavalac Novog zaveta kaže: „Verovatno je najbolje da se reč *generacija* (u stihu 8:38 Jevanđelja po Marku) shvati u smislu „doba”, „vremenskog perioda”, što je primarno značenje hebrejske reči *dor*³²⁹ – reči koja se redovno u Grčkoj Septuaginti prevodi kao „generacija”. Samim tim, „ova generacija”, koja neće preminuti sve dok se kataklizmični događaji koje je opisao Isus ne dese, predstavlja „trenutni period u svetskoj istoriji koji brzo prolazi i koji vodi do sudnjeg dana i Novog doba.”³³⁰ Isus nije izneo nikakvo hronološko predviđanje o vremenu njegovog dolaska da inauguriše Carstvo (suprotno nekim od njegovih sledbenika koji ponekad donose lošu reputaciju veri uveravajući dogmatično da će on doći na određeni dan).³³¹

Našu poentu potvrđuje i članak koji je napisao Neil Nelson a koji iznosi sledeće:

„Ova generacija u stihu 24:34 Jevanđelja po Mateju odnosi se na vrstu ljudi koju je Matej okarakterisao kao nevernike i koji idu ka eshatološkom sudu. U smislu završetka, ona se odnosi na vrstu obuzimajuće zlih ljudi i nevernika, koji varaju i gone Hristove učenike, sve do vremena *parousije*, kada će pravi Isusovi sledbenici biti oslobođeni i „ova generacija” ode na Božiji sud ... Bilo kakvo tumačenje reči *he genea haute*, koje podrazumeva da su učenici u

³²⁹C.E.B. Cranfield, *The Gospel According to St. Mark*, str. 284.

³³⁰„Generation,” *Dictionary of the Apostolic Church*, Vol. 1, str. 444.

³³¹ Trenutna teorija koja se drži toga da se Isus zapravo vratio da ustanovi Carstvo 70. godine nove ere (ultra-preterizam) poništava čitavu novozavetnu nadu.

vreme Isusa (ili pisaca jevanđelja) ili u bilo koje buduće vreme, može da iskoristi događaje iz stihova 24:4-28 Jevanđelja po Mateju, kako bi se proračunao i očekivao Isusov povratak u roku od 30-40 godina (dajući sebi dovoljno vremena da se sprema u budućnosti za njegov dolazak), izgleda da se suprotstavlja čitavoj svrsi i naglasku ove polemike.³³²

Opravdanje vere

Postoji nejasnoća u velikom delu savremene religije, koja previše lako pozajmljuje Isusovo ime a da pri tom ne shvata koliko je neophodno pratiti njegovo učenje. Kakva bi promena zadesila crkve da često slede tekstove Novog zaveta: „Osim ako vaša pravičnost ne prevazilazi pravičnost pisara i fariseja, nećete doći u Carstvo” (Matej 5:20); a Pavle, propovednik milosti (zajedno sa svim hrišćanima Novog zaveta) rekao je sledeće: „Nisu oni, koji čuju zakon pravični pred Bogom, već će oni koji postupaju prema zakonu biti proglašeni pravičnim” (Rimljanima 2:13). I Isus i Pavle smatraju da je poslušnost uslov spasenja a Pavle je propovedao svojim preobraćenima da misle o spasenju kao prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.³³³ Dok mnoge savremene propovedi podrazumevaju da je hrišćanin bezbedan onda kada veruje u Hristovu smrt, Novi zavet insistira na tome da se život pravičnih nastavlja zahvaljujući moći vaskrslog Hrista. Nema pravog hrišćanstva bez stalnog propovedanja učenicima i širenja vere (II Petrova 1:5-11).

Oprost je za Pavla mnogo više od jednostavnog opraštanja. On ponovno proglašava osobu sinom Božijim i naslednikom obećanog dela zemljišta, tj. Carstva. *Pulpit Commentary* iznosi sledeće:

Ne smemo oprost svesti na oslobađanje od zaslužene kazne, već ga moramo povezati sa daljom idejom o *nasledstvu*. Kao što je jedan pisac dobro zapazio, „oprost se odnosi na nešto više od oslobodenja optužene osobe. Kao što je slučaj na našim suđenjima – postoje krivična dela i prekršaji – tako je bilo i u staro doba; veliki deo predodređenih pasusa izgleda da se odnosi na krivična dela, u nekima je

³³² Neil D. Nelson, Jr., "'This Generation' in Matt 24:34: A Literary Critical Perspective," *Journal of the Evangelical Theological Society* 38:3 (Sept. 1996), str. 369,373.

³³³ Spasenje je prošlost (Ef. 2:8), sadašnjost (I Kor. 1: 18), i budućnost (Rim. 5:9, 1 0; 13:11).

tema rasprave između dve strane bilo vlasništvo, nečije pravo ili nasleđstvo. Sudija, opraštajući jednoj od strana, odlučuje da vlasništvo treba da pripadne njemu. Primenom ovog aspekta, koji je u pitanju na opraštanje čoveku pred Božijim očima i na osnovu Biblije, vidimo da dok prolazi kroz greh čovek treba da bude posmatran kao neko ko je izgubio bilo kakvo pravo na nasleđe koje je Bog ostavio svojim stvorenjima, da bi kroz oprost on bio vraćen na svoju visoku poziciju i smatran Božijim naslednikom.³³⁴

Oprost vraća muškarce i žene na njihov položaj pre pada. Oni onda postaju kandidati za povlašćeni položaj u dolazećem Carstvu i moraju svaki dan biti posvećeni osiguravanju svog poziva (II Petrova 1:10).

Regeneracija i primanje semena

Gubitak Jevanđelja Carstva je uticalo na samu srž evangelizacije. „Regeneracija” se u čitavom Novom zavetu smatra suštinskom za spasenje. Prema rečima Isusa upućenim Nikodimu, „morate biti ponovno rođeni” kako biste ušli u Carstvo (Jovan 3:5-8). Neophodno je razumeti ono što Biblija kaže o duhovnom rođenju, kako bi se obuhvatili svi relevantni podaci. Delimičan ili selektivni pristup će dovesti do faličnog shvatanja. Oni koji vrše evangelizaciju često imaju tendenciju da se oslone na Pavla, uglavnom na pisma koja je on uputio Rimljanima, što mnogima otežava to da Isusa vide kao prvobitnog vrhunskog učitelja o regeneraciji. Ako oni koji sprovode evangelizaciju citiraju Isusa, onda je to citat iz Jovanovog jevanđelja, i pri tome zanemaruju ostala tri Jevanđelja.

Dobro je poznato da je za Isusa ponovno rođenje neophodan uslov za spasenje. Kako onda dolazi do ovog ponovnog rođenja?

U svom legendarnom razgovoru sa Nikodimom, Isus propoveda o tome kako Duh Božiji vrši ponovno rođenje. Voda je blisko povezana sa Duhom (Jovan 3:5-7) – što je možda osvrst na krštenje koje se zahteva u Velikom poslanju. Isusovi Apostoli u svoje spise uključuju neprocenljive komentare o procesu ponovnog rođenja. Jakov kaže da bivamo ponovno rođeni putem „reči Istine” (1:18). Ali šta je to „reč Istine”? Petar daje potpunije objašnjenje. On

³³⁴ Pulpit Commentary, Tom. XVIII, str. 121, 122, citat iz Girdlestone, Old Testament Synonyms, str. 259, 260.

povezuje ponovno rođenje sa nadom: „Bog je prouzrokovao naše ponovno rođenje u živu nadu time što je vaskrsao Isusa Hrista i dao mu neuništivo nasleđe (dolazeće Carstvo)” (I Petrova 1:3, 4). Hrišćani su „ponovno rođeni ali ne iz kvarljivog *semena*, već iz nekvarljivog *semena*, putem reči Božije koja važi zauvek ... Ova reč vam je propovedana kao Jevanđelje (I Petrova 1:23-25).

Suštinski uslovi ponovnog rođenja su jasni. Postoji reč ili Jevanđelje. Postoji Duh. Ponovno rođenje nas dovodi do žive nade u pogledu budućeg nasleđa u Carstvu Božijem. Čitav proces potiče od procesa u „nekvarljivom semenu”. Bez semena, proces ne može da uspe.

Seme je, naravno, odgovorno za stvaranje života, kako ljudi tako i životinja i biljaka. To isto toliko važi i za svet Duha i besmrtnost. Ali šta je to „reč Istine”, „Jevanđelje”, „seme” sa kojim potencijalni preobraćenik mora da dođe u kontakt?

Seme prouzrokuje generisanje ili stvaranje novog života. Pa Pavle piše: „Onaj ko je u Hristu (hrišćanin), on je novo stvaranje” (II Korinćanima 5:17). On opisuje isti proces regeneracije na drugom mestu kao „kupanje ponovnog rođenja i obnavljanje od strane Svetog duha” (Titu 3:5).

Jovan često u svojim pismima govori o tome kako su hrišćani „ovaploćeni” od strane Oca. U stihu 3:9 I Jovanove poslanice, on takođe govori o suštinskom semenu Božijem koje ostaje u verniku. On takođe govori o Isusu kao o nekom ko je „rođen ili začet od Boga” (I Jovanova 5:18).

Ovde mnogi pokušaji opisa ponovnog rođenja padaju u vodu. Oni izbegavaju da hrišćansko učenje dovedu u vezu sa samim gospodarom učiteljem. Isus je dao daleko najpotpuniji prikaz toga kako seme ponovnog rođenja/regeneracije/preobraćanja funkcioniše. Ovog osnovno učenje o ponovnom rođenju, od koga zavise kratki prikazi koje su dali Petar, Pavle i Jovan, može se pronaći u *Priči o kosaču* koju takođe možemo nazvati i pričom o semenu (Matej 13; Marko 4; Luka 8). Priča pruža tačnu definiciju semena koje oživljava a na koju ukazuju Jovan i Petar. Isus je rekao: „Kad god neko čuje *reč o Carstvu* i ne razume je, onaj zli (Đavo) pokida ono što je u njegovom srcu posejano” (Matej 13:19). Drugi primaju seme i zadržavaju ga neko vreme, ali ne opstaju pod pretnjama da će biti prognani. Neki pak prime seme i zadrže ga ali nervoza i druge preokupacije uguše seme i ono ne urodi plodom. Četvrta kategorija je uspešna.

Grupa koja ima dobro zemljište prima seme „u iskreno i dobro srce” (Luka 8:15) i rađa plodove na različitim nivoima (vidi Matej 13:18-23).

Marko i Luka iznose potpuno isti prikaz toga, kako se dešava ponovno rođenje putem klice Jevanđelja. Luka navodi kako je Isus rekao „seme je reč Božija” (Luka 8:11) (vidi Jakovljevu „reč istine” i Petrovu „reč koja se propoveda kao Jevanđelje”). Prvo jevanđelje, Jevanđelje po Mateju, daje nam potpunu definiciju te reči. To je reč/Jevanđelje o Carstvu. Satana, napadajući proces spasenja, namerno pokušava da osujeti Božiju aktivnost stvaranja i žetve. Đavo dolazi i oduzima reč (Carstva, Matej 13:19) iz njihovih srca (umova), tako da oni ne mogu da veruju u istu i da budu spaseni” (Luka 8:12).

Ovo detaljno uputstvo koje potiče sa Isusovih usana je suštinsko kada je u pitanju pravilno shvatanje doktrine o regeneraciji. Po Isusu, spasenje počinje onda kada se stvaralačko Jevanđelje / stvaralačka reč Carstva / Istina usadi u um slušaoca i kada se poruka na inteligentan način prihvati. Reč mora boraviti u verniku kao seme koje je od vitalnog značaja i koje osnažuje i raste sve dok se taj vernik na kraju ne učini besmrtnim vaskrsenjem pri povratku Isusa (I Korinćanima 15:23; 50-52; Otkrovenje 11:15-18, itd.).

Markov prikaz Isusovog učenja o ponovnom rođenju putem semena naglašava koliko je spasenje važno. Isus kaže sledeće:

Vi (koji primete Jevanđelje inteligencijom) znate misteriju Carstva, ali onima izvan toga sve dolazi u pričama, tako da gledajući oni mogu da vide ali ne i da shvate, i slušajući mogu da čuju ali ne i da razumeju. *Da razumeju oni bi bili preobraćeni i njihovi gresi bi bili oprosteni* (Marko 4:11, 12).

Izuzetno je to što Isus ovde smatra da je inteligentno primanje njegove poruke o Carstvu/Jevanđelja/Reči neophodan uslov za preobraćanje, pokajanje i oprost. Onaj ko je slep za Carstvo Božije ne može da se pokaje, preobrati niti ponovo rodi.

Može li se Jevanđelje uspešno propovedati ako se Carstvo Božije ne predstavi potencijalnom preobraćeniku? Može li Hrist da bude prihvaćen a da se izuzme njegovo spasiteljsko Jevanđelje – Jevanđelje o Carstvu? „Onaj ko čuje moju reč i veruje Onom koji me je poslao poseduje život u dobu koje dolazi ... (Jovan 5:24).

Čim poruka Carstva dopre do slušaoca, on donosi odluku da li da je primi ili ne. On je ne može primiti a da je ne razume. Ako je ne primi, ne može mu biti oprošteno. Te je korake potrebno preduzeti da bi bili ponovo rođeni i postali Božija porodica. „Vera zaista dolazi ako slušamo i ako razumemo Mesijinu poruku”(Rimljanima 10:17; vidi Jovan 5:24).

Važno je primetiti da Isus nije u ovom stadijumu svoje službe govorio o tome kako drugi faktor igra veliku ulogu u spasenju: verovanju u njegovu iskupljujuću smrt i njegovo vaskrsenje. Ova velika učenja su kasnije uključena u program spasenja (Isus na prvom mestu pominje svoju smrt samo u stihovima 16:21 Jevanđelja po Mateju, 8:31 Jevanđelja po Marku i 9:22 Jevanđelja po Luki). Carstvo/Seme/Jevanđelje ostaje u Novom zavetu najfundamentalniji element spasenja. Isus očekuje da će njegovo Jevanđelje o Carstvu biti preneseno svim nacijama, dok se on ne vrati na kraju doba (Matej 28:19, 20; vidi 24:14). Pavle ga je propovedao svuda (Dela 20:25; II Timotiju 4:1, 2).

Biti „ponovo rođen”, rođen od strane Duha”, „ponovno rođen putem reči”, „reči Istine”, „Jevanđelja” ili biti „novo stvaranje”, podrazumeva primanje spasiteljskog semena besmrtnosti pokošeno od strane Isusa i Apostola putem *njihovog Jevanđelja o Carstvu Božijem*. Pavle je bio dobro upoznat sa Isusovim učenjem. On je rekao istu veliku istinu o ponovnom rođenju ali je upotrebio druge reči:

Avram je imao dva sina, jednog (Izmaila) sa ropkinjom, drugog (Isaka) sa slobodnom ženom. Dete ropkinje je rođeno telom (vidi Isus: „onaj koji je rođen telom ...” Jovan 3:6) a drugi, sin slobodne žene, rođen je iz *obećanja* ... Sada smo mi braća, kao i Isak, deca rođena iz obećanja. Ali onda je onaj koji je rođen telom progonio sina koji je rođen Duhom i tako je sada (Galatima 4:22-29).

Biti „rođen od Duha” znači biti dete „slobodne žene”, Jerusalima, ali pre svega Jerusalima koji treba da se pojavi na zemlji kada Isus dođe da ustanovi Carstvo u Jerusalimu (vidi Psalmi 87:5 LXX, citirao Pavle u Galatima 4:26). Samim tim, svi koji su rođeni od Duha su „deca Carstva”.

Obećanje na kome se zasniva spasenje je zapravo obećanje Carstva. Hrišćani su „naslednici Carstva koje je Bog obećao onima koji ga vole” (Jakovljeva 2:5). Avram je kao Jevanđelje (Galatima 3:8) primio isto obećanje

o Carstvu: „Obećanje dato Avramu i njegovom semenu da će on naslediti svet ... (Rimljanima 4:13). Tako se Duh prenosi u obećanju koje je predstavljeno u Jevanđelju. Pavle zapravo naziva Duha „Svetim Duhom obećanja” (Efescima 1:13).³³⁵

Ponovno rođenje podstaknuto Jevanđeljem o Carstvu, predstavlja ključ Božije stvaralačke aktivnosti (I Solunjanima 2:13), Njegovo novo stvaralaštvo kroz *propovedanje* Isusa, kao glasnika novog zakona, kao i kroz njegovu smrt i vaskrsenje. Ponovno rođenje, biti „ponovno rođen” podrazumeva shvatanje i prihvatanje Isusovog propovedanja o Jevanđelju, budući da je Isus Apostol hrišćanstva³³⁶ (Jevrejima 3:1) i uzorni evanđelista (Jevrejima 2:3). „Reč” u Bibliji predstavlja sredstvo Božije stvaralačke energije i njegovo delovanje. Upotrebom reči, Bog je rekao „neka bude svetlost.” On naše razumevanja prosvetljava koristeći reč Istine, Jevanđelje, i time nam daje svetlost koju mi onda moramo da prosledimo drugima (Marko 4:21-25). Putem semena/Reči o Carstvu (Matej 13:19) Bog, pomoću Sina, pokreće stvaranje besmrtnih osoba usađivanjem božanske prirode i uma (II Petrova 1:3, 4; Jakovljeva 1:21). Nije ni čudo to što Đavo bude besan onda kada se ta spasavajuća, stvaralačka reč i Duh uspešno prenesu na voljni, otvoreni um. Đavo ulaže sve napore kako bi nam oduzeo Jevanđelje/Reč o Carstvu, tako da mi ne možemo da ga „primimo i budemo spaseni” (Luka 8:12). Luka je za nas zabeležio izuzetno inteligentne reči, koje je izgovorio Isus koji je prožet Duhom i uvidom Boga, svog Oca.

Isus je u potpunosti bio svestan „mehanike” regeneracije. Paralelno sa Isusovim povezivanjem ponovnog rođenja sa Duhom i vodom u Jevanđelju po Jovanu, stoje njegove poznate izjave u drugim Jevanđeljima o ponovnom rođenju: „Zaista vam govorim, ako niste preobraćeni i ako ne postanite kao mala deca, nećete ući u Carstvo nebesko. Ko god ne primi Carstvo Božije kao malo dete, nikada neće u isto kročiti” (Matej 18:3; Marko 10:15). „Ako se čovek ne rodi ponovo, on neće kročiti ni videti Carstvo Božije” (vidi Jovan 3:3, 5). Hrišćanin je proizvod poruke o semenu i Carstvu, što ga čini „sinom Carstva” (Matej 13:38 ili kako Pavle kaže, „detetom obećanja” (Galatima

³³⁵ Vidi VKDŽ i komentar koji iznosi Henry Alford u *Greek New Testament*, Tom. III, str. 79.

³³⁶ Obratite pažnju na tačan prevod stiha 10:14 Poslanice Rimljanima u NASV: Kako će oni verovati u njega ako nisu čuli (propoved)?” Spasenje zavisi od toga da li čujete ono što Isus propoveda a ne da li čujete o Isusu (kao i NIV).

4:28), „onaj koji je rođen od Duha” (Galatima 4:29), onaj kome je suđeno da primi u nasleđe Carstvo koje je objavljeno u Jevanđelju milosti (vidi Titu 3:7). Hrišćanska doktrina o regeneraciji je zasnovana na Jevanđelju, onakvom kakvo je poteklo sa Isusovih usana. To je Jevanđelje o nadi za budućnost, ne samo obezbeđivanje oprostaja u sadašnjosti.

Traktati koji nude put do spasenja pod hitno moraju da budu prepravljani kako bi uključili znanje o spasonosnom semenu Jevanđelja o Carstvu koje su objavili Isus i Apostoli.

Reč Božija

Briga ranih hrišćana da pruže suštinske informacije o ličnom čovekovom i kolektivnom spasenju, ostaje skrivena sve dok mi nastavljamo da tumačimo „reč Božiju” kao sinonim za Bibliju u celini. Duhovni termin kojim se označava čitava Biblija je „sveti spisi” (II Timotiju 3:15) ili „rukopisi” (Luka 24:27, 32).³³⁷ Izraz „reč Božija” treba da bude shvaćen kao poruka od Boga, ili potpunije „Poruka o Dobrim vestima Carstva Božijeg i o imenu Isusa Hrista” (Dela 8:12). Upravo na taj određeni obim informacija svaki pojedinac mora da odgovori kako bi obezbedio lični beg od smrti. U osmom poglavlju Dela apostolskih „propovedanje Poruke kao Dobrih vesti” (Dela 8:4) jednako je „propovedanju o Hristu” (Dela 8:5), i obe fraze predstavljaju skraćene izraze za mnogo složeniju definiciju Jevanđelja usredsređenog na Carstvo Božije i ime Isusovo koja se može naći u stihu 8:12 Dela apostolskih.

Lična uključenost u poruku o Carstvu nikada se ne odvaja od nade za spasenje celokupnog čovečanstva i uspostavljanja mira na zemlji. Božanska politika na koju se misli kada se pomene termin Carstvo Božije, ima veze sa budućnošću našeg sveta. Tvrditi suprotno znači negirati poruku koju su ostavili izraelski proroci.

„Reč Božija” u Novom zavetu predstavlja pandan Božijoj prvobitnoj reči koja je stvorila raj i zemlju. Psalm 33 sadrži jedan pasus koji opisuje stvaralački rad i Plan za svet.

³³⁷ Isus je opisao kanon hebrejske Biblije kao „zakon Mojsija, proroka i Psalma” (Luka 24:4). Redosled knjiga nam nije poznat u standardnim verzijama. Treća podela, Pslami ili rukopisi, sastoje se od sledećih knjiga: Psalmi, Izreke, Jov, Pesma nad pesmama, Rut, Plač Jeremijin, Propovednik, Knjiga o Jestiri, Danilo, Jezdra, Nemija i Knjige Dnevnika.

Rečju Gospodnjom nebesa se stvoriše, i duhom usta Njegovih sva vojska njihova. Kao u gomilu sabra vodu morsku, i propasti metnu u spreme. Nek se boji Gospoda sva zemlja, i neka strepi pred Njim sve što živi po vasiljeni; Jer On reče, i postade; On zapovedi, i pokaza se. Gospod razbija namere neznabošcima, uništava pomisli narodima. Namera je Gospodnja tvrda doveka, misli srca njegova od kolena na koleno (Psalm 33:6-11).

„Reč” u Novom zavetu predstavlja poruku Jevanđelja o Carstvu, koju je propovedao Isus kao Božiji pomoćnik pri stvaranju, kako bi podstakao novo stvaranje besmrtnika, počevši od sadašnjosti pa do povratka Hrista. „Reč” ili „Poruka” je sada ukorenjena u zavete sklopljene sa Avramom, Izraelom i Davidom i proslavljena u Psalmu 105:

Pamti uvek *zavet* svoj, reč, koju je dao na hiljadu kolena. Šta je zavetovao Avramu, i za šta se kleo Isaku. To je postavio Jakovu za zakon, i Izrailju za zavet večni, Govoreći: Tebi ću dati zemlju hanansku u nasledni deo (Psalmi 105:8-11).

To je ta „Reč” koju je David voleo (Psalmi 119:97). Na tom čvrstom temelju Božije posvećenosti zakonu, hrišćanstvo Novog zaveta je sagrađeno. Psalm 105 nastavlja da govori o patrijarsima kao „mesijama” („pomazanima”), tj. kraljevima (Psalmi 105:15). Veza između patrijarha i hrišćana je ustanovljena onda kada je Pavle svoje preobraćenike nazvao „pomazanima” (II Korinćanima 1:21). Od prve do poslednje strane, Biblija otkriva da je Bog stvorio kraljeve, pozivom na taj kraljevski položaj koji se nalazi u Njegovoj poruci, on je vršio odabir vođa „društva koje će doći” (Jevrejima 2:5). Hrišćani su oni koji se putem iskušenja u sadašnjem vremenu pripremaju za svoj povlašćeni položaj. Zavet sa Avramom je dobro nazvan „teološkim nacrtom za iskupljujuću istoriju sveta, iskupljujuću istoriju koju Avramov poziv započinje.”³³⁸ Na tom nacrtu, proširenom i razjašnjenom u sedmom poglavlju Druge Samuilove i sedmom poglavlju Knjige o Danilu, struktura novozavetnog hrišćanstva je sagrađena. Uklanjanje njegove osnove – hebrejske Biblije – shvaćene na „konkretan” način, mora da dovede do pada

³³⁸ W.J. Dumbrell, "The Covenant with Abraham," Reformed Theological Review (51), Maj - Avg. 1982, str. 46.

poruke. Široko rasprostranjenom odbijanju vizije proroka, od Avrama do Malahije, mi pripisujemo trenutnu podeljenost hrišćana.

12. Da li je Carstvo došlo?

Brojni stihovi u kojima se pominje Carstvo, zaslužuju da dođu u prvi plan diskusije o Isusovoj Poruci:

Onde će biti plač i škrgut zuba, kad vidite Avraama i Isaka i Jakova i sve proroke u carstvu Božijem, a sebe napolje isterane. 29 I doći će od istoka i zapada i severa i juga i sešće za trpezu u carstvu Božijem (Luka 13:28, 29).

Zaista vam kažem: više neću piti od roda vinogradskog do onog dana kad ću ga piti novog u carstvu Božjem (Marko 14:25).

Jer vam kažem da neću piti od roda vinogradskog dok ne dođe carstvo Božije (Luka 22:18).

Da dođe carstvo Tvoje! (Matej 6:10).

Dođe Josif iz Arimateje, pošten savetnik, koji i sam carstvo Božje čekaše (Marko 15:43; Luka 25:50).

Gore navedene izjave o Carstvu pružaju jednostavan dokaz da se Isus radovao dolasku Carstva. Ova činjenica potiče direktno iz sadržaja Jevanđelja. Lako je na osnovu Biblije pokazati da je Isus sagrađio čitavu svoju misiju i službu oko ideje o Carstvu. Samim tim, uznemirujuće je reći da savremeni evangelizam nema ništa da kaže o Carstvu. Izgleda da je samo

Jevanđelje ugroženo, jer je Carstvo izostavljeno iz poruke. Onaj koji iskreno traga za istinom će pronaći izuzetno veliku razliku između onoga što su Isus i Apostoli prenosili kao Dobre vesti i onoga što se sada predstavlja kao Jevanđelje, što je i podstrek da se dalje traga za autentičnim Isusovim glasom u Bibliji.

Kritičari se često slažu oko toga da se u Novom zavetu, u Isusovom učenju, o Carstvu Božijem govori upotrebom sadašnjeg i budućeg vremena. Pokušaji da se Carstvo definiše na precizniji način ometeni su tendencijom fokusiranja isključivo na sadašnji aspekt Carstva. Buduće Carstvo obično biva odbačeno uz to da se kao kroz maglu govori o „konzumiranju” istog.

Nemoguće je shvatiti značenje Isusovog omiljenog termina „Carstvo Božije” a da u potpunosti ne obratimo pažnju na ogromnu količinu stihova gde se Carstvo pominje kao događaj koji će se odigrati u budućnosti. Izgleda da postoji nenaklonost prema ovoj suštinskoj činjenici iz Novog zaveta, koja dovodi do toga da se čitaoci Biblije fokusiraju samo na stihove 17:20, 21 Jevanđelja po Luki, kao svoje omiljene stihove o Carstvu:

„A kad Ga upitaše fariseji: Kad će doći carstvo Božije? Odgovarajući reče im: Carstvo Božije neće doći da se vidi; 21 Niti će se kazati: Evo ga ovde ili onde; jer gle, carstvo je Božije unutra u vama.”

Kada se ovaj tekst tumači tako da se pri tom izuzmu brojni stihovi, koji opisuju Carstvo kao buduću činjenicu vezanu za Drugi dolazak, moglo bi se doći do zaključka da je Carstvo pre svega bilo prisutno u svom Kralju, Isusu, ili ako se prati stih 17:21 Jevanđelja po Luki iz Verzije kralja Džejmsa, ono je „unutar tebe”, tj. u tvom srcu.

Ako se uzme u obzir kontekst stihova 17:20, 21 Jevanđelja po Luki, postaje jasno da će dolazak Sina čovečjeg (Luka kasnije kaže da je to dolazak Carstva Božijeg, Luka 21:31) biti:

Jer kao što munja sine s neba, i zasvetli se preko svega što je pod nebom, tako će biti i Sin čovečiji u svoj dan... A u dan kad iziđe Lot iz Sodoma, udari oganj i sumpor iz neba i pogubi sve. 30 Tako će biti i u onaj dan kad će se javiti Sin čovečiji (Luka 17:24, 29, 30).

U kasnijem poglavlju Luka pominje sledeće Isusove reči:

I biće znaci u suncu i u mesecu i u zvezdama; i ljudima na zemlji tuga od smetnje i od huke morske i valova. Ljudi će umirati od straha i od čekanja onog što ide na zemlju; jer će se i sile nebeske pokrenuti. I tada će ugledati Sina čovečijeg gde ide na oblacima sa silom i slavom velikom. A kad se počne ovo zbivati, gledajte i podignite glave svoje; jer se približuje izbavljenje vaše. I kaza im priču: Gledajte na smokvu i na sva drveta; Kad vidite da već poteraju, sami znate da je blizu leto. Tako i vi kad vidite ovo da se zbiva, znajte da je blizu carstvo Božije (Luka 21:25-31).

Uz ove dokaze koji su pred nama, nemoguće je svesti Carstvo Božije na prisustvo Mesije u Palestini u prvom veku, a kamoli na religijski ideal vezan za mesto gde duše odlaze posle smrti koji je usađen u srca. Carstvo Božije za Luku i druge pisce Novog zaveta je pre svega vladavina Boga koja treba da bude nametnuta iskvarenom svetu moćnom intervencijom Isusa na kraju doba. Ako se ne pomirimo sa ovom starozavetnom i novozavetnom činjenicom, mi oduzimamo Isusovom učenju motivacionu dinamiku – potrebu da se svi mi spremimo za „veliki i strašni dan” (Joil 2:31). Svi moramo da se suočimo sa Mesijom, i da mu damo izveštaj o svojim delima (II Korinćanima 5:10), bilo putem vaskrsnuća ili preživljavanje sve do njegovog dolaska.

Da li je Carstvo došlo?

Važno je da ispitamo sve brojne dokaze o tome kako je Carstvo Božije novi stadijum u svetskoj istoriji koji treba shvatiti kao povratak Isusa. Govoriti o ovome kao o „konzumiranju” Carstva, kao što to mnogi udžbenici govore, vrlo malo pojašnjava značenje. Novi zavet kaže da će sadašnje zlo doba biti „konzumirano” (tj. doći će do svog kraja, Matej 24:3), onda kada se Isus vrati. Carstvo Božije će se u tom trenutku javno manifestovati. Ono će onda biti inaugurisano kao vladajuće telo Novog doba. Pošto Carstvo počinje da upravlja svetom tek kad se Isus vrati, zbunjujuće je reći da je ono već došlo. Njegov dolazak je rezervisan za budućnost.

Mi stalno treba da se molimo „Neka je Carstvo Tvoje”. Mi moramo da vodimo računa da ne umanjimo značaj ove molitve time što istu tumačimo kao da ona ima značenje „Neka raste Carstvo tvoje”, „Neka se širi Carstvo tvoje” ili „Neka se usavrši Carstvo tvoje”. Za Isusa i učenike, Carstvo još uvek nije došlo. Hrišćani treba da žude za dolaskom istog i da se mole da ono bude

ustanovljeno tako da Božija volja može da bude sprovedena na zemlji. Molitva sadrži savršenu definiciju Carstva. To je stanje stvari na zemlji koje se postiže praćenjem Božijih puteva. Međutim, to stanje stvari se ne može postići širom sveta sve dok ne proteramo Satanu sa svoje sadašnje pozicije kao „boga ovog doba” (II Korinćanima 4:4). Uklanjanje Satane sa svog položaja mora, prema božanskom Planu, da sačeka povratak Mesije. Takva je „filozofija istorije” koja prožima čitavi Novi zavet.

Pokušaji onih koji sebe nazivaju hrišćanima da dovedu Carstvo pre predviđenog vremena, moraju da se okončaju neuspehom. Isus je uvek funkcionisao sa svešću o tome šta „mora da bude” prema Božijoj svrsi. Hrišćanska zajednica, u celini, zanemarila je božanski program i čak je i pokušala (od vremena Konstantina) da sebe proglasi Carstvom Božijim koje sada vlada, ponekad i u saradnji sa sekularnom državom. Tako nešto je nemoguće prema viđenju Novog zaveta. Satana je „vladar ovog svetskog sistema”. Ići ruku pod ruku sa njim u pokušaju da se njegova carstva pretvore u Božija carstva donosi katastrofu, što je isto iskušenje koje je Gospod odbio kada ga je Đavo pozvao da sarađuje sa njim. Ukoliko pratimo ovaj put dolazimo u opasnost da postanemo „prijatelji sveta” a posledično „neprijatelji Boga” (Jakovljeva 4:4). „Kakve ja veze imam sa suđenjem (tj. rukovođenjem) strancima?” - rekao je Pavle (I Korinćanima 5:12). Hrišćansko upravljanje se svodi na telo vernika: „Zar ti ne rukovodiš onima koji su unutar Crkve?” (I Korinćanima 5:12). Neki vernici imaju nameru da pokušaju da nateraju svet da se povinuje Hristu, ne shvatajući da je njihovo jedino sredstvo Jevanđelje o Carstvu, a ne snaga zakonodavstva. Carstva ovog sveta nisu još uvek Carstvo Božije i neće to ni postati dok se Hrist ne vrati. Pavle bez obzira na to očekuje taj dan koji će doći onda kada svet padne pod jurisdikciju svetaca (I Korinćanima 6:2, Mofat). Pavle ljudima prenosi svoje uzbuđenje zbog dolazećeg Carstva u sledećim stihovima koje zaista treba češće čuti:

Patnje kroz koje moramo da prođemo u ovoj fazi naše karijere ne smatram vrednim u odnosu na ovaj blistavi sjaj koji će se jednog dana probiti kroz oblake i obasjati nas. Sinovi Božiji će istupiti otkriveni u slavi svog blistavog nasledstva. I to konzumiranje ne čekaju samo oni već i čitavo iracionalno stvaranje, kako živo tako i neživo, i žude za njim, poput posmatrača koji se naprežu preko kanapa, kako bi prvi put ugledali trijumfalnu proslavu. Budućnost a ne sadašnjost mora da

zadovolji svoje težnje. Vekovima pre stvaranja je osuđeno da mu energija bude ometena i osujećena. Ali to se nije događalo samo od sebe: Bog je taj koji je popravio ovaj strašni sud ali sa nadom da će isto tako kao što je došlo do smrti i raspada padom čoveka i stvaranja, čoveka deliti sa slobodnim i veličanstvenim postojanjem Božije emancipovane dece. To je poput muka kroz koje žena prolazi na porođaju. Ovaj svetski okvir do ovog trenutka oseća bolove porodilje, u svakom svom delu i jeca od bola. Ali kada se porodi, onda je tu rođenje (Rimljanima 8:18-22).³³⁹

Dolazak Carstva

Sigurno je to da u Novom zavetu Carstvo još uvek nije „došlo”. Dok je govorio neposredno pred svoju smrt, Gospod Mesija nije smatrao da će ponovo piti vino iz čaše za Pashu pre nego što Carstvo ne dođe (Luka 22:18). Štaviše, Josif iz Arimateje, Isusov učenik (Matej 27:57), čekao je da dođe Carstvo Božije, nakon raspeća (Marko 15:45; Luka 23:50). Kleopa govori za učenike kada, nakon Isusovog vaskrsnuća, izražava njihovu nadu, koja je sada očigledno pala u vodu, da je „Isus taj koji će iskupiti Izrael” (Luka 24:21). Iskupljenje Izraela je u njihovim umovima povezano sa dolaskom Carstva na vlast. Taj događaj još uvek leži u budućnosti. Potvrda Lukinog shvatanja da Carstvo nije došlo sa Isusovom službom, može se pronaći u stihu 21:31 Jevanđelja po Luki. Dramatični događaji koji će dovesti do povratka Sina Čovečjeg u moći i slavi, najavili su dolazak Carstva Božijeg: „Kada vidite da se sve ove stvari dešavaju, znajte da Carstvo Božije samo što nije došlo” (Luka 21:31, GNB).

Plemić u priči iz devetnaestog poglavlja Jevanđelja po Luki treba da ode u daleku zemlju (tj. raj), kako bi primio svoj autoritet da vlada i zatim da se vrati kao kralj kako bi pokrenuo Carstvo. Ove informacije daje Isus kako bi ispravio pogrešno shvatanje da će se Carstvo odmah manifestovati (Luka 19:11). Prema Isusu, nema sumnje da će se Carstvo javiti, ali ne u neposrednoj budućnosti. Poučno je obratiti pažnju na to da je upravo Isusova blizina Jerusalimu u to vreme bila ta koja je pokrenula uzbuđenje da će Carstvo onda doći na snagu. Kada sagledamo ovo istorijsko okruženje, upravo ovakvo Carstvo treba da očekujemo. Glavni grad tog Carstva i sedište mesijanske

³³⁹ W. Sanday and A.C. Headlam in the International Critical Commentmy: Romans.

vlдавине biće Jerusalem, „grad velikog Kralja” baš kao što su to proroci zamislili. Isus ne kaže ništa, ni tada ni u bilo kom drugom trenutku, čime bi nagovestio da je njihovo viđenje Carstva fundamentalno pogrešno (ili „šturo” – kako neki kritičari vole da kažu). Samo vreme dolaska Carstva mora da bude razjašnjeno. Nikakvi precizni hronološki podaci nisu ponuđeni ni ovde ni u bilo kom drugom delu Biblije, čime bi se omogućilo određivanje datuma. Veliku štetu su novozavetnoj doktrini o Drugom dolasku naneli oni koji padaju na iluziju da datum tog velikog događaja može biti unapred poznat.

Priča iz devetnaestog poglavlja Jevanđelja po Luki iznosi dve bitne činjenice o Carstvu Božijem. Pre svega, Carstvo još uvek nije stiglo, a ni nakon Isusove službe. Zatim, ono će doći na vlast kada se Hrist vrati iz „daleke zemlje” na kraju neodređenog perioda odsustva. Kada se Mesija vrati on će nagraditi svoje verne sledbenike tako što će ih postaviti na visoke položaje sa kojih će upravljati urbanim populacijama (Luka 19:17) i ubiti one neprijatelje koji „ne žele da ja vladam nad njima” (Luka 19:27). Carstvo koje je ovako opisano sigurno se ne odnosi na vladavinu Isusa „u ljudskim srcima”. Ono ima autoritet da da vlast onima koji slede Mesiju a da protera one koji su nepopravljivo zli.

U svakom slučaju, tamo gde je dolazak Carstva opisan, misli se na budući događaj.

„U Carstvu”

Fraza „u Carstvu” se po prvi put može pronaći u stihu 8:11 Jevanđelja po Mateju, gde Isus kaže da će mnogi doći i pridružiti se Avramu, Isaku i Jakovu „u Carstvu”, dok će drugima biti zabranjen pristup mesijanskoj proslavi. Ovaj događaj, naravno, predstavlja slavlje koje je obećano u stihovima 25:6-8 Isaijine knjige. Biće „gozba pripremljena na ovoj gori (Jerusalimu)” na kojoj će se vernici radovati sa Isusom. Ovaj veliki događaj se zatim pominje kada Isus na Tajnoj večeri objavi da neće više piti vino na Pashi sve dok ne popije novo „u Carstvu Božijem” (Matej 26:29; Luka 22:18). Isus je očigledno očekivao da će slaviti sa učenicima „u Carstvu” onda kada „Carstvo dođe” (Luka 22:18).

Očigledno je da se Carstvo nalazi u budućnosti onda kada Jakov i Jovan od Isusa zatraže istaknute pozicije kraj njega u „Tvom carstvu” (Matej 20:20,

21). Ovo je zahtev za priznanje u budućoj vladavini. Iako ova molba ne može biti uslišena, Hrist potvrđuje da buduće Carstvo zaista postoji i da je u pitanju prava vladavina onda kada kaže da će najviša mesta u istom zauzeti oni koje Bog odabere (Matej 20:23). Na sličan način, stih 19:28 Jevandelja po Mateju inauguraciju Carstva postavlja u Novo doba ili Novi svet (Mofat i NIV). Tada će Hrist „sesti na svoj presto u slavi”, „kada Sin Čovečji dođe u svojoj slavi” (Matej 25:31), i tada će on vladati zajedno sa svojim Apostolima. U isto vreme, pravični će „isijavati Carstvo svog Oca” (Matej 13:43, citirajući Danilo 12:3). Ovaj događaj će se dogoditi „na kraju doba” (Matej 13:40), vremenu kada će zli biti bačeni u užareno jezero (Matej 13:42).

Kada se sastavi Matejina i Lukina verzija, njihov opis Carstva ne ostavlja ni malo mesta za sumnju da će Carstvo Božije biti svetska vladavina povezana sa Isusovim povratkom.

A Isus reče im: Zaista vam kažem da ćete vi koji idete za mnom, u drugom rođenju, kad sede Sin čovečiji na prestolu slave svoje, sešćete i vi na dvanaest prestola i suditi nad dvanaest kolena Izrailjevih. A vi ste oni koji ste se održali sa mnom u mojim napastima. I ja ostavljam vama carstvo kao što je Otac moj meni ostavio: Da jedete i pijete za trpezom mojom u carstvu mom, i da sedite na prestolima i sudite nad dvanaest koljena Izrailjevih” (Matej 19:28; Luka 22:28-30).³⁴⁰

Matej precizno govori kada će Isus sestiti na svoj presto u slavi: „Kada Sin Čovečji dođe u svojoj slavi i svi sveti anđeli sa njim, onda će on sestiti na svoj presto u slavi ... Onda će Kralj reći ... nasledite Carstvo” (Matej 25:31, 34).

Stupanje u Carstvo i nasleđivanje istog

Kada se ključni deo sistematske teologije zasnuje na zabeleženim Isusovim rečima, Carstvo Božije će biti viđeno kao celokupno biblijsko hrišćanstvo. Osim ako ne oduzmemo Carstvu njegov istorijski značaj i izmislimo nova značenja istog, mi ćemo sa lakoćom shvatiti njegov suštinski karakter kao prave svetske vladavine za koju se sada treba pripremati, i koja će čekati svoju manifestaciju pri Drugom dolasku. U mesijanskom okviru, Novi zavet nam priča koherentnu priču. Bez njega, Novi zavet može da bude (i bio je) prepravljan, kako bi se prilagodio skoro svakoj teologiji.

³⁴⁰Authentic New Testament, translation by Hugh Schonfield.

Koncept ulaska u Carstvo ili dobijanje Carstva Božijeg u nasleđe, javlja se kroz čitav Novi zavet. Kada će se ovo dogoditi? Nedvosmislen odgovor pronalazimo u dvadeset petom poglavlju Jevandelja po Mateju, gde su blagosloveni pozvani da naslede Carstvo spremno za njih od osnivanja sveta (Matej 25:24). Ovo će se dogoditi „kada Sin Čovečji dođe u slavi i sedne na svoj veličanstveni presto (Matej 25:31). Očigledno se nasledstvo dobija u budućnosti nakon Isusovog dolaska. U drugim stihovima koje su zabeležili Matej, Marko i Luka, ulazak u Carstvo je poistovećeno sa ulaskom u „Život” ili „život novog doba”(što nema nikakve veze sa popularnim pokretima koji se kriju iza ove fraze).

Marko je smestio ulazak u „ Život” u vreme kada zli koji žive u doba Isusovog povratka „odlaze u Genu, u ogranj večni” (Marko 9:43). Stupanje u „Život” ili „Život dolazećeg doba” (u našim verzijama netačno prevedeno kao „večni ili večiti život”) je upravo isto što i ulazak u Carstvo Božije:

Učitelju blagi! Kakvo ću dobro da učinim da imam život večni? ... Ako želiš ući u život, drži zapovesti. Zaista vam kažem da je teško bogatome ući u carstvo nebesko. I još vam kažem: Lakše je kamili proći kroz iglene uši nego li bogatome ući u carstvo Božije (Carstvo nebesko = Carstvo božije) ... Ko se dakle može spasiti? (ući u Carstvo = biti spasen)... Zaista vam kažem da ćete vi koji idete za mnom, u drugom rođenju, kad sede Sin čovečiji na prestolu slave svoje, sešćete i vi na dvanaest prestola i suditi nad dvanaest kolena Izrailjevih (biti spasen = vladati sa Hristom u Carstvu) I svaki, koji ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili mater, ili ženu, ili decu, ili zemlju, imena mog radi, primiće sto puta onoliko, i dobiće život večni (tj. život u dolazećem dobu Carstva, koncept baziran na predviđanju u stihu 12:2 Knjige Danilove) (Matej 19:16-29).

Ovaj jednostavni vokabular upravlja Novim zavetom. Hrišćansko nasleđe je uvek smešteno u budućnost. Samo u jednom stihu Pavle govori o prelasku hrišćana u Carstvo Božije kao o nečemu što je već činjenica (Kološanima 1:13). Ovo je tipični izraz Pavlovog razmišljanja, jer sve stvarnosti iz budućnosti mogu da se okuse u sadašnjosti. Carstvo sada postoji u carstvu, ali se Isus sprema da ga osnuje na zemlji. Nijedan stih se ne sme upotrebiti kako bi se suprotstavili dokazima koje ističu Matej, Marko i Luka, niti jasnim izjavama koje iznosi Pavle a u kojima on navodi da je hrišćansko nasleđivanje Carstva i ulazak u isto smešteno u budućnost.

Fraza „Carstvo Božije” se obično upotrebljava u Pavlovim rukopisima za mesijansko Carstvo koje treba da bude nagrada i životni cilj svakog hrišćanina ... Samim tim, ono podrazumeva principe ili ideje na kojima je to Carstvo zasnovano, koje su već prikazane u ovom svetu.”³⁴¹ Ovde Pavle govori o Carstvu kao o „pravičnosti, miru i radosti u Svetom duhu.” Ovo ne treba da bude shvaćeno kao suprotstavljanje njegovim drugim izjavama koje postavljaju nasleđe Carstva u doba Drugog dolaska. Iako su hrišćani već preneseni iz sveta tame (Kološanima 1:13), samo nekoliko stihova kasnije Pavle kaže: „Vi *ćete* primiti nasleđe (Carstvo) kao nagradu” (Kološanima 3:24).

Carstvo je pre svega budući događaj i novi svetski poredak

Važno je naglasiti da je dolazak Carstva Božijeg u Novom zavetu i te kako budući događaj koji vodi do novog svetskog poretka na Zemlji. Sledeće jasne izjave, koje su došle od vodećih autoriteta, pružaju neophodne ispravke rasprostranjenog viđenja da Carstvo leži u sadašnjosti:

U Novom zavetu se Carstvo Božije pre svega smatra nečim u budućnosti (Marko 9:1, 47, 14:25; Matej 13:41 – 43; 20:21; Luka 22:16, 18; I Korinćanima 15:50, i dr.) koje dolazi od Boga (Marko 9:1; Matej 6:10; Luka 17:20; 19:11). Samim tim to je nešto što čovek samo može da iščekuje (Marko 15:43), traži (Matej 6:33, vidi i Luka 12:32) i nasledi (I Korinćanima 6:9 ff; Galatima 5:21; Jakovljeva 2:5) ali on nije sposoban da ga sam stvori.³⁴²

Objektivna analiza Carstva Božijeg kod Mateje, a koju pruža delo pod nazivom *Rečnik Hrista i Jevanđelja*,³⁴³ mora da posluži kao neophodni vodič u našem celokupnom razmišljanju o Carstvu:

Carstvo – glavna tema hrišćanske doktrine. Ovim je on počeo svoju službu (4:17) i gde god da je išao on je propovedao o istom kao o Dobrim vestima (4:23). Nakon njegovog uspenja, on će doći kao Sin

³⁴¹ International Critical Commentary on Romans 14:17.

³⁴² Eduard Schweizer, *The Good News According to Mark*, Atlanta: John Knox Press, 1970, str. 45.

³⁴³ Vol. II, p. 145.

Čovečji na oblacima raja (16: 17, 19:28, 24:30) i sešće na presto svoje slave ... Onda će dvanaest apostola sestiti na dvanaest prestola i sudiće nad dvanaest izraelskih plemena. U međuvremenu će on sam propatiti i umreti i biti vaskrsnut. Kako bi drugačije on došao na oblacima raja? I učenici će propovedati Dobre vesti o dolazećem Carstvu (10:7, 24:14) među svim nacijama i one će učenike stvarati krštenjem (28:18). Svi učenici će samim tim formirati društvo koje ima zajedničke ciljeve. Samim tim, učenici Carstva će formirati novi duhovni Izrael (21:43).

Isti autoritet iznosi i sledeće:

Kada se sagledaju potrebe novog Izraela ispunjenog Hristovim učenicima koji će čekati njegov dolazak na oblacima raja, prirodno je da će se veliki deo učenja zabeleženog u Jevanđelju odnositi na kvalifikacije koje je neophodno da poseduju oni koji se nadaju da će stupiti u Carstvo onda kada ono dođe ... Samim tim priče pružaju lekcije o prirodi Carstva i periodu pripreme za isto. Trebalo bi da bude dovoljno očigledno da na pitanje koje su značenje imale priče za urednika prvog Jevanđelja, odgovor mora da bude taj da je on njih odabrao jer ... one prenose pouke o Carstvu Božijem *u smislu u kome su te fraze upotrebljene i na drugim mestima u Jevanđelju o Carstvu, koje treba da dođe kada se Sin Čovečji spusti na oblacima iz raja.*

Samim tim, Priča o kosaču ilustruje različite načine tumačenja Dobrih vesti o Carstvu, dok je ono propovedano ljudima. Priča o kukolju takođe govori ne samo o Carstvu kao takvom već i o periodu pripreme za isto. Na kraju doba, Sin Čovečji će doći da inauguriše svoje Carstvo ... Niti ovde niti na bilo kom drugom mestu u ovom Jevanđelju ne postoji ništa što bi nagovestilo da je Carstvo išta drugo do obnovljeni i pročišćeni sadašnji svet.³⁴⁴

Poslednja rečenica u našem citatu iznosi istaknut stav da Matej ne očekuje da će vernici otići u raj, već da će se Isus vratiti kako bi sa njima vladao u obnovljenoj zemlji. Pronicljivi čitalac Novog zaveta primetiće upečatljivu

³⁴⁴ Ibid, dodato isticanje teksta. Isto viđenje Carstva je izrazio i autor ovog članka o Mateji u svojoj kritici Jevanđelja po Mateju (W.C. Allen, The International Critical Commentary, St. Matthew, T & T Clark, 1907, str. lxxvii-lxxi).

razliku između biblijskog viđenja Carstva i onoga čime je isto zamenjeno u vremenu posle Biblije: odlazak preminulih u svet koji nije ovozemaljski.

„On je mislio da Carstvo dolazi ali ne u njegovom životu“. „U Novom zavetu je Carstvo Božije shvaćeno pre svega kao nešto što će se dogoditi u budućnosti“ (maločas citirano). Tako tvrde vodeći analitičari spisa Jevanđelja. Možemo dodati i izjavu o Jevanđelju po Luki koju je izneo vodeći autoritet:

Ne može se osporiti to da Luka pod Carstvom božijim podrazumeva nešto što će se u budućnosti dogoditi. Tumačenje po kojem je Carstvo prisutno u Duhu i u crkvi u potpunosti navodi na pogrešan put ... To je poruka o sadašnjem Carstvu, koje Luka razlikuje od samog Carstva. On ne zna ništa o trenutnom razvoju na osnovu propovedanja o Carstvu.³⁴⁵

Carstvo koje je u nekom smislu prisutno u službi crkve je u velikoj meri preuveličano kada se sagleda Carstvo koje pripada budućnosti. Sigurno je to da poruka o Carstvu mora da bude propovedana sada, a svakako oni hrišćani koji žele da rukovode Carstvom sada moraju da se pokažu da su adekvatni za taj posao (I Solunjanima 2.12) ali Carstvo, kada se o njemu govori na pravi način, predstavlja Carstvo koje treba da bude ustanovljeno onda kada se Isus vrati.

Kako bismo potvrdili da je ovo glavni ključ za pravilno tumačenje Novog zaveta, dodajemo izjave koje su dala još dva priznata autoriteta:

Nema ničeg kod Mateje, Marka i Luke što je antagonistično po pitanju eshatološkog viđenja Carstva (smatranje Carstva budućim). Carstvo nije prisutno ni na koji način koji nije u skladu sa činjenicom da je ono pre svega buduće ... Tu gde se pominje Carstvo, ono se pominje kao nešto što će se desiti u budućnosti. Isus se nije odaljio od tradicionalnog viđenja da će kraj doći u vidu katastrofalne transformacije koja kulminira dolaskom Mesije, koji će doći iz raja ... Izgleda da je on svuda potvrđivao ovo viđenje ... On je uporno razmišljao o krajnjem čudu uništenja i pomirenja koje će dovesti do savršenog uspostavljanja Carstva Božijeg na zemlji.³⁴⁶

³⁴⁵Hans Conzelmann, *The Theology of St. Luke*, str. 122.

³⁴⁶"Eschatology," *Dictionary of Christ and the Gospels*, Tom 2, str. 530, 531.

U delu pod nazivom *The Grimm-Thayer Lexicon* raspravlja se o reči „Carstvo” iz Novog zaveta i iznosi se sledeće važno mišljenje:

Mnogo se češće o Carstvu nebeskom govori kao o budućem blagoslovu, nego kao o Carstvu u sadašnjem vremenu, jer se uživanju u istom treba radovati kada se Hrist vrati sa neba i kada se mrtvi pozovu nazad u život i kada se uklone sva zla i pakosti koje opterećuju sadašnje stanje stvari ...³⁴⁷

Carstvo u ostatku Novog zaveta

Ako ispitamo dokaze van Mateje, Marka i Luke, otkrićemo da pisci stalno koriste termin „Carstvo Božije “ kako bi ukazali na buduću nagradu i cilj sadašnjeg hrišćanskog života. *The Theological Word Book of the Bible*, među mnogim drugim autoritetima, potvrđuje ovu činjenicu na vrlo jednostavan način:

Božija vladavina tek treba da bude uspostavljena ... Uglavnom u ovom (budućem) smislu izraz Carstvo Božije se koristi u Novom zavetu i van Jevanđelja. Carstvo Božije je tema koja dominira u zabeleženom Isusovom učenju ... Hrišćansko nasleđe je poistovećeno sa Carstvom Božijim, zemljom, večnim životom, spasenjem, milošću života, slavom (vidi Marko 10:37, „slava”= Matej 20:21, „Carstvo”), mestom (Kanan), svetom ... Carstvo Božije je uobičajen opis nasledstva ... Za hrišćane, nasledstvo je budućnost ... Nasledstvo je

³⁴⁷“Basileia” [Kingdom], Thayer's Lexicon, str. 97.

predmet nade ... Hrišćani su naslednici a trenutak njihovog ulaska u sopstveno nasledstvo tek treba da dođe.³⁴⁸

Na osnovu narednih stihova jasno se vidi da se radi o budućem Carstvu:

„Kroz mnoge nevolje ćemo ući u carstvo Božje” (Dela 14:22).

„Ili ne znate da nepravednici neće naslediti carstvo Božije?” (I Korinćanima 6:9).

„Oni koji tako čine neće naslediti carstvo Božije” (Galatima 5:21).

„Jer ovo da znate da nijedan kurvar, ili nečist, ili tvrdica (koji je idolopoklonik), neće imati dela u carstvu Hrista i Boga (Efescima 5:5).

„Čujte, ljubazna braćo moja, ne izabra li Bog siromahe ovog sveta da budu bogati verom, i naslednici carstva koje obreče onima koji njega ljube?” (Jakovljeva 2:5).

„Jer vam se tako obilno dopusti ulazak u večno carstvo Gospoda našeg i spasa Isusa Hrista” (II Petrova 1:11).

„Kog glas potrese onda zemlju, a sad obeća govoreći; još jednom ja ću potresti ne samo zemlju nego i nebo... Zato, primajući carstvo nepokolebano (Jevrejima 2:26, 28).

„A ovo govorim, braćo, da telo i krv ne mogu naslediti carstvo Božije, niti raspadljivost neraspadljivosti nasleđuje. 51 Evo vam kazujem tajnu: jer svi nećemo pomreti, a svi ćemo se pretvoriti. 52 Ujedanput, u trenuću oka u poslednjoj trubi; jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti (I Korinćanima 15:50-52).

„I sedmi anđeo zatrubi i postaše veliki glasovi na nebesima govoreći: Posta carstvo sveta Gospoda našeg i Njegovog Mesije (nakon Drugog dolaska), i carovaće va vek veka.” (Otkrovenje 11:15).

³⁴⁸A Theological Word Book of the Bible, ed. Alan Richardson, str. 11 3, 12 1.

Do zaključka da je Carstvo u suštini nešto čemu svaki hrišćanin teži, može doći svako ko na pažljiv način prouči Bibliju. Potvrda ovoga takođe stoji u svakom delu koje su napisali oni koji su je pažljivo proučili: „Propovedanje o Carstvu u Delima apostolskim očigledno se odnosi na Carstvo Božije koje će početi Parusijom (Drugim dolaskom Hrista).“³⁴⁹

„Očigledno je to da termin „Carstvo Božije” u Delima apostolskim ne može biti upotrebljen osim na apokaliptički način (tj. kao nešto što je buduće i dramatično). On je na taj način upotrebljen u jevanđeljima, na primer, čovek mora da pretrpi muku da bi ušao u Carstvo Božije (Dela 14:22).”³⁵⁰

„Lukino shvatanje Carstva je da je ono još uvek buduće i da podrazumeva obnovu Izraela.”³⁵¹

„U Delima apostolskim, termin „Carstvo Božije” je upotrebljeno samo kao budući događaj”.³⁵² „U Lukinoj teologiji obnovljeni Izrael je bio predmet iščekivanja” (tj. stvarno, spoljašnje Carstvo na zemlji (Dela 1.6) u budućnosti).

Krajnji citat tačno sumira sve dokaze Novog zaveta koji podupiru Dobre vesti o budućem Carstvu Božijem na zemlji. Ono što Luka opisuje kao apostolsko verovanje i učenje se znatno razlikuje od onoga što se danas predstavlja kao Jevandelje:

Dela apostolska obuhvataju mnoge poznate elemente novozavetnog propovedanja. Propovednici govore o Carstvu Božijem ili o stvarima vezanim za isto (Dela 1:3, 8:12, 20:25, 28:23, 28, 31). Termin „Carstvo Božije” se javlja skoro od prvog stiha knjige pa do poslednjeg. „Carstvo Božije” predstavlja formulu koja je očigledno paralelna sa karakterističnijim glagolom u jednini, kog ovaj pisac upotrebljava a to je „evangelizovanje”³⁵³

Prisustvo Carstva

Dok se Carstvo u Novom zavetu pominje kao izrazito budući događaj, postoji nekoliko stihova koji predstavljaju, u drugom smislu, Carstvo koje je

³⁴⁹E. Haenchen, *The Dela of the Apostles*, str. 141

³⁵⁰ H.J. Cadbury, "Dela and Eschatology," *The Background of the New Testament and Its Eschatology*, ed. W.O. Davies and D. Daube, Cambridge University Press, 1956, str. 311.

³⁵¹ Kevin Giles, "Present-Future Eschatology in the Book of Acts," *Reformed Theological Review* (40), Sept-Dec. 1981, str. 66.

³⁵²E. E. Ellis, *New Century Bible, Commentary on Luke*, str. 13.

³⁵³ H.J. Cadbury, "Dela and Eschatology," *The Background of the New Testament and Its Eschatology*, str. 311.

isto toliko aktivno tokom Isusove službe. Ozbiljno menjanje značenja Isusovog učenja se dogodilo kada je u pitanju nekolicina stihova, dok je veliki broj stihova zanemaren, kako bi se Isus proglasio propovednikom o Carstvu „u srcu”.

Od početka pa do kraja Markovih beležaka o Isusovoj službi, Carstvo je događaj koji je „na dohvata ruke” (Marko 1:14, 15) ali nije još uvek prisutno. Na kraju Jevanđelja po Marku, učenik Josif iz Arimateje je još uvek „čekao Carstvo Božije” (Marko 15:43). Međutim, Matej i Luka, dok su predstavljali apsolutno istu sliku o Carstvu koje će doći, povremeno su na Carstvo gledali drugačije. Matej i Luka su zabeležili sledeće Isusove reči: „Ako proteram demone Duhom Božijim, onda je Carstvo sišlo na vas” (Matej 12:28; Luka 11:20).³⁵⁴ Očigledno je da dolazak obnove širom sveta uspostavljanjem Davidovog Carstva sa sedištem u Jerusalimu ne može da bude ono što se pod „Carstvom” u ovim stihovima podrazumeva. Bez obzira na to, pošto hebrejski um „shvata celokupnost ideje”³⁵⁵ „Carstvo Božije” ponekad može da se proširi a da se odnosi na moć budućeg Carstva koja je oslobođena u sadašnjosti. Ta moć Duha, ili snaga Carstva, manifestovala se kao znak Isusove mesijanske vladavine i ista moć je ponuđena hrišćanima kao unapred data garancija da će oni *u budućnosti* naslediti Carstvo (II Korinćanima 1:22; 5:5; Efescima 1:14).

Postoji još jedno moguće objašnjenje neobičnog izraza koji je preveden kao „sišlo na vas”. Isti glagol se javlja u stihu 2:16 Prve poslanice Solunjanima kada gnev Božiji „silazi” na Jevreje. Pavle je zapravo verovao da je Božiji sud deo budućnosti i da je to „gnev koji će doći” (I Solunjanima 1:10). Ono što je Pavle možda pod tim podrazumevao jeste da je Jevrejima suđeno da dožive (budući) gnev Božiji. Na isti način, Isus je mogao da ima na umu da je onima iz kojih su demoni proterani „suđeno da odu u Carstvo”.³⁵⁶

³⁵⁴ Delo koje je napisao C.H. Dodd, koga nazivaju hrišćanskim platonistom, u velikoj meri se oslanja na ove tekstove kada definiše Carstvo.

³⁵⁵ A.R. Johnson, *The One and the Many in the Israelite Conception of God*, str.2, citirajući J. Pedersen, *Israel: Its Life and Culture*.

³⁵⁶ Vidite izuzetne komentare koji se tiču ovog pitanja u „Carstvu Božijem/Carstvu nebeskom,” *The Dictionary of Jesus and the Gospels*, Greene, McKnight, Marshall, Intervarsity Press, 1992, str. 422, 423. Isti članak ukazuje na to da se „tokom Isusove službe o Carstvu Božijem uvek govori kao o budućem događaju. On se iščekuje, njemu se nadaju i mole se da dođe što pre. Ali nikada se izričito ne navodi da je ono stiglo, čak ni na Tajnoj

Postoji još jedno gledište prema kome se može reći da je Carstvo prisutno. Carstvo Božije je od početka vezano za one koji će oformiti vladajuću elitu (odabrane) u Carstvu. Izrael je bio Božiji Sin i prvorođeni (II Mojsijeva 4:22) i kao takav je sačinjen od kraljevske porodice: „Meni ćete biti Carstvo sveštenika” (II Mojsijeva 19:5, 6), što je postavka koja predstavlja osnovu zakona. Novi zavet propoveda da je ova čast, koju sa sobom nosi potencijalna vladavina, sada ponuđena crkvi. Isus „nas je učinio da budemo Carstvo, sveštenici Njegovog Boga i Oca” (Otkrovenje 1:6).³⁵⁷ Samim tim, može biti slučaj da onda kada Matej beleži Isusove sledeće reči: „Od vremena Jovana Krstitelja pa sve do sada, Carstvo nebesko trpi nasilje i nasilni ljudi ga osvajaju silom” (Matej 11:12),³⁵⁸ što znači da se prema kraljevskoj porodici pogrešno ophode neprijateljski nastrojeni vladari koji su deo sadašnjih zlih sistema.³⁵⁹ Na sličan način se pominje Carstvo i njegova vlastela u stihovima 17:20, 21 gde Isus odvlači pažnju Fariseja od budućeg Carstva, kako bi ih naveo da bude da Carstvo Božije, u liku svog monarha, stoji u njihovom prisustvu – „među vama” (Luka 17:21).³⁶⁰

Zaključak

Gomila informacija se vrti oko hrišćanskog Jevanđelja o Carstvu. Hrišćanski um je usredsređen na reč „Carstvo” koje obuhvata čitav splet Božijeg plana da se uspostavi čvrsta vladavina na zemlji. Ova suštinska spasonosna informacija, koja se često prikriva od javnosti, iako je ona preplavljena molbama da prihvate Jevanđelje i „prime Hrista” u odsustvu bilo kakvog jasnog opisa Isusove Poruke. Vekovi tradicije su se udružili kako bi ubedili čitaoce Biblije i one koji odlaze u crkvu da je Carstvo Božije pre svega apstraktna vladavina Božija u srcu vernika ili „raj” u koji se odlazi nakon smrti. To se u potpunosti suprotstavlja Novom zavetu. Iako hrišćanski

večeri. Onaj koji je prisutan je predstavnik Carstva Božijeg, Isus.” Zbog ovoga, za Carstvo se može reći da je potencijalno prisutno.

³⁵⁷ Vidi. I Pet. 2:9; Otk. 5:10; 20:1-6.

³⁵⁸ Jovan je bio zarobljen kada je napisana ova opaska. Vidi Matej 11:2.

³⁵⁹ Vidi Danilo 7:21, 25, gde snaga Antihrista crpi i osvaja mesijansku zajednicu.

³⁶⁰ Fraza „U vama” iz Verzije Kralja Džejmsa, ispravljena u savremenijim verzijama, pokreće potpuno pogrešno shvatanje Carstva Božijeg kao unutrašnjeg carstva uma i srca, koje teško da je Isus mogao da vidi u srcima Fariseja. Još jedno moguće značenje Isusove izjave je „Carstvo Božije je na dohvat ruke”. Međutim, postoji i opcija koju podržavaju brojni kritičari a to je: „Carstvo Božije će biti među vama odjednom poput munje” (vidi Luka 17:24).

dokumenti priznaju da se snaga budućeg Carstva već probila u sadašnji zli sistem (Carstvo je „sišlo” na pojedince kada su oni oslobođeni od demona, Matej 12:28; Luka 11:20), Carstvo Božije je pre svega i izrazito novi svetski poredak koji ne može da bude pokrenut na zemlji, niti će to ikad moći, sve dok se Isus ne vrati da ga inauguriše. Ova činjenica unosi revoluciju u shvatanje i praksu hrišćanske vere.

To znači da čitavi koncept hrišćanske budućnosti, koji podrazumeva odlazak vernika u „raj” nakon smrti, predstavlja pogrešno tumačenje biblijskog učenja. Biblija budućnost vidi u smislu nade da će Isus doći da vlada zemljom nakon Drugog dolaska. Pokušaji da se milenijumsko Carstvo kojim upravljaju Hrist i sveci, premesti u sadašnjost (amilenijalizam) predstavljaju proizvod dislokacije biblijske šeme do koje je došlo fundamentalnim pogrešnim tumačenjem o Carstvu. To utiče na Jevanđelje i svaki pogled učenja Novog zaveta. Naša čitava tradicionalna struktura je obojena Avgustinovim platonizmom, koji nastavlja da biva nekritički prihvaćen od čitavih verskih zajednica, koje tvrde da svoju veru zasnivaju isključivo na Bibliji.

To što je biblijsko viđenje budućnosti odbijeno rezultat je antijevrejskih i antimesijanskih tendencija. Crkve su očarane idejom da se ono što je „duhovno” ne može odnositi na novi politički poredak na zemlji. Samim tim, teologija stalno potiskuje ili zanemaruje očigledne mesijanske teme oba Zaveta ili pokušava da ih ponovo protumači kako bi ih uklopila u sopstvenu platonizovanu verziju vere. Ovo konstantno zanemarivanje jednostavnog učenja koje su nam pružili Apostoli, a koje se tiče budućnosti, sprečava da čitavi delovi Biblije ostave željeni uticaj i probude nadu i istrajnost po pitanju veličanstvene budućnosti našeg sveta. Čitava dimenzija Novog zaveta – njen stvarni hebrejski okvir – u različitoj meri izostaje iz savremene teologije i propovedanja. U biblijskom hrišćanstvu, budućnost je daleko preciznije definisana, što je ostavilo značajno veći uticaj na sadašnji život. Obnavljanje dinamike Novog zaveta ide ruku pod ruku sa razjašnjenjem Dobrih vesti o Carstvu Božijem. Prihvatanje činjenice da je Isus bio jevrejski apokaliptički pokretač obnove i propovednik o Carstvu i neko ko je bio u potpunosti upoznat sa hebrejskom Biblijom, omogućava čitaocima da na inteligentan način pristupe njegovom učenju. Isus mora da bude prihvaćen onakav kakav je on očigledno tvrdio da jeste: Jevrejski Mesija koji je postavljen kako bi objavio i

sproveo božanski program za spasenje čovečanstva. Desmond Ford je bio u pravu kada je rekao sledeće:

Starozavetno proročanstvo podučava da će Carstvo Božije biti uvedeno božanskom intervencijom a ne putem prirodnih istorijskih procesa, i ova tačka gledišta je nezamenljiva kada je u pitanju apokaliptička eshatologija. *Isus je delio ovaj pogled ...*³⁶¹

Izuzetna revolucija bi se odigrala u crkvama kada bi preobraćenici shvatili tako jednostavan koncept. Carstvo bi bilo i te kako razjašnjeno da je sedmo poglavlje Knjige Danilove shvaćeno na onakav način kako su je shvatali novozavetni hrišćani, kao okvir u koji su oni postavljali svoju nadu za sebe i svet. Tek nakon što „antihrišćanska” moć bude poražena, Carstvo Božije će doći u posed Sina Čovečjeg i svetaca (Danilo 7:21-27).

³⁶¹ The Abomination of Desolation in Biblical Prophecy, Washington, DC: University Press of America, 1979, str. 14,

13. Suprotstavljanje mesijanskom Carstvu

Istaknuti glasovi u crkvama ponekad priznaju da osećaju nelagodnost kada govore o nekim aspektima Isusovog propovedanja. J.B. Phillips govori o apokaliptičkim pasusima u Jevanđelju po Luki koje iskreno smatra sramotnim.¹ Georgia Harkness, kada piše o Carstvu Božijem, sigurna je da Isus nije mogao da kaže ono što mu se pripisuje u stihu 19:27 Jevanđelja po Luki: „Dovedi moje neprijatelje ovde i ubij ih u mom prisustvu”.² Apokaliptički Isus već dugo vremena nije dobrodošao u crkvi koja nosi njegovo ime. Harkness govori o „teškoći sa kojom se susreću čak i njegovi najbliži učenici kada treba da shvate njegovu poruku ... Kada su se okupili, pitali su ga: Gospode, da li ćeš sada obnoviti Carstvo u Izraelu?” Davidov Mesija je još uvek deo njihovih snova! U jednom takvom komentaru krije se duboko ukorenjena predrasuda protiv Mesije Novog zaveta. Harkness nastavlja rekavši sledeće: „Isus je očigledno smatrao da je beskorisno svađati se sa njima, jer im je rekao da nije na njima da znaju vremena ili godišnja doba, koja je Otac svojim autoritetom odredio.”³ Ali ove stvari se uopšte ne javljaju u tekstu. Isus sigurno nije ispravljao njihov, tj. Davidov mesijanizam, koji su naučili provodeći vreme sa Isusom.

Teologija ima tragičnu istoriju, jer je pokušavala da se otarasi Isusovog učenja koje se njoj ne dopada. Njen neprijateljski stav prema Isusu proizilazi iz činjenice da je ono usvojilo neapokaliptičku tradiciju, koja dolazi iz vremena kada je suštinsko jevrejski okvir svega što je Isus rekao odbačen

¹Plain Christianity, Wyvem Books, 1954, str. 5 1.

²Understanding the Kingdom of God, Abingdon Press, 1974, str. 24.

³Ibid. , str. 88.

od strane nejevrejskog naroda, koji to nije mogao da shvati. Pavle ne bi dozvolio da se dogodi ovoliko udaljavanje od Mesijinog Jevandelja a da ne uloži ogroman prigovor. On mukotrпно i do detalja navodi nejevrejski narod u Rimu i Galatiji na Avramovu osnovu hrišćanskog jevandelja. On nije izuzeo nejevreje od obaveze da u potpunosti razumeju hebrejske korene Jevandelja. Tokom čitave svoje službe on se ni na trenutak nije udaljio od apokaliptičke poruke o budućem Carstvu koje je propovedao svuda. Sigurno je to da se isto ne može reći za istorijsko hrišćanstvo u kome je Carstvo, koje je sačinjeno od revolucionarne poruke o Božijoj nameri da vrati suverenitet zemlji, nakon povratka Isusa neizvesno. U teološkoj literaturi postoje jasne naznake o želji da se sačuva istorijski Isus i njegova apokaliptička poruka. Kada se to dogodi Jevandelje biva ugroženo. Cilj hrišćanstva je pretvoren u nejasnu nadu u „raju”, umesto strastvene žudnje za mirom i prosperitetom u mesijanskim Carstvu na zemlji. Neko ko zna da uvidi kolika je šteta načinjena biblijskoj veri rekao je sledeće:

Prelazak sa apokaliptičkog razmišljanja na drugačije oblike razmišljanja zaista predstavlja nešto poput „pada hrišćanskog sveta” ... To je bio pad iz apokaliptičkog sveta ranog hrišćanstva u platonske kategorije mišljenja ... Predaja apokaliptičkih vidova razmišljanja dovela je do udaljavanja hrišćanstva od svoje prvobitne jevrejske matrice, a rezultat toga je taj da su mesijanska očekivanja judaizma – probuđena Božijim obećanjima upućenim Izraelu – preinačena u neapokaliptičku hristologiju.⁴

Sistematski napredak Jevandelja o Carstvu

Kada se detaljno ispituju dela savremenih teologa, uviđa se duboko usađena želja sa njihove strane da se otarase neprijatnog Jevandelja, onakvog kakvo je Isus propovedao. Jevrejska priroda poruke, koju su ostavili Isus i Apostoli, očigledno je razlog za uvredu. Savremeni čovek, kako nam to govori jedan izuzetno snažan pokret razmišljanja, neće dozvoliti da učenje o božanskoj intervenciji promeni tok ljudske istorije. Deo biblijskog učenja se smatra neprikladnim za čitaoce naučnog doba. Međutim, postoji mnogo toga dobrog u Jevandelju, tako da taj argument pada u vodu. Mi moramo da

⁴ J.C. Beker, Paul's Apocalyptic Gospel, The Coming Triumph of God, Philadelphia: Fortress Press, 1982, str.107-108.

predstavimo poruku kojoj je uklonjen njen jevrejski okvir. Da se tehnički izrazimo, mi moramo da na njoj izvršimo „demitologizaciju” – tj. da iz nje uklonimo iz jevrejskog okvira i da je postavimo u daleko superiorniju atmosferu savremene filozofije. Na taj način ona će moći da se svari.

Ono što mora da bude istaknuto je da je „to” iz Jevanđelja, nakon što je prerađeno savremenom teološkom teorijom, jedva da predstavlja poruku koju je Isus ostavio. Niti je Isus više glasnik te poruke. On je prevaziđen, mada njegovo ime ostaje na prečišćenom paketu koji se smatra prikladnim za savremenu publiku.

Proces kojim je jevrejsko Jevanđelje o Carstvu preobličeno desio se na sledeći način: Teolozi su zastupali mišljenje da su jevrejski apokaliptički i nacionalno politički elementi Isusovog propovedanja pre svega jevrejska „ljuska” koja sadrži jezgro obavezujuće istine. Čim se ljuska ukloni, ostaje bezvremena poruka koju svaka generacija može da shvati. Na ovaj način, sramota, koja nastupa kada se veruje u mesijansko Carstvo koje nikada nije ni stiglo, može da bude ispravljena pretvaranjem Carstva u crkvu i njenu neprigovornu religijsku poruku. Vekovima je ova iluzija održavana. Reči koje se javljaju u teološkim rukopisima iz 1913. godine, tipične su za ovaj način razmišljanja:

Apokaliptičke ideje i verovanja kojima je otelotvorena velika Isusova reč, pre svega, imaju prolazni značaj. Spretno je rečeno da je mesijanizam „nacionalistički i savremeni okvir Isusovog životnog dela koje je od davnina iskomplikovano i preokrenuto u procesu istorijskog razvoja”: Ko ga danas smatra karakterističnom oznakom Isusa koji je tvrdio da je Mesija Jevreja?”⁵

Ova izuzetno uticajna škola razmišljanja uspela je da odbaci neželjeno jevrejsko poreklo Isusa i da njegovo mesijansko Jevanđelje proglasi prolaznim i zastarelim.

⁵ H.L. Jackson, *The Eschatology of Jesus*, Macmillan and Co. Ltd., 1913, str. 343, 344.

Teološka senzacija

U XIX veku teologija je došla do spoznanja da je Isus bio Jevrejin koji je preneo jevrejsku poruku čitavom čovečanstvu („Spasenje je jevrejsko”, Jovan 4:22). Knjiga, koja ima samo 67 strana a koju je napisao jedan nemački teolog⁶, postala je teološka senzacija kada je ukazala na neoborive dokaze toga da je Isus verovao u objektivno mesijansko Carstvo budućnosti. Jedna takva ideja bila je revolucionarna, jer se tradicionalno prenosilo mišljenje da je Carstvo u stvari religijsko iskustvo ili moralna sila koja deluje kako bi poboljšala društvo. Kada je nastupilo novo i šokantno shvatanje da je Isus bio Jevrejin, proročanska i apokaliptička tradicija je naterala proučavaoce Biblije da se izbore sa teškom situacijom i nije im ostavila mogućnost da priznaju da je crkva pogrešno tumačila sopstvena dokumenta i sopstvenog osnivača.

Paradoksalno je to što su oni koji su videli da je Isus nosilac novosti o dolazećem apokaliptičkom Carstvu, nisu ni nagovestili da je takvo Jevanđelje prikladno za crkvu današnjice. Albert Schweitzer, čija ga je nezavisna istraga dovela do toga da vidi da Isus nije bio „liberalni” teolog, već propovednik o budućem apokaliptičkom Carstvu, bio je nespreman da prihvati takvo Jevanđelje, kao nešto na čemu se vera zasniva. I Weiss i Schweizer su bili proučavaoci Biblije ali, kako je neko rekao, nisu pripadali sopstvenom pokretu misli. Štaviše, oni su smatrali da je „bolje držati se modernizovane etičke konstrukcije Isusove Poruke – mada se ona oslanja na pogrešnom tumačenju – nego pokušavati zadržavati Isusove zastarele eshatološke ideje.”⁷ Mnogi su izbegavali čudno jevrejsko poreklo Isusovog Jevanđelja varijacijama iste teorije o ljuski i jezgru. Isusu se mora oduzeti njegova lokalna jevrejska odora i od njega se mora načiniti savremeni čovek vredan poštovanja. Bultmannova teorija o „demitologizaciji” stiže do istog cilja sličnom metodom. Ono što Bultman smatra važnim jeste stalni poziv na odlučivanje u Isusovoj poruci. Jevrejski okvir može biti odbačen kao relikvija primitivnog viđenja sveta koji smo prevazišli.

⁶ Johannes Weiss, *Jesus' Proclamation of the Kingdom of God*, ed. and trans. Hiers and Holland, Philadelphia: Fortress Press, 1971.

⁷ *Christian Dogmatics*, ed. Carl Braaten and Robert Jenson, Philadelphia: Fortress Press, 1984, Vol. I, p. 484.

U Engleskoj, poznati C.H. Dodd predložio je izuzetnu teoriju da je Isus govorio samo o prisustvu Carstva a ne o nekakvoj budućoj kataklizmičkoj manifestaciji, kojom će novo doba biti uvedeno. Dodd je bio uveren, a tako stoji i u njegovoj teoriji „ostvarene eshatologije”, da ranu crkvu treba kriviti za povratak na stari jevrejski koncept budućeg Carstva i Isusa kao Mesije kome je suđeno da „dođe u oblacima sa moći i slavom.”

Moramo reći da su svi pokušaji da se Isus odvoji od svoje apokaliptičke pozadine i učenja osuđeni na propast. Bilo bi daleko iskrenije da crkva jednostavno kaže: „Mi odbijamo Isusa”, umesto što tvrdi da ga prihvata ali samo pod uslovom da se on odrekne svog insistiranja na tome da će Carstvo doći u budućnosti, kao svetski događaj za koji crkva svake generacije treba da se pripremi što je pre moguće. Hrišćanstvo kome je oduzet proročansko-apokaliptički okvir, predstavlja bled izraz vere Biblije i izgleda da to što protestanti tvrde da prate Bibliju, predstavlja prazno hvalisanje sve dok teologija ima tu slobodu da tumačenjem ukloni sve što je neželjeno ili neprikladno. Jedan posmatrač crkvenog metoda ophođenja prema Carstvu Božijem zapazio je sledeće:

Analiza samog karaktera eshatoloških verovanja Isusa i ranih zajednica iskomplikovala se usled visokog stepena semantičke konfuzije, ako ne i mistifikacije ... Nema sumnje da su se Isus i evanđelisti radovali budućem ostvarenju odlučujućih „poslednjih” događaja: dolaska ili manifestacije Sina Čovečjeg, suđenja živima i dolasku Carstva ili budućeg doba. To da je *ova sigurnost odigrala malu ulogu u savremenoj egzegezi i teologiji* može se pripisati pre svega dogmatskim ili filozofskim interesima (ili averzijama) onih koji sprovode egzegezu i teologiju. Tek od nedavno ova „futuristička” verovanja postaju priznata kao nešto što nije primitivni jevrejski i ranohrišćanski apsurd, koga se treba što pre otarasiti i ako je moguće nečujno.⁸

Prosečni čovek koji redovno posećuje crkvu malo zna o tome šta se dešava iza scene u dvorani teologije u kojoj je njihov vođa najverovatnije primio svoju zvaničnu obuku.

⁸ Richard Hiers, *The Kingdom of God in the Synoptic Tradition*, Gainesville: University of Florida Press, 1970, str. 94, 96,

Dispenzacionalizam

Za teološke škole koje su posvećene verovanju u autoritativnu reč Biblije, postoje drugi načini zaobilaznja Jevanđelja o Carstvu. Jedna popularna tradicija je uzdigla šemu po kojoj Carstvo Božije nikako *nije* Jevanđelje o spasenju koje sada treba da bude ponuđeno potencijalnim vernicima. To je sistem poznat kao „dispenzacionalizam”. Svi učenici teologije priznaju da je Bog odredio različite „zakone” ili nagodbe za različite periode u istoriji. Mojsijevi božanski zakoni, na primer, imali su drugačije zahteve od vernika nego što je to imao Novi zavet. Ali dispenzacionalizam ide mnogo dalje. On se drži toga da je Isus propovedao Jevanđelje o Carstvu samo Jevrejima sve dok oni nisu odbili ponudu o Carstvu; dok je drugačije Jevanđelje, Jevanđelje milosti, uveo Pavle. Teorija zatim tvrdi da će Jevanđelje o Carstvu biti uspostavljeno sedam godina pre povratka Hrista, u vreme kada će, prema dispenzacionalizmu, crkva biti uklonjena sa zemlje i kada nastupi „ushićenje pred stradanje”.⁹

Dispenzacionalistički sistem je nametnut biblijskom tekstu u korist teorije koja je sasvim strana Bibliji. Kao što smo maločas istakli, Luka se izuzetno trudio da pokaže da se Jevanđelje po Pavlu ništa ne razlikuje od Isusovog jevanđelja. Obojica propovedaju Jevanđelje o Carstvu.¹⁰ Pavle, nasuprot dispenzacionalizma, nije pravio razliku između „Jevanđelja milosti” (Dela 20:24) i „propovedanja Carstva” (Dela 20:25). On namerno izjednačava ova dva pojma. Kao što je F.F. Bruce rekao: „Kada se stih 20:24 Dela apostolskih uporedi sa narednim stihom, jasno se vidi da je

⁹ Isus je govorio o okupljanju odabranih hrišćana *nakon* (tj posle) stradanja (Matej 24:29-31; odabrani, naravno, su hrišćani: vidi Matej 22:14 gde „odabrani” predstavlja istu grčku reč „odabrati”). On je takođe navodio svoje sledbenike da iščekuju svoje iskupljenje *nakon* kataklizmičkih događaja koji vode do kraja doba (Luka 21:28). Pošto je Isus rekao svojim sledbenicima da „pobegnu u brda” čim stradanje počne, trebalo bi da bude očigledno da on nije imao na umu odlazak u raj! Pavle je očekivao da će hrišćani morati da prežive sve do javnog manifestovanja Isusa u slavi i moći (II Solunjanima 1:7-9). On je izričito upozoravao da se klonimo svakog sistema koji podučava da će hrišćani biti okupljeni pre pojave Antihrista (II Solunjanima 2:1-4).

¹⁰ Luka 4:43, itd.; Dela 19:8; 20:25; 28:23, 31.

propovedanje Jevanđelja o milosti isto što i propovedanje o Carstvu”.¹¹ Ovaj neoboriv dokaz se jasno protivi savremenom dispencionalizmu. Dr- Erwin Lutzer, voditelj radio programa *Moody Church Radio Ministries*, kaže sledeće: „Verujem da se jevanđelje o Carstvu razlikuje od jevanđelja o milosti Božijoj Jevanđelje o milosti Božijoj nema nikakve veze sa samim Carstvom kao takvim.”¹² Do ove zabune oko jedinog spasiteljskog Jevanđelja došlo je zbog tradicije a ne zbog Biblije. Postavljanjem „dva oblika Jevanđelja”, dispencionalisti su, nažalost, izmislili razliku koja ne postoji u biblijskom tekstu.

Dispencionalizam zvanično odbacuje Jevanđelje kakvo je Isus propovedao. Da li je crkva mogla da pretrpi veću katastrofu od ovog sistematskog zaobilazanja Isusovog propovedanja u Jevanđelju? A.C. Gaebelien je bio vodeći zastupnik teorije o „podeljenom Jevanđelju”. Dok je govorio o Isusovim rečima iz stiha 24:14 Jevanđelja po Mateju, „Ovo Jevanđelje o Carstvu će biti propovedano u celom svetu i svim nacijama”, on je napisao sledeće:

Propovedanje koje je pomenuto je propovedanje Jevanđelja o Carstvu, ali to Jevanđelje se sada ne propoveda, već se propoveda Jevanđelje o milosti ... Kamenovanjem Stefana propovedanje Jevanđelja o Carstvu je prestalo. Drugo Jevanđelje je propovedano. Gospod ga je dao velikom Apostolu. I Pavle naziva ovo Jevanđelje „mojim Jevanđeljem”. To je Jevanđelje o Božijoj slobodnoj milosti zagaranovanoj svima koji veruju, jevanđelje o Slavi Božijoj ... U vreme kada se propovedalo da je Carstvo na dohvat ruke, Jevanđelje o milosti se nije čulo; u vreme kada se jevanđelje o Milosti propoveda, Jevanđelje o Carstvu se ne propoveda.¹³

Ovom izuzetno egzegetskom besmislicom, Isusovo hrišćansko jevanđelje o Carstvu je izbačeno iz igre – odbačeno i suspendovano, proglašeno neadekvatnim za sadašnje vreme. Situacija izgleda da zahteva duboko pokajanje i ponovno uspostavljanje Isusovog potpunog Jevanđelja u srce evangelizma. Može li postojati nešto kao što je evangelizam, koji ne uvažava

¹¹Commentary on Acts, London: Tyndale, 1952, ad foe. cit.

¹²From correspondence, Oct., 1996.

¹³The Olivet Discourse, Baker Book House, 1969, str. 9, 39, 40,

i ne naglašava samo Jevanđelje, koje je Isus propovedao i koje se zahteva u Velikom poslanju sve do kraja doba? Da je Pavle zapravo propovedao, kao što Gaebelein kaže, „drugo Jevanđelje”, on bi sam na sebe bacio kletvu (Galatima 1:8, 9). On bi narušio Isusove instrukcije da njegova učenja treba da se šire celim svetom.

Članak o Jevanđelju u *Ungerovom rečniku Biblije* predstavlja istu uobičajenu dispenzacionalističku tendenciju da se zaobiđe Jevanđelje kakvo je Isus propovedao. Ovakav način razmišljanja o Jevanđelju i spasenje je izvršio izuzetan uticaj posebno u Americi, ali efekti istog se mogu osetiti u celom evangelističkom svetu:

Oblici Jevanđelja koje treba razlikovati. Mnogi učitelji teologije prave razliku između sledeća dva:

(1) *Jevanđelja o Carstvu*. Dobre vesti da je Božija svrha da uspostavi zemaljsko posredno carstvo ispunjenjem Davidovog zakona (II Samuilova 7:16). Pominju se dve objave carstva, jedna prošla, koja počinje službom Jovana Krstitelja, koju nastavlja naš Gospod i njegovi učenici i koje se završava *jevrejskim odbijanjem Mesije*. Druga predstavlja propovedanje koje je još uvek buduće (Matej 24:14) tokom velike patnje, koja nagoveštava Drugi dolazak Kralja.

(2) *Jevanđelje o Božijoj milosti*. Dobre vesti o smrti, sahrani i vaskrsenju Hrista koje je doneo naš Gospod i koje su propovedali njegovi učenici (I Korinćanima 15: 1-4).¹⁴

Tragično potiskivanje Jevanđelja o Carstvu je očigledno i u delu pod nazivom *New Scofield Reference Bible*, kada ono govori o stihu 14:6 Otkrovenja. Sistem definicije Jevanđelja, opisan u ovoj belešci, uticao je na potpunu evangelističku predstavu o spasenju, čak i tamo gde Scofield nije konkretno priznat. Scofield počinje time što je definisao spasiteljsko Jevanđelje kao Jevanđelje o milosti Božijoj koje se, kako on tvrdi, svodi na činjenice o Isusovoj smrti i njegovom vaskrsenju. Scofield zatim nastavlja i govori o „drugom aspektu dobrih vesti”, „jevanđelju o Carstvu”. Obavešteni smo da je Hrist propovedao ovo Jevanđelje prilikom svog prvog dolaska i „ono će biti propovedano tokom velikog stradanja.” Scofield samim tim

¹⁴M.F. Unger, *Unger's Dictionary of the Bible*, Moody Press, 1969, str. 420,

izbacuje Jevanđelje o Carstvu iz sadašnje poruke o spasenju, kada kaže da se hrišćansko jevanđelje *sada svodi samo na Isusovu iskupljujuću smrt i njegovo vaskrsenje*. Na ovaj način je Isus razdvojen od svog propovedanja o Jevanđelju. Mi možemo da primetimo da je Satanin najbolji trik da odvoji Isusa od njegovog učenja. Čovek može da se poziva na Isusa svom svojom iskrenošću, ali da li je to pravi Isus ako je odvojen od svog potpunog Jevanđelja i Isusa? Isus je dobro znao koje opasnosti nosi propovedanje „vere u Isusa”, ako se javnosti ne kaže ništa o „rečima Isusa”. Jedino su na bezbednom oni čija je vera zasnovana na čvrstom temelju učenja/Jevanđelja o Isusu (Matej 7:24-27; Marko 8:35-38; i koji posmatraju Jevanđelje po Jovanu kroz Jovanovo stalno insistiranje na reči/rečima/učenju Isusa).

Nesigurnost po pitanju hrišćanskog jevanđelja nije iznenađujuće kada se toliko očigledno pogrešno tumačenje Biblije ugradi u sistem koji ostavlja masivni uticaj na propovedaonice i hrišćansku literaturu. Sigurno je da Pavlove reči u stihovima 20:24, 25 Dela apostolskih treba da uklone svaku veštačku razliku koju prave rečnici Biblije i Scofieldova Biblija. Pavle se osvrnuo na svoju karijeru i primetio da je završio svoj tok, službu koju je primio od Gospoda Isusa da čvrsto svedoči o *Jevanđelju o milosti Božijoj ... svima među kojima je išao i propovedao o Carstvu.*” *Jasno je da ne postoji razlika između Jevanđelja o milosti i Jevanđelja o Carstvu.* Istina je, naravno da Isus nije prvobitno propovedao o svom vaskrsenju kao o delu Jevanđelja. Smrt i vaskrsenje su kasnije postali ključni elementi u Pavlovom svedočenju. Međutim, oni nisu zamenili propovedanje o Carstvu, koje je ostalo srž Pavlovog jevanđelja, kao što je i bilo središte Isusove sopstvene poruke.

Kada se Isus upustio u svoju intenzivnu evangelističku kampanju u Galileji, oko 27 godine nove ere, on je pozvao svoje slušaoce da radikalno promene svoje mišljenje na osnovu nacionalnog verovanja da će Bog osnovati Carstvo za ceo svet koje je obećao Danilo i svi proroci. Inteligentnim verovanjem u obećanje o Carstvu, učenik pravi prvi korak, zajedno sa velikim preokretom u svom stilu života. Na ovaj način muškarci i žene mogu sebe da pripreme za Božiju veliku nameru po pitanju zemlje.

Priroda Isusove aktivnosti je da se kao glasnik obraća javnosti u ime Boga Izraela. Poenta poruke je da svaki pojedinac treba da unese veliku promenu u svoj život, kako bi sigurno ušao u Carstvo Božije. To je bila, i još uvek je,

suština hrišćanskog Jevanđelja. Kako bi i moglo da bude drugačije, kada je poruka o Jevanđelju ta koja dolazi sa usana samog Hrista?

Stvar zdravog razuma je priznati da upotrebom termina „Carstvo Božije” Isus bi svoju publiku, koja je bila upoznata sa nacionalnom nadom Izraela, naveo da pomisle na božansku svetsku vladavinu na zemlji sa sedištem u Jerusalimu. To je ono značenje koje bi Carstvo Božije sigurno imalo za Isusove savremenike. Rukopisi proroka, koje je Isus kao Jevrejin priznavao kao reč Božiju, nedvosmisleno je obećao dolazak nove ere mira i prosperiteta. Idealno Carstvo će vladati zauvek. Božiji ljudi bi odneli pobeđu u obnovljenoj zemlji. Mir će se proširiti čitavom zemljom.

Samim tim, objavljivanje dolaska Carstva podrazumevalo je i pretnju i obećanje. Onima koji su odgovorili na poruku verovanjem u nju i uskladili svoj život prema istoj, obećano je mesto u slavi buduće božanske vladavine. Ostalima će Carstvo doneti uništenje, jer će Bog presuditi svakom ko nije dovoljno vredan da uđe u Carstvo onda kada ono dođe. Ova tema rukovodi čitavim Novim zavetom. Kada se uzme u obzir ovaj primarni koncept, Isusovo učenje postaje shvatljivo. To je podsticaj da se dosegne besmrtnost u budućem Carstvu i da se izbegne uništenje i isključenje iz Carstva.

Tradicionalni sistemi propovedanja Jevanđelja su pod teretom nebiblijske sudbine vernika opisane rečju „raj”. Avramov zakon, koji predstavlja temelj hrišćanskog Jevanđelja o Carstvu, se zatim primenjuje samo na Jevreje! Ali su *hrišćani* ti kojima je prema Isusu suđeno da „naslede zemlju” (Matej 5:5) i Carstvo.

Dalje protivljenje Mesijanskom Isusu

Povezivanje Carstva Božijeg sa spektakularnom božanskom intervencijom koja vodi do uspostavljanja novog svetskog poretka je razlog da se veliki deo teologije u prethodnih 1600 godina stidi. Različite tehnike su primenjene kako bi se iz Isusovog učenja eliminisao ključni pojam Carstva Božijeg, kao stvarne vladavine koja treba da bude nametnuta našem svetu. Međutim, vizija proroka koju je Isus došao da potvrdi (Rimljanima 15:28) je bez ikakve sumnje jasna. Postoje brojni dokazi u Novom zavetu koji potvrđuju da je Isus sa svojim savremenicima delio nadu da će zaista „spoljašnje” Carstvo doći i da će on i njegovi sledbenici uživati u povlašćenim položajima.

Šta bi moglo da bude jasnije od obećanja koje je Spasitelj dao vernim hrišćanima:

I koji pobedi i održi dela moja do kraja, daću mu vlast nad neznabošcima; I pašće ih gvozdеном palicom, i oni će se razdrobiti kao sudovi lončarski; kao i ja što primih od Oca svog; ... Koji pobedi daću mu da sedne sa mnom na prestolu mom, kao i ja što pobedih i sedoh s Ocem svojim na prestolu Njegovom (Otkrovenje 2:26; 3:21, Jerusalimska Biblija).

Ova uverenja su data crkvi kao „poruka „Sina Božijeg, vernog i iskrenog svedoka” (Otkrovenje 2:18; 3:14). Oni direktno proizilaze iz Isusa i njegove crkve. Kao što je dobro poznato, oni tačno oslikavaju jevrejsku (i novozavetno hrišćansku) nadu za svetskom vladavinom kojom će vladati Mesija i njegovi verni ljudi, baš kao što je Danilo predvideo. U istoj knjizi, pronaći ćemo kako hor anđela peva o čudima Božanskog plana. Njihova himna predstavlja hvalu Mesije, izvršioca božanskog Plana:

I pevahu pesmu novu govoreći: Dostojan si da uzmeš knjigu, i da otvoriš pečate njene; jer si se zaklao, i iskupio si nas Bogu krvlju svojom od svakog kolena i jezika i naroda i plemena, I učinio si nas Bogu našem *careve i sveštenike, i carovaćemo na zemlji.* (Otkrovenje 5:9, 10 Jerusalimska Biblija).

Tendencija da se opovrgnu ove jednostavne izjave i da se one proglase „uvredljivim” je očigledna u savremenoj hrišćanskoj literaturi, ali se mora svesno prevazići. Kako bi se Isus učinio više „religioznim” a manje političkim, mnogi pokušavaju da misle samo o sadašnjoj „vladavini” crkve ili „vladavini” Hrista „u srcima”, ali to očigledno nije ono što ovi stihovi govore. Vladavina, koja je obećana verniku, biće mu data tek kada pobedi svako iskušenje sadašnjeg života. On će deliti Carstvo sa Isusom nakon (budućeg) vaskrsnuća, baš kao što je Isus dobio svoj uvaženi položaj na prestolu kraj Oca nakon vaskrsnuća.

Kritičari koji razmatraju ove pasuse često pokušavaju da ispunjenja takvih obećanja drže na dohvata ruke. Oni izgleda da žele da se udalje od svega što je „jevrejsko”, pa čak nekad ove biblijske tekstove proglašavaju

„nehrišćanskim”. Kada pominje Psalm 2, koji govori o osvajanju sveta od strane Mesije, jedan kritičar kaže sledeće:

Psalm 2 ne može strogo da se odnosi na Isusa, delom jer postavljanje Kralja na svetu Sionsku goru ne bi nosilo nikakvu važnost u njegovom slučaju a delom jer je koncepcija njegove funkcije kao nekoga ko svoje neprijatelje rasparčava nehrišćanska.¹⁵

Problem koji se javlja kod ovakvog shvatanja je da se ono suprotstavlja učenju Novog zaveta. Psalm 2 se ponovo javlja u ovoj knjizi Otkrovenja i opisuje budući dolazak Hrista da vlada Carstvom. Pavle je takođe upozorio na dan božanskog gneva na koji će se dogoditi sledeće:

A vama koje muče pokoj s nama kad se pokaže Gospod Isus s neba s anđelima sile svoje U ognju plamenom, koji će dati osvetu onima koji ne poznaju Boga i ne slušaju jevanđelja Gospoda našeg Isusa Hrista; Koji će primiti muku, pogibao večnu od lica Gospodnjeg i od slave Njegove, Kad dođe da se proslavi u svetima svojim, i divan da bude u svima koji Ga verovaše; jer se primi svedočanstvo naše među vama u onaj dan (II Solunjanima 1:7-10).

Pavle samo prenosi Isaijinu poruku o Danu Gospodnjem na koji će ljudi „ući u stenu, i sakriti se u prah od straha Gospodnjeg i od slave veličanstva Njegovog.... I ljudi će ići u pećine kamene i u rupe zemaljske od straha Gospodnjeg i od slave veličanstva Njegovog, kad ustane da potre zemlju” (Isaija 2:10, 19). Uništenje Mesijinih neprijatelja, koji ne žele da se pokaju, isto toliko je novozavetna doktrina koliko je i starozavetna. Jovan Krstitelj, koji je propovedao istu poruku Gospodnju, upozorio je fariseje da „beže od gneva koji će doći” (Luka 3:7). Teret propovedanja Jovanovog Jevanđelja bio je da će Mesija jednog dana skupiti pšenicu svoju u ambar, a plevu će spaliti ognjem večnim” (Luka 3:17). Luka kaže da je ovim teškim rečima Hovan propovedao Jevanđelje ljudima (Luka 3:18). Matej beleži da su i Isus i Jovan propovedali istu poruku o Carstvu: „Pokajte se jer Carstvo Nebesko (ili Božije) samo što nije došlo” (Matej 3:2; 4:17).

Još jedan način da se izbegne nelagodan materijal jeste da se on označi materijalom, koji pripada književnom žanru, koji je poznat kao

¹⁵Dictionary of Christ and the Gospels, Tom. II, str. 452.

„apokaliptički”, kao da će klasifikovanje istog učiniti da on bude manje uvredljiv. Isusovo učenje, postavljeno kao da je unutar okvira knjige o Danilu, zaista je hrišćansko i apokaliptičko. Pored uverenja o Božijoj milosti i milosrđu, ono uključuje i opis katastrofalne božanske intervencije koja uvodi novu eru i novu vladavinu na zemlji. Knjiga o Otkrovenju nam dolazi kao otkrovenje koje je Bog dao Hristu (Otkrovenje 1:1, 2). To nije ništa manje odraz Isusovog uma nego bilo koja druga njegova rečenica zabeležena u Novom zavetu. Ako nekima obećanje dato sledbenicima Isusa o „moći nad nacijama” deluje previše političko, možda je razlog za to taj što priroda Carstva Božijeg nije shvaćena na pravi način. Ono što je političko ne mora pod obavezno da bude i neduhovno. Duboko usađene navike razmišljanja dugo su nas navodile da mislimo da su „duhovne” stvari odvojene od stvarnih političkih struktura koje funkcionišu na zemlji. Hebrejski pogled na svet koji je Isus delio, međutim, funkcioniše u tim dualističkim okvirima. Samim tim i mi moramo to da činimo ako želimo da budemo u skladu sa istorijskim i vaskrslim Isusom.

Isus je ranije na Tajnoj večeri govorio o svojoj nameri da deli vlast nad Carstvom sa svojim učenicima. On ih je uveravao da za njih postoji povlašćeno mesto u upravi nove vladavine. Ovo je zapravo bila suštinska stavka Novog zaveta, koja oslikava temu koja se takođe može pronaći u zakonu koji je prosleđivao Mojsije a koji se takođe fokusira na upravljanje Carstvom (II Mojsijeva 19:5, 6):

A vi ste oni koji ste se održali sa mnom u mojim napastima. I ja ostavljam vama carstvo kao što je Otac moj meni ostavio: Da jedete i pijete za trpezom mojom u carstvu mom, i da sedite na prestolima i sudite nad dvanaest koljena Izrailjevih (Luka 22:28-30).¹⁶

Ista ta politička nagrada je obećana Apostolima jednom ranijom prilikom, uz posebnu napomenu o vremenu kada će Mesijanska vladavina doći na vlast: „A Isus reče im: Zaista vam kažem da ćete vi koji idete za mnom, u drugom

¹⁶ Michael Wilcock in *The Savior of the World, The Message of Luke's Gospel*, Intervarsity Press, 1979, str. 192 prevodi „ostaviti” kao „zakon dajem vama”. Imenica „zakon” se javlja u neposrednom kontekstu (Luka 22:20)

rođenju, kad sede Sin čovečiji na prestolu slave svoje, sešćete i vi na dvanaest prestola i suditi nad dvanaest kolena Izrailjevih” (Matej 19:28).¹⁷

Silne barijere su vekovima podizane kako ne bismo mogli da shvatimo fundamentalan koncept koji nam je predstavio Isus u svojim „Dobrim vestima o Carstvu Božijem”. Uklanjanjem Carstva iz svog biblijskog konteksta, postalo je moguće „ponovno tumačenje” istog (što je sofisticirani način da se napusti prvobitno značenje!) i da se isto zameni našim sopstvenim prihvatljivijim „carstvom u srcu ljudi”. Samim tim, nova verzija Isusovog Jevanđelja je zamenila njegovu prvobitnu poruku. Isusovo ime je dodato našim „dobrim namerama” dok su Dobre vesti o Carstvu, shvaćene onako kako je Isus nameravao da ih shvatimo, u velikoj meri odbačene.

Suprotstavljanje Mesijinom Carstvu i Knjizi Otkrovenja

Veliki razlog koji se krije iza tradicionalnih pokušaja da se utišaju „neprijatni” aspekti Isusovog učenja može se pronaći u stavu nekih hrišćanskih kritika Knjige otkrovenja. Neki često imaju običaj da pokažu netrpeljivost prema Isusu Hristu, onda kada su suočeni sa spasiteljevom mesijanskom budućnošću. Sa lakoćom možemo da ilustrujemo antipatiju prema Mesijanskom Carstvu (i samim tim prema Jevanđelju o Carstvu) citirajući školu mišljenja koja poriče da je Knjiga otkrovenja nadahnuta od strane Isusa Hrista. Za one koji se bave proučavanjem Biblije, a koji su ubeđeni u ovo, Otkrovenje je napisao neko ko:

živi na osnovu naučenih lekcija iz prošlih vremena. On je proučio knjige i klasifikovao ih. On je svoj veliki eshatološki (u vezi budućnosti) sistem izvukao iz njih .. Samu ovu ljudsku mudrost on proizvodi *kao da je Božija reč*, i pokušava da sakrije od sebe svoj uvid u pravo poreklo knjige time što na sav glas uverava o božanskom poreklu iste ... Samim tim njegov rad postaje sećanje na raspad proročanstva ... On je konačni čin ove drame opisao u dva stadijuma ... Pre svega, nakon Mesijine bitke, postoji hiljadugodišnja vladavina Hrista i mučenika ... Ovo je zaista zvanična jevrejska eshatologija

¹⁷ Jov 14:14 (LXX) povezuje regeneraciju (*paligenesia*) sa vaskrsenjem mrtvih. Jov očekuje da će „čekati sve dok se on „ne dođe ponovo u postojanje”” (*palin genomai*). Ovo je odgovor na njegovo sopstveno pitanje: „Ako čovek umre, da li će ponovo oživeti?” (Jov 14:14).

...Ovde imamo preokret starog poznatog nacionalnog jevrejskog jezika kakav se ne može ni zamisliti. Hrišćanski ljudi dolaze na mesto Jevreja i preuzimaju njihov koncept za nejevrejski narod ... Za te hrišćane, čitava transformacija Isusove koncepcije o Carstvu Božijem je bila uzaludna.¹⁸

Toliko o tome što se tiče Isusa i knjige Otkrovenja! On je samo jedan Jevrejin neznanica. Nažalost, oni koji prate ovaj tok misli koji predstavlja jednu uticajnu teološku tradiciju, polaze od pogrešnog shvatanja Isusa i njegove poruke o Carstvu. Oni onda optužuju Isusa (u Otkrovenju) da se protivi njihovom pogrešnom ubedenju! Izgleda da neverovanje nosi sa sobom neizbežnu kaznu: „Ako ne verujete nećete ni razumeti” (Isaija 7:9, LXX).

Citiramo dalje dokaze u korist činjenice da je Isusova poruka u Knjizi Otkrovenja, a samim tim i čitava mesijanska budućnost, odbačena kao neprikladna za savremene vernike:

Jedna knjiga zahteva da razumom primetimo njen čudan karakter i uticaj na hrišćansku eshatologiju (učenje o budućnosti). To je pre svega Jovanovo Otkrovenje ... Većina vizija sadrži toliko malo toga što je izrazito hrišćansko (iako ih je dao Isus Hrist!) da se ozbiljno dovodi u pitanje to da li one potiču iz jevrejskih izvora ili su samo površno prilagođene za hrišćansku upotrebu. Koliki god stepen književne originalnosti autoru može da unese, tematika je jevrejska. Vaskrsenje svetaca kako bi uživali u hiljadugodišnjoj vladavini Mesije; rat Goga i Magoga na kraju milenijuma i njihovo uništenje; opšte vaskrsenje i poslednji sud; novi Jerusalim koji silazi iz raja u svom zlatnom sjaju, čak i reka života i drveće koje rodi svaki mesec novim plodom, pa čak i medicinskim biljem – sve su to banalne ideje i prikazi iz jevrejske eshatologije ... zajedno sa njenim telesnim vaskrsenjem i milenijumskom vladavinom. Oni su uneseni u crkvu i tu su prihvaćeni ... *među hrišćanima neznanicama*. U drugom veku milenijumska eshatologija (verovanja da će sveci vladati sa Hristom hiljadu godina), bila je ortodoksija u Maloj Aziji i širem regionu koji je svoju teologiju sagradio na osnovu tog izvora; to

¹⁸ Paul Wemle, *The Beginnings of Christianity*, London: Williams and Norgate, 1903, Tom. I, str. 364, 372-374

je vera Irineja. Ona je preživela razne teologije, iznova i iznova se javljala epidemijom entuzijazma.¹⁹

Mi možemo da pozdravimo ovakav odličano sažet prikaz onoga što knjiga Otkrovenja očekuje da će da se desi u budućnosti, a da se u isto vreme čudimo neverovatnom načinu na koji su velike istine Novog zaveta proterane kao nehrišćanske i načinu na koji je Isusova vizija odbačena kao „trivijalna”.

Jedna slabo poznata činjenica o „ocima osnivačima” većeg dela protestantskog hrišćanstva pomoći će da se dođe do objašnjenja zašto većina ljudi iz hrišćanskog sveta odbija mesijansko Isusovo Jevanđelje:

Luter je prvo (u predgovoru svog prevoda Novog zaveta, 1522.) izrazio svoju jaku averziju prema knjizi Otkrivenja i izjavio da ona po njemu nema nikakvu oznaku ni proročanskog ni apostolskog ... On ne može da vidi da je ta knjiga delo Svetog duha. Štaviše, njemu se ne dopadaju naredbe i pretnje koje pisac iznosi o ovoj knjizi (22:18, 19) i obećanje da će biti blagosloveni oni koji se pridržavaju onoga što je u njoj napisano (1:3, 22:7), kada niko ne zna šta je to, a da ne pominjemo pridržavanje istog, i kada postoje plemenitije knjige kojih se treba pridržavati. Štaviše, mnogi Oci odbacuju ovu knjigu ... „Na kraju svako ima mišljenje o ovoj knjizi kakvo mu sopstveni duh nalaže. Moj duh ne može da se prilagodi ovoj knjizi a dovoljan razlog za to što je visoko ne cenim je taj što je *Hrist nije ni propovedao ni priznavao*, što je jedan apostol pre svega morao da čini.”

Kasnije (1534) Luter je pronašao mogućnost za hrišćane da iz ove knjige izvuku korist... ali je još uvek istu smatrao skrivenim, glupim proročanstvom, osim ako se ono ne protumači a nakon tumačenja se ne dolazi ni do kakvog sigurnog rešenja, uprkos brojnim pokušajima... On je nastavio da sumnja u njeno apostolstvo i (1545.) dao je na štampanje delo gde su Poslanica Jevrejima, Jakovljeva i Judina poslanica dodate kao prilog Novom zavetu, ali nisu navedene u indeksu pojmova... Zwingli (vođeci reformator) smatrao je Otkrovenje „nebiblijskom knjigom”, pa čak i Kalvin, visoko ceneći nadahnutost, ne daje nikakav komentar po pitanju II i III Jovanove i Otkrovenja.²⁰

¹⁹ G.F. Moore, *History of Religions*, str. 144, 145,

²⁰ *Hastings Dictionary of the Bible*, "Revelation," Tom. IV, str. 241

Čitaoci treba da se osvrnu na neverovatnu činjenicu, da su crkve nastavile da znatno veruju duhovnim vođama Kalvinu i Luteru, uprkos Kalvinovom oklevanju po pitanju Apokalipse (Kalvin nije nikakav komentar dao o Otkrovenju) i kasnijem očiglednom neuspehu da poslušaju upozorenja koja je Isus dao u Otkrovenju:

Jer svedočim svakome koji čuje reči proroštva knjige ove; ako ko dometne ovome, Bog će nametnuti na njega zla napisana u knjizi ovoj; I ako ko oduzme od reči knjige proroštva ovog, Bog će oduzeti njegov deo od knjige života, i od grada svetog, i od onog što je napisano u knjizi ovoj (Otkrovenje 22:18, 19).

Blago onome koji čita i onima koji slušaju reči proroštva, i drže šta je napisano u njemu; jer je vreme blizu (Otkrovenje 1:3).

Teško da ovo zvuči kao nešto što bi ovu knjigu svrstalo u prilog Biblije!

Knjiga Otkrovenja, kao što je to i priznato, spaja krajeve starozavetnog proročanstva (ona sadrži hiljade aluzija i citata iz hebrejske Biblije) i opisuje uspostavljanje Carstva Božijeg na zemlji nakon Drugog dolaska Isusa. To je prikladan vrhunac očekivanja u kako Starom tako i Novom zavetu, koji govori o pobedi koju Carstvo božije odnosi nad neprijateljskim svetom.

Carstvo Božije koje je objavio Isus će konačno zavladati svetom, kada se sedmi anđeo oglasi. Pavle je govorio o poslednjoj trubi kao o signalu da mrtvi vaskrsnu (I Korinćanima 15:50-52).

I sedmi anđeo zatrubi i postaše veliki glasovi na nebesima govoreći: Posta carstvo sveta Gospoda našeg i Hrista Njegovog, i carovaće va vek veka. I dvadeset i četiri starešine koje sedahu pred Bogom na prestolima svojim, padoše na lica svoja i pokloniše se Bogu. Govoreći: Hvalimo Te, Gospode Bože Svedržitelju, koji jesi, i beše, i bićeš, što si primio silu svoju veliku, i caruješ. I neznabošci se progneviše, i dođe gnev Tvoj i vreme mrtvima da se sudi, i da se da plata slugama Tvojim, prorocima i svetima, i onima koji se boje imena Tvog, malima i velikima, i da se pogube oni koji zemlju pogubiše (Otkrovenje 11:15-18).

Ovo je Carstvo Božije koje je objavljeno u Poruci o Jevandelju i Carstvo za koje se hrišćani mole: „Neka dođe Carstvo Tvoje!” Nije široko priznato da

kada se tako mole, hrišćani očekuju da ljudske vladavine budu zbačene kako bi mi i harmonija zavladaše širom planete. Jedna činjenica u Novom zavetu je nedvosmislena i jasna. Carstvo Božije će doći tek kao rezultat Božije intervencije koja će okončati ovo „sadašnje zlo doba.“

Antimesijanska tendencija

Odbijanje knjige Otkrovenja ukazuje na duboko ukorenjenu antimesijansku težnju u velikom delu tradicionalne teologije. Kada kritičari pristupe Otkrovenju kao nehrišćanskom i pokušaju da ga uklone iz Biblijskog kanona ili da ga „ponovo protumače“ kako bi izbegli „jevrejsko“ milenijumsko proročanstvo (buduću hiljadugodišnju vladavinu Hrista i vernika), oni pokazuju svoju averziju prema Isusu, čija je briga bila samo da donese mir na zemlji i pravdu za sve putem svog Carstva.

Pravi Isus nikada nije napustio proročansku nadu za mesijanskom vladavinom na zemlji. Međutim, Isus je znao da će pobeda Carstva nad celim svetom morati da sačeka njegov Drugi dolazak u slavi. Njegova čudotvorna dela u Palestini su zaista nagovestila koliko će moć imati Carstvo. Samim tim, u Novom zavetu se očekuje da će Dan Gospodnji doći onda kada se Isus vrati „u užarenoj vatri sveteći se svima koji ne znaju Boga“ (II Solunjanima 1:8). Kada Carstvo dođe, nade za sva doba će se ispuniti; onda će samo oni koji u agoniji koji viču: „Koliko još, O Gospode?“ pronaći svoj odgovor. Upravo o ovoj mesijanskoj budućnosti Novi zavet govori stih za stihom. (Neko je izračunao da se Drugi dolazak Isusa pominje preko 300 puta u Novom zavetu. Broj je mnogo veći kada se sinonimi za povratak Isusa uzmu u obzir). Međutim, čim se granica između vernika i svetle budućnosti koju donosi carstvo ukloni, vitalnost i uzbuđenje vere mogu biti izgubljeni, a poenta učenja uništena. Danas, onima koji često posećuju crkvu često nedostaje suštinska volja da dosegnu obećano Carstvo. Njima nije rečeno šta je carstvo zapravo. Toliko mnogo njihovih učitelja izgleda da ima nejasno viđenje hrišćanske budućnosti. Postoji praznina u njihovom poimanju budućnosti vernika, koja mora da bude ispunjena bogatstvom, koje sa sobom nosi biblijska nada da će Hrist zavladata svetom.

Proročanska vizija budućnosti je od izuzetnog značaja, njen značaj se ne može preneglasiti. Jedan pisac proročanske poruke je sakupio materijal koji se odnosi na dolazak Carstva u knjizi pod nazivom *The Hebrew Utopia* (Hebrejska utopija) koju je on opisao na sledeći način:

Nikakve reči ne mogu da opišu slavu i lepotu, veliko savršenstvo i slatki komfor tog veličanstvenog doba koje su najavili proroci, jedan za drugim. Platonova uzorna Republika i Utopija Ser Tomasa Mora su nevesele i neprivlačne bez ovog veličanstvenog sna o budućnosti ... često prikazanog kako lebdi odmah iznad njihovog horizonta, ali uvek kao sigurnost u kojoj se može uživati na ovom iscrpljenom svetu u odgovarajućem trenutku.²¹

Budućnost bez suštine

Mogućnost da će doći vladavina Hrista i vernika na zemlji deo je poruke Jevanđelja, koja je neodvojivo povezana sa Isusovom požrtvovanom smrću i njegovim vaskrsenjem (Dela 8:12; 19:8; 28:23, 31). Tragično je to što su se neki odrekli nade za dolazećim Carstvom i što su se prema istom ophodili kao da je nešto što se može odbaciti kao relikvija primitivnog mentaliteta koji mi, svojim daleko superiornijim naučnim viđenjima, nismo u stanju da prihvatimo. Ovo pomućuje hrišćansku doktrinu o Carstvu. Hrišćanska budućnost je svedena na nešto beznačajno što nije čak ni događaj, umesto da bude veličanstveni vrhunac u istoriji za koji svi mi treba da se pripremimo. Činjenica da neće svako preživeti do dolaska Isusa na vlast, nije izgovor da zanemarimo učenje o Mesijinom povratku. Datum tog povratka niko ne zna. Oni vernici koji su umrli pre kraja ovog doba učestvovali su u slavi Carstva putem vaskrsnuća (I Solunjanima 4:13; I Korinćanima 15:23; Otkrovenje 11:15-18).

Sledeća anketa je namenjena predstavniku prezbiterijanskog magazina. Odgovor na istu ilustruje nevoljnost nekih ljudi da ozbiljno shvate realnost Isusovih upozorenja o budućnosti:

²¹ W.F. Adeney, *The Hebrew Utopia*, London: Hodder and Stoughton, 1879, str. 328.

Pitanje: Zašto se u crkvama toliko malo propoveda o Drugom dolasku? Da li je to deo našeg verovanje ili nije?

Odgovor: Ne misle svi hrišćani isto po pitanju teologije, pa nekome ko ne razume Boga kao Jednog koji je došao, ko je prisutan sada (Hrist se uspeo) i koji tek treba da dođe u kakvom god obliku budućnost na kraju dobije, ne bi bilo lagodno zbog naše tradicije. Bukvalno tumačenje Drugog dolaska bi uništilo i njegovu lepotu i njegov značaj. Ignorisanjem istog podrazumeva izbegavanje najvažnijeg dela Jevanđelja za koje znamo, jer su prošlost i sadašnjost, relativno govoreći, kratki, dok se budućnost proteže u nedogled.

Prikladna reakcija na ovaj odgovor pojavila se u kasnijem izdanju magazina:

Pozdravljam ovaj iluzoran ne-odgovor Prečasnog _____ na ono što sam siguran da predstavlja jedno ozbiljno pitanje koje se tiče Drugog dolaska Isusa Hrista. Ako sam razumeo njegov odgovor, on je zapravo rekao: „Ne slažemo se svi oko toga. Ali ako želite da se osećate lagodno u našem udruženju moraćete da se složite sa tim da Isus dolazi ponovo ali ne stvarno – jer ako zapravo verujete u Drugi dolazak vi ćete uništiti i njegovu lepotu i njegov značaj. Međutim, ne možete da ga zanemarite, jer je ono smešteno u budućnost.” Zašto nije dao jednostavan odgovor? Zašto nije priznao da oni koji ne mogu bukvalno da shvate Bibliju moraju da produhove Drugi dolazak, jer je to segment Novog zaveta, koji je prevelik da bi bio zanemaren?²²

Ovaj pristup novozavetnoj doktrini o budućnosti je tipičan i pokazuje šta se sve vekovima dešavalo u Hristovo ime. Bilo je teško mnogima da uvide da se odigravala igra rečima, jer je momentalno odbijanje biblijske doktrine o Carstvu zaklonjeno impresivnim „teološkim” jezikom. Ono što je veliki deo tradicionalne teologije učinio Drugom dolasku, ne treba da bude ukrašeno terminom „produhovljenosti”. Ona je neutralisala i uništila povratak Hrista. Čitava vizija proroka i čitavog Jevanđelja o Carstvu biće ugrožena ako ovaj dominantni budući element bude uklonjen. Čak i u Jevanđelju, koje su

²² Cited from The United Presbyterian AD (Oct. and Dec. 1981) in J.C. Beker, Paul's Apocalyptic Gospel, st. 12, 13.

predložili mnogi evangelisti, isto tako nedostaje koja reč o budućnosti kada se govori o poruci.

Definicije Jevandelja

Definicija jevandelja je ponuđena na Konferenciji o evangelizaciji u Luizijani, održanoj 1974. godine. Ona govori o opraštanju grehova kroz Isusovu smrt i njegovo vaskrsenje i njegovu sadašnju vladavinu u raj. Međutim, ona ne govori ništa o Carstvu Božijem kao o cilju svakog hrišćanskog vernika. Buduća dimenzija spasenja, koja je toliko istaknuta u Novom zavetu, sada je odsutna. Ovo odsustvo Carstva izgleda da preseca Poruku Jevandelja na pola, oduzimajući joj jak akcenat na Božijem Planu da pošalje svog Sina nazad na zemlju kako bi zajedno sa svojim sledbenicima vladao u mesijanskoj vladavini, koju su obećali proroci:

Evangelizacija podrazumeva širenje dobrih vesti o tome kako je Isus Hrist umro za naše grehove i kako je uzdignut iz mrtvih, kako stoji u Bibliji, i da kao neko ko vlada sa Gospodom on sada svima koji se pokaju i veruju nudi oprost greha i oslobađajući dar duha.²³

Ovoj definiciji nedostaje ključni deo Biblije – buduće Carstvo. Predlažemo da se ova izjava ispravi na sledeći način:

Evangelizacija podrazumeva širenje Dobrih vesti o tome što je Bog isplanirao kao cilj istorije, kako bi ponovo uspostavio svoj suverenitet na zemlji osnivanjem Carstva Božijeg nakon Isusovog povratka; to da Isus sada nudi oprostaj i novi život putem svoje smrti i vaskrsnuća svima onima koji se pokaju i veruju u njegovu Poruku (Marko 1:14, 15), obećanje Duha onima koji ga slušaju (Dela 5:32) i poziv svima onima koji odgovore na Dobre vesti o Carstvu i ime Isusa Hrista (Dela 8:12) da se pripreme da zauzmu odgovorne položaje sa Isusom u dolazećem Carstvu.

Potiskivanje informacija

Odsustvo fraze „Carstvo Božije” primetno je na mestima gde bismo najviše očekivali da one stoje. Istaknuti vođa ekumenskog pokreta, koji je bio

²³ The Lausanne Covenant, International Congress on World Evangelization, Lausanne, Switzerland, July, 1974.

pomoćnik generalnog sekretara Svetskog crkvenog sabora, iznosi sledeće mišljenje:

Carstvo Božije je bilo centralna tema Isusovog propovedanja kakvo možemo da pronađemo u Novom zavetu ... *Međutim, ne može se reći da je ono centralna tema velikih klasičnih tradicija hrišćanskih zajednica.* Ono se ne pominje u učenjima Apostola. Nikejska vera kaže da „Njegovo carstvo neće imati kraja”, ali nigde se ne koristi fraza Carstvo Božije. Glavne tradicije, koje proizilaze iz Reformacije, govore o „propovedanju jevanđelja” ili „propovedanju o Hristu”, ali *retko kad pominju „propovedanje o Carstvu”.*²⁴

Traktat koji je nedavno izdat od strane evangelističkog udruženja pod imenom Billy Graham, nosi naslov: „Šta je Jevanđelje?” Pisac nigde ne pominje „Jevanđelje o Carstvu”, ali kaže da je Jevanđelje „Jevanđelje Božije”, „Jevanđelje Hristovo”, „Jevanđelje našeg spasenja” i „Jevanđelje Mira.” Takođe se pominje fraza „Jevanđelje milosti Božije” (Dela 20:24), ali, za divno čudo, prosvetljujuća fraza koja nudi objašnjenje, a koja se javlja u narednom stihu, je izostavljena. Pavle ovde definiše „Jevanđelje o milosti Božijoj kao „proglas o Carstvu” (Dela 20:25).

Šema predstavljanja „Jevanđelja” tekstovima iz Poslanice Rimljanima i Jovanovog jevanđelja (uz poneki citat iz Pavlovih pisama) može se videti u brojnim traktatima koji nude „spasenje”. Široko upotrebljavana „Četiri duhovna zakona” navodi čitaoce da „počnu od Jovana”,²⁵ i nigde ni ne pominju Jevanđelje o Carstvu.

Rečnik međunarodne standardne Biblije diskutuje o terminu „Jevanđelje” i objašnjava da se on odnosi na poruku koju su Hrist i njegovi Apostoli objavili. Jevanđelje predstavlja instrument pomoću kog Sveti duh funkcioniše. Onda on ukazuje na to da

na nekim mestima ono se naziva „jevanđelje Božije” (Marko 1:14; Rimljanima 1:1; I Solunjanima 2:2, 9; I Timotiju 1:11). Na drugom se

²⁴Leslie Newbigin, *Sign of the Kingdom*, Grand Rapids: Eerdmans, 1981, str. vii,

²⁵*Have You Heard of the Four Spiritual Laws?* Campus Crusade for Christ, 1965, str. 14. Više 1,000,000,000 kopija je u štampi. R.A. Torrey je napisao delo pod nazivom *How to Witness to Anyone* (Whitaker House, 1986) a nigde ne pominje Carstvo Božije.

ono naziva „jevandjelje po Hristu” (Mar. 1:1 ; Rim 1:16; 15:19; I Kor. 9:12,18; Gal. 1:7). Zatim, takođe ga nazivaju i „jevandjeljem milosti Božije” (Dela 20:24); a negde stoji „jevandjelje mira” (Efescima 6:15); „jevandjelje našeg spasenja” (Efescima 1:13); a negde „veličanstveno jevandjelje” (II Korinćanima 4:4, AV).²⁶

Uprkos činjenici da je Jevandjelje direktno povezano sa terminom Carstvo, kao „Dobre vesti Carstva Božijeg”, na dvadeset mesta kod Mateje, Marka i Luke, kao i implikacijama u brojnim stihovima Novog zaveta, gde se reč „Jevandjelje” ili „poruka” („Reč”) javlja, rečnik u potpunosti izostavlja frazu „Jevandjelje o Carstvu” i nigde je ne pominje. Ovo izuzetno prećutkivanje Carstva Božijeg je karakteristično za ono što je poznato pod imenom hrišćanska evangelizacija.

Razumno je pitati zašto Carstvo Božije ima toliko mali udeo u savremenoj evangelizaciji. Odgovor se može pronaći u dugo postojećem umanjivanju značenja Jevandjelja po Mateju, Marku i Luki, od Kalvina pa do Lutera. Nesvesna uvreda prema mesijanskom jevrejskom Isusu dovela je do toga da dvojica protestantskih vođa izraze interesantnu naklonost ka Jevandjelju po Jovanu a da zanemare ostala tri Jevandjelja. Luter, dok je pisao predgovor za svoj prevod Novog zaveta (1522.), rekao je sledeće: „Jevandjelje po Jovanu je jedino Jevandjelje koje je izuzetno osetljivo po pitanju suštine Jevandjelja i treba ga preferirati u odnosu na druga tri i postaviti na viši nivo.”²⁷ Njegovo mišljenje je pratio i Kalvin. Kalvin se čak usudio da predloži različiti redosled Jevandjelja po Mateju, Marku, Luki i Jovanu a Jevandjelje po Jovanu je proglasio idealnim uvodom u ova tri druga izveštaja o Isusovom životu:

Doktrina koja nam ukazuje na snagu i koristi dolaska Hrista je daleko jasnija kada je predstavi Jovan nego ostali sinoptičari. Tri prethodna sinoptička Jevandjelja prikazuju telo Hristovo ... ali Jovan prikazuje njegovu dušu. Po ovom pitanju ću reći da je ovo Jevandjelje ključ koji otvara vrata razumevanju ostalih ... Prilikom čitanja ova četiri jevandjelja, drugačiji redosled bi bio od koristi, pa kada pročitamo

²⁶ The International Standard Bible Encyclopedia, Eerdmans, 1939, reprinted 1983, str. 1281.

²⁷ Cited by D. Fuller, *Gospel and Law: Contrast or Continuum*, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, str. 160.

Jevanđelje po Mateju i ostalih gde piše da je Hrist dat nama od strane Oca, pre svega treba da naučimo za koju je svrhu on manifestovan.²⁸

Hrišćane treba da probudi činjenica da im razni tradicionalni sistemi, koji tvrde da se zasnivaju na Bibliji, ne čine uslugu. Biblija nigde ne kaže da Jovanovo jevanđelje treba preferirati u odnosu na Jevanđelja po Mateju, Marku i Luki. Niti ono propoveda i tome kako je Isus prenosio jevrejsku poruku sve do raspeća i da je Pavle onda preneo poruku milosti nejevrejima. Nova Skofildova Biblija (New Scofield Bible), koju su pročitali milioni ljudi, kaže da se „jaka zakonska i jevrejska crta može očekivati sve do raspeća.”²⁹

Došli smo do srži problema kojim ova knjiga pokušava da se pozabavi. Pravljenje lažne razlike i podele pokrenula je takozvana „dispenzacionalistička” škola. Isusovo učenje ne ostaje u središtu šeme spasenja koju ovi dispenzacionalisti predlažu. John Walvoord kaže da se Propoved na Gori:

ne bavi spasenjem već karakterom i delima onih koji pripadaju Hristu ... To da je prikladno ukazati neverniku na spasenje u Hristu jednostavno nije namera ove poruke ... Služba na Gori, kao celina, nije u potpunosti istina koju crkva prenosi ... Ona nema nameru da opiše opravdavanje verom ili jevanđelje o spasenju.³⁰

Dvosmisleno, on dodaje da ono ne treba da se svede na „nevažnu istinu.”³¹

Isusove reči u Propovedi na Gori ne mogu jasnije govoriti o tome da je praćenje njegovih učenja zapravo osnova spasenja: „Osim ako vaša pravičnost ne prevaziđe pravičnost pisara i Fariseja, nećete ući u Carstvo nebesko (tj. biti spaseni)” (Matej 5:20). „Neće svako ko mi se obrati sa „Gospode, Gospode” ući u Carstvo nebesko, već će ući onaj koji sledi volju Mog Oca...” (Matej 7:21). Isus nastavlja i kaže da su oni koji ne uspeju da dobiju spasenje oni koji ne slušaju njegove reči (Matej 7:24-27).³² A ovo, kako tvrdi Walvoord, „nije sasvim isto što i crkvena istina”?

²⁸ Predgovor Kalvinove kritike o Jovanovom jevanđelju

²⁹New Scofield Bible, str. 987. Činjenica je da je celokupna vera Novog zaveta jevrejskog karaktera i stalno zahteva poslušnost.

³⁰Matthew: Thy Kingdom Come, Moody Press, 1984, str. 44, 45.

³¹ Ibid., str. 45.

³² Vidi Jovan 3 :36; 8:51; 12:44-50.

Sve dok se crkve ne odreknu omalovažavanja Isusovog učenja koje se odvija u njihovim raznim sistemima, mi ne možemo da se nadamo jedinstvu. Moramo da se oslonimo na veliku ključnu temu Jevanđelja o Carstvu koja pokazuje um hrišćanske vere i koja nas dovodi blizu Isusove suštine. L.S. Chaferov pravi razliku između onoga što neki nazivaju „legalnim” Isusovim učenjima i milosti poruke kod Pavla, što mi smatramo da je u potpunosti pogrešno:

Pod uslovima koji su postavljeni u učenjima o carstvu, u taj život se ulazi ličnom verom (Matej 5:28-29; 18:8) ... (Luka 13:24) počinje rečima: „Težite tome da uđete kroz usku kapiju.” Reč *težiti* predstavlja prevod *agonidzomai*, što znači „prolaziti kroz agoniju”. Ona podrazumeva najveći napor poput napora atletičara na takmičenju. Takvo je ljudsko stanje koje karakteriše sve pasuse o Carstvu, koji nude stupanje u takav život. Ali dolazi do iznenadne promene kada se osvrnemo na Jevanđelje po Jovanu, koje je napisano kako bi se objavila nova poruka o milosti koja govori da se večni život može postići verovanjem. Ne postoje druge dve reči u Bibliji koje živopisnije opisuju veliku vezu između zakona i milosti od agonije i verovanja. Milost predstavlja završetak patnje kroz koju je neko prošao a život se postiže „kroz njegovo ime”, a ne putem ikakve ljudske vere i zasluga.³³

Dok dispencionalizam podržava autoritet i integritet Biblije, on nastavlja da razdvaja i suprotstavlja Apostole, čineći Jovana i Pavla Isusovim rivalima. On čini da Isusovo Jevanđelje o Carstvu, pomoću koga treba tragati za spasenjem,³⁴ ima samo istorijski značaj, jer je poruka promenjena na raspeću, kako ova teorija tvrdi. Jednostavno nije istinito to da je verovanje nova ideja u Jevanđelju po Jovanu i Pavlu. Verovanje u Jevanđelje o Carstvu Božijem predstavlja osnovu Isusovog predstavljanja spasiteljske poruke u Jevanđelju po Mateji, Marku, Luki i Jovanu (Jovan stalno govori o Isusovoj „Reči”, odnosno Isusovim „rečima”), a Pavle na isti način povezuje svu čvrstu veru sa verovanjem u „Mesijinu poruku” (Rimljanima 10:17).

Hrist i Zemlja

³³Systematic Theology, Dallas Seminary Press, 1947-48, Tom IV, str. 224.

³⁴Marko 1:14, 15; Mat. 13:19; Luka 8: 12; Dela 8:12; 19:8; 28:23,31.

Rekli smo da je Isus bio u skladu sa najboljom Jevrejskom tradicijom onda kada je obećao krotkima da će naslediti zemlju. Stih 5:5 Jevanđelja po Mateju je jedan od mnogih naznaka da Isus nije napustio Jevrejsku Bibliju. Ne postoji razlog zbog koga bi termin „zemlja” mogao da dobije neko drugo značenje i da ne predstavlja obnovljenu i osveženu Palestinu pod vladavinom Mesije.³⁵ Isus nije prestao da očekuje božansku vladavinu na obnovljenoj zemlji, kao što se to vidi u stihu 37:11 Psalma i čitavoj izraelskoj proročanskoj tradiciji. Kao što je W.C.Allen napisao:

Izgleda da je najbolje predložiti da ova rečenica („krotki će naslediti zemlju”) treba da bude bukvalno shvaćena ... Zemlja očišćena od greha i bezbožnika, koja sada ugnjetava „sirote” i krotke pobožne ljude, postaće Carstvo i biće ogromna.³⁶

Samim tim, Carstvo se tačno može definisati kao buduća zemlja obnovljena pod Mesijinom vladavinom. Clayton Sullivan, u svojoj pronicljivoj studiji o Carstvu, zbunjen zbog upornih pokušaja teologa da Carstvo proglase bezvremenom idejom, piše sledeće:

To da je Isus shvatao Carstvo kao svet – nešto slično nekoj teritoriji ili gradu – postaje očigledno kada se pažnja usmerava na sve sinoptičke podatke (ne samo odabrane, iskrivljene podatke iz Jevanđelja po Marku). Ovaj uvid je značajan. Protivi se shvatanju Carstva kao isceliteljske sile, koja deluje u Isusovim isterivanjima đavola, što je shvatanje koje pruža Profesor Dodd (*basileia*).³⁷

Sullivan pokazuje da je Carstvo Božije „oblast ili mesto”, „mesto gde se jede i pije”, „mesto časti”, „mesto sa različitim rangovima”, „mesto u koje se ulazi telesno i koje je vidljivo okom.”³⁸ Jovanovo jevanđelje potvrđuje

³⁵ Možda je netrpeljivost prema jevrejskim odlikama stiha 5:5 Jevanđelja po Mateju to što je nesvesno navelo prevodiocce Biblije Dobrih vesti da zamene reč „zemlja” frazom „ono što je Bog obećao” – što je sigurno klasičan slučaj preferiranja nejasnoće uprkos jasnim definicijama.

³⁶ The International Critical Commentary, Matthew, Edinburgh: T&T Clark, 1907, str.42.

³⁷ Clayton Sullivan, *Rethinking Realized Eschatology*, Mercer University Press, 1988, str. 37. Sullivan optužuje Dodda da koristi „klizav jezik” kada definiše Carstvo na oko 28 načina (strane 45,46) i da pristupa tekstovima Novog zaveta sa platoniskim predubedenjima (str 43, 44)

³⁸ Ibid., pp. 48-54.

očekivanje da je Isus naslednik obnovljene Palestine. „On je došao u sopstvenu temelju i njegovi ljudi ga nisu primili” (Jovan 1:11).³⁹

Danas mnogi kritičari deluju nevoljno da se povinuju jednostavnom svedočenju o Isusovom očekivanju na zemlji. Svima je jasno da je Isus tokom svoje istorijske službe nije preuzeo korake, kako bi stekao vlast nad nikakvom teritorijom. Bez obzira na to, on je tvrdio da je Mesija, što je reč sa najjačim mogućim političkim implikacijama. Očekuje se da će on sprovesti program spasenja sveta za koji je Drugi Adam namenjen, time što će se vratiti da vlada zemljom.

Niko ne treba da pomeša tačku gledišta ove knjige sa preovladavajućom idejom, koja vlada među nekim učenicima Biblije, da jevrejski narod danas ima prava na zemlju isto koliko i oni koji ne veruju u Mesiju Isusa. Obećanja koja su data Avramu su sačuvana za one koji veruju u Isusa kao nekog ko je Hrist.⁴⁰ Evangelistički pisci pravo govore kada ukazuju na sledeće:

Sadašnja izraelska nacija je nacija među nacijama i ... njoj se mora suditi kao bilo kojoj drugoj političkoj državi. Ali poistovetiti savremeni Izrael, zemlju jevrejskog naroda, sa „Božijim Izraelom” znači propustiti učenje Novog zaveta i jedno od najvažnijih njegovih tačaka.⁴¹

Biblijska tačka gledišta je da niko nema pravo na Avramove blagoslove van Hristovog zakona. To je ključno ubeđenje koje dele pisci Novog zaveta. Ne postoji dokaz u Novom zavetu da je obećanje zemlje i sveta uklonjeno i zamenjeno obećanjem „raja”. Isusovi savremenici su znali da su proroci govorili o ovom ubeđenju i širili ga, na primer u Solomonovim Psalmima koji su napisani samo pola veka pre rođenja Isusa. „I On će okupiti svete ljude ... i podeliće ih prema njihovim plemenima *na zemlji* i ni došljak ni stranac neće više boraviti sa njima” (Psalmi Solomonovi 17:26, 28).

³⁹ Hanan je sveta zemlja i Jehovino nasledstvo, i Mesijino ... „došao je u svoju zemlju a njegovi ljudi ga nisu primili” (“Inheritance,” Hastings Dictionary of the Bible, single vol., T & T Clark, 1958, str. 383). U NASV na margini stoji „područje”

⁴⁰ Mat. 16:16-18; Jovan 20:31; I Jovanova 2:22; I Jovan 5:1, itd.

⁴¹ Frank Stagg "The Israel of God in the New Testament," u *Christians, Zionism and Palestine*, Beirut: Institute for Palestine Studies, 1970, str. 65-66, citirano od strane G.M. Burge u *Who Are God's People in the Middle East?* Zondervan, 1993, str. 127.

Istu svrhu imaju i „Osamnaest molitvi za blagoslov”, koje se nadaju vremenu kada će Bog biti

milosrdan ... prema Izraelu Tvom narodu, i prema Jerusalimu Tvom gradu, i prema Sionu, mestu gde je večna slava Tvoja, i prema Tvom hramu i naseobini, prema Carstvu kuće Davidove i onom Tvom pravičnom. Neka su blagosloven Ti, O Gospode Bože Davidov, graditelju Jerusalima (Osamnaest molitvi 14).

Ništa u Isusovom učenju, ni samo uništenje Jerusalima 70. godine nove ere, ove nade ne čini zastarelim. Novi zavet očekuje da će se one ispuniti kada se Mesija vrati. Kao što smo videli, očekivanje teritorije je budno kod vernika koji su poznati Luki, koji su se radovali spasenju Jerusalima (Luka 2:25, 38; 24:21; Dela 1:6). U stihu 5:5 Jevanđelja po Mateju, zemlja je nagrada koja se dobija u budućnosti. On govori sa svojim jevrejskim sunarodnicima o ponovnom okupljanju plemena, postavljanju Apostola da vladaju nad tim plemenima i ljudima svih nacija, koje dolaze sa istoka i zapada, kako bi učestvovali u proslavi inauguracije Carstva (Matej 8:11). Buduće spasenje se fokusira na zemlju. To je čitava poenta Isusovog povratka.

Isusovo obećanje da će krotki naslediti zemlju, predstavlja izričitu izjavu da obećanje zemlje još uvek važi u Mesijinoj glavi. On zapravo izjednačava Carstvo sa zemljom.⁴² Isto tako, on je rekao: „Neka su blagosloveni oni siromašni duhom, jer je njihovo Carstvo nebesko” (Matej 5:3) ili „blagosloveni da su blagi, jer će oni naslediti zemljište/zemlju” (Matej 5:5). Samim tim, hrišćani treba da razmišljaju o obnovi zemlje svaki put kada se susretnu sa rečju Carstvo. Gospod nas navodi da se molimo za reorganizovano društvo pod Mesijinom vladavinom, „Neka dođe Carstvo Tvoje”.

Zaintrigiralo me je uverenje koje je izneo G.M. Burge u svojoj interesantnoj knjizi pod nazivom *Ko su Božiji ljudi na Bliskom Istoku?* da „Novi zavet nikada ne govori o tome kako je zemlja direktno obećana Avramu” i da „Isus nikada ne pominje zemlju na bilo kakav značajan način. Zemlja i grad Jerusalem se ne nalaze u njegovim učenjima.”⁴³ Burge ne

⁴² W.D. Davies govori o „Matejinim kolokacijama [tj. rečima koje često idu zajedno] za ulazak u Carstvo i nasleđivanje zemlje” (*The Gospel and the Land*, str. 361).

⁴³ Who Are God's People in the Middle East? str. 128, 130.

diskutuje o stihu 5:5 Jevanđelja po Mateju u svom poglavlju pod nazivom „Novi zavet i Zemlja”.

Pošto se Isus držao hebrejske Biblije, jasno je da on nije mogao da poništi obećanje koje je dao Avramu i vernicima. Piscii Novog zaveta imaju na umu sva obećanja data Avramu, uključujući i zemlju, kada pominju reči „obećanje”, „zakon” ili „nasledstvo”. Ovi termini su skraćeni izrazi a nema potrebe da se koriste njihovi potpuni oblici, isto kao što Amerikanci znaju da je SAD skraćenica za „Sjedinjene Američke Države”. „Poruka” u Novom zavetu je skraćen izraz za „Poruku o Carstvu i imenu Isusovom” (Luka 4:43, 5:1; Dela 8:4, 5, 12). Pavle govori o obećanjima koja su data Avramu, a posebno navodi obećanje da će on naslediti svet (Rimljanima 4:13). Isus je pričao pripovetke o vinogradu, što je termin koji bi njegova publika mogla da prepozna kao drugu reč za zemljište. Poslanica Jevrejima opisuje hrišćansku budućnost kao dolazak „vasionog sveta” (Jevrejima 2:5).⁴⁴ Obećanje o vaskrsnom Hristu, koji boravi sa vernicima, ne čini nasleđivanje sveta/zemlje/zemljišta suvišnim.

Ponovo, ne mogu da ispratim mišljenje koje iznosi Gary Burge da jedanaesto poglavlje Poslanice Jevrejima menja definiciju zemlje kao nečega što nije na ovoj planeti.⁴⁵ Naravno, ne zastupamo mišljenje da je ta zemlja zapravo zemlja *u svom sadašnjem stanju* kao dom nevernika predstavlja obećanu zemlju budućnosti. Bez obzira na to, 11:9 izričito govori da je Avram boravio kao stranac u obećanoj zemlji. Hanan (Kanan) ne predstavlja metaforu za mesto koje nije ovozemaljsko. Avram mora da se vrati na zemlju koja mu je obećana, u kojoj je živeo ali koju nikada nije nasledio. „Rajska zemlja” (Jevrejima 11:16) nije zemlja *u raju* kao što ni Carstvo Božije nije carstvo *u raju*. Mora se obratiti pažnja na opasnost koju nosi tumačenje biblijskog teksta korišćenjem tradicionalnih shvatanja života posle smrti: „Okolišanje (oko Carstva nebeskog) nažalost navodi ljude da pomisle da je Carstvo samo u raju a ne na zemlji (Matej 6:10).”⁴⁶

Pošto reč „zemlja” takođe može da označava planetu, „raj” kao cilj svakog vernika predstavlja termin koji lako može da unese zabunu u biblijsku

⁴⁴ Pavle se radovao božanskom Carstvu na zemlji kada je govorio o „nebeskom” Carstvu i kruni koju će on primiti na taj dan (u budućnosti)” (II Timotiju 4:8, 18).

⁴⁵Who Are God's People in the Middle East? str. 136.

⁴⁶The New Jerome Biblical Commentary, Prentice Hall, 1990, str. 639.

nadu. Ali Isus nikada nije obećao „raj” svojim učenicima. Tako kaže i stručnjak koji je svoju knjigu posvetio istraživanju *Isusa i Budućeg života*,⁴⁷ a poentu mogu da ispitaju hrišćani koristeći registar reči:

U retkim slučajevima, ako takvi slučajji uopšte i postoje, upotreba reči „raj” u sinoptičkim jevanđeljima ta reč se upotrebljava u savremenom značenju. Beleške o životu i učenju Gospoda prikazane u jevanđeljima ne govore o „odlasku u raj”, kao što to čini savremeni vernik. Štaviše, postoji naglasak na tome što je „rajsko” a što dolazi čoveku, ako se misli na nekakvo kretanje. Da ponovim, naš savremeni način na koji govorimo o životu sa Bogom kao o životu „u raju” nije način na koji Jevanđelje govori o tome. Posebno se nigde ne navodi *da je Isus nudio svojim učenicima sigurnost da će otići u „raj” nakon ovog života*. Ovo ne znači da takvo uverenje ne postoji u Isusovom učenju ... *Ali je sigurno to da termin „raj” nije upotrebljen za to uverenje.*⁴⁸

Izgleda čudno to da se reč „raj” danas upotrebljava kao hrišćanski izraz za zagrobni život, mada Isus nije ništa imao da kaže o „raju” kao hrišćanskom cilju. Razlika koja je ilustrovana gubitkom biblijskog jezika po jednom takvom ključnom pitanju, kao što je hrišćanska nada, ukazuje na duboko ukorenjen problem koji mora da bude preispitan od strane onih koji žele da prate Isusa i njegovo učenje.

W.D. Davies i Zemlja

Kada je crkva zamenila „Carstvo Božije” „rajem”, sasvim je neizbežno došlo do gubitka obećanog zemljišta, a samim tim i najvećeg elementa zakona koji je dat ocima. Kada je W.D. Davies napisao svoju veličanstvenu studiju pod nazivom *Jevanđelje i zemlja*,⁴⁹ on nije mogao da objasni Isusovu očiglednu posvećenost jevrejskom obećanju u stihu 37: 11 Psalma.⁵⁰ Njemu se ne dopada ideja da je Isus mogao da deli „konkretno” viđenje o budućnosti sveta koje su isto imali i njegovi sunarodnici Jevreji. On diskutuje o mogućnosti da je Matej „stvorio interpretativno blaženstvo koje sada imamo

⁴⁷William Strawson.

⁴⁸Jesus and the Future Life, str. 38,

⁴⁹University of California Press, 1974.

⁵⁰*The Theological Dictionary of the New Testament* kaže da Ps. 37:11 obećava krotkima da će „Palestina biti usavršena mesijanskom slavom” (Tom . 1, str. 677).

u stihu 5:5. Ako se dobro razmotre informacije ... nema sumnje da 5:5 potiče od Isusa ... U najmanju ruku je dubiozno to da li je Isus izgovorio 5:5 ... teško je ne odvojiti ovaj stih iz Matejinog konteksta, od obećanja teritorije iz Starog zaveta i judaizma.”⁵¹ Ali ovaj argument se vrti u krug i pada u zamku razdvajanja lokalnog i teritorijalnog od univerzalnog i duhovnog. Davies kaže: „Postalo je veoma uobičajeno ...produhovljavati posedovanje zemlje, tako da „naslediti zemlju” zapravo postaje simbol za uslove nasleđivanja pod Božijom vladavinom u duhovnom smislu.”⁵² On smatra da mora da „ukloni značenje stiha 5:5 Jevanđelja po Mateju iz Psalma 37:11. Sigurno je da hrišćansko „nasledstvo” u drugim delovima Novog zaveta nije ovozemaljsko.”⁵³ Ali zašto bismo pomislili da odvojimo Isusa od hebrejskog teksta sa kojim je on bio upoznat? Mi moramo da mislimo da „teologija” diktira egzegezu i to na takav način da se iz Spasitelja ukloni ono jevrejsko i mesijansko i da se on ukloni iz svoje jevrejske matrice. Tragično je što se ovo konstantno događa u crkvama. Nemogućnost da se stih 5:5 Jevanđelja po Mateju shvati kao potvrda proročanstva iz Psalma 37:11, onako kako to Psalm namerava, simbolički predstavlja upornu crkvenu tendenciju da iskoreni Isusa iz njegovog hebrejskog okruženja.

Čudni dokazi koji se javljaju u Delima 1:6

G.M. Burge sledi tradiciju, koja nije voljna da veruje da su Apostoli bili dobro upućeni hrišćani, koji su se raspitivali za obnovu izraelskog Carstva.⁵⁴ Nama se čini da je postavljanje Isusa tako da se on suprotstavlja mišljenju Apostola, uoči njihove svetske misije, ekstremno neispravno, jer ih je on opširno podučavao, posebno o ključnom problemu Carstva. Burge kaže: „Učenički” umovi su bili usredsređeni na političku obnovu (Dela 1:6), ali za Isusa je Božije Carstvo fundamentalna Božija vladavina nad životima muškaraca i žena – ne jednog kraljevstva.”⁵⁵ Ali šta ako mesijansko Carstvo otpočne osvajanjem srca i umova vernika, postane pokretačka snaga u njihovim

⁵¹ The Gospel and the Land, str. 361.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid. str 362.

⁵⁴ Who Are God's People in the Middle East? str. 131.

⁵⁵ Ibid

životima i završi se uspostavljanjem obnovljene Davidove teokratije na zemlji u rukama Sina Čovečjeg i svetaca? Jedan takav ideal bi pokrenuo najveći etički trud oko pripreme za svetsku službu sa Mesijom kada se on vrati. Carstvo kome se nadamo predstavlja kako ideal u srcu tako i stvarnu vladavinu u Jerusalimu koja zavisi od povratka Hrista. Ne postoji ništa neduhovno u vezi toga što će Mesija da vlada svetom zajedno sa svecima u Jerusalimu.

Izgleda da je crkva napustila nadu za obnovom planete i zemlje. U članku koji je naslovljen: Hrišćanstvo: internacionalizovan judaizam,⁵⁶ John McRay iznosi sledeće:

Pavle u stihu 3:16 Galatima kaže da upotreba jednine pokazuje da je Hrist, a ne Izraelci u celini, predmet obećanja. Ovaj argument je zaista čudan i iz hrišćanske i iz jevrejske perspektive, *pošto ni Avram ni Hrist nisu nasledili zemlju.*⁵⁷

Isti gubitak pouzdanja u božansko obećanje je izrazio i pisac članka o hrišćanstvu u *Enciklopediji religije i etike.*⁵⁸ „Apokaliptička nada nije u potpunosti ispunjena i verovatno nikad i neće biti.”

Ubeđeni smo da je Jevanđelje rešenje te enigme. Biblija je posvećena privrženosti Bogu i Njegovim obećanjima datim Avramu čije je ostvarenje u Hristu. Vaskrsenje kao svoju primarnu svrhu ima, ne samo dobijanje besmrtnosti, već i dodelu dugo očekivane zemlje i Carstva ljudima Božijim. Potpuno ispunjenje ovog obećanja koje podrazumeva teritoriju, desiće se kada se Hrist vrati kako bi vladao. Paradoksalno je to što ni Jevreji a ni ortodoksni hrišćani ne vide kako se priča završava. Jevrejin se još uvek nada da će dobiti zemlju, nezavisno od Hrista (otuda i stalna borba na Bliskom istoku). To se ne može desiti, jer u Božijem planu svetu zemlju moraju naseliti sveci, a to je moguće samo kroz Hrista. Hrišćani se nadaju da će izbeći zemlju time što će otići direktno u raj. Nijedan stav nije apostolski. Oba ukazuju na udaljavanje od hrišćanskog mesijanizma Novog zaveta.

Vraćanje terminologije Jevanđelja rane crkve

⁵⁶Restoration Quarterly (32), 1990, Br I, str. 6.

⁵⁷ Dodato isticanje.

⁵⁸Edinburgh: T & T Clark, 1910, Tom. 3, str. 585.

Vredan korak ka razjašnjenju konfuzije oko Carstva Božijeg bio bi napravljen kada bi hrišćani usvojili primarni jezik Biblije. U osmom poglavlju Dela apostolskih Luka koristi nekoliko paralelnih fraza, kako bi opisao evangelizaciju koju sprovodi crkva. Oni su „propovedali poruku kao Dobre vesti” (bukvalno „evangelizacija Rečju”, Dela 8:4). Filip im je propovedao o Hristu (Dela 8:5). Samarija je samim tim primila Božiju poruku” (Dela 8:14). Nakon što su svedočili i govorili o poruci Gospodnjoj, oni su se vratili u Jerusalim i propovedali Jevanđelje u mnogim samarićanskim selima (Dela 8:25). Međutim, u središtu ovog prikaza Luka pruža najjasniji opis sadržaja poruke o spasenju. Pažljivo sročenom formulom on nam stavlja do znanja šta zapravo „propovedanje o Hristu” ili „propovedanje poruke” ili „propovedanje Jevanđelja zapravo znači. To je „propovedanje Jevanđelja o (gr. *peri*) Carstvu Božijem u imenu Isusa Hrista” (Dela 8:12). Ovo je Lukin najpotpuniji sažetak Jevanđelja. On ga ponavlja još dva puta u svojoj pripovesti, u dva ključna trenutka.⁵⁹ On objašnjava druge „skraćene” izjave koje se javljaju u njegovom Jevanđelju kao i u Delima, i treba da posluži kao tačka oslonca za sve ostale proglose Jevanđelja. Što je još neobičnije, ovi tekstovi se skoro nigde ne pominju u literaturi koja se bavi definisanjem Jevanđelja. Da su oni ozbiljno shvaćeni, trenutna „jevanđelja” bi bila razotkrivena kao jevanđelja kojima nedostaje primarni biblijski element. Jedna jako važna činjenica bi izašla na površinu – Apostoli ništa manje nisu insistirali na Carstvu Božijem kao središtu njihove poruke nego što je to činio Isus. Oni su verno sledili svog gospodara. Ali, može li se isto reći i za evangelizaciju u dvanaestom veku? „Jevanđelje Hristovo” predstavlja dvosmislenu frazu u dvadesetom veku, mada ne u svom novozavetnom kontekstu, gde se ono smatra sinonimom za Jevanđelje o Carstvu. Savremena evangelizacija bira da Jevanđelje nosi dvosmislenu oznaku i izostavlja njegovu jasnu poruku o Carstvu.

Jedna poprilično varljiva ideja je usadena u veliki deo savremene evangelizacije. Ideja koja je široko prihvaćena glasi da u Pavlovom propovedanju glavni akcenat nije stavljen na Carstvo Božije, iako je to vodeća tema jevrejske evangelizacije. Čovek treba samo da pročita stih 20:25 Dela apostolskih i da shvati da nam Luka stalno govori o Pavlovom jevanđelju: da

⁵⁹ Dela 28:23,31 , direktno povezujući isti sa Isusovim rečima u 4:43.

je ono „proglas o Carstvu Božijem”. Zbunjujuće je to što je jedan toliko očigledan ključ za razumevanje Pavlove misli toliko zanemaren. Nije da se to što Carstvo zauzima centralno mesto u Pavlovoj Poruci često javlja u Lukinim prikazima Pavlove evangelizacije, već se sa njim indirektno susrećemo i u njegovim ostalim rukopisima. On je podsetio Solunjane da su primili „Reč” (Lukin sinonim za Jevanđelje o Carstvu, Luka 4:43; 5:1) i tom prilikom su oni iskazali svoju veru u Boga dok su „čekali da se Njegov sin vrati iz raja, kog je on uzdigao u raj, Isusa koji će nas sve osloboditi od gneva koji dolazi” (I Solunjanima 1:10). (Povratak Hrista i gnev koji su povezani sa dolaskom budućeg Carstva, su teme Jovana Krstitelja i Isusovog jevanđelja). Pavle zatim govori o ovom proglašenju kao o Jevanđelju Božijem (I Solunjanima 2:2, 8, 9), što je upravo fraza koju je Marko upotrebio kako bi označio Isusovo propovedanje Jevanđelja o Carstvu (Marko 1:14, 15). Skoro u istom dahu Pavle navodi svoje preobraćenike da „hodaju vredni Boga koji ih poziva u svoje Carstvo i slavu”. Jasno je da je Jevanđelje o Carstvu fokus Pavlove misli, upravo kao što Luka beleži da je Carstvo uvek srž Pavlovog Jevanđelja (Dela 19:8; 20:25; 28:23, 31). Štaviše, on nastavlja i govori Solunjanima da ova „Reč” ili „Reč Božija” – sinonimi za Jevanđelje o Carstvu - „vrši svoj posao” kod vernika. Slučaj je isti, kao slučaj Isusa koji je propovedao o suštinski spasonosnoj „poruci o Carstvu” koja se usađuje u srca vernika, kao seme koje život daje i koje može da rađa plod (Matej 13:19, 23).

Još jedan dokaz Jevanđelja o Carstvu koji se javlja u celom Novom zavetu predstavljen je terminom „slava” koja je usko povezana sa Carstvom. Matej se seća da je Jakovljeva i Jovanova majka tražila da njeni sinovi vladaju uz Mesiju u Carstvu koje će doći (Matej 20:20; 21). Marko beleži isti događaj ali menja reč „Carstvo” rečju „slava”: „Daj nam da sednemo jedan

s desne strane Tebi, a drugi s leve, u *slavi* Tvojoj” (Marko 10:37). Samim tim, kad Marko govori o Sinu Čovečjem kako dolazi u slavi svog Oca (Marko 8:38) neposredno se pominje i Carstvo Božije (Marko 9:1). Čitava diskusija je usko povezana sa Isusovim rečima o gubitku života zarad Isusa i *Jevanđelja* (Marko 8:35). Kada Pavle govori o budućoj slavi on uvek ima Carstvo na umu. U osmom poglavlju poslanice Rimljanima on priznaje da su hrišćani „naslednici sa Hristom”, ali nastavlja da nam govori o tome kako „patnje u sadašnjem dobu ne treba porediti sa *slavom* koja treba nama da bude otkrivena” (Rimljanima 8:17, 18).⁶⁰ Baš kao što je Josif iz Arimateje, hrišćanski učenik, čekaao Carstvo Božije, tako je i Pavle video stvaranje kao „čekanje javljanja Sinova Božijih”, mesijanske reči (Rimljanima 8:19). On govori o sasvim istoj temi kada sumira veru: „Ako patimo sa njim mi ćemo takođe biti kraljevi (tj. u Carstvu) sa Njim” (II Timotiju 2:12). „Spasenje”, „nasleđivanje Carstva Božijeg” „nasleđivanje života” ili „život u dolazećem dobu”, „vladati sa Mesijom kao kraljevi” i „slava” su različiti načini da se opiše isti cilj Carstva. Pavle ponegde bira termine koji su manje politički poput „slave” i „spasenja” umesto Carstva. Takve „šifrovane reči” su bile jasne čitaocima. Ako se Pavlovi sinonimi za Carstvo otkriju, neizbežno je u njegovim poslanicama pronaći kompletnu podršku ovoj tvrdnji da se radi o propovedniku Carstva Božijeg, koji je verno govorio u ime vaskrslog Hrista čija je poruka o Carstvu nastavila da se prenosi kroz službe Apostola.

Ako ne razumete frazu „Jevanđelje o Carstvu”, teško ćete videti kako može postojati inteligentan odgovor na Isusovu prvu zapovest. Od nas se traži da se „pokajemo i verujemo u Dobre vesti o Carstvu Božijem” (Marko 1:14, 15). To je suština vere. Svo naredno propovedanje u Novom zavetu treba da se osvrne na ovu osnovnu tezu o Jevanđelju spasenja. Odvojeno od Isusovog zahteva da verujemo u Jevanđelje o Carstvu, propovedanje se izlaže štetnim dejstvima iskrivljenog a samim tim i „drugog jevanđelja”. Nije teško uvideti da je došlo do takvog krivljenja. Čovek treba samo da

⁶⁰ Hrišćani se raduju i nadaju slavi, tj Carstvu (Rimljanima 5:2)

sluša propovednike „Jevanđelja“, kako bi prepoznao da je u svemu drugom što oni propovedaju pomenuto Carstvo Božije. To može samo da znači da je utišan glavni element Isusovog proglašenja. Takvo „učinjavanje“ Spasitelja, i u ime Spasitelja, ostaje zbunjujuća i uznemirujuća odlika savremenog propovedanja i istorije crkve od najranijih vekova.

Odnos Carstva Božijeg i smrti i vaskrsnuća Isusa

Hitan zahtev od Isusa da se pokajemo i verujemo u Dobre vesti o Carstvu (što je odlično mesto za početak propovedanja o Jevanđelju), podrazumeva shvatanje termina „Carstvo Božije“. Dok Isusova vodeća fraza ostaje nejasna, samo Jevanđelje je pomućeno. Možda je ljudska nesigurnost oko značenja Isusovog propovedanja o Carstvu Božijem u njihovoj definiciji Jevanđelja prouzrokovala evageliste da izostave svako pominjanje Carstva Božijeg u svojoj definiciji Jevanđelja i da se oslone na ono što oni smatraju potpunim prikazom spasonosne poruke: Isusova smrt, sahrana i vaskrsenje. Uobičajeno je pozivanje na Pavlove reči u stihovima 15:1-11 I Korinćanima.

Ali vam napominjem, braćo, jevanđelje, koje vam objavih, koje i primiste, u kome i stojite. Kojim se i spasavate, ako držite kako vam objavih; već ako da uzalud verovaste. Jer vam najpre predadoh šta i primih da Hristos umre za grehe naše, po pismu, I da bi ukopan, i da usta treći dan, po pismu, I da se javi Kifi, potom jedanaestorici apostola; A potom Ga videše jednom više od pet stotina braće, od kojih mnogi žive i sad, a neki i pomreše; A potom se javi Jakovu, pa onda svima apostolima; A posle svih javi se i meni kao kakvom nedonoščetu. Jer ja sam najmlađi među apostolima, koji nisam dostojan nazvati se apostol, jer gonih crkvu Božiju. Ali po blagodat Božijoj jesam šta jesam, i blagodat Njegova što je u meni ne osta prazna, nego se potrudih više od svih njih, ali ne ja nego blagodat Božija koja je sa mnom. Bio dakle ja ili oni, tako propovedamo, i tako verovaste.

Važan ključ za razumevanje Pavlove fine izjave o svojoj sopstvenoj poruci o Jevanđelju može se pronaći u kratkoj frazi „*en protois*“, „među stvarima od glavnog značaja (I Korinćanima 15:3). Pitanje oko koga se vrti Poslanica Korinćanima je Isusovo vaskrsenje u koje su neki Korinćani počeli da sumnjaju - „Kako neki među vama kažu da ne postoji vaskrsenje mrtvih?“

(I Korinćanima 15:12). Kao odgovor na ovu posebnu nevericu, Pavle podseća svoju publiku da su Isusova smrt i vaskrsenje od apsolutno fundamentalnog značaja po pitanju hrišćanskog Jevanđelja. Bez Isusove smrti koja bi za sve nas pridobila oprostaj, i bez njegovog povratka iz mrtvih u život vaskrsenjem, ne može postojati nada u dolazak Carstva. Jevanđelje o Carstvu, biva poništeno ako Isus nije zapravo dignut iz mrtvih.

Međutim, pogrešno je raspravljati na osnovu ovog teksta o tome da činjenice o Isusovoj smrti i vaskrsenju formiraju čitavu poruku o Jevanđelju. Pavle pažljivo govori da su ove ključne činjenice propovedane kao najvažnije. Ali ovo nije čitavo Jevanđelje. Postojale su tu u Jevanđelju i druge stvari od jednake važnosti, pre svega objava o Carstvu Božijem.⁶¹ Sećamo se da je Isus propovedao o Carstvu Božijem kao Jevanđelju dugo pre nego što je govorio o svojoj smrti i vaskrsenju, što je činjenica koja dokazuje da Carstvo Božije nije sinonim za smrt i vaskrsenje Hrista (Luka 4:43, vidi i Luka 18:31-34). Kao što vodeći autoritet po tom pitanju kaže:

Niti su stihovi 1:1-3 Poslanice Rimljanima i 15:1-4 I Poslanice Korinćanima namenjeni da predstavljaju potpunu izjavu o onom što je Pavle podrazumevao pod Jevanđeljem. Mi možemo to da vidimo na osnovu činjenice da Isusova smrt nije pomenuta u Rimljanima 1:1ff ... Pavlovo Jevanđelje je identično onom koje je sam Isus propovedao tokom svog zemaljskog života. Sam Hrist govori o Jevanđelju po Pavlu. Pavle (u Rimljanima 16:25) ne misli na svoje jevanđelje dodato propovedanju o vaskrsenom Bogu. On stavlja akcenat na slaganje propovedanja zemaljskog Isusa sa njegovim propovedanjem. Samim tim, „proglas Isusa Hrista” može samo da podrazumeva poruku koju je Isus sam prenosio.⁶²

Očigledno je da se Pavle nije u petnaestom poglavlju I Poslanice Korinćanima direktno pozabavio Carstvom Božijim, kao budućim događajem, koji se podudara sa povratkom Isusa. Korinćani su već prihvatili to verovanje kao deo Jevanđelja o spasenju. Samim tim, Pavle je u mogućnosti da elaborira već shvaćenu doktrinu o Carstvu samo nekoliko stihova kasnije. Nakon što je

⁶¹ Dela 8: 12; 19:8; 20:25; 28:23, 31, pored česte upotrebe sinonima poput „misterije”, „Jevanđelja”, „Reči” koje pokrivaju isti pojam.

⁶²Theological Dictionary of the New Testament, "kerygma," str. 730, 716.

upravo pomenuo budući dolazak Isusa (I Korinćanima 15:23), on govori o Carstvu kojim će Isus upravljati kada se vrati (I Korinćanima 15:25-27). Trebalo bi obratiti pažnju na to da to Carstvo ne može da nasledi niko od „krvi i mesa”, jer „smrtnici ne mogu da naslede besmrtno” (I Korinćanima 15:50). Kako bi ušli u *Carstvo Božije* hrišćani moraju da budu pozvani poslednjom trubom iz smrti i da budu promenjeni, treptajem oka, u besmrtne osobe (I Korinćanima 15:51, 52). Ovi stihovi još jednom potvrđuju činjenicu da Carstvo Božije stupa na snagu nakon Drugog dolaska. Prateći Isusa, Pavle govori o stupanju u Carstvo i nasleđivanju istog u budućnosti.

Carstvo zauzima prvo mesto u poruci Jevanđelja Novog zaveta pored, naravno, jednako bitnih propovedanja o smrti i vaskrsenju Spasitelja. Pogrešno je tumačiti Bibliju dovođenjem stihova 15:1-4 I poslanice Korinćanima u sukob sa brojnim dokazima o ključnoj važnosti Carstva Božijeg u propovedima o periodu pre i posle vaskrsnuća.⁶³ Još jednom moramo naglasiti važnost stiha 8:12 Dela apostolskih (koji se ponavlja u Delima 19:8; 28:23, 31) kao Lukin obimni sažet prikaz Poruke Jevanđelja: „Kada su poverovali Filipu dok je on propovedao Dobre vesti o Carstvu Božijem i imenu Isusa Hrista, oni su bili kršteni, kako muškarci, tako i žene” (vidi takođe Matej 13:19; Luka 8:12). „Carstvo Božije daje okvir svim Lukinim spisima. Za njega i za crkvu Novog zaveta to je bio najverodostojniji termin kojim se mogla obeležiti obnova zemlje pod vladavinom Mesije, kao i to što preobraćenici moraju momentalno da počnu da se spremaju za visoku čast koju donosi vladavina sa Mesijom.

Upotreba reči „raj” za Carstvo Božije je najveći faktor koji je doprineo gubljenju jasnoće Isusovog Jevanđelja. Kada se Isusov jezik napusti, dolazi do neopisive štete, jer se gubi Isusova misao. Takav gubitak, nažalost, karakterističan je za istoriju razvoja ključne hrišćanske ideje - „Jevanđelja o Carstvu i stvari koje se tiču Isusa”. Iz poštovanja prema Isusu, kao Božijem Mesiji i verovanja u Dobre vesti o Carstvu, u koje je on prvobitno želeo da verujemo, moramo insistirati na definisanju Carstva prema svom biblijskom okruženju i vraćanju istog na centralni položaj u izlaganju Jevanđelja. Može li ikakav inteligentan odgovor na Jevanđelje da podrazumeva išta drugo?

Upravljanje Carstvom kao hrišćanski cilj

⁶³ Luka 4:43; Marko 1:14, 15; Matej. 4:17; Dela 8:12; 19:8; 20:25; 28:23,31, itd.

Izraelska nacija je dugo bila ubeđena da joj je suđeno da služi Bogu. Kao deo zakona sklopljenog između ove nacije i njenog Boga, Izrael treba da zauzima poseban i privilegovan položaj: „Ako slušate moj glas i ako se držite mog zakona, sve vaše nacije će biti moje, jer je zemlja moja. Vi ćete biti Carstvo sveštenika, osveštana nacija” (II Mojsijeva 19:5, 6).

Izrael kao celina konstantno ne uspeva da ispuni svoj visoki poziv. Bez obzira na to, obećanje da će vladati svetom rezervisano je za vernike kojima je suđeno da naslede buduće Carstvo Božije. Poziv na upravljanje carstvom je ponovio i prorok Isaija.

Prignite uho svoje i hodite k meni; poslušajte, i živa će biti duša vaša, i učiniću s vama zavet večan, milosti Davidove istinite. Evo, dadoh ga za svedoka narodima, za vođu i zapovednika narodima. Evo, zvaćeš narod koji nisi znao, i narodi koji te nisu znali steći će se k tebi, radi Jahve, Boga tvog i Sveca Izrailjevog, koji će te proslaviti (Isaija 55: 3-5, Jerusalimska Biblija).

U Novom zavetu mogućnost sticanja povlašćenog položaja u Carstvu ponuđeno je crkve Novoga Izraela (Galatima 6:16) sastavljene i od Jevreja i nejevreja. Mi smo već govorili o tome kako nas je Isus uveravao u veru crkve: „Onima koji odnesu pobedu, njima ću dozvoliti da dele moj presto, baš kao što sam ja odneo pobedu i zauzeo mesto sa mojim Ocem na Njegovom prestolu ... onima koji odnesu pobedu i nastave da rade za mene do kraja, njima ću dati vlast nad paganima koju je meni Otac dao, kako bi vladali njima gvozdenom palicom i razbili ih kao grnčariju.” Ova mogućnost je pokrenula hrišćanski „slogan” dat stihom 2:12 II Poslanice Timotiju: „Ako patimo sa Njim, takođe ćemo vladati kao kraljevi sa Njim.”

U stihu 2:26 Otkrovenja, Isus citira proslavljeni drugi mesijanski Psalm, jedan od mnogih koji opisuju slave budućeg Carstva Božijeg. Ono će biti pokrenuto odlučnom Božijom intervencijom, kada će on poslati svog Mesiju da uguši politički otpor i ustanovi novu vladavinu u Jerusalimu. Činjenica da se ukazuje na ovaj Psalm u knjizi Otkrovenja, govori o tome da je tradicionalna mesijanska nada prenesena u hrišćanstvo, uz potpuno Hristovo odobrenje:

Zašto se bune narodi i plemena pomišljaju zaludne stvari? Ustaju carevi zemaljski, i knezovi se skupljaju na Gospoda i na pomazanika Njegovog (Mesiju). "Raskinimo sveze njihove i zbacimo sa sebe jaram njihov."

Onaj, što živi na nebesima, smeje se, Gospod im se podsmeva. Pa im govori u gnevu svom i jarošću svojom zbunjuje ih: "Ja sam pomazao cara svog na Sionu, na Svetoj gori svojoj."

Kazaću naredbu Gospodnju; On reče meni: "Ti si sin moj, ja te sad rodih. Iđi u mene, i daću ti narode u nasledstvo, i krajeve zemaljske tebi u državu. Udarićeš ih gvozdеном palicom; razbićeš ih kao lončarski sud."

Sad, carevi, urazumite se; naučite se sudije zemaljske! Služite Gospodu sa strahom, i radujte se s trepetom. Poštujte sina, da se ne razgnevi, i vi ne izginete na putu svom; jer će se gnev Njegov brzo razgoreti. Blago svima koji se u Nj uzdaju! (Psalm 2, Jerusalimska Biblija)

Obećanje da ćemo naslediti krajeve zemlje se oslikava u Isusovoj ličnoj tvrdnji da poseduje autoritet koji mu je dao Otac (Otkrovenje 2:26). Istu temu izgovara i hor anđela kada pevaju vernicima, koji će vladati kao kraljevi na zemlji (Otkrovenje 5:10) i u poznatom milenijumskom pasusu koji vidi svece kako vladaju sa Mesijom hiljadu godina (Otkrovenje 20:4-6).

Ponovno usredsređivanje na Isusa kao Mesiju

Svaki plan za ujedinjenje crkava promašuje poentu ako se ne usredsređuje na povratak božanske poruke u svom apostolskom obliku. Jedan katolički pisac oseća slabost šema koje imaju cilj da revitalizuju crkve, kao i da razjasne Dobre vesti: „Glavna tendencija za obnovu crkve je potekla od predubedenja da je hrišćanska poruka adekvatno prisvojena od strane hrišćanskog naroda ... Spasiteljska poruka, *kerygma*, nije adekvatno shvaćena niti prisvojena od strane crkve u celini.”⁶⁴ Prebrzo se pretpostavlja da je Jevanđelje shvaćeno. Mogućnost da „drugo Jevanđelje, drugi Isus i drugi duh” budu predstavljeni u hrišćanstvu, nije dobila dovoljno pažnje. Sve dok je tematika novozavetnih

⁶⁴ Ralph Martin, *Unless the Lord Build the House*, Ave Maria Press, 1971, str. 10, 11.

Dobrih vesti u pitanju, sva druga razmatranja su periferna. Paralelno definiciji Jevanđelja je pitanje Isusovog biblijskog identiteta. Još jedan katolički pisac ulazi u srž problema kada kaže sledeće:

Hrišćanski stav po pitanju mesijanstva je poprilično čudan. Hrišćani veruju u ličnog Mesiju. Uprkos ovom verovanju, oni su daleko manje mesijanski orijentisani od Jevreja ... Hrišćani su u velikoj meri izgubili osećaj za Isusovo mesijanstvo. Takođe, u velikoj meri su izgubili mesijansku viziju. Grčko ime „Hristos” znači „pomazan” i predstavlja bukvalan prevod hebrejske reči „Mashiach” – Mesija ... Sada, ideja o Pomazanom je izrazito jevrejska ideja. Ona je odlučno postavljena u zadnji plan onda kada je hrišćanstvo napustilo svoj dom u Palestini i postalo nejevrejska religija ... Hrišćani koji misle ili govore o Hristu skoro da zaboravljaju semitsku reč i ideje koje ovo ime nosi ; zapravo, oni zaboravljaju da je Isus pre svega Mesija. Sama ideja o Isusovom mesijanstvu je isparila iz njihovih umova. Nakon što su izgubili prvobitan smisao reči „Hrist”, mnogi hrišćani su takođe ostali i bez mesijanske vizije; tj. očekivanja božanske budućnosti, orijentacije ka „onome što dolazi” na zemlju kao epilog sadašnjeg doba u istoriji.⁶⁵

Ovaj pronicljivi kritičar je mogao da doda da je hrišćansko Jevanđelje u neposrednoj vezi sa mesijanskom vizijom. Gubitak ove vizije znači gubitak Jevanđelja.

Od svih Sataninih pokušaja da se iskrivi hrišćanska vera, ni jedan nije mogao da bude toliko podmukao plan da se Isus iz Dobrih vesti zameni nekim drugim Isusom. Istorija beleži da je ovaj metod isproban na crkvi u Korintu. Efikasno je osujećen onda kada je Pavle razotkrio izlagače kao Satanine izvršioce koji su se pretvarali da su sveštenici hrišćanske istine. Ozbiljno se mora razmisliti o mogućnosti da je savremeno propovedanje podleglo nekim tendencijama na koje nas je Pavle upozorio.

⁶⁵ Lev Gillet, *Communion in the Messiah, Studies in the Relationship Between Judaism and Christianity*, London: Lutterworth Press, 1942, citirao: Hugh Schonfield, *The Politics of God*, str. 50, 51.

Ako nekome kažemo da veruje u Jovana Pekara, mi pružamo malo znanja o tome šta to verovanje podrazumeva. Međutim, ako molimo da se veruje u Jovana, pekara, mi smo dali mnogo jasniju definiciju o predmetu verovanja. Na sličan način, bilo bi poprilično neefikasno tražiti verovanje u Isusa Hrista a da pri tom ne damo potpuno značenje termina „Hrist”. U suprotnom, mi ne možemo znati u koga to mi treba da verujemo. Propovedanje lako može da ostane izgubljeno u oblaku prašine – nejasnoćama i opširnim opisima.

Potvrda istinitosti Petrovog učenja zavisi od samog pitanja koje se tiče istine o Isusovom identitetu. Ispravna „hristologija” postala je osnovni princip crkve. „Ovaj kamen” (tj. priznanje Isusa kao Mesije ili Sina Božijeg) bio je suštinska osnova vere kakvu je Isus širio. Petar je u svom odgovoru postavio trik pitanje: „Šta kažete, ko sam ja?” A odgovor koji je dokazao koliko je zapravo čvrsto njegovo shvatanje, bio je sledeći: „Ti si Mesija, Sin Živoga Boga” (Matej 16:16-18). U Petrovom umu, Mesijino ime podrazumeva bogat sklop povezanih ideja koje su izvučene iz hebrejske Biblije. Mesija je trebalo da bude poslednji u dugom nizu božanski postavljenih sveštenika, proroka i kraljeva. Samo bi se zahvaljujući njemu moglo ostvariti idealno upravljanje Carstvom. Tvrdnja da je Isus Mesija zasnovana je na tome što je on poistovećen sa Mesijom, koji je obećan u božanskom otkrovenju, koje je dato u hebrejskoj Bibliji. To se konstantno ponavlja u Novom zavetu kada Isus govori o tome kako će se sveti spisi ispuniti u njemu. Stoga je u potpunosti nemoguće reći da je on mogao da ima pravo na mesijanstvo po bilo kojoj osnovi drugačijoj od one koja je podvučena u hebrejskoj Bibliji, a da se time ne uništi njegov sopstveni kredibilitet. Tvrdnja da je to Mesija koji se razlikuje od onog oko koga je sagrađen čitav božanski plan, očigledno bi bila pogrešna.

Ako su, kao što to citat nalaže: „Hrišćani zaboravili da je Isus pre svega Mesija; oni su i smetnuli sa uma samu ideju o mesijanstvu. Moramo se upitati da li oni zaista mogu biti nazvani mesijanisti, sledbenici Isusa u smislu Novog zaveta. Ovo pitanje je od izuzetnog značaja, pošto se svi slažu oko toga da je spasenje jedino moguće dostići verovanjem u Isusa, Mesiju. Ako se Isus zameni drugim Isusom, onda se ne propoveda o stvarnom Spasitelju o čitav proces spasenja ne bi imao nikakvog efekta.

Tvrđnja o mesijanstvu je ekstremno revolucionarna. Mesija treba da nadgleda svetsku vladavinu i vlada na snažan i pravičan način iz obnovljenog Jerusalima. Upravo ova činjenica čini Novi zavet (i čitavu Bibliju) potpuno političkim dokumentom. Isus je ubijen zbog svoje tvrdnje da je Mesija. Pretnja da će se dogoditi politički preokret bila je previše velika. Činjenica je da je Isusovo hrišćanstvo obećavalo da će Bog zaustaviti nepravdu na svetu. Novi svetski poredak bio je velika pokretačka sila iz Dobrih vesti o Carstvu.

U umovima mnogih naših savremenika, mogućnost da će se Isus vratiti u slavi zvuči kao naučna fantastika; i to mi smatramo popularnom i lakom zabavom koja nema skoro nikakve veze sa stvarnim svetom. Veliki deo savremene teologije, uvidevši ovu teškoću, predlaže da sve što je u Bibliji za savremenog čoveka nema puno smisla i da on smatra da se sve to može pripisati sujeverju prethodnog doba. Prateći uputstva „savremenog naučnog viđenja“ Isusove lične bitke protiv neviđenog, ali za njega stvarne sile Satane i njegovih demona ne sme da oduzima od našeg prihvatanja njegove ključne poruke o ljubavi i toleranciji. Što se tiče njegovog obećanja da će se vratiti kao Kralj i sudija, to se može objašnjavanjem izuzeti kao intervencija njegovih prekomerno uzbuđenih sledbenika. Ta ideja nikako nije mogla da potekne od njega. Sve što mi treba da uradimo je da ponovo protumačimo ono što smatramo primitivnim verovanjima učenika prvog veka i da pri tom uzmemo u obzir naše superiorno shvatanje XX veka.

Ideja da menjamo značenje Novog zaveta kada odbacujemo učenje o Drugom dolasku prikriva stvarnu činjenicu da napuštamo veru Isusa Hrista u celini. Gubimo iz vida ključnu tvrdnju Novog zaveta da je Isus Mesija, obećani Kralj, u kome postoji rešenje za kaos koji vlada u sadašnjem sistemu. Ako propovedamo o Isusu kao Spasitelju a pri tom ne pominjemo to da je on postavljen da kao kralj vlada obnovljenom zemljom, rizikujemo da propovedamo o nekakvom drugačijem Isusu. Mesijanstvo, zajedno sa svim što ono u Novom zavetu podrazumeva, nezamenljiv je sastojak vere koja ne sme biti napuštena. Ova poenta se stalno iznosi u Novom zavetu.

Ako će se crkve ikada ujediniti, one će to učiniti na osnovu obnove Mesijine vizije, iščekivanja božanske budućnosti. Crkva je postavljena u svet kako bi ponudila čovečanstvu koje se bori nadu u bolju budućnost, garantovanu pobedu dobrog nad zlom. Ali rešenje koje govori da će se to ostvariti u nekom dalekom svetu koji nije ovozemaljski nije nikakvo rešenje. Bez Mesijanskog Carstva, Carstva Božijeg na zemlji, nema nade za svet.

Kada se prouče dokumenti Novog zaveta, nije teško doći do uverenja da je Isus obećani Mesija iz Novog zaveta. On je izraz večnog Božijeg plana za stvaranje nove rase besmrtnika i univerzuma u kome vlada harmonija. Budući da je začet na jedinstven način od strane božanskog Duha i da je zauzeo ulogu sluge čovečanstva, on je oko sebe okupio grupu sledbenika, vernika u njegovo mesijanstvo. U njegovoj poruci o Carstvu, obećanja i zakoni Starog zaveta su potvrđeni i božanska budućnost je objavljena. On je kažnjen smrću od strane svojih sunarodnika nevernika, čiji su ih tradicionalni religijski sistemi zaslepili da ne vide istinu, koja se krije u njihovoj Bibliji i učenju. Rimskim autoritetima je svakako bilo drago kad su se otarasili onog što sebe naziva kraljem.

Vaskrsnuće je bilo dokaz njegove postavke na mesto Božijeg Mesije, i svet sada čeka da se on pojavi u moći i zauzme kraljevski položaj koji mu je suđen. Sa njim će vlast deliti oni koji veruju da je on Mesija i oni koji ga prate po svaku cenu. Oni koji budu živi u trenutku njegovog dolaska biće učinjeni besmrtnim a da ni ne umru. Oni koju su umrli će se kao vernici probuditi iz sna smrti i postati besmrtni kao i svi ostali vernici. Svaki čovek je postavljen pred izazov da veruje u to da je kroz Isusa govorio Jedan Bog Izraela; da veruje u božanski plan za spasenje ljudske vrste, i u Isusa kao Mesiju, da se pokaje i bude kršten, da veruje u požrtvovanu smrt Isusa zarad naših grehova; i da, u okviru moći božanskog Duha koja funkcioniše kao služba vaskrslog Hrista, živi tako da se dokaže vrednim visokog poziva u Carstvo Božije.

Da je to shvaćeno kao vera rane crkve i vera svih doba, rasprave oko premilenijalizma nasuprot amilenijalizma ne bi morale da se nastave. Mogućnost vladavine Isusa i svetaca opisana je u dvadesetom poglavlju Otkrovenja i tu piše da ta vladavina tek treba da dođe (kao što je i rana crkva verovala) iz jednostavnog razloga, jer sveci koji su umrli ne mogu u ovom trenutku biti aktivni u mesijanskoj vladavini. Oni stoga moraju oživeti vaskrsenjem, kako bi zauzeli svoje mesto sa ostalim svecima u božanskoj vladavini u dolazećem dobu. Ovo je upravo ono što dvadeseto poglavlje

Otkrovenja opisuje, kao jedan od najintragantnijih fenomena savremene evangelističke teologije bez i najmanje sumnje. Teorije o validnosti upućivanja molitvi svecima ili Mariji bile bi shvaćene kao prazne iluzije onog trenutka kada se shvati da nijedan novozavetni hrišćanin nije smatrao da su mrtvi zapravo živi. Naivni bi takođe bili zaštićeni od spiritualističkih sekti, koje su rani hrišćani smatrali delom demona. Sve te greške oko „preminule duše” bile bi izbegnute da se održalo biblijsko i hebrejsko viđenje prirode čoveka. Uvođenje pojma posebne svesne duše, koja ne može da umre, mora biti viđeno onakvo kakvo ono zapravo i jeste: Katastrofa od koje crkve tek treba da se oporave i fatalno obrtanje proročanske poruke. Proterivanje grčkih filozofskih spekulacija iz učenja će brzo postaviti vaskrsenje i Drugi dolazak nazad u centralnu poziciju koju su oni i imali u novozavetnim rukopisima. Na ovaj način, takođe, Jevreji koji ne veruju u Isusa (često odvrćeni nebiblijskim učenjima crkve), mogu biti ubeđeni da prihvate svog Mesiju, Sina Jednog Boga jevrejskog monoteizma, a njima se mogu pridružiti i hrišćani čije su ideje o Mesiji često prilično nemesijanske.

Izuzetna harmonija i lepota se javlja onda kada se Biblija tumači kao mesijanski dokument koji slavi prošli i budući dolazak Isusa kao ključne mesijanske figure. Carstvo je izgubljeno u Rajskom vrtu, ali će biti ponovo osvojeno u Rajskom vrtu obnovljene zemlje. Čak i brojne teološke reči koje su napisane kako bi se izbegla mesijanska drama Biblije, ne mogu obrisati jednostavnu istinu da čim Biblijsko Carstvo upotrebimo kao ključ za razumevanje teksta – a pri tom Carstvo shvatimo u svom jevrejskom, hebrejskom kontekstu – dolazimo do biblijskog blaga.

14. Zaključak

Dobre vesti su o Carstvu, hrišćanskom jevanđelju, koje vuče korene iz Starog zaveta. One najavljuju doba koje će doći na zemlji, nakon odlučne i katastrofalne Božije intervencije. Božija namera je da ustanovi pravičnu vladavinu na celom svetu pod nadzorom svog odabranog predstavnika, Mesije (Hrista). Vrhunac poslednjeg dela drame Jevanđelja nedostaje u religijskom obrazovanju mnogih koji posećuju crkvu. Osiromašena verzija Jevanđelja može da pronade podršku u Bibliji samo u sledećim slučajevima:

1) ako se to da Jevanđelje o Carstvu vuče korene iz Starog zaveta i stihova 7-12 Knjige Danilove i drugog poglavlja iste knjige zanemari i ako se „konkretan” hebrejski koncept Carstva odbaci.

2) ako se terminu „Carstvo Božije” ne da biblijsko značenje Carstva *iz* raja (Danilo 2:44; 7:27) a ne Carstva *u* raju.

3) ako se zanemari nedvosmisleno svedočenje Mateje, Marka i Luke o tome šta je Isus propovedao kao Jevanđelje.

4) ako se zaobiđu jednostavne činjenice u Delima apostolskim koje govore o tome kako crkva stalno propoveda o Carstvu Božijem.⁶⁶

5) ako se Isusova zvanična titula Mesije svede na lično ime.

6) ako se Jevanđelje definiše uz pomoć tekstova izvedenih samo iz poslanica i ako se pri tom zanemare „tekstovi gospodara” a posebno fraza

⁶⁶ Dela 8: 12; 19:8; 20:25; 28:23, 31. Isti akcenat je stavljen na buduće Carstvo Božije u najranijim posebibiblijskim spisima. Vidi Everett Ferguson "The Kingdom of God in Early Patristic Literature," *The Kingdom of God in 20th Century Interpretation*, pp. 191-208.

Jevanđelje o Carstvu, koje su pružili Mateja, Marko i Luka u Delima,⁶⁷ koje sadrži najbitniju aktivnost Isusa i Apostola.⁶⁸

Van svake sumnje, hrišćanski dokumenti pokazuju da je Isus propovedao Jevanđelje o Carstvu Božijem. Ne samo to, on isprva nije ni pomenuo svoju smrt i vaskrsenje (Luka 18:31-34). Ovo mora da predstavlja dokaz da poruka o Carstvu sadrži i druge informacije sem informacija o smrti i vaskrsenju Spasitelja.

Ova poenta je od toliko velikog značaja za ceo naš argument pa je moramo dodatno naglasiti. Isus je propovedao Jevanđelje o Carstvu u društvu dvanaest Apostola: „ Sazvavši, pak, dvanaesticu dade im silu i vlast nad svim đavolima, i da isceljuju od bolesti. I posla ih da propovedaju carstvo Božije, i da isceljuju bolesnike” (Luka 9:1-2).

U ovom trenutku, učenici nisu imali nikakvo znanje o smrti i vaskrsenju Isusa. Ovo su dokazali svojom naknadnom reakcijom na Isusovu objavu o zatočeništvu i raspeću koje ga čeka:

Uze pak dvanaesticu i reče im: Evo idemo gore u Jerusalem, i sve će se svršiti što su proroci pisali za Sina čovečijeg. Jer će Ga predati neznabošcima, i narugaće Mu se, i ružiće Ga, i popljuvaće Ga, I biće Ga, i ubiće Ga; i treći dan ustaće. I oni ništa od toga ne razumeše, i beseda ova beše od njih sakrivena, i ne razumeše šta im se kaza (Luka 18:31-34).

Ako se, kao što se to često kaže, Jevanđelje sastoji isključivo od informacija o Isusovoj smrti i vaskrsenju, kako onda Isus i dvanaestorica koji su propovedali Jevanđelje, nisu pomenuli smrt i vaskrsenje Spasitelja?

⁶⁷ Matej 3:1 (Jovan Krstitelj); Matej 4:23 (Jesus); 10:7 (Apostoli); II :1 (Isus); 24:14 (Ckva); 26:13 (Crkva); Marko 1:14, 15 (Isus); 14:9 (Crkva); Luke 4:43 (Isus); 8: I (Isus i Apostoli); 9:2 (Apostoli); 9:11 (Isus); Dela :3 (Isus); 8:12 (Filip); 19:8 (Pavle) 20:25 (Pavle); 28:23, 31 (Pavle). Isto Jevanđelje se podrazumeva u mnogim drugim pasusima.

⁶⁸ Zaintrigirala me opaska koju je izneo C.S. Lewis da „Jevanđelja nisu „Jevanđelje”, izjava o hrišćanskom verovanju”(Introduction to J.B. Phillips' Letters to Young Churches, Fontana Books, 1956, p. 9).

Odgovor je jasan. Jevanđelje o Carstvu je objavljeno pre nego što je Isus umro i to, kako stoji u Delima apostolskim, nakon vaskrsnuća.⁶⁹ U Delima, međutim, nalazimo da su Jevanđelju o Carstvu dodate nove činjenice o smrti i vaskrsenju Isusa, koje su sada postale istorija. Rezultat toga je poruka Jevanđelja o Carstvu Božijem i ime Isusa Hrista (Dela 8:12). Poruka o Carstvu ostaje kao primarna komponenta Jevanđelja; Isusova smrt i vaskrsenje su dodatne, neophodne činjenice u koje treba verovati. Hrišćanstvo poziva da se veruje ne samo u rad Isusa, već i u njegove spasonosne reči.

Kad već govorimo o ovome, reči F.C Granta zaslužuju da budu saslušane od strane javnosti: „Pavlovo svedočenje predstavlja teološku osnovu Reformacije, upravo onako kako su ga shvatali Luter i Kalvin, a ne učenja Jevanđelja, čiji su ton i pogled na budućnost izrazito jevrejski i po pitanju jezika i po pitanju pretpostavki.”⁷⁰ On se žali da su „teolozi počeli sa Pavlom i „jevanđelje” za njih predstavlja sedmo poglavlje Poslanice Rimljanima.”⁷¹ Rezultat toga je taj da ono što mi nazivamo Jevanđeljem „nije Isusovo učenje, već tumačenje Isusa, pre svega njegove smrti i vaskrsenja, kako je o tome svedočio Pavle ... Posledice ovog pogrešnog tumačenja su dalekosežne, ne samo za Jevreje nego i za hrišćane.”⁷² Desio se „pomak u centru ravnoteže jevanđelja; ono je u prvi plan postavilo Isusa kao osobu, što je i prava tema jevanđelja, a ne Carstvo Božije .. a nada za Carstvo je izbledela i postala drugo ime za „raj”, blagosloveno stanje koje prevazilazi smrt.”⁷³ Ovde je dat najbolji prikaz toga koliko se Crkva zapravo udaljila od Isusovog Jevanđelja.

Gubitak elementa mesijanstva u Jevanđelju

Pokušaji kritičara da se izbegne novozavetni mesijanski materijal, prikazuju koliko je veliki trud uložila teologija kako bi sastavila sopstvenu „demesijanizovanu” verziju hrišćanstva. Suština problema je ta da čovek ne želi da Bog nametne svoju vladavinu na zemlji. Još manje želi da Isusa shvata kao nekog ko uništava nacije i njima vlada gvozdenom palicom. Originalna mesijanska verzija hrišćanstva, koju su prenosili Isus i Apostoli, samim tim je

⁶⁹ Dela 8: 12; 19:8; 20:25; 28:23, 31 označeno je sinonimom „Reč”

⁷⁰ Ancient Judaisnt and the New Testament, str. 15.

⁷¹ Ibid, str. XV .

⁷² Ibid., str. 15.

⁷³ F.C. Grant, The Earliest Gospel, Abingdon Press, 1943, str. 256, 258.

razoružana. Mesijanski okvir je uklonjen. Ono što ostaje kao „hrišćanstvo” jedva da ima nekakve veze sa verom Novog zaveta. Isusovo ime je prikačeno sistemu religije koji se znatno razlikuje od njegovog sopstvenog sistema. Klasični primer izbegavanja Isusa i Njegove poruke dao je Toma Akvinski, koji „ne posvećuje značajni obim svog prvenstveno teološkog poduhvata Carstvu Božijem, ključnoj temi Isusovog propovedanja.”⁷⁴

Novi zavet pre svega ima za cilj da uspostavi mir u svetu pod vladavinom Mesije koji će doći, sve to kroz božansku intervenciju. „Revidirana” verzija vere pojedincu obećava spasenje negde daleko od zemlje. Isus je međutim ponudio svojim sledbenicima položaje od odgovornosti u budućem novom svetskom poretku – Carstvu Božijem. Verovanje u taj novi svetski poredak je bilo i još uvek jeste prvi korak ka inteligentnom verovanju u Jevanđelje: „Carstvo Božije je na domaku; pokajte se i verujte u Dobre vesti” (Marko 1:14, 15). Shvatiti koncept o Carstvu znači uključiti se u božanski Plan za spasenje ljudske rase, što je projekat koji se proteže kroz celu Bibliju.

Gubitak centralnog smisla hrišćanstva se može uporediti sa timom koji se nada da će otići na Mesec. Oni znaju da im je potrebna pista i letilica kako bi ostvarili svoj san. Nakon što dobiju neophodnu opremu za putovanje, oni zaborave za šta im je ta oprema bila potrebna. Njihovo interesovanje za pistu i letilicu ostaje ali zaboravljaju da treba da odlete na Mesec.

U hrišćanstvu Novog zaveta nada da će se ostvariti buduće Carstvo Božije, pruža podsticaj čitavom hrišćanskom poduhvatu. Isusova smrt i vaskrsenje čini nade vernika da će jednog dala deliti Carstvo ostvarivim. Shvatanje prirode te nade je prvi korak koji svaki učenik treba da napravi. Verovanje u Isusa pruža put do cilja i garantuje da će se do njega doći na kraju.

U savremenim predstavljanjima „Jevanđelja” od ljudi se traži da „veruju u Isusa” ali nema jasne ideje o tome šta Isus predstavlja. Oni nisu izloženi

⁷⁴B. T. Viviano, *The Kingdom of God in History*, str. 61.

Isusovoj poruci o Carstvu, koju je on propovedao, mnogo vremena pre nego što je pomenuo svoju smrt i vaskrsenje. Ova situacija se može uporediti sa političkom kampanjom tokom koje kandidat traži podršku pre nego što njegovi glasači saznaju za šta se on zalaže. Teško je izraziti inteligentno verovanje u Isusa ako se ne shvata šta je Isus podrazumevao pod svojim „vestima o Carstvu” i ako se ne shvata Jevanđelje kakvo je Isus propovedao.

Diskusija o Carstvu Božijem je mukotrpana. Dela onih koji se bave proučavanjem Biblije okarakterisana su željom da se otarase budućeg Carstva u korist savremenog pogleda na svet. Na svu sreću, mnogi poznati kritičari opisuju ono što pronadu u biblijskom tekstu, ali ne izazivaju crkvu da usvoji biblijsku šemu. Dok evangelisti stalno menjaju hrišćanski cilj nasleđivanja Carstva/zemlje pojmom „raj”, standardne kritike često podržavaju istoriju tačno shvatanje Isusovih reči: Isus je dao značenje Carstva nebeskog onda kada je obećao da će krotki naslediti zemlju. Isus je potvrdio proročansku nadu iz Psalma.

U korenu nekoenzistentnosti crkava krije se gubitak hebrejske pozadine učenja Isusa i Apostola i zamena istih nemesijanskim filozofskim kalupom u koji su sipana etička učenja Novog zaveta. Kao rezultat toga, nastala je hibridna religija, mešavina grčkog duha i hebrejske proročanske vizije. Onima koji odlaze u crkvu nije rečeno za mešavinu dva nekompatibilna misaona sveta. Kada su upućeni da pročitaju Bibliju, oni nesvesno tumače hrišćanska dokumenta pomoću ove pomešane verzije vere, izoluju i krive razne stihove kako bi ih uklopili u svoja predubeđenja. U isto vreme, protestantska crkva tvrdi da „prati Bibliju”. Neki protestanti provode užasno mnogo vremena pokušavajući da iz Biblije izvuku nemesijanski sistem verovanja.

Prilikom gubljenja Isusovog mesijanskog učenja pre svega je došlo i do gubljenja doktrine o Carstvu Božijem, za koje kritičari kažu ili da ne može da bude definisano ili da nije relevantno za savremeni svet. Razne tehnike proučavaocima Biblije daju mogućnost da zaobiđu jednostavno značenje Carstva, često jer veruju da pošto ono nije došlo u mesijanskom smislu, neće nikad ni doći. Ovaj stav predstavlja neverovanje u trajni plan za spasenje.

Tokom hrišćanske istorije, veoma istaknuti pisci su se žalili na problematično stanje hrišćanske teologije. Jedno upozorenje uputio je i Jacques Ellul kada je izolovao koren problema koji dovodi do svih crkvenih muka:

Poznati primer mutacije, koja je zadesila otkrovenje, jeste taj da je ono zagađeno grčkom idejom o besmrtnosti duše. Nakratko ćemo se prisetiti. Prema jevrejskoj misli, smrt je celokupna. Nema besmrtne duše, nema podele na telo i dušu. Pavle deli jevrejsku misao po ovom pitanju. Duša pripada „psihičkom” svetu i ona je deo tela. Telo je čitavo biće. Nakon smrti, ne dolazi do razdvajanja tela i duše. Duša je besmrtna kao i telo. Ali postoji vaskrsenje. Ni iz čega nastaje ljudski život, i ni iz čega Bog ponovo stvara biće nakon što ono umre. To je stvaranje milošću; u nama ne postoji duša koja je besmrtna. Međutim, grčka filozofija među teologe uvodi ideju o besmrtnoj duši. To verovanje je široko rasprostranjeno u popularnoj religiji i ono je uvrstano u hrišćanstvo, ali ono predstavlja potpuno izvrtnje ... Svo hrišćansko mišljenje je navedeno na pogrešan put zbog ove prvobitne mutacije, koja potiče od grčke filozofije i sekti Bliskog Istoka... Verovanje da je duša nebeska i besmrtna, javilo se u drugoj polovini petog veka pre nove ere i poteklo je iz astronomije. Pitagorina astronomija je radikalno preoblikovala ideju o sudbini duše koju su delili mediteranski narodi ... Ona je uvela predstavu da je duša nebeska i da je proterana na ovaj svet. Ova ideja u potpunosti kvari biblijsko shvatanje, postepeno dolazi na mesto potvrde o vaskrsenju i pretvara carstvo mrtvih u carstvo Božije.⁷⁵

Takav pogled baca svetlost na štetu koju je apostolska vera pretrpela. Očigledno je neophodno da ta šteta što pre bude popravljena. Veliki broj komplementarnih izjava⁷⁶, koje pružaju različiti stručnjaci po pitanju Biblije, ukazuju na istu stvar: Naš sistem biblijskog tumačenja je preusmeren na putanju koja je strana biblijskim ocima, iako se ona poklapa sa poslebiblijskim grčkim „crkvenim Ocima”:

⁷⁵Jacques Ellul, *The Subversion of Christianity*, Eerdmans, 1986, str. 25.

⁷⁶ Lično ističem važnost.

Tokom velikog dela hrišćanske istorije Pavle je bio pogrešno shvaćen

Prvi zadatak egzegeze (objašnjavanja Biblije) je da prodre što je dublje moguće u istorijski kontekst autora i onih za koje je on pisao. Često su autor i oni kojima je on posvetio svoje rukopise shvaćeni zdravo za gotovo. Dokle god je savremeni čitalac nesvesan ovih deljenih pretpostavki i briga (ili nema obzira prema njima), neće moći da shvati tekst onako kao je autor nameravao da tekst bude shvaćen (i kako je pretpostavio da će ga ljudi shvatiti). U ovom slučaju, veliki deo konteksta podrazumeva shvatanje Jevreja i judaizma iz prvog veka i nejevreja koji su se slagali sa judaizmom. *Pošto veliki deo hrišćanske istorije i učenjaštva, nažalost, nema obzira prema tom shvatanju, ako čak i nije neprijateljski nastrojen prema istom, praktično je nemoguće adekvatno uvažiti Pavla i njegove interakcije sa tim shvatanjem.*⁷⁷

Današnji engleski hrišćani pogrešno shvataju Bibliju:

Savremeni engleski hrišćani daju značenje delima Novog zaveta koja se razlikuju od onih značenja koja su imali na umu jevrejski pisci. Oni su koristili grčki jezik kako bi preneli univerzalnu hrišćansku poruku, ali njihov način razmišljanja je u velikoj meri hebrejski. Kako bi u potpunosti shvatili Bibliju, hrišćani ne samo da treba da prostudiraju grčki tekst, već i da osete hebrejsku ideju koju su jevrejski pisci želeli da prenesu, koristeći grčke reči. Ja ne mogu da tvrdim da sam postao vešt u ovome ali sam dovoljno napredovao da bih otkrio do koje mere sam nekada pogrešno shvatao Bibliju. Poput svih hrišćanskih sveštenika, govorio sam dogmatski i autoritativno u propovedaonici sa položaja koji niko ne može da zauzme a da nema odobrenje Biskupa, i veliki deo onoga što sam rekao je bilo pogrešno.⁷⁸

Što se tiče biblijskog učenja o sudbini čoveka, prvobitni biblijski koncepti su zamenjeni idejama iz helenizma i gnosticizma:

Nada rane crkve je usredsređena na vaskrsenje na Sudnji dan. Tada se mrtvi pozivaju u večni život (I Korinćanima 15; Filipljanima 3:21).

⁷⁷ James Dunn, Commentary on Romans, Word Biblical Commentary, str. XIV, XV.

⁷⁸ David Watson, Christian Myth and Spiritual Reality, Victor Gallancz, 1967, str. 28,

Ovo vaskrsenje se događa celom čoveku a ne samo njegovom telu. Pavle govori o vaskrsenju, ali ne tela nego „vaskrsenju mrtvih”. Ovo shvatanje vaskrsenja podrazumeva da ono deluje na čitavog čoveka ... *Samim tim, (u tradicionalnom hrišćanskom učenju) originalni biblijski koncepti su zamenjeni idejama iz helenističkog gnostičkog dualizma.* Novozavetna ideja o vaskrsenju, koje pogađa čitavog čoveka, morala je da ustupi mesto besmrtnosti duše. Sudnji dan takođe gubi na značaju, jer su duše davno pre istog primile sve što je od odlučujuće važnosti. Eshatološka tenzija više nije čvrsto usmerena na dan Isusovog dolaska. *Razlika između ovog i nade Novog zaveta je veoma velika.*⁷⁹

Hrišćansko učenje je preoblikovano. Mesijine nade su zaboravljene. Pojam Carstva Božijeg na zemlji je nestao. Besmrtnost koja se stiće nakon smrti zauzela je mesto vaskrsenja i odlaska u Carstvo na zemlji:

Poput svih ostalih koncepata, značenje religijskih termina se promenilo sa sticanjem iskustva i promenom pogleda na svet. Usađeno u grčko viđenje sveta, *hrišćansko učenje se neizbežno modifikovalo – zaista preoblikovalo.* Pitanja, koja nikad nisu bila postavljena, došla su u prvi plan i jevrejska ubeđenja su polako nestala. Posebno su zaboravljene mesijanske nade ili su one prebačene u transcendentálnu sferu van smrti. Kada je carstvo postalo hrišćansko u četvrtom veku, *pojam Carstva Hristovog na zemlji* koje treba da bude uspostavljeno nakon dugog mukotrpnog perioda, nestao je i ostao samo kao deo vere skrivenih grupa. Besmrtnost – filozofski koncept – došla je na mesto vaskrsenja tela. Bez obzira na to, vaskrsenje nastavlja da postoji, jer je prisutno u primarnim izvorima ali više nije odlučujući faktor, jer njegov preduslov – *Mesijansko Carstvo na zemlji* – sasvim skriven. Kako se pozadina menjala, sa jevrejske na grčku, tako su se menjala i fundamentalna religijska uverenja ... Samim tim, imamo čudnu

⁷⁹Paul Althaus, *The Theology of Martin Luther*, str. 413, 414.

kombinaciju – religijske doktrine Biblije koriste oblike strane filozofije.⁸⁰

Naša učenja nas upućuju da razmišljamo na nejevrejski način, što se suprotstavlja Novom zavetu:

Novi zavet je napisan pre svega u jevrejskom okruženju i u skladu sa jevrejskim nasleđem, a ne nejevrejskim ... *Često nas predvode naša tradicionalna učenja i teologija da razmišljamo uzimajući u obzir nejevrejske i grčke koncepte.* Znamo da su već u drugom veku otpočeli sistematski pokušaji Apologeta da dokažu da je hrišćanska vera usavršena grčkom filozofijom ... Pažljivo proučavanje Novog zaveta mora da izostavi svaku tendenciju da se isti smatra grupom dokumenata iskazanim nejevrejskim umom. Ova knjiga pre svega i u izuzetnoj meri ima veze sa judaizmom i starim zavetom ... *Novi zavet stalno ne odobrava nejevrejske sekte i filozofije a često ih i oštro osuđuje.* On se posebno slaže sa tom što Jevreji osuđuju paganski svet ... Savremena crkva često pogrešno tumači Stari zavet i Izrael i preferira grčki stav prema novozavetnom viđenju.⁸¹

Novi zavet ostaje suštinski jevrejski a ne grčki – iako je grčkim jezikom napisan ... i može biti shvaćen samo kada se posmatra sa istorijske tačke gledišta modifikovanog judaizma, koji je ranoj crkvi podario terminologiju i čitav misaoni okvir.⁸²

Prvobitno hrišćanstvo je bilo pod uticajem grčko rimske kulture, što je dovelo do izobličenja prvobitne vere:

Iako je tačan oblik sekularizacije hrišćanstva u gnosticizmu odbačen, *Crkva je nastavila da gubi sve više i više svoj primitivni karakter i da se priklanja svom okruženju grčko-rimske kulture.* Proces je napredovao kod agnostika (zastupnika vere drugog veka), posebno pod uticajem Irineja, ali je i podstaknut aleksandrijskom školom teologije ... Ovaj razvoj je doneo definitivnu transformaciju vere koja je postala

⁸⁰ G.W. Knox, D.O., LL.D, profesor filozofije i istorije religije, Union Theological Seminary, New York, Encyclopedia Britannica, 11. izd., tom. 6, str. 284.

⁸¹F.V. Filson, The New Testament Against Its Environment, str. 26, 27, 43.

⁸²F.C. Grant, Ancient Judaism and the New Testament, str. 133.

sažet pregled grčkog filozofskog sistema ... *Mi ne možemo da pretpostavimo da ona vera koja je dostavljena svecima adekvatno i konačno izražena u ovim grčko-rimskim intelektualnim formama ...* Tvrdnja da je vera uvek izražena u crkvenoj dogmi bez prikrivanja ili izobličenja sasvim je neodrživa... Mora biti prihvaćeno to da hrišćanski organizam nije mogao da ne podleže svom grčko-rimskom okruženju i da se ne prilagodi istom; takođe se mora poći od pretpostavke da su ovaj postupak i reakcija ne samo neophodni već i predstavljaju uslov za napredak... Međutim, ovo ne isključuje iskreno prihvatanje činjenica da su postojale karakteristike grčkog spekulativnog genija i praktičnog rimskog etosa koji zajedno ne čine harmoniju sa upečatljivim karakterom Jevanđelja, *tako da se desilo izobličenje u sred odvijanja naknadnog razvoja* – začini su izgubili deo svog ukusa. Grčka metafizika i zakon pogrešno predstavljaju Jevanđelje, ali su dobro izraženi u istom.⁸³

Uticaj grčke filozofije na ranu hrišćansku teologiju je previše očigledan da bi bio doveden u pitanje.⁸⁴

Hrišćani ne shvataju značenje reči „Mesija” niti viziju njegovog Carstva:

Hrišćani su u velikoj meri izgubili shvatanje Isusovog mesijanstva. *U velikoj meri su i izgubili mesijansku viziju.* Grčko ime „Hristos” podrazumeva „onog pomazanog” a ta reč predstavlja bukvalni prevod hebrejske reči „Mashiach” – Mesija ... Hrišćani koji zamišljaju ili govore o Hristu skoro da zaboravljaju semitsku reč i ideje koje ovo ime predstavlja kada se prevede sa hebrejskog. Zapravo, oni zaboravljaju da je Isus na prvom mestu Mesija. Sama ideja o Isusovom mesijanstvu izmiče njihovom umu. Nakon što izgube prvobitno značenje reči „Hrist”, mnogi hrišćani takođe gube mesijansku viziju, tj. iščekivanje božanske budućnosti, orijentaciju ka onome *što dolazi na zemlju* kao rasplet sadašnjeg doba u istoriji.⁸⁵

⁸³ A.E. Garvie, "Christianity," EncycLopedia of Religion and Ethics, 19 10, Tom. 3, str. 588.

⁸⁴ G.P. Fisher, History of Christian Doctrine, T&T Clark, 1908, str. 32.

⁸⁵ Lev Gillet, citirao Hugh Schonfield u*The Politics of God*, str. 50, 5 1.

Raj nije ono što je Isus obećao svojim sledbenicima, iako današnji hrišćani konstantno tvrde da jeste:

William Strawson, profesor sistematske teologije i filozofije religije, izveo je detaljnu studiju pod nazivom *Isus i budući život* i posvetio 23 strane ispitivanju reči „raj” kod Mateje, Marka i Luke. On je izneo sledeći zaključak:

U retkim slučajevima, ako oni uopšte i postoje, reč „raj” je upotrebljena u njenom današnjem značenju. Beleške o životu našeg Gospoda i njegovo učenje date u okviru Jevanđelja *ne govore o odlasku u raj*, kao što to savremeni vernik obično čini. Naglasak je na onom što je „nebesko/rajsko” i što silazi čoveku ... Naš savremeni način pripovedanja o životu sa Bogom kao životu „u raju”, nije način na koji Jevanđelja govore o istom. *Posebno ne postoji nagoveštaj da je Isus svojim učenicima govorio da će sigurno otići u „raj” nakon smrti.*⁸⁶

Raj kao buduće prebivalište vernika predstavlja koncept koji je za divno čudo izostavljen iz propovedanja Svetog Pavla. Drugi dolazak je uvek iz raja, kao što to stoji u najranijim (I Solunjanima 1:10) i najkasnijim (Filipljanima 3:20) Pavlovim pismima ... Verovatno on uzima zdravo za gotovo to da će vernici zauzeti svoje mesto u mesijanskom zemaljskom Carstvu da ne smatra da je neophodno to pomenuti.⁸⁷

Isus nije to zamišljao kao nešto što je bezbojno i sasvim nebesko negde tamo, već je on smatrao da je to stanje stvari koje će postojati na ovoj zemlji – naravno, preinačenoj – na njegovoj sopstvenoj zemlji.⁸⁸

Katastrofa se dogodila kada je nakon smrti apostola jevrejski element originalnog hrišćanstva izbačen zarad nove nejevrejske religije:

Stvaranje hrišćanske religije je neizostavno podrazumevalo povlačenje od učenja Mojsija, proroka i Isusa, od kojih se sve više udaljavalo ... Kao što je jedan protestantski hrišćanin napisao: „Veliki ljudi koje je Bog

⁸⁶ str 38.

⁸⁷"Heaven," Dictionary of Christ and the Apostles, Tom. I, str. 531.

⁸⁸W. Bousset, Jesus, London: Williams and Norgate, 1906, str. 82.

odabrao (Jevreji) ubrzo su najneadekvatnije prikazani u katoličkoj crkvi. To je katastrofa za samu crkvu. To je značilo da crkva kao celina nije uspjela da shvati Stari zavet i to da *grčki i rimski um, naizmenično, umesto hebrejskog uma, dominiraju njenom perspektivom: od te katastrofe crkva se nikada nije oporavila ni po pitanju doktrine a ni po pitanju prakse...* Ako danas treba da osvane novo doba evangelizacije, ponovo su nam potrebni Jevreji ... Hrišćanstvo predstavlja sintezu judaizma i paganizma. Kao takvo, ono predstavlja izobličenje koje ima toliki značaj koliko i oštećenje koje su naneli Izraelci, a do koga je došlo zbog kananskog kulta. Samim tim, nije na Jevrejima da prigrlje ortodoksno hrišćanstvo, već na hrišćanima, ako žele da zaista budu Izraelci kao ljudi Gospodnji, da analiziraju i pročiste svoja verovanja, i da shvate šta zapravo imaju zajedničko sa Jevrejima, sa mesijanskom vizijom.⁸⁹

Po kojoj osnovi mi treba da poreknemo jevrejska verovanja koja je delio i Isus?

Mnogi od nas žele da misle da je Isus poricao jevrejska verovanja o natprirodnom otkrovenju i izuzetnoj privilegiji, jer su naši umovi pod toliko velikim uticajem od strane filozofskog načina posmatranja stvari. Ali, da li mi uopšte imamo pravo da pretpostavimo da je on posedovao lažno jevrejsko verovanje? Da li je ono lažno? Da li mi imamo pravo da pođemo od te pretpostavke da zbog toga što je nejevrejski univerzalizam koji je zasnovan na filozofskim oblicima mišljenja nama u XX veku prijemčiv, on stoga mora da predstavlja apsolutnu istinu i božansku volju? Mi svakako moramo da potražimo poneki dokaz. Ali Jevanđelje ne pruža takve dokaze... a njegovi učenici su čvrsto verovali u izuzetnu vrednost jevrejske religije nakon vaskrsenja isto kao i pre njega.⁹⁰

Čitav hrišćanski sistem, i katolički i protestantski, pogrešan je jer je došlo do mešanja Biblije i grčkih ideja:

Naš stav je da je ponovno tumačenje biblijske teologije grčkim filozofskim smislom vekovima već prisutno svuda i pogubno za suštinu hrišćanske vere ... Uvek su postojali Jevreji koji su želeli da se usklade sa nejevrejskim svetom, što je vremenom dovelo do smrti judaizma kao

⁸⁹ H.J. Schon field, *The Politics of God*, pp. 98, 99, cit ing Canon Goudge, *Essays on Judaism and Christianity*.

⁹⁰ H.D.. Hamilton, *The People ofCod*, Tom. I, str. 260.

takvog. Od samog početka su postojali hrišćani koji su ovo pokušavali ... *Ni katolička ni protestantska teologija nije zasnovana na biblijskoj teologiji. U svakoj od ovih hrišćanskih teologija dominira grčka misao.*⁹¹

Dok se crkva razvijala u periodu posle Biblije, zatrovana je elementima gnosticizma:

Ko može da kaže da je crkva ikada prevazišla gnostičku doktrinu o dve prirode ili Valentinijanovog doketizma? Čak su i kasniji crkveni sabori koju su rešavali hristološke probleme komplikovanim i danas teško pojmlivim definicijama, nisu uspele to da učine; *unija crkve je propala upravo zbog ovoga.*⁹²

Dok protestanti tvrde da Biblija za njih predstavlja autoritet, oni zapravo prihvataju verziju hrišćanstva pod grčkim uticajem koja zapravo napušta Bibliju:

Kada se sagledaju mentalni sklopovi Novog zaveta i velikog dela hrišćanskih misli na koje smo navikli, vidi se očigledna razlika ... Objašnjenje ovog kontrasta leži zapravo u činjenici da je istorijska hrišćanska misao po ovom aspektu, kao i po drugim aspektima, grčka a ne hebrejska. Često se tvrdi da je Biblija upotrebljena kao oslonac, što je zapravo dovelo do toga da se mnogi biblijski misaoni okviri zamene grčkim pandanima.⁹³

Crkva govori jedno a čini drugo:

Nije praksa crkve (šta god ona tvrdila da u teoriji radi), da svoju hristologiju (shvatanje toga ko je Isus) isključivo zasniva na svedočenju Novog zaveta.⁹⁴

Od drugog veka novi oblik hrišćanstva je počeo da menja biblijsku veru:

⁹¹ N.H. Snaith, *The Distinctive Ideas of the Old Testament*, London: Epworth Press, 1955, str. 187, 188.

⁹² Kurt Rudolph, *Gnosis: The Nature and History of Gnosticism*, Harper and Row, 1983, str. 372.

⁹³ H.E. Fosdick, *A Guide to Understanding the Bible*, Harper Bros., 1938, str. 93.

⁹⁴ Maurice Wiles, *The Remaking of Christian Doctrine*, London: SCM Press, 1974, str. 54, 55.

Razvijeno nejevrejsko hrišćanstvo, ono koje je počelo da se oblikuje krajem prvog veka ima vrlo malo veze sa Isusom i verom prvog generisanja. *To je nova religija koja je došla na mesto prvobitne vere.*⁹⁵

Suštinski politički termin Carstvo Božije, Isusova centralna tema, izobličena je kako u crkvenim tako i u akademskim krugovima:

To što je Carstvo Božije rezultiralo raspećem Isusa, mora da ima političke konotacije da se vladajući autoriteti u Jerusalimu smatraju opasnim. Ma koliko zapanjujuće to zvučalo, ni u crkvi ni u akademskim krugovima Carstvo Božije nije pridobilo politički značaj kako to njegove posledice i poreklo nalažu. *Debata onih koji se bave proučavanjem Biblije u velikoj meri je zanemarila poprilično obimne političke dimenzije carstva.*⁹⁶

Simptomi štete koju je nanela hrišćanska teologija jasno se vide kada neki savremeni evangelisti izjave sa samopouzdanjem da učenje Isusa ne predstavlja suštinski deo vere:

Mnogi ljudi danas misle da suštinu hrišćanstva čine Isusova učenja, ali to nije slučaj. Ako pročitate pisma Apostola Pavla koja sačinjavaju najveći deo Novog zaveta, videćete da se Isusova učenja skoro i ne pominju. Kroz ostatak Novog zaveta, jedva da se ponegde pomenu Isusova učenja a u apostolskom učenju, hrišćanskom učenju koga se većina pridržava, nigde nema ni naznake o Isusovim učenjima. Takođe, nigde se ne pominje primer koji je dao Isus. Pomenuta su samo dva dana Isusovog života – dan kada se rodio i dan kada je umro. Hrišćanstvo nije usredsređeno na Isusova učenja, već na ličnost Isusovu kao ovaploćenog Boga, koji je došao na svet kako bi na sebe preuzeo krivicu i umro na našoj teritoriji.⁹⁷

Ovakva izjava nam deluje kao štetno i pogrešno tumačenje Novog zaveta. Lukini spisi sačinjavaju podjednako velik deo Novog zaveta kao i Pavlovi (čak i više od Pavla ako se Poslanica Jevrejima proglasi delom koje ne pripada

⁹⁵ Don Cupitt, *The Debate About Christ*, str. 69.

⁹⁶ R.D. Kaylor, *Jesus the Prophet, 1-Jis Vision of the Kingdom on Earth*, Westminster/John Knox Press, 1994, str. 70.

⁹⁷ D.J. Kennedy, "How I Know Jesus Is God," *Truths that Transform*, Nov. 1989.

Pavlu). Iako vere nažalost ne obraćaju pažnju na Isusova učenja, Pavle propoveda isto jevanđelje kao i Isus: „Reč Božija za Pavla nije pre svega priča o Isusu Hristu, već poziv na spasenje koji je uputio Isus Hrist putem svojih glasnika.”⁹⁸ Pavle ukazuje na imitaciju Isusa time što ga imitira i što upozorava protiv udaljavanja od Isusovih reči (I Korinćanima 11:1; I Timotiju 6:3). Isusovo učenje stalno naglašava potrebu da se veruje i postupa prema njegovim učenjima, koja su proglašena osnovom za spasenje (Matej 7:24.27; Marko 8:38; Jovan 12:44-50). Apostol Jovan je upozorio crkvu protiv svakoga „ko odlazi predaleko i ne postupa prema Hristovom učenju,” pri čemu takve tendencije pripisuje duhu Antihrista (II Jovanova 7-9). Kritičari opisuju pogrešno učenje koje je Jovan toliko snažno osuđivao. Ono što su oni koji su u prvom veku započeli lažno učenje pokušali da urade, jeste da „*odvoje spasiteljsku reč života od istorijskog Isusa*, i da potraže drugi put da se udruže sa Bogom.”⁹⁹ Moramo se pridržavati Isusove reči i Isusovih reči i boriti se protiv svake teorije koja iste udaljava od središta vere. Očigledno, u nekim oblicima savremene evangelizacije, Pavlove reči su izobličene i Isus je odbijen. Otuda imamo potrebu da se vratimo Jevanđelju, kakvo je Isus propovedao.

Traktat koji kruži svetom nosi naziv „Šta je Jevanđelje?”¹⁰⁰ni na jednom mestu ne pominje Carstvo Božije a izjavljuje da je Isus „došao da obavi trodnevni posao” i da „on nije propovedao primarno o Jevanđelju ..., već je došao jer je možda postojalo Jevanđelje za propovedanje.” Teško je uskladiti ove izjave sa Isusovom objavom da je poslat kako bi propovedao upravo Jevanđelje o Carstvu (Luka 4:43; Marko 1:38).

Ne može se dovoljno jako naglasiti to da hrišćanstvo koje nije ukorenjeno i čvrsto vezano za istorijskog Isusa može da se pokaže kao jedna sasvim druga vera. Ako od ljudi tražimo da „prihvate Hrista” a da im se ne kaže ništa o poruci istorijskog Hrista, kako onda možemo da budemo sigurni da „Hrist” nije samo jedan apstraktan simbol? Kako Jon Sobrino tvrdi, pravo pitanje je

⁹⁸ J.F. Kay, "Theological Table-Talk: Myth or Narrative?" *Theology Today* (48), 1991, str.330.

⁹⁹ H.R. Mackintosh, *The Doctrine of the Person of Jesus Christ*, T & T Clark, 1912, str. 121.

¹⁰⁰The Billy Graham Evangelistic Association, 1980.

da li je ovaj Duh zapravo Isusov duh ili neki nejasan, apstraktan duh koji nije ništa drugo do sublimirano otelotvorenje prirodnih želja i žudnji „religioznog” čoveka. Ako je u pitanju ovaj drugi, onda to zapravo i nije samo različiti oblik, već i sušta suprotnost Isusovom duhu.¹⁰¹

Istorija hrišćanstva mora da probudi zabrinutost u onima koji redovno odlaze u crkvu. Usled anti-intelektualnog pristupa veri, mnogi biraju da ostanu neznalice po pitanju velikih stvari, koje utiču na njihov odnos sa Bogom. Kada se teolozi pozabave pitanjem stanja crkve tokom vekova, oni često ukazuju na izuzetno veliko odstupanje od istorijskog Isusa. R.D. Kaylor piše:

Istorijska vera nije usredsređena na istorijskog Isusa. Apostolsko učenje ukazuje na istinitost ove izjave, jer ona pomera svoj fokus sa „rođenja od strane Device Marije” do „raspeća pod Pontijusom Pilatom”. Propust učenja ukazuje na to da godine koje je Isus proveo na zemlji i uticaj koji je on naneo, nisu ostavili nikakvu stvarnu posledicu na veru ... Sa teološke i etičke tačke gledišta, nije dovoljno reći da su se smrt i vaskrsenje dogodili. To ko je Isus koga su Rimljani ubili i kog je Bog vaskrsao zapravo bio, nije bitno samo istoričaru već i teologu i verniku. Istorijski karakter Isusa, a ne samo duhovnog Hrista, pruža hrišćanskoj veri, razlog za postojanje i moć da unese promenu u društveni život pojedinca.¹⁰²

Ako Isus koga nazivamo Spasiteljem nije zasnovan na istorijskoj figuri o kojoj piše Novi zavet, onda ko zna kakvog Isusa mi prihvatamo? Čini mi se jasnim da Satana može dobro da iskoristi slabost religioznog duha čoveka time što će predstaviti Isusa koji je samo površno Isus Biblije. Falsifikovanje može da bude veoma suptilno. Satana će svojom strategijom dati sve od sebe kako bi odvojio Isusa od njegovih sopstvenih učenja (datih u najjasnijim spisima Mateje, Marka i Luke). „Isus” bi onda mogao da bude religijski simbol ponuđen kao duševni lek za boljke sveta i pojedinaca. Jevrejski, apokaliptički Isus, propovednik dolaska pravičnog društva na zemlju, mogao bi da bude ozloglašen i prikriven. Ponovno propovedanje o istom bi verovatno kod onih

¹⁰¹ Christology at the Crossroads, str. 384.

¹⁰²R.D. Kaylor, Jesus the Prophet, His Vision of the Kingdom on Earth.

koji redovno posećuju crkvu izazvalo čuđenje i odbacivanje, jer su oni već usvojili veru kojoj nedostaju novozavetni aspekti.

Kako bi se osigurali protiv zavaravanja, treba da ponovo postavimo jevanđelje o Carstvu u srž celokupnog propovedanja. To bi obustavilo tendenciju da izmišljamo Isusa u svojim umovima.¹⁰³ Takođe, to bi osiguralo vernike protiv ekstravagantnih uverenja jednog teološkog vođe koji je rekao: „Ono što može biti rečeno o istorijskom Isusu pripada svetu *Hrista od mesa*. Taj Hrist nas ne zanima. Šta se dešavalo u Isusovom srcu ja ne znam i ne želim da znam.”¹⁰⁴ Ova tendencija, malo manje grubo izražena, truje brojne teološke škole mišljenja, ne samo škole koja svodi Isusovo učenje na službu isključivo Jevrejima i primenjuje njegova etička uputstva na budući milenijum.

Prihvatanje Isusa kao Mesije, Sina Božijeg

Sa dobrim razlogom, hristologija, proučavanje Isusovog identiteta, oduvek je zaokupljivala pažnju teologa. Kada je Isus pitao Petra: „Ko kažeš da sam?” (Matej 16:15), Petrov iskreni odgovor da je on Mesija pozdravljen je i pohvaljen. Tačan odgovor na pitanje, kako je to Isus rekao, može samo da bude dat pomoću božijeg otkrovenja. Prepoznati Isusa kao Mesiju znači razumeti tajnu hrišćanstva i otvoriti put posedovanju Carstva (Matej 16:19). Priznati Isusa kao nekog ko nije Mesija, Sin Božiji, znači propustiti poentu

¹⁰³ Unitarijaniistička univerzalistička teologija izgleda da je pala u zamku na koju Biblija upozorava (II Jovanova 7-9). Traktat u kome su predstavljena unitarijaniistička univerzalistička Isusova viđenja kaže sledeće: „Nije moguće opisati istorijskog Isusa, međutim, mnogi opisi o njemu postoje... Svako od nas može da zamisli istorijskog Isusa kako poželi ... Važan aspekt lične stvarnosti sa kojom moramo da se pomirimo nije istorijski Isus već ideja o Isusu onakvom kakav postoji u našoj savremenoj kulturi ... Smatram da je uzbudljivo poverovati da je savršenstvo koje je uobličeno figurom Isusa proisteklo iz umova ljudskih bića, ljudske mašte i etičkih tendencija ... Ja sam za boljeg Isusa koji je stvoren slavaljubljujivim srcima čovečanstva” (J.G.Mackinnon).

¹⁰⁴ R. Bultmann, "Zur Frage der Christo logie," in *Glauben und Verstehen*, citirao G.R. Beasley-Murray u "The Kingdom of God and Christology in the Gospels," u *Jesus of Nazareth: Lord and Christ*, ed. J.B. Green and M. Turner, Grand Rapids: Eerdmans, 1994, str.23.

hrišćanske vere. Jovan ponavlja reči svog gospodara kada kaže: „Nema veće greške od poricanja toga da je Isus Mesija” (I Jovanova 2:22).¹⁰⁵

To je u redu ali onda te crkve pokušavaju da u svetište uvedu veliku Istinu o tome ko je Isus u izjavama o učenju. Međutim, šta ako te izjave predstavljaju pogrešno tumačenje apostolskih spisa? Šta ako je Canon Goudge bio u pravu kada je izneo uverenje da „grčki i rimski um a ne hebrejski dominira crkvom”, i da se desila „katastrofa u doktrini i praksi od koje se crkva nikada nije oporavila”?¹⁰⁶ Moraćemo da prihvatimo mogućnost da „ortodoksija” greši kada definiše Isusa kao „Boga Sina”. Današnji ljudi od uticaja nas navode da ponovo razmotrimo biblijsku doktrinu o Bogu. Da li se Božanstvo sačinjeno od „tri osobe u jednoj” uklapa u hebrejski okvir koji svi priznaju da je bez ikakve sumnje monoteistički? Mnogi počinju da uviđaju koliko je zapravo veliki ovaj problem. Hans Kung govori o trijadološkoj formuli kao „nebiblijskoj, veoma apstraktno konstruisanoj spekulaciji traktata škole” i o „helenizaciji prvobitne hrišćanske poruke pod uticajem grčke filozofije”, kao i o „iskrenoj brizi mnogih hrišćana i opravdanoj frustraciji Jevreja i muslimana u pokušaju da u takvim formulama pronađu čistu veru u jednog Boga.”¹⁰⁷ Da li crkva ima hrabrosti da se ponovo osvrne na biblijsku doktrinu o Bogu?

Biblija, naravno, propoveda da je Isus odraz svog Oca, da u njemu Bog govori, da Isus nama govori o Ocu. Ali podjednako jasno nam propoveda da je samo Otac „jedini pravi Bog” i „jedan koji je sam Bog” (što je često zanemareno) (Jovan 5:44; 17:3). Stoga je nemoguće reći da Isus u istom tom smislu može da bude Bog. Samo je Isusov otac Bog biblijskog monoteizma. Katastrofa se dogodila onda kada su poslebiblijski teolozi počeli da menjaju fundamentalni monoteizam u čijim okvirima se Isus živeo i koji je on u svakom trenutku podržavao.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Kako je prikazao J.W.C. Wand, *The New Testament Letters, Prefaced and Paraphrased*, Oxford University Press, 1946.

¹⁰⁶ Citirao H.J. Schonfield, *The Politics of God*, str. 98.

¹⁰⁷ *Jewish Monotheism and Christian Trinitarian Doctrine*, Philadelphia: Fortress Press, 1981, str. 40.

¹⁰⁸ Na primer, u Marko 12:28 ff. Isus se priklanja jevrejskom monoteizmu svojih sunarodnika Jevreja.

Prilikom definisanja Isusa kao Boga, takozvani „crkveni oci” iz poslebiblijskog doba nametnuli su nebiblijsku, nemesijansku terminologiju na vodeću figuru u drami o spasenju. Oni su stvorili nebiblijski problem time što su postavili Božanstvo koje je sačinjeno od dvojice (kasnije od trojice) i vekove su proveli pokušavajući da dođu do nebiblijskog rešenja. „Rešenje” je zatim nametnuto crkvi pod pretnjom ekskomuniciranja. Oni koji se nisu priklanjali zvaničnoj dogmi u vreme reformacije, lišavani su slobode i ubijani.

Uverenje da je Isus Bog odvlači nas od apostolskog učenja da je on Sin Božiji, Mesija. Ako je on Mesija, onda mora da se uklopi u opis Mesije koji su unapred dali proroci. O večnom biću, koje se razlikuje od Jednog Boga Oca, koje postaje čovek dok u isto vreme ostaje Bog, Novi zavet ne govori. O drugom Mojsiju, koji se javlja natprirodnim začecem Davidovog naslednika, Biblija jasno govori (V Mojsijeva 18:15, 18; Dela 3:22; 7:37). O čoveku koji oslikava svog božanskog vladara i koji funkcioniše u savršenoj harmoniji sa Bogom, svojim Ocem (Jovan 10:30), pokazujući Duh jednog Boga, svog Oca, stranice Biblije stalno govore. Taj obećani Čovek bio je Mesija, Božiji Sin, jagnje Božije, Prvosveštenik vernih i Kralj dolazećeg doba.

Istorijski Isus će biti ponovo otkriven kada se shvati to da je On Božiji odabrani Kralj, nada Izraela i svetlost nejevrejskom narodu. Taj Isus se neće povinovati titulama koje pripadaju apstraktnoj grčkoj metafizici. Koliko je bespotrebno, toliko je i pogrešno opisivati Isusa terminologijom koju on sam i njegovi Apostoli nisu poznavali.

„I. Mojsijeva” Isusa, onakvo kakvo je opisao Matej (Matej 1:18). Mesijino poreklo kao Sina Božijeg Luka vezuje za natprirodno začecé (Luka 1:35). Luka ne zna ništa o Sinstvu u večnoj prošlosti. Štaviše, anđeo se javlja kao božanski svedok o činjenici da je Isus Kralj koji će ponovo zauzeti presto svog pretka Davida i zauvek ostati na njemu. Predviđa se da će Carstvo biti obnovljeno, kao i svuda u Bibliji. Kada se ove božanske rečenice ozbiljno shvate o Mesiji i njegovom Carstvu i kada se u to poveruje, povratak novozavetnog hrišćanstva biće na putu.

„Demesijanizovano” hrišćanstvo je blede i samo-kontradiktorno. Nasuprot tome, novozavetni pogled na budućnost, sa neuništivom nadom u povratak Hrista da vlada zemljom, može da nas osveži i podstakne. Ono nas stavlja u dodir sa Isusovim umom. Kada se to dogodi, nove crkve će preuzeti

stvar u svoje ruke i početi da se zalažu za ono što treba. Jevanđelje o Carstvu Božijem biće ponovo saslušano.

15. Epilog: Hvaljen Mesija

Postoje naznake da teologija počinje da pronalazi grešku u nemesijanskom Jevanđelju podeljene crkve kao i u svom nejevrejskom Isusu. Pisac iz Australije se žali da je termin Jevanđelje „previše usko konstruisan, previše personalizovan i previše subjektivno primenjivan.” On ukazuje na to da je tematika ranog hrišćanskog Jevanđelja uključivala „Gospodovu sveopštu pobedu nad svetom i njegovu posledičnu kraljevsku vladavinu, sa novom erom koja je tada otpočela. Uz eshatologiju Starog zaveta iz koje ono izvodi svoju silu, Jevanđelje ne pristaje ni na šta drugo osim na obnavljanje svih stvari.”¹⁰⁹ Brojni proučavaoci Biblije, na svu sreću, sada se slažu sa Johannes Weiss koji kaže da

Carstvo Božije, o kakvom je Isus propovedao, nikada nije nešto subjektivno, unutrašnje niti duhovno, već je uvek objektivno mesijansko Carstvo, koje je obično zamišljeno kao teritorija u koju osoba stupa, ili zemlja koju ona dobija da deli sa drugima, ili blago koje silazi iz raja.¹¹⁰

Ponor koji se javio između hebrejskog mesijanstva oba Zaveta i tradicionalnih viđenja o životu nakon smrti na „dalekim obalama”, može se samo preći kada se hrišćani usklade sa biblijskim željnim iščekivanjem budućeg dolaska Mesije.

¹⁰⁹ W.J. Dumbrell, "The Content of the Gospel and the Implications of that Content for the Christian Community," *The Reformed Theological Review* (40), 1981, str. 33, 35, 39.

¹¹⁰Johannes Weiss, *Jesus' Proclamation of the Kingdom of God*, str. 133.

Božanski Plan za budućnost je postao dislociran i pomućen nametanjem antihebrejske filozofije; dok čitanje biblijske literature uključivanjem zdravog razuma, podržanog znanjem koje se stiče savremenim proučavanjem Biblije, biće dovoljno da bi se ponovo došlo do istinskog hrišćanskog viđenja budućnosti. Najveći akcenat se mora staviti na biblijsku činjenicu da Mesija nikada do sada nije otpočeo svoju vladavinu u svom Carstvu. On je zasigurno uzdignuti Gospod koji sedi sa desne strane Oca. Ali, on nije postavljen na presto svog Carstva. Njegovo upravljanje Carstvom u slavi su rani hrišćani povezali sa njegovim ponovnim javljanjem na zemlji da vlada tim Carstvom. Na nesreću, ovaj pasus o milenijumu, kada se istrgne iz svog konteksta i kada se prekine njegova veza sa hrišćanskom nadom, često se koristi kako bi se udarila suprotnost biblijskoj šemi. Čim se dođe do shvatanja da su mrtvi zapravo mrtvi sve do vaskrsenja, verovanje da Hrist već vlada kao Mesija sa svojim svecima, biće smatrano iluzijom na kojoj je pogrešna eshatologija sagrađena.

Kako bi ponovo ustanovili autentičnu hrišćansku nadu, mi ne možemo ništa bolje da učinimo no da se pridružimo nebeskom vođi i novoj himni koja hvali Hrista. Njihove reči predstavljaju zaključak Božanske poruke koja je otelotvorena u hrišćanskom otkrovenju: „I pevahu pesmu novu govoreći: Dostojan si da uzmeš knjigu, i da otvoriš pečate njene; jer si se zaklao, i iskupio si nas Bogu krvlju svojom od svakog kolena i jezika i naroda i plemena, I učinio si nas Bogu našem careve i sveštenike, i carovaćemo na zemlji” (Otkrovenje 5:9, 10).

Nebeski sud se opet raduje ispunjenju božanskog Plana i mogućnosti Mesijine pobede: „Hvalimo Te, Gospode Bože Svedržitelju, koji jesi, i beše, i bićeš, što si primio silu svoju veliku, i caruješ” (Otkrovenje 11:17). I ponovo: „Aleluja! Gospod Bog svemoćni je počeo da vlada!” (Otkrovenje 19:6). Obećanoj vladavini Mesije je suđeno da počne na vrhuncu istorije, pri povratku Hrista. Ako se izuzme taj događaj, cela božanska poruka je svedena na bajku.

Ostareli Apostol Pavle je dao svoju zadnju reč svetu čvrsto izrekavši hrišćansku Poruku: „Pred Bogom i Gospodom Isusom Hristom koji će suditi živima i mrtvima, ja svedočim o njegovom dolasku i njegovom Carstvu” (II Timotiju 4:1). On je onda uputio Timotija da učini sledeće:

Propovedaj Riječ, nikada nemoj da gubiš hitnost iz vida, bilo da je prilika pogodna ili ne. Ubedi, ispravi, upozori i ohrabri. Imaj beskonačno strpljenja. Vreme dolazi kada ljudi neće tolerisati čvrsta uputstva ali će žudeti da čuju nešto što će ih zadovoljiti, pa će oko sebe okupljati jednog po jednog učitelja odabranog da zadovolji ono što se njima dopada i da neguje greške koje oni gaje. Oni će odstupiti da ne čuju Istinu i odlutati u mitove i ljudske izmišljotine (II Timotiju 4:2-4).

Svako od nas je pozvan da da jasan odgovor u vezi vaskrslog Isusa i dolazećeg božanskog događaja. Poziv na pokajanje i krštenje je poziv da se odgovori u vezi Kralja i njegovog dolazećeg Carstva. Njega je Bog, kao arhitekta božanskog Plana, postavio da vlada kako bi nas spasao. Mi treba da prigrlimo poruku kao poslednju i jedinu nadu čovečanstva. Ako želimo da prihvatimo Dobre vesti, mi moramo da se pomirimo sa našim Stvaraoцем i da okončamo učešće u svetskoj obmani. Iako svako od nas pojedinačno stoji zbunjen i bespomoćan u svojoj krivici, Jagnje je pruženo kao žrtva za naše grehe. Kaucija je isplaćena. Smrtna kazna može da bude odbačena i mi možemo da idemo slobodni.

Poziv Apostola ima istu jasnoću i hitnost kao što je imao i u njihovo vreme: „Bog zapoveda svim ljudima svuda da se pokaju; jer je On odredio dan kada će rukovoditi svetom na pravedan način pomoću osobe koju je On odredio da obavi ovaj posao i uverio nas je u to time što ga je digao iz mrtvih.” Pavle se obratio Grcima terminima najčistijeg jevrejsko-hrišćanskog mesijanstva. Njegov citat iz ushićenog Psalma 96 koji slavi budući dolazak Carstva Božijeg, u osobi Božijeg predstavnika Mesije Isusa, koji će doneti zdravu vladavinu svetu. Tim istim terminima Isus je objavio Carstvo, zadatak koji je on pripisao svojoj crkvi sve dok veliki dan ne osvane. U ubeđenju da je Isusova poruka još uvek Jevanđelje, neka se svi hrišćani svuda ujedine.

Prilog: Razni novozavetni nazivi Jevanđelja o Carstvu

Naredni spisak izraza pruža prvo „glavnu definiciju” Jevanđelja a zatim daje ekvivalentne nazive iz Jevanđelja, koji se mogu pronaći svuda u Novom zavetu. Sva evangelizaciju, a u Bibliji je evangelizacija o Carstvu Božijem o kome je Isus propovedao. Svi pozivi za spasenje su pozivi da se *nasledi Carstvo Božije*, a ne da se ode u „raj”. Ako želimo da pratimo Isusa, moramo da koristimo njegovu terminologiju a ne našu. Da bismo govorili kao što je Isus govorio (i da, naravno, dozvolimo da se njegove reči prevedu na maternje jezike), moramo razmišljati na njegov način.

Ako se saberu fraze „Jevanđelje o Carstvu”, „Jevanđelje” i „propovedanje” ili „proglas” postoji oko 325 mesta gde se one pominju. „Verovanje” u Novi zavet znači verovati u „Jevanđelje o Carstvu i u ime Isusa Hrista” (Dela 8:12). Sledeći stih (Dela 8:13) kaže da je Simeon „verovao”, tj. da je verovao u Jevanđelje o Carstvu i u Ime Isusovo. To je značenje hrišćanske vere (u Simeonovom slučaju verovanje nije trajalo).

U stihu 28:24 Dela apostolskih, neke ljude je ubedilo Jevanđelje o Carstvu a neki nisu poverovali u isto. Verovati, stoga, u Novom zavetu podrazumeva i ubeđenje u istinitost Carstva Božijeg i Isusa.

Carstvo Božije je ključ koji otključava tajnu učenja Isusa i koji nama samima i čitavoj ljudskoj rasi daje znanje o Božijem planu i budućnosti ove zemlje.

Definicija Jevanđelja je potekla od samog Isusa, kao uzornog izlagača istog (Jevrejima 2:3). Isus je bio prvobitni glasnik poruke o Carstvu (nakratko predstavljen od strane Jovana Krstitelja, Matej 3:2). Jevanđelje dolazi sa posebnom definicijom. Njegov primarni i fundamentalni naziv se javlja 18 puta.

JEVANĐELJE O CARSTVU BOŽIJEM (Mat. 3:2; 4:17, 23; 24:14; 9:35; Luke 4:43; 8:1; 9:2, 6, 11, 60; 10:9; 16:16; Dela 8:12; 19:8; 20:25; 28:23, 31).

Razna fraze istog značenja opisuju isto Jevanđelje o Carstvu:

=REČ O CARSTVU (Mat. 13:19; vidi 2 Tim.4:1, 2; Otk. 1 :9)

=JEVANĐELJE O BOGU (Marko 1:14 (= „veruj u Carstvo,“ stih 15); Rim. 1: 1; 15: 16; 2 Cor. 11 :7; 1 Sol. 2:2, 8, 9)

=JEVANĐELJE (Mat. 11:5; Marko 13 :10; 14:9; 16:15; Luka 3:18; 4:18; 7:22; 9:6; + 80 puta)

=OVO JEVANĐELJE O CARSTVU (Mat. 24: 14)

=OVO JEVANĐELJE (Mat. 26:13)

=JEVANĐELJE MILOSTI BOŽIJE (Dela 20:24)

=PROPOVEDANJE JEVANĐELJA O CARSTVU (Dela 20:25)

=OBJAVLJIVANJE SVIH BOŽIJIH ZASTUPNIKA (Dela 20:27)

=JEVANĐELJE SPASENJA (Ef. 1:13; Rim. 1:16)

=JEVANĐELJE ISUSA HRISTA (Mark 1:1)

=JEVANĐELJE HRISTA(2 Kor. 9:13)

=JEVANĐELJE SLAVE ISUSA HRISTA (2 Kor. 4:4)

=JEVANĐELJE BLAGOSLOVENOG BOGA(1 Tim. 1:11)

=MISTERIJA JEVANĐELJA (Ef. 6:19; Rim. 16:25)

=TVOJA (BOŽIJA) REČ(REČI) (Jovan 17:6; 17:8, - „primiti REČ“)

=REČ BOŽIJA (37 puta) = NJEGOVA REČ (Tit. 1:3; 1 Jovanova 2:5)

=REČ (46 puta)

=REČ ISTINE (2 Kor. 6:7; Ef. 1:13 Kol. 1:5; 2 Tim. 2:15; Jakovljeva 1:18)

=POZNAVANJE ISTINE(1 Tim. 2:4; 2 Tim. 2:25;3:7; Tit. 1:1 ; Jev. 10:26)

=ISTINA(50 puta)

=POKAJANJEI OPROST GREHOVA U ISUSU

IME (Luka 24:47)

=REČ GOSPODNJA (Dela 8:25; 12:24; 13:48, 49;15:35, 36; 16:32; 19: 10; 19:20; I Sol. 1:8; 4:15; 2 Sol. 3: 1; I Pet.

I :25)

=REČ JEVANĐELJA (Dela 15:7)

- =NAŠE JEVANĐELJE (1 Sol. 1 :5; 2 Sol. 2: 14; 2 Kor. 4:3)
- =JEVANĐELJE NAŠEG GOSPODA ISUSA (2 Sol. I :8)
- =REČ MILOSTI NJEGOVE(Dela 14:3; 20:32)
- =MILOST I ISTINA (Jovan 1:14)
- =REČ KRSTA (1 Kor. 1: 18)
- =REČI BOŽIJE (Jovan 3:34; 8:47; Otk. 17:17; 19:9)
- =REČI ŽIVOTA I DOLAZEĆEG DOBA (Jovan 6:68)
- =MOJA (ISUSOVA) REČ (Jovan 5:24; 8:31, 37,43, 51 , 52; 14:23, 24; 15:20; Otk. 3:8)
- = MOJE (ISUSOVE) REČI (Mat. 24:35; Mark 8:38; 13:31; Luka 6:47; 9:26; 21:33; Jovan 5:47; 14:10, 24; 15:7)
- =MOJE UČENJE (Jovan 7:16; II Tim. 3:10)
- =OVE REČI MOJE (Mat. 7:24, 26)
- =MOJE IZREKE (Jovan 12:47, 48)
- =MOJE (PAVLOVO)JEVANĐELJE (Rim. 16:25)
- =MOJE (PAVLOVE) REČI (Dela 26:25)
- =MOJA (PAVLOVA) PORUKA (1 Kor. 2:4)
- =MOJE (PAVLOVO) PROPOVEDANJE (1 Kor. 2:4)
- =MISTERIJA CARSTVA BOŽIJEG (Mat. 13:1 1;Marko 4:11; Luka 8:10)
- =PROPOVEDANJE ISUSA HRISTA (Rim. 16:25)
- =MISTERIJA HRISTA (Kol. 4:3; Ef. 3:4; Kol. 1 :27)
- =MISTERIJA(Rim. 16:25; Ef. 1:9)
- =MISTERIJAJEVANĐELJA(Ef. 6:19)
- =MISTERIJA VERE(1 Tim. 3:9)
- =MISTERIJA BOŽANSTVA (1 Tim. 3:16)
- =REČ ŽIVOTA (Fil. 2: 16)
- =MISTERIJA BOGA (Otk.10:7)
- =REČ VERE (Rim.1 0:8)
- =REČ BOŽIJE PORUKE (1 Sol .2: 13)
- =REČ HRISTOVA (Dela10:36; Rim.10:17; Kol. 3:16)

- =OBAVEZUJUĆA REČ BOŽIJA (1 Pet. 1 :23)
- =PODMETNUTA REČ BOŽIJA (Jakovljeva 1:21)
- =NAŠ IZVEŠTAJ („saslušana reč”) (Jovan 12:38; Rim.10:16)
- =VERA (32 puta)
- =REČ OVOG SPASENJA (Dela13:26)
- =OVO SPASENJE(1 Pet. 1:1 0)
- =OVO SPASENJE BOŽIJE (Dela28:28)
- =NAŠE ZAJEDNIČKO SPASENJE (Judina 1 :3)
- =VERA KOJA JE JEDNOM ZA SVAGDA DATA SVECIMA (Judina 3)
- =MANIFESTACIJA ISTINE (2 Kor. 4:2)
- =REČ POMIRENJA (2 Kor. 5:19)
- =MAČ DUHA (Ef. 6:17)
- =REČ PRAVIČNOSTI (Jev. 5:13)
- =REČ MOJE ISTRAJNOSTI (Otk.3:10)
- =REČ NJIHOVOG SVEDOČENJA (Otk.12:1 1)
- =SVEDOČENJE ISUSOVO (Otk.1:2, 9; 12:17; 19:10; 20:4)
- =JEVANĐELJE O DOLAZEĆEM DOBU (Otk.14:6).¹¹¹

Kako biste pronašli dokaze gde je Jevanđelju uskraćeno Carstvo, pogledajte *New Scofield Reference Bible*, gde se pominje stih 14:6 Otkrovenje i članak „Jevanđelje” u *Unger 's Bible Dictionary*.

¹¹¹ „Večno Jevanđelje” je pogrešan prevod. Jevanđelje nije večno; to su Dobre vesti o dolazećem dobu Carstva. „*Aionios*” na grčkom znači „imati nekakve veze sa dolazećim dobom”. *Aionios* Jevanđelje nije na hrišćanskom jeziku večno jevanđelje već „Jevanđelje koje se tiče doba Carstva (Nigel Turner, Ph.D., Christian Words). „Večni” („večiti”) samim tim u mnogim pasusima znači isto što i „milenijumski” ili „u vezi doba Carstva koje će doći.”

Bibliografija

- Achtmeier, Elizabeth. *Preaching as Theology and Art*. Nashville: Abingdon Press, 1984.
- Adeney, W.F. *The Hebrew Utopia*. London: Hodder and Stoughton, 1879.
- Alford, Henry. *The Greek New Testament*. London: Rivingtons and Deighton, Bell and Co., 1861.
- Allen, W.C. *The International Critical Commentary, Matthew*. Edinburgh: T&T Clark, 1907.
- Althaus, Paul. *The Theology of Martin Luther*. Philadelphia: Fortress Press, 1966.
- Badcock, F.J. *The History of the Creeds*. New York: Macmillan, 1938.
- Baigent, Michael et al. *The Messianic Legacy*. Jonathan Cape, 1986.
- Barclay, William. *The Acts of the Apostles*. Edinburgh: The Saint Andrews Press. 1955.
- Barnes, Albert. *Commentary on Acts*. London: Routledge, Warne and Routledge, 1863.
- Beasley-Murray, G.R. *Jesus and the Kingdom of God*. Grand Rapids: Eerdmans, 1986.
- Beker, J.C. *Paul 's Apocalyptic Gospel, The Coming Triumph of God*. Philadelphia: Fortress Press, 1982.
- Bonino, J.M. ed. *Faces of Jesus*. Orbis Books, 1983.
- Bousset, W. *Jesus*. London: Williams and Norgate, 1906.
- Braaten, Carl and Robert Jenson, eds. *Christian Dogmatics*. Philadelphia: Fortress Press, 1984.
- Bright, John. *The Kingdom of God*. New York: Abingdon Press, 1953.
- Brown, Raymond. *The Virgin Birth of the Messiah*. London: Geoffrey Chapman, 1977.
- Bruce, F.F. *Commentary on Acts*. London: Tyndale, 1952.

- Bruce, F.F. *Paul, the Apostle of the Heart Set Free*. Grand Rapids:
Eerdmans, 1977.
- Buber, M. *Israel and Palestine*. London: East and West Library, 1952.
- Buchanan, G.W. *Anchor Bible, To the Hebrews*. Doubleday and Co., 1972.
- Buchanan, G.W. *The Consequences of the Covenant*. Leiden: Brill, 1970.
- Buchanan, G.W. *Jesus, the King and His Kingdom*. Macon: Mercer University Press, 1984.
- Burge, G.M. *Who Are God's People in the Middle East?* Zondervan, 1993.
- Burton, Henry. *Expositor's Bible, St. Luke*. A.C. Armstrong, 1896.
- Buzzard, Anthony and Charles Hunting. *The Doctrine of the Trinity*. San Francisco: International Scholars Publications, 1998.
- Cadoux, C.J. *The Historic Mission of Jesus*. Lutterworth Press, 1941.
- Caird, C.B. *The Language and Imagery of the Bible*. Philadelphia: Westminster Press, 1980.
- Chafer, L.S. *Systematic Theology*. Dallas: Dallas Seminary Press, 1947-48.
- Conzelmann, Hans. *The Theology of St. Luke*. New York: Harper and Row, 1960.
- Cranfield, C.E.B. *The Gospel According to St. Mark*. Cambridge University Press, 1972.
- Cullman, Oscar. *Immortality of the Soul or Resurrection of the Dead?* Epworth Press, 1958, reprinted in *A Journal from the Radical Reformation*, Vol. 3, Nos. 1, 2 (available from Atlanta Bible College, P.O. Box 100,000, Morrow, GA 30260, USA).
- Cupitt, Don. *The Debate about Christ*. London: SCM Press, 1979.
- Daube and Davies, eds. *The Background of the New Testament*

- and Its Eschatology*. Cambridge University Press, 1956.
- Davies, W.D. *The Gospel and the Land*. Berkeley: University of California Press, 1974.
- Dunn, James. *Romans, Word Biblical Commentary*. Dallas: Word Books, 1988.
- Ellis, E.E. *New Century Bible, Commentary on Luke*. Eerdmans, 1964.
- Ellul, Jacques. *The Subversion of Christianity*. Grand Rapids: Eerdmans, 1986.
- Evans, Tony. *What a Way to Live!* Nashville: Word, 1997.
- Filson, F.V. *The New Testament Against Its Environment*. London: SCM Press, 1950.
- Fisher, G.P. *History of Christian Doctrine*. T&T Clark, 1908.
- Ford, Desmond. *The Abomination of Desolation in Biblical Eschatology*. Washington, D.C.: University Press of America, 1979.
- Fosdick, H.E. *A Guide to Understanding the Bible*. Harper Bros., 1938.
- Friedman, Robert. *The Theology of Anabaptism*. Herald Press, 1973.
- Froom, L.E. *The Conditionalist Faith of Our Fathers*. 2 vols., Review and Herald, 1965.
- Fuller, D. *Gospel and Law: Contrast or Continuum*. Grand Rapids: Eerdmans, 1980.
- Gaebelein, A.C. *The Olivet Discourse*. Baker Book House, 1969.
- Gillet, Lev. *Communion in the Messiah: Studies in the Relationship Between Judaism and Christianity*. London: Lutterworth Press, 1942.
- Goppelt, L. *Theology of the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 1981.
- Goudge, H.L. "The Calling of the Jews," in the collected essays on *Judaism and Christianity*. Shears and Sons, 1939.
- Grant, F.C. *Ancient Judaism and the New Testament*. New York: Macmillan, 1959.

- Grant, F.C. *The Earliest Gospel*. New York: Abingdon Press, 1943.
- Green and Turner, eds. *Jesus of Nazareth: Lord and Christ*. Grand Rapids: Eerdmans, 1994.
- Groome, Thomas. *Christian Religious Education*. San Francisco: Harper and Row, 1980.
- Haenchen. *The Acts of the Apostles*. Philadelphia: Westminster Press, 1971.
- Hamilton, H.D. *The People of God*. Oxford University Press, 1912.
- Harkness, Georgia. *Understanding the Kingdom of God*. Abingdon Press, 1974.
- Hartman, Lars. *Prophecy Interpreted*. Coniectania Biblica, NT Series 1, Sweden: Gleerup Lund.
- Henry, C.F.H, ed. *Fundamentals of the Faith*. Baker Book House, 1975.
- Hick, John. *Death and Eternal Life*. New York: Harper and Row, 1976.
- Hiers, Richard. *Jesus and the Future*. Atlanta: John Knox Press, 1981.
- Hiers, Richard. *The Kingdom of God in the Synoptic Tradition*. Gainesville: University of Florida Press, 1970.
- Hoskyns, E.C. *The Fourth Gospel*. London: Faber and Faber, 1947.
- Hughes, H.P. *Essential Christianity*. Isbister and Co., 1894.
- Jackson, H.L. *The Eschatology of Jesus*. Macmillan and Co. Ltd., 1913.
- Jamieson, Faussett, Brown. *A Commentary, Critical and Explanatory, on the Old and New Testaments*. Philadelphia: Lippincott & Co., 1868.
- Johnson, A.R. *The One and the Many in the Israelite Conception of God*. University of Wales Press, 1961.
- Kaylor, R.D. *Jesus the Prophet: His Vision of the Kingdom on Earth*. Westminster/John Knox Press, 1994.
- Keil and Delitzsch. *Commentary on the Old Testament*.

- Hendrickson, 1989.
- Klausner, J. *The Messianic Idea in Israel*. George Allen and Unwin, Ltd., 1956.
- Krodel, G.A. *Acts, Augsburg Commentary on the New Testament*. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1986.
- Kiing, Hans. *On Being a Christian*. New York: Doubleday, 1976.
- Ladd, George. *Crucial Questions about the Kingdom of God*. Grand Rapids: Eerdmans, 1952.
- Ladd, George. *I Believe in the Resurrection*. Hodder and Stoughton, 1975.
- Ladd, George. *A Theology of the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 1974.
- Lapide, Pinchas and Jurgen Moltmann. *Jewish Monotheism and Christian Trinitarian Doctrine: A Dialogue*. Philadelphia: Fortress Press, 1981.
- Lloyd-Jones, Martin. *Commentary on Romans*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- Machen, Gresham. *The Virgin Birth of Christ*. Harper and Row, 1930.
- Macinnes, A.F. *The Kingdom of God in the Apostolic Writings*. London: James Clark, 1924.
- MacKirmon, James. *The Historic Jesus*. London, New York: Longmans, Green and Co., 1931.
- Mackintosh, H.R. *The Doctrine of the Person of Jesus Christ*. T & T Clark, 1912.
- Martin, Ralph. *Unless the Lord Build the House*. Ave Maria Press, 1971.
- McClain, A.J. *The Greatness of the Kingdom*. Chicago: Moody Press, 1968.
- Meyer, fl. A. W. *Commentary on John*. Funk and Wagnalls, 1884.
- Meyer, I-l.A.W. *Critical and Exegetical Handbook to the Acts of the Apostles*. Winona Lake: Alpha Publications, 1979.
- Moore, G.F. *History of Religions*. New York: Charles Scribner's

- Sons, 1926.
- More, P.E. *The Christ of the New Testament*. Princeton University Press, 1924.
- Moulton, J.H., ed. *A Grammar of New Testament Greek*. T & T Clark, 1963.
- Newbigin, Leslie. *Sign of the Kingdom*. Grand Rapids: Eerdrnans, 1981.
- Perrin, Norman. *The Kingdom of God in the Teaching of Jesus*. SCM Press, 1963.
- Perrin, Norman. *Language of the Kingdom*. Philadelphia: Fortress Press, 1976.
- Peters, G.N.II. *The Theocratic Kingdom*. Grand Rapids, reprinted by Kregel, 1952.
- Phillips, J.B. *Letters to Young Churches*. Fontana Books, 1956.
- Phillips, J.B. *Plain Christianity*. Wyvern Books, 1954.
- Phillips, J.B. *The Ring of Truth*. Hodder and Stoughton, 1967.
- Phillips, J.B. *The Young Church in Action*. London: Geoffrey Bles, 1955.
- Prestidge, Warren. *Life, Death and Destiny*. Auckland, New Zealand: Resurrection Publishing, 1998.
- Reumann, John. *Jesus in the Church's Gospels*. Fortress Press, 1968.
- Richardson, Alan. *An Introduction to the Theology of the New Testament*. London: SCM Press, 1958.
- Richardson, Alan. *A Theological Word Book of the Bible*. London: SCM Press, 1957.
- Robertson, Archibald. *Regnum Dei*. New York: The Macmillan Co., 1901.
- Robinson, J.A.T. *The Human Face of God*. London: SCM Press, 1973.
- Robinson, J.A.T. *In the End God* Fontana Books, 1968.
- Robinson, J.A.T. *On Being the Church in the World* London: SCM Press, 1960.
- Rudolph, Kurt. *Gnosis: The Nature and History of Gnosticism*. Harper and Row, 1983.

- Russell, D.S. *Apocalyptic, Ancient and Modern*. Philadelphia: Fortress Press, 1988.
- Schmidt, K.L. *Le Probleme du Christianisme Primitif*. Paris: Leroux, 1938.
- Schonfield, H.J. *The Politics of God*. Hutchinson, 1970.
- Schotroff, ed. *Essays on the Love Commandment*. Philadelphia: Fortress Press, 1978.
- Schweizer, Eduard. *The Good News According to Mark*. Atlanta: John Knox Press, 1970.
- Seiss, J .A. *The Last Times and the Great Commission*. Philadelphia: Smith, English and Co., 1863.
- Sine, Tom. *The Mustard Seed Conspiracy*. Waco: Word Books, 1981.
- Skinner, J. *Prophecy and Religion*. Cambridge University Press, 1922.
- Snaith, N.H. *The Distinctive Ideas of the Old Testament*. London: Epworth Press, 1955.
- Sobrinho, Jon. *Christo logy at the Crossroads*. Maryknoll, NY: Orbis Books, 1978.
- Strawson, William. *Jesus and the Future Life*. London: Epworth Press, 1959.
- Sullivan, Clayton. *Rethinking Realized Eschatology*. Mercer University Press, 1988.
- Tannehill, Robert. *The Narrative Unity of Luke-Acts: A Literary Interpretation*. Minneapolis: Fortress Press, 1990.
- Temple, William. *Personal Religion and the Life of Fellowship*. Longmans, Green and Co. Ltd., 1926.
- Thomas, John. *Elpis Israel*. First pub. 1848.
- Torrey, R.A. *How to Witness to Anyone*. Willtaker House, 1986.
- Turner, Nigel. *Christian Words*. T & T Clark, 1980.
- Viviano, B.T. *The Kingdom of God in History*. Wilmington: Michael Glazier, 1988.
- Von Rad, Gerhard. *The Problem of the Hexateuch and Other Essays*. New York: McGraw-Hill, 1966.
- Wagner, Peter. *Church Growth and the Whole Gospel*. San Francisco: Harper and Row, 1981.

- Walvoord, John. *Matthew: Thy Kingdom Come*. Moody Press, 1984.
- Watson, David. *Christian Myth and Spiritual Reality*. Victor Gallancz, 1967.
- Weiss, Johannes. *Jesus ' Proclamation of the Kingdom of God*, ed. and trans. Hiers and Holland. Philadelphia: Fortress Press, 1971.
- Wemle, Paul. *The Beginnings of Christianity*. London: Williams and Norgate, 1903.
- Westermann, C., ed. *Essays on Old Testament Hermeneutics*. Atlanta: John Knox, 1979.
- Wilcock, Michael. *The Savior of the World: The Message of Luke 's Gospel*. Intervarsity Press, 1979.
- Wiles, Maurice. *The Remaking of Christian Doctrine*. London: SCM Press, 1974.
- Willard, Dallas. *The Spirit of the Disciplines*. San Francisco: Harper, 1988.
- Willis, Wendell, ed. *The Kingdom of God in 20th-Century Interpretation*. Peabody, MA: Hendrickson, 1987.
- Zeitlin, Irving. *Ancient Judaism*. Cambridge: Polity Press, 1988.

Indeks biblijskih pojmova

I Mojsijeva

I Moj. 1:20,21,24	218		
I Moj. 1:26	143		
I Moj.1:30	218	I Moj.13: 14-17	22,63,95
I Moj.2:7	218	I Moj.13:15	24, 58, 64
I Moj. 2:28	18	I Moj.13:17	56, 64
I Moj. 3:1	18	I Moj.15:4	58
I Moj.3:1, 4, 5	36	I Moj.15:7	58
I Moj.3: 1-6	18	I Moj.15: 18	21 , 22, 24, 58
I Moj.3:4	208	I Moj.17:3-8	96
I Moj.3:6	36	I Moj.17:4,5.....	21
I Moj.3:15	18, 24, 148	I Moj.17:6-8.....	58
I Moj.3:19	18, 210, 219	I Moj.17:7, 8	22, 56,64
I Moj.3:24	35	I Moj.17:8	22, 24, 63, 68
I Moj.6:4	19, 148	I Moj.17:19,21	58
I Moj.6:5	19	I Moj.18:18, 19	58
I Moj.6:6	20	I Moj.20:7	58
I Moj.6:7	20	I Moj.21:12.....	59
I Moj.6:11- 13	20	I Moj.22: 17	58, 74
I Moj.7:13,22,23	20	I Moj.23:3-20	64
I Moj.6:11- 13	20	I Moj.23:4	64
I Moj.7:13,22, 23	20	I Moj.23:17-20	56
I Moj.7:22	219	I Moj.24:7	58
I Moj.9:12.....	219	I Moj.26:3	59
I Moj.1 I : I -9.....	20	I Moj.28:4	59, 71, 79
I Moj.1 2:1.....	58,67, 68	I Moj.28: 13, 15	59
I Moj.12: 1-4	20, 144	I Moj.35:12	59
I Moj.12:3.....	21, 156	I Moj.50:5	58
I Moj.13: 14, 15	56, 144	I Moj.50:24	59

II Mojsijeva

II Moj.I: 1-7	25
II Moj.4:22	287
II Moj.15:1 8	89
II Moj.19:5, 6	
..... 96, 157, 167,287, 302, 328	
II Moj.24:7, 8	167

IV Mojsijeva

IV Moj. 13:33	148
IV Moj. 24:17	156

V Mojsijeva

V Moj.18:15,18	79, 103,353
V Moj.32:5	261

Isus Navin

I.N. 2:8	39
I.N. 21:45	59

I Samuilova

I Sam. 13:14	25
I Sam. 16:1 -3, 12, 13	25
I Sam. 16:7	25
I Sam. 16:12	25

II Samuilova

II Sam. 3:9, 10	53
II Sam. 5:2	238
II Sam. 7:1-17 ...	112
II Sam. 7:10	26, 113
II Sam. 7:12- 14	113
II Sam. 7: 12- 17	25
II Sam. 7:14	113
II Sam. 7:19	116
II Sam. 23:1	120
IISam. 23: 1-6	115
II Sam. 23:4	238

I Carevima

I Carevima 2: 12	53
------------------------	----

I Carevima 2:23	53
I Carevima 2:24	53, 54
I Carevima 2:45, 46	53
Carevima 10:9	54

II Carevima

II Carevima17	26
---------------------	----

I Dnevnika

I Dnevnika. 17:14	54, 112, 113
I Dnevnika. 28:5	54
I Dnevnika. 28:5, 6	114
I Dnevnika. 29:23	53

II Dnevnika

II Dnevnika. 9:8	54
II Dnevnika. 13:5, 8	114
II Dnevnika. 13:8	54
II Dnevnika. 36:20-23	26

Jov

Jov 1:6	31
Jov 2:1	31
Jov 9:8	17
Jov 14:14	214

Psalmi

Ps. 1:1-2	39
Ps. 2	329
Ps. 2:8	121
Ps. 2:10	261
Ps. 8:4-6	144
Ps. 13:3	211
Ps. 14:5	262
Ps. 16:8-11	242
Ps. 16:10	210

Ps. 33:6-11	270	Isa.2: 1-5	88, 173, 259
Ps. 37:3-37	61	Isa. 2:9-20	142
Ps.37: 11	71, 315,320	Isa. 2: 10, 19	301
Ps. 37:34	63, 167	Isa. 4:3	77, 88
Ps. 49:15	221	Isa. 4:4-6	89
Ps. 72: 1	122	Isa.7:9	304
Ps. 72:2-8	261	Isa. 7:14	89
Ps. 87:5	76, 267	Isa.9:2	156
Ps. 89:3-37	124	Isa. 9:6, 7	80, 89, 115
Ps. 89:17	238	Isa.9:7	39,99, 116
Ps. 96:6. 10. 13	144	Isa. 11:1-5	8 1, 123
Ps. 99: 1	306	Isa. 11:2, 3	80
Ps.97:1	306	Isa.11 :4	123
Ps. 102:18	262	Isa11:6-9	35, 82
Ps. 105:8-11	270	Isa11:9	259
Ps. 105: 15	270	Isa. 16:4, 5	82, 95
Ps. 110:1	101, 126	Isa.16:5	83
Ps. 1 10:2	126, 148	Isa.16:23	82
Ps. 11 0:2-4	157	Isa.24:21, 22	82
Ps. 1 10:3	127, 148	Isa.25:6-8	277
Ps. 110:5	126	Isa.26:9	259
Ps. 111 :6	146	Isa. 26:19	210
Ps. 112:2	146	Isa.32:1	80, 167, 225
Ps.113:7,8	146	Isa.32:1-2	82
Ps. 1 15: 16	145	Isa.32:18	60
Ps.119	39	Isa.35: 1,2, 5-7, 10	81
Ps. 115:17	222	Isa.40:9	81, 89
Ps. 11 9:97	270	Isa.40: 10	89
Ps. 132: 10-18	115	Isa.44:24	17
Ps. 132: 17	238	Isa.49:6	188
Knjiga izreka		Isa.52:7	55, 90
Izreke10:30	60	Isa.52:9-10	188
Izreke12:10	219	Isa.52: 10	90
Izreke30: II, 12	262	Isa.55:3-5	328
Propovednik		Isa. 57: 13	60
Prop.9:5, 10	219	Isa.60:21	60
Isaija		Isa. 63:17, 18	188
Isa. 1:26	44, 188		

Isa. 61 :7	60
Isa. 65:9	60
Isa. 65 :9ff	188
Isa. 65:17-25	90

Jeremija

Jer. 3: 17	44, 83
Jer. 23:5, 6	44, 99
Jer. 30:3	61, 167
Jer. 30:7-9	157
Jer. 33:15	44

Jezekilj

Jezek. 39:25, 26	44
------------------------	----

Danilo

Dan. 2:44	82, 86, 90, 246, 335
Dan. 2:45	87
Dan. 7:11, 26	247
Dan. 7:13, 14	86
Dan. 7:13, 14, 18, 22, 27	246
Dan. 7:14	63
Dan. 7:14,27	87
Dan. 7:18, 22, 27	63, 78
Dan. 7:21, 25	246
Dan. 7:21 -27	289
Dan. 7:22, 27	63
Dan. 7:25	246
Dan. 7:27	73, 83, 86, 87,246, 335
Dan. 8:13	188
Dan. 9:26	152
Dan. 9:27	151
Dan. 11:21-45	151
Dan. 11:31-45	151
Dan. 11 :40-45	152
Dan. 11 :45	152
Dan. 12: 1	152
Dan. 12:1-3	151
Dan. 12:2	65, 210,211,212, 213, 220,222,227,279

Dan. 12:3	151, 278
Dan. 12:7	151
Dan. 12:13	227

Osija

Os. 2:18	35
Os. 4:6	36
Os. 11 :I	1 03
Os. 14:2-10	91

Joil

Joil 2:31	274
Joil 3:15-17	92
Joil 3:18-21	91

Amos

Amos 9:8-15	92
-------------------	----

Mihej

Mih. 5:2	103, 156
----------------	----------

Agej

Ag. 2:3	153
Ag. 2:6, 7	153
Ag. 2:9	153

Zaharija

Zah. 9:9	104
Zah. 9:10	80

Matej

Mat. 1:1	102, 145
Mat. 1:16	103
Mat. 1:18	353
Mat. 1:22	89

Mat.2: 1	42	Mat.13: 18-23	163, 266
Mat.2:1 , 2	103	Mat. 13:19	26, 36, 68, 131 , 139, 143,163, 20 1, 265,266, 268,327
Mat.2:4	103	Mat.13:19,23	323
Matt.2:6	103, 156, 238	Mat.13:38	269
Mat.2: 15	103	Mat.13:38-43	151
Mat.3:2	83, 301	Mat.13:39, 43	152
Mat.3:12	28	Mat.13:40	278
Mat.4: 1-11	34	Mat.13:40, 43	171
Mat.4:3	35	Mat.13:41	139
Mat.4:6	36	Mat.13:42	278
Mat.4: 11	35	Mat.13:43	139, 151,278
Mat.4: 16	156	Mat.13:44-46	1 18, 132
Mat.4: 17	83, 301	Mat.13:51	178
Mat.4:23	52, 132, 139	Mat.15:7-9	28,204
Mat.5:3	167, 3 17	Mat.16:15	351
Mat.5:5	23, 62, 68, 69, 71, 78, 145, 163, 167, 193, 214, 228, 299, 315,3 17,318, 320	Mat.16:16- 18	101, 331
Mat.5: 12	76	Mat.16: 19	35 1
Mat.5: 17	44, 83	Mat.16:21	267
Mat.5:20	125, 263, 3 13	Mat.16:27	241
Mat.5:35	7 1, 169	Mat.16:28	171
Mat.6:9, 10	139, 238	Mat.17:1-9	17 1
Mat.6: 10	125, 132, 143, 272	Mat.18:3	268
Mat.6:20	229	Mat.I 9:3	35
Mat.6:33	125, 132, 139	Mat.19:16-29	279
Mat.7: 14	117	Mat.19:21	229
Mat.7:1 7	204	Mat.19:24	139
Mat.7:21	3 13	Mat.19:28	133, 187, 247,278,302
Mat.7:2 1-23	203, 204	Mat.20:20, 2 I	278, 323
Mat.7:24	149	Mat.20:21	139
Mat.7:24-27	204, 298, 314, 349	Mat.20:23	278
Mat.8:11..	63, 210, 243, 277, 3 17	Mat.21:4	1 04
Mat.8:11 , 12	139, 169	Mat.2 I :5	104
Mat.9:35	132. 139	Mat.22:29	28
Mat.11:12	287		
Mat.12:28	258, 286, 288		
Mat.12:40	223, 242		
Mat.12:46-50	68		
Mat.13:10	139		
Mat.13: 11	178		
Mat.13:13-16	132		

Mat.22:29-32	"	65
Mat.23:13ff		28
Mat.23:15		33
Mat.23:33		32
Mat.24:1		35
Mat.24:2		150
Mat.24:3	150, 274	
Mat.24:4, 5, 24		33
Mat.24: 14	24, 28, 47, 133,	
.....	140, 149, 267,296	
Mat.24:15	150, 151	
Mat.24:21	I 52	
Mat.24:29-31		154
Mat.24:34		261
Mat.24:37-39		141
Mat.25:19, 20		241
Mat.25:23		146
Mat.25:31	247, 278,279	
Mat.25:31, 34	278
Mat.25:34		194, 279
Mat.25:46		228
Mat.26:29	52, 140,277	
Mat.26:64	1 05	
Mat.27:57	75, 276	
Mat.28:5, 6		242
Mat.28: 19, 20	28, 47,267	

Marko

Marko 1: 12, 13	34
Marko 1:14, 15	42, 52, 67, 83,
.....	90, 93,130, 141 , 170,
.....	200, 286, 323, 324, 338
Marko 1:38	349
Marko 4:1 I, 12	266
Marko 4:13-20	163
Marko 4:14	131
Marko 4:21-25	268
Marko 8:31	267
Marko 8:35	137, 324
Marko 8:35-38	298

Marko 8:35, 38	150
Marko 8:38	262, 324, 349
Marko 9:1	324
Marko 9:2-9	171
Marko 9:43	279
Marko 10:15	268
Marko 10:37	324
Marko 11 :10	75, 104
Marko 12:35-37	126
Marko 13:4	151
Marko 13:30	261
Marko 13:32	152, 169, 188,204
Marko 14:25	52, 272
Marko 15:43	75, 272, 286
Marko 15:45	276

Luka

Luka 1:32, 33	41 , 43, 51 , 53, 75,
.....	95, 98, 113, 130,
.....	158, 185, 189, 192
Luka 1:32, 33, 68, 69	189
Luka 1:35	353
Luka 1:46-55, 68-79	186
Luka I :52	186
Luka I :55	75, 229
Luka I :55, 72, 73	192
Luka 1:68	187
Luka 1:69	238
Luka 1 :69, 72, 73.. ..	75
Luka 1:70	189, 190
Luka 1:71, 74	189
Luka 1:74	186
Luka 1:74, 75	186
Luka 1:79	186
Luka 2:11	95, 101
Luka 2:24	251

Luka2:25	75, 187,189	Luka 18:30	241
Luka 2:25-32	186	Luka 18:31 -34	49, 326, 336
Luka 2:25, 38	3 17	Luka I 8:33	241
Luka 2:26	101	Luka 18:34	183
Luka 2:35	189	Luka 19:9	158
Luka 2:38	75, 187	Luka 19:11	159,276
Luka 3:7	301	Luka 19: 11-27	159, 188, 197
Luka 3:17	301	Luka 19:14	122
Luka 3:18	301	Luka 19:15, 17, 27	247
Luka 4:1- 13	34	Luka 19:17	74, 146, 277
Luka 4:13	35	Luka 19:27	277, 290
Luka 4:43	24, 52,111,131, 140, 245, 318, 323, 326, 349	Luka 19:40	104
Luka 5:1	131, 318,323	Luka 20:35	241
Luka 8:1	140, 336	Luka 21:24	196
Luka 8:11	131 , 266	Luka 21:25-31	154, 274
Luka 8:1 1-15	163	Luka 21 :28.	189
Luka 8:12	36, 143, 163, 201 , 266, 268, 327	Luka 21 :28, 31	190
Luka 8:15	266	Luka21:3 1..	140, 152,189, 205, 248, 272, 273, 276
Luka 9: 1-2	336	Luka 22:3	252
Luka 9:2	132, 140	Luka 22: 16, 18	52, 247
Luka 9:11	140, 200	Luka 22:18	272, 276, 277
Luka 9:2, 6	178	Luka 22:28-30	72, 133, 140, 167, 247, 278, 302
Luka 9:22	267	Luka 23:43	242, 248
Luka 9:28-36	171	Luka 23:50	272, 276
Luka 9:45	178	Luka 23:51..	187, 189, 241
Luka 9:60	132, 140	Luka 24:2 I	75, 118, 169, 179, 183, 187, 188, 189, 196,276,3 17
Luka 10:17-20	34	Luka 24:27, 32	269
Luka 11:20	286, 288	Luka 24:32, 45	178
Luka 12:32	133, 140		
Luka 13:23-30	203		
Luka 13:28,29	63, 2 10,243,272		
Luka 13:33	72		
Luka 14:14	241		
Luka 14:26, 27, 33	68		
Luka 16:8	261		
Luka 16: 16	258		
Luka 17:20, 21 ..	273, 287		
Luka 17:21	193		
Luka 17:24,29, 30	273		
Luka 18:8	203		
		Jovan	
		Jovan 1:11	28,61,316

Jovan 1:12	122	Dela 2:23	41
Jovan 1:41	104	Dela 2:27-31	242
Jovan 1:49	24, 103	Dela 2:31	242
Jovan 3:3, 5	268	Dela 2:33	43
Jovan 3:5-8	264	Dela 2:34-36	126
Jovan 3:16	45	Dela 2:34, 39	224
Jovan 4:22	293	Dela 2:42	39
Jovan 4:42	24	Dela 3:19	186
Jovan 5:24	266, 267	Dela 3:21	44, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 196,250
Jovan 5:27	123	Dela 3:22	79, 353
Jovan 5:28, 29	212	Dela 5:3	252
Jovan 5:44	352	Dela 7:5	23, 63, 64
Jovan6: 15	118, 158	Dela 7:37	79, 353
Jovan 6:47	221	Dela 7:60	240
Jovan 8:44	31	Dela 8:4	269, 322
Jovan 10:30	353	Dela 8:4,5, 12	318
Jovan 11:11	212	Dela 8:5	269, 322
Jovan 11:11 , 14	213	Dela 8:12	14, 78,130,132,143, 201, 269,308,322,327, 337
Jovan 11 :14	212	Dela 8:14	322
Jovan11 :43,44	212	Dela 8:25	322
Jovan 12:44-50	349	Dela 10:38	27, 34
Jovan 14:2	194	Dela 10:41	28, 168
Jovan 14:3	194	Dela 13:22	25
Jovan 14:6	35	Dela 14:22	69, 201 ,255,284,285
Jovan 14:30	109	Dela 17:31	260
Jovan 16:11	39	Dela 19:8	52, 133, 199, 201 , 308,323,327
Jovan 17:3	352	Dela 20:21	200
Jovan 18:36	194	Dela 20:24	199, 200, 295, 311
Jovan 20: 17	242	Dela 20:24, 25	298
		Dela 20:25	52, 133, 199, 200, 267, 295,311, 323
Dela		Dela 20:27	200
Dela 1 :3	28, 52, 132, 178, 182	Dela 20:29	202, 204
Dela 1 :3, 6	76	Dela 20:29, 30	200
Dela 1:5	72, 182, 185, 186	Dela 20:30	202
Dela 1:6	44, 52, 72, 75, 132, 169176--98, 285,317,320,321		
Dela 1:6, 7	186		
Dela 1:7 ..	44, 152, 185, 188, 204, 261		

Dela 20:31	202
Dela 20:32	200
Dela 24:14	121
Dela 26:6, 7	76, 121
Dela 26:7	76
Dela 28:23, 24	130
Dela 28:23, 28, 3 I	133
Dela 28:23, 31	143, 199,201
.....	308, 323, 327
Dela 28:28	202
Dela 28:30, 31	52, 201
Dela 28:31	133, 202

Rimljanima

Rim. 1:1, 2	55
Rim. 2:7	36, 220
Rim. 1:1-5	200
Rim. 2: 13	263
Rim. 3:12	68
Rim. 3:26	149
Rim. 4:1 , 11, 12, 16	21
Rim. 4:3, 13	68
Rim. 4:11..	67, 71
Rim. 4:12	71
Rim. 4: 13	68, 70, 72, 74,
.....	144, 163, 268, 318
Rim. 4:16	56, 71, 149
Rim. 4:18	144
Rim. 5:9	93
Rim.8:17	24 Rim.
8:17, 18	324
Rim. 8:18-22	276
Rim. 8:19	324
Rim. 10: 14	137
Rim. 10:17	137, 267, 314
Rim. 11:25	157
Rim.11 :25, 26	72
Rim. 13: 11.	93
Rim. 15:8	22, 55, 61 , 185
Rim. 15:28	299
Rim. 16:20	148
Rim. 16:25	202

Rim. 16:25,26	55, 200
---------------------	---------

I Korinćanima

I Kor. 1:10	15
I Kor. 3:2 1.	145
IKor. 4:8 ..	72, 248
I Kor. 4:9-13	248
I Kor. 5: 12	248, 275
I Kor. 6:2	72, 163, 225, 261 , 275
I Kor. 6:2, 9	248
IKor. 6:9	284
I Kor. 6:9, 10	126
I Kor 11:1.	349
I Kor. 15:1 -4	327
I Kor.15: 1-11	325
I Kor.15:3	325
I Kor.15: 12	325
I Kor. 15:14	37, 162
IKor. 15:18	240
I Kor. 15:23	2 14, 222, 225,
.....	243, 308, 326
I Kor 15:23, 50-52	266
I Kor. 15:23, 52	249
I Kor. 15:25-27	326
I Kor. 15:35, 52	214
I Kor. 15:44	158
I Kor. 15:47	159
I Kor. 15:50	251
I Kor. 15:50-52	284, 306,327
I Kor. 15:50-55	243
I Kor. 15:52	224

II Korinćanima

II Kor. 1:21	270
--------------------	-----

II Kor. 1 :21 , 22	221
II Kor. 1 :22	286
II Kor. 2: 11	32
II Kor. 2: 17	203
II Kor. 4:4 ... 18, 31 , 39, 148, 252, 275	
II Kor. 4:14	225
IIKor. 5:2	225
IIKor. 5:5	286
II Kor. 5:8	224, 225,240,243
II Kor. 5:10	274
II Kor. 5:17	265
II Kor. 6:8	203
II Kor. 6:17, 18	113
II Kor. 11 :3	205
II Kor. 11:3, 4	29
II Kor. 11:3,4, 13-15	31 , 36, 203
II Kor.11:4	206
II Kor. 11: 13-15	32, 204
IIKor. 11:13, 15	32
II Kor. 11: 14	32, 252
II Kor. 11 :26	203

Galatima

Gal. 1:3	169
Gal. 1:4	97, 147, 252
Gal. 1:6-9	206
Gal. 1 :8, 9	297
Gal. 3:2	71
Gal.3:7	71
Gal. 3:8 20, 21 , 55, 57, 71 , 96, 268	
Gal. 3:9	71
Gal. 3:14	79
Gal. 3:16	22, 24, 148, 156
Gal. 3:19	24, 42
Gal. 3:29	70, I68
Gal. 4:22-29	267
Gal. 4:26	76, 267
Gal. 4:28	
269Gal. 4:29	269
Gal. 5:21	284
Gal.6:16	71, 157,226,328

Efescima

Ef. 1:10	158
Ef.1:13	197,268
Ef. 1: 14	221, 286
Ef. 1:18	197
Ef. 2:2	39, 252
Ef. 2:17	137
Ef. 4:4, 5	15
Ef. 4:8	223
Ef. 4:20, 21	137
Ef. 4:21	207
Ef. 5:5	284
Ef. 6:10-17	34
Ef. 6: 12	39

Filipljanima

Fil. 1:23	240
Fil. 3:3	71, 122, 157
Fil. 3:20	159

Kološanima

Kol. 1:5	77, 197
Kol. 1:7	207
Kol. 1:13	279, 280
Kol. 1:13, 15, 18	124
Kol. 1: 18	158
Kol. 1:23	77
Kol. 2:8	216
Kol. 2:15	24
Kol. 3:15	39
Kol. 3:24	280

ISolunjanima

I Sol. I: I 0	159, 286, 323
---------------------	---------------

I Sol.2:2, 8, 9	323
ISol.2:12	69, 78, 146,282
I Sol.2:13	202, 268
I Sol.2: 16	286
I Sol.2: 18	36, 224, 252
I Sol.4: 13	308
I Sol.4: 16	2 14
I Sol.4: 17	225, 240

II Solunjanima

II Sol.1:7- 10	301
IISol. 1:8	307
II Sol.2:1-14	205
IISol. 2:7	203
IISol. 2:8	123
II Sol. 2:8- I 0	203
II Sol.2:10-12	207
IISol.2:10- 13	32

I Timotiju

I Tim. 2:4	207
I Tim. 2:7	207
I Tim. 4:1-3	33
I Tim. 6:3	137, 349

II Timotiju

II Tim. 2:12	24, 72, 145.
.....	248, 324, 328
II Tim. 2: 15	143 II
Tim. 2:26	252
II Tim. 3: 13	33, 39
II Tim. 3: 15	39, 269
II T im. 4:1, 2	130, 267
II Tim. 4: 1-4	357
II Tim. 4:4	203, 224
II Tim. 4:8	205
II Tim. 4: I 0	203
II Tim. 4:14	203

Titu

Tit. 2:14	!57
Tit. 3:5	265
Tit. 3:7	269

Jevrejima

Jev. 2:3	137,268
Jev. 2:3, 5	63

Jev. 2:5 ...	63 , 71, 145, 169, 270,3 18
Jev. 2:8	144
Jev. 2: 1 0	158
Jev. 2:17, 18	158
Jev. 3: 1	79, 268
Jev.. 8: 11	65
Jev. 10:12	250
Jev. 10:13	247,250
Jev. 10:31	17
Jev. 11 :8, 9	23, 66
Jev. 11:9	66. 3 18
Jev. 11: 13	66
Jev.11: 13, 39 ...	23, 24, 67,2 10,224
Jev. 11 : 14	66
Jev. 11: 16	318
Jev.11: 19	210
Jev. 11:35	24
Jev. 12:2	69
Jev. 12:26	153
Jev. 12:26,28	284
Jev. 12:28 ...	224

Jakovljeva

Jakovljeva 1:18	264
Jakovljeva 1:21	268
Jakovljeva 2:5	77, 229, 267, 284
Jakovljeva 4:4 ...	275
Jakovljeva 4:7	39

IPetrova

I Pet. 1:3, 4	265
I Pet. 1:3-5	77
I Pet. 1:5	229
I Pet. 1 :20	160
I Pet. I :23-25	265
I Pet. 2:9	157
I Pet. 3:20	20
I Pet. 5:18	252

II Petrova

II Pet. 1:3, 4	268
II Pet. 1:5-11	263
II Pet. 1:10	264
II Pet. 1:11	284
II Pet. 1:16-18	171

I Jovanova

I Jovanova 2:18	203
I Jovanova 2:22	352
I Jovanova 3:8	24, 27
I Jovanova 3:9	265
I Jovanova 4:1	203
I Jovanova 5:18	265
I Jovanova 5:19	31, 32, 109, 252
I Jovanova 5:20	236

II Jovanova

II Jovanova 7-9	349
-----------------------	-----

III Jovanova

III Jovanova 9, 10	203
--------------------------	-----

Judina

Judina 3	202, 234
Judina 6	148
Judina 7	228

Otkrovenje

Otk. 1:1	73
Otk. 1:1, 2	244, 302
Otk. 1:3	306
Otk. 1:6	287
Otk. 2:18	300
Otk. 2:25, 26	249
Otk. 2:26	146, 163, 249, 300, 328, 329
Otk. 3:14	300

Otk. 3 :21	163, 249, 300
Otk. 5:9, 10	300, 356
Otk. 5: 10	63, 69, 78, 145, 157, 163, 193, 249, 329
Otk. 8:9	219
Otk. 10:6	230
Otk. 11:15	54, 125, 148, 224, 249, 284
Otk. 11:15-18	95, 187, 197, 226, 249, 266, 306, 308
Otk. 11:17	356
Otk. 12:5	250
Otk. 12:9	31, 32, 39, 252, 253
Otk. 12:12, 13	252
Otk. 13:5	246
Otk. 14:6	297
Otk. 14:12	149
Otk. 19:6	356
Otk. 19:6, 7	250
Otk. 19:11	251
Otk. 19:15	250
Otk. 19:15-16	95
Otk. 19:17	251
Otk. 19:19	251
Otk. 19:20	247, 251
Otk. 19:21	251
Otk. 20: 1	251
Otk. 20:1-2	252

Otk. 20: 1-6	78, 254, 255
Otk. 20:3	244, 252, 253
Otk. 20:4	145, 246, 251,256
Otk. 20:4-6	245, 250, 329
Otk. 20:5	251
Otk. 20:5, 12	253
Otk. 20:6	158, 163
Otk. 20:10	253
Otk. 22:18, 19	306

Indeks autora

- Achtemeier, Elizabeth, 138
 Adeney, W.F., 308
 Albrecht, i.udwig, 149n
 Alford, Henry, 74, 78, 254, 268n
 Allen, W.C., 281-82,315
 Althaus, Paul, 215, 342
 Akvinski, Toma, 338
 Avgustin, 244-45, 255-57
- Badcock, F.J., 201n
 Baigent, Michael, 106
 Barclay, William, 177
 Barnes, Albert, 180-81
 Beasley-Murray, G.R., 146, 167-68
 Beker, J.C., 291 , 309n
 Bernard, J.H., 212
 Bousset, W., 345
 Braaten, Carl, 293
 Bright, John, 131, 182
 Brown, Raymond, 192
 Bruce, F.F., 33, 231, 295-96
 Buber, M., 57
 Buchanan, G.W., 66, 192n
 Buechner, Frederick, 218
 Bultmann, RudolfK., 257, 293, 351
 Burge, G.M., 317-18,320-21
- Burton, Henry, 92
- Cadbury, H.J., 285
 Caird, C.B., 258-59
 Calvin, John, 180, 197-98, 245, 305, 312-13,337
 Chafer, L.S., 314
 Cole, R.A., 136
 Conzelmann, Hans, 184, 282
 Cranfield,C.E.B., 257, 262
 Cullman, Oscar, 216n
 Cupitt, Don, 1 I, 127, I 65,34 7-48
- Davies, W.D.,57,59-60,3 I 7n,319,320
- Dodd, C.H., 286n,294,315
 Dumbrell, W.J., 26, 116, 270, 355
 Dunn, James, 62,68-70, 217, 341
- Ellis, E.E., 233, 241n, 285
 Ellul, Jacques, 340
 Evans, Tony, 147
 Filson, F.V., 235-36, 343
 Fisher, G.P., 344
 Ford, Desmond, 289
 Fosdick, H.E., 347

- Friedmann, Robert, 235
 Froom, L.E., 214n
 Fuller, D., 312n
 Fuller, Reginald, 134
- Gaebelein, A.C., 296-97
 Garvie, A.E., 236-37, 343-44
 Gillet, Lev, 330, 344
 Glasser, Arthur F., 48-49
 Goppelt, L., 135
 Goudge, H.L., 45,
 166, 170, 345-46, 352
 Grant, F.C., 46, 51, 337, 343
 Green, Michael, 49
 Groome, Thomas, 133-34
 Gustafson, Roy, 49
- Haenchen, 184, 285
 Hamilton, H.D., 84, 346
 Harkness, Georgia, 290
 Harnack, Adolf, 181, 195
 Hartman, Lars, 15 In
 Hervey, A.C., 179-80
 Hick, John, 257
 Hiers, Richard, 11, 294
 Horst, Friedrich, 143-44
 Hoskyns, E.C., 28n
 Howard, G., 149n
 Hughes, H.P., 86
- Irinej, 223n, 236, 304, 343
 Jackson, H.L., 292
 Johnson, A.R., 218n
 Josip, 118n, 186n
- Kaiser, W.C., 116
 Kay, J.F., 348-49
 Kaylor, R.D., 348, 350
- Kennedy, D.J., 348
 Klausner, J., 174, 238
 Knox, G. W., 234-35, 342-43
 Krodel, G.A., 184n
 Kting, Hans, 134, 352
- Ladd, George, 47, 147, 183, 254
 Laurence, T.E., 209
 Lewis, C.S., 336n
 Lloyd-Jones, Martin, 146, 147
 Luter, Martin, 2
 14, 245, 305, 312, 337
 Lutzer, Erwin, 296
- Machen, Gresham, 191
 Macinnes, A.F., 194
 MacKinnon, James, 160
 Mackintosh, H.R., 349
 Martin, Ralph, 329-30
 Mučenik, Justin, 207-208, 223n
 McClain, A.J., 135
 McRay, John, 321
 Meyer, H.A.W., 74, 179
 Michaelis, Wilhelm, 242
 Michaels, Ramsay, 195
 Moore, G.F., 142, 304
 More, P.E., 172-73
 More, Thomas, 214n, 308
- Newbiggin, Leslie, 311
- Origen, 192
 O'Toole, Robert, 52
- Pearson, John, 223n
 Pedersen, J., 219n, 286
 Perrin, Norman, 97, 134
 Peters, G.N.H., 106n

Phillips, J.B., 29-30, 290

- Philo, 186n
 Platon, 213,308
 Prestidge, Warren, 212n

 Rahner, Karl, 134
 Reumann, John, 136
 Richardson, Alan, 14, 18n, 87-88,
 135, 215, 23 1,283-84
 Robertson, Archibald, 134, 141,
 156
 Robinson, J.A.T., 165, 166, 208,21
 1
 Rothe, Richard, 1 06
 Rudolph, Kurt, 347
 Russell, D.S., 84

 Schmidt, KL, 254
 Schneider, Johannes, 174
 Schonfield, H.J ., 45-46,209-1
 0,278n
 Schuurman, Lamberto, 209
 Schweitzer, Albert, 293
 Schweizer, Eduard, 280
 Scofield, C.I., 297-98, 313,361
 Seiss, J .A. 40-4 1
 Skinner, J., 72
 Snaith, N.H., 346-4 7
 Sobrino, Jon, 134, 349-50
 Stagg, Frank, 3 J 6
 Stokes, G.T., 194
 Strawson, William, 229,319, 345
 Sullivan, Clayton, 315
 Swope, Ruth, 27

 Tannehill, Robert, 184n, 189-90
 Taylor, K.N., 205-206
 Temple, William, 46-47, 165
 Tertullian, 223n, 233

 Thomas, John, 33-34
 Torrey, R.A., 31ln

 Turner, Nigel, 201n, 207n, 228,
 229-30, 361n
 Tyndale, William, 213-214n

 Vaucher, Alfred, 231-32
 Viviano, B.T., 48, 193-94, 338
 Von Rad, Gerhard, 57-59
 Vriezen, T.C., 135

 Wagner, Peter, 47-48
 Wainwright, Arthur, J 90-91
 Walvoord, John, 313-14
 Wand, J.W.C., 351-52
 Watson, David, 341
 Weiss, Johannes, 97, 293, 355
 Wernle, Paul, 303-4
 Wilcock, Michael, 302n
 Wiles, Maurice, 347
 Willard, Dallas, 216
 Wycliffe, John, 213

 Zeitlin, Irving, 85
 Zwingli, 305

Indeks tema

Avram

- Hrišćansko jevanđelje
propovedano, pre, 20-22, 57,
71, 158, 210, 266-67
- model hrišćanina, 67, 144
- I obećanja, 20-25, 56---62,
63-67, 70-72, 228- 29, 321
- Avramov zavet, 20- 25, 28- 29,
157, 192
- temelj hrišćanstva, 21- 22,
57- 59, 95- 97, 107, 271, 335
- Dela 1: 6, 52, 132, 169, 177- 89,
189-95, 285
- pokušaji ponovnog
tumačenja, 195- 97
- čudni dokazi za, 320-22
- zagrobni život. *Videtiraj*
- amilenijalizam, 245, 251- 55, 255-
57, 288
- Takođe videti* milenijalizam
- Amos, 85
- Antihrist, 204-6, 246-47, 295, 349
- Apostoli. *Videtis* ledbenici
- Apostolska učenja, 311, 348, 350
- Akvinski, Toma, 338
- Atlanta Bible College, 216n
- Avgustin, 244-45, 255-57, 288
- Videti takođe* amilenijalizam
- krštenje, 201n, 281

Biblija

- defisana, 19-20, 26, 269
- kako je čitati, 40-41, II 0, 154
- zašto je čitati, 36-39, 40-45,
196
- process ponovnog rađanja.
- Videti* regeneracija
- Kalvin, Žan, 180, 197-98, 245,
305, 312-13, 337
- Katolička crkva, 33, 102, 213,
221, 223, 329-30, 345-47
- Hrist
- drugi, 52, 198, 202-6, 313-14,
330, 349- 50
- identitet, 100- 106, 119, 158-
60, 330, 344
- Takođe videti* Isus
- Hrišćanstvo, apostolsko
- Avramov zavet kao osnova
za, 21-22, 57-58, 95-97, 107,
271, 335
- primarna poruka, 15-30, 130-
32, 143-49, 159, 163, 299-
303, 338
- sinonimi za, 52, 260
- Hrišćanstvo, greške u
tradicionalnom
- dispenzacionalizam, 295-
99, 313-14
- neprilika, 118-20, 127, 154-
55, 172- 78
- Očekivani dolazak
- Carstva (*Videti* tajming)

- nebesa(*Videtiraj*)
 religija koju je stvorio čovek,
 77-79, 193-95,206-16,346-
 52
- odbijanje verovanja, 293- 322
 kada će doći Carstvo,
 244-55
- Takođe videti*otpor, tipovi
 hrišćani
 kao administratori, 87, 113n,
 143-47,248,260,275-76,338
 konfuzija među(*Videti*
 denominacionalizam;
 satanskestrategije)
 kao mesije, 270
 pripreme za život u Carstvu,
 110, 118, 125-26, 258,
 263,270-71,282,328-29
- crkva
 podeljena, 13- 15,22,28- 30,
 102, 119, 164,271,347
 da li je sininim za “Carstvo
 Božje,” 100, 172, 193,250,
 292
 zadatak, 38, 47- 50, 165,200,
 340-54
 ujedinjenje, moguće, 42, 168,
 198,236,289,322-34
- obrezivanje, 122, 144, 157
 posledice lažne religije, 161-
 63,202-16,234-37,251- 54,
 313- 16,330-32,338-
 39,349-50
- Takođe videti*hrišćanstvo,
 greške utradicionalnom
 kontekst, jevrejski, 52- 55, 98,
 141-47, 180-82,191- 93,
 227- 28, 288-89,343
 Isusov, 173,237-39,256
 Carstva Božjeg, 80-97, 115,
 187-89, 195
- zavet, 108-28, 167-68,270
*Takođe videti*Avramov zavet;
 Davidov zavet
- Danilo, knjiga, 84-88, 100, 150-
 54,211-13,245-46
 koreni u Novom Zavetu, 11,
 335
- David, 25- 27, 116--18, 158
 Davidov zavet, 25-28, 107, 109,
 111- 28, 159, 192
- smrt
 uzrokovana neposlušnošću,
 157- 58
 definicija, 18- 19, 158, 208-
 16,220,240-41,340
 žrtvena, zahtevana, 159-60
 denominacionalizam, 13-15, 22,
 28-30, 102, 119, 164,229,271,347
- sledbenici
 crkva kao naslednik, 165
 vera, 13, 32- 39, 47, 52, 62
 poslednje pitanje, 44, 52, 132,
 169,176-80, 183- 86, 189,
 192-97
 viđenje Carstva, 171
 će vladati Carstvom, 133,
 168,247,302
- dispencionalizam, 295-99, 313-
 14
 podeljena teorija jevanđelja,
 295- 99
- Zemlja. *videti*zemlja
 izbor, 73, 117, 260, 264, 287
 poslednje vreme, 139, 150-54,
 184,230
 evangelizam, 49, 78, 132, 200,
 272-73,310- 12
 “večno,” 227-28
- vera
 apostolska, 14-15,24-25,31-
 39,149,154- 55,192- 98,202-
 5,231
 definicija, 22, 315, 324

- neuspeh, 33,202- 17,257,285,
322, 329, 339-40 (*Takođe*
*videti*hrišćanstvo, greške u
tradicionalnom)
- Isusova, 13- 15, 149- 55, 331-
34,338- 39
- pravednost kao posledica, 144
oprosti opravdanje, 263
nije cela priča, 93, 154, 263,
266-67,269,310
- kroz Isusovu smrt i
vaskrenje, 310, 326,333,
360
- Formula Konkorda, 223
- Gehenna, 243, 279
*Takođe videti*Had
- Neznabošci
- anti-mesijanski, 101, 119,
154, 169,235- 36,244,290-
91,330
- da li je poruka drugačija za,
137
- kao pagani, 45--46, 209, 23 1-
33, 239,346
- i filozofija, 73, 78, 175, 180,
217,343,345
- Takođe videti* filozofija
- činovi Postanja, 19, 148
- Bog
- različit od Isusa, 101n, 158,
348,352- 53
- koga treba shvatiti ozbiljno,
203-4, 313-14
- Jevanđelje
- iskrivljeno, 13 7, 195, 202-6,
29 5-311,313- 34,348- 51
(*Takođe videti*hrišćanstvo,
greške u
tradicionalnom; posledice)
- Isus različit od, 134- 38, 140
sinonimi za, 52, 131, 358-61
- teorija podeljenog, 295- 99
- Nikodimovo jevanđelje*, 221 - 23
- vladavina, 163, 196, 279, 321
- prvo nad celim svetom, 20, 99
- fokus na sveto pismo, 145,
299-303
- Carstvo Božje kao teokratija,
87, 93, 120-21, 148, 163,
177, 196
- nasilnom revolucijom, 121-
23,126-28,177, 196,
246,277,301-4,329
- Pravilnosti grčke misli. *Videti*
filozofija
- Had, 118, 219- 24,240, 242--43n
raj
- da li mrtvi hrišćani idu u, 76-
79,159, 207- 9,240, 256,
288,319- 20
- definisan, 76-79, 193, 241--
42,274,282,327,337
- i greška odvojive duše,
171,208, 211- 20,239, 242-
43,256n,334,340-
42(*Takođe videti*duša)
- Isus se vraća iz, 159, 165,
240,283,323,335,345
- novo telo iz, 225 (*Takođe*
*videti*transfiguracija)
- naši očevi koji nisu u, 69,
242n,256
- zamena za zemlju, 61-63, 66-
67,77,244,299,316,339
- Pakao, 228*Takođe videti* Had
- humanizam, 34, 38
- besmrtnost
- hrišćana, 36, 157-58,207- 21
svrha, 19,28-29, 225-27,
321

- i vaskrsenje, 24-25, 230- 3 I,
234,340,342
- tumačenje, 40-44, 45-47, 102,
189, 337n,339,358-61
- “među vama,” 193- 94, 273,
287-88
- “blizu,” 83, 184, 286, 301,
306,338
- kao brisanje, 35
- gramatički problemi,
201,250- 51
- “nije as ovog sveta,” 180,
193-94
- “sa ovog sveta/budućeg
doba,” 43n,213,227-28,230,
266
- interpunkcija i, 241-42
- Takođe videti*pausi, izazovni;
spiritualizacija; problemi u
prevodu
- Irinej, 343
- Isaija, 81 , 84- 85, 88- 90, 123,
173,188,277
- Izrael
- carevi, 53- 54
- iskupljenje, 157n, 190
- Isus
- uzdizanje, 119-20, 153,
159n, 192,249, 262,272-
89
- i Danilov uticaj(*Videti*Danilo)
- različit od Boga, 27, I 0 In,
158,348,352-53
- drugačiji nego u jevanđelju,
134-38,140
- vera o nasuprot veri u, 149-
50, 196,348-49
- oprost i, 310, 326, 333,
360
- kao Božji poslanik, 27, 158
- i Isaijin uticaj(*Videti*Isaija)
- jevrejska pozadina, 173, 237-
39, 256 (*Takođe*
*videti*kontekst,jevrejski)
- mesijanske tvrdnje, 10, 104-6,
119, 316,331
- i manji proroci, 85,91-95,
103
- misija, 24-27, 46, 111, 133-
38, 158-60, 165, 185,338-
39, 349
- model za hrišćane, 44, 157-
60, 168, 236, 238
- prorok, 72, 79, 103
- vaskrsenje, 310, 326, 333,
336-38,360
- drugi Adam, 27, 35, 148,316
- drugi Mojsije, I 03, 353
- Sin Čovečji, 35n, 63, 87, 105,
245
- natprirodno začće, 160,
353
- i lopov, 241-42
- titule, 27, 35, 87, 100-105,
113,148, 158, 316,353
- Takođe videti*Hrist
- Jevrejski kontekst. *Videti* kontekst,
jevrejski
- Jevreji
- pokršćavanje of, 72, 122, 157,
334
- i zemlja, 22- 23, 26, 58-63,
87,146, 163,167, 299,315-16
- Josif, 186n
- suđenje
- kao sprovođenje vlasti,
122-23,245-46,260-61, 275
- srce biblijske poruke,
17, 20, 159, 260-61
- kao kazna, 97, 123-28, 141-
42,148,260-61,299
- pravda, 125, 145, 259
- opravdanje, 68, 263-64, 313
- Justin Mučenik, 207-8
- Kadišmolitva, 96-97, 238
- Carstvo Božje
- Dela1:6 i, 176-98

- i Isusovo uzdizanje, 153,
159n, 192,249,262,272-89
- da li je crkva, 100, 172,
193, 250,292
- definicija, 51- 54, 113, 168-
69,173- 74,274-75,280,
315n
- da li odlaganje znači neuspeh,
118-20, 161, 165, 171-72,
257
- još uvek u budućnosti, 63-65,
99, 116,186-87,
196,247,274- 85
- kao vladavina, 87, 93, 120-21,
148,163,177-78,196,248,
259-61
- srce jevanđelja, 52, 133-
40,259,278,335-36
- kao nebesa(*Videtinebesa*)
- i individualno spasenje, 189-
90,196-97,259
- jevrejski koncept, 80-97, 115,
187- 89, 195 (*Takođe*
videtikontekst, jevrejski)
- lokacija, 44, 86-87, 98, 125,
169,274,283,317
- kao raj, 241-42, 248 (*Takođe*
videtiraj)
- kao političko, 126-28, 147,
177, 185,238,285
- premilenijalizam, 183,245,
247,253 (*Takođe videti*
milenijalizam)
- otpor, 46-50, 109- 10, 122-
25, 291-315 (*Takođe videti*
suprotstavljanje, vrste)
- obim, 25, 121- 22, 125, 156,
158,170- 73, 274
- znaci, 150-54, 174,274
- da li je duhovno, 86, 114,
161-62, 166- 74, 193,250,
277, 286-88 (*Takođe videti*
spiritualizacija)
- sinonimi za, 52, 189,241, 326
- tajming, 85,169,171, 187,
244-55, 258, 262, 278
- Takođe videti*
milenijalizam)
- Carstvo u srcu. *Videti*
spiritualizacija
- zemlja
- Hrist u, 315-19
- kao nasleđe, 22- 23, 58-63,
87,146, 163, 167,299,315
- lokacija Carstva Božjeg, 44,
86-87,98, 125, 169,274,
283,317
- prošireno obećanje, 70-75, 144
(*TakođevidetiCarstvo Božje,*
obim)
- neispunjeno obećanje, 63-65
(*Takođevideti podCarstvo*
Božje)
- vaskrsnuće i, 64-66, 197,
321
- nasuprot raj,61-63,66-67,
77,224,299,316,339
- jezik
- kodirani, 25ln, 266,324
- potrebno tumačenje, 189,
337n,339,358-61
- jasan, 40-44, 100, 113, 163,
250,257,259,300,339
- interpunkcija, 241-42
- odbijanje shvaranja jasnog,
129,196,206,254,265
- nepotpuni izrazi, 269, 318,
322
- značenje u, 254, 257, 259
- “zakon čovečji,” 116
- teologija oslobođenja, 100, 193n,
196,293
- život
- svrha, 30, II 0, 132
- Gospodova molitva, 96, 99, 177
- Luter, Martin, 214, 305, 337

- Mesija
 Isusova tvrdnja, 10, 104-6, 119,316,331
 značenje, 100- 105, 119, 344
 vojna uloga, 118- 22, 126-28,247
 misija, 24, 96, 98-99, 160-65,170,185-89, 236
 privremeno na nebu, 44, 126, 159, 185, 190
 teokratija pod, 64-66, 80-92,100-102, 122, 161-63
 mesije, 2ln, 25, 270
 Mesijanizam, biblijski
 sinonim za hrišćanstvo, 52, 260
 milenarijanizam.
Videtimilenijalizam
 milenijalizam, 243-47, 247-51, 304-8*Takođe*
videtiamilenijalizam;
 premilenijalizam
 pogrešno tumačenje.
Videtitumačenje
 Mojsije, 25, 61, 103, 156, 158, 171,353
nachash, 31 n
 Nikejsko učenje, 43n, 214n, 311
 Obadija, 85
Ode Solomonu, 221-22
 suprotstavljanje, tipovi
 poricanje političkih
 aspekataCarstva Božjeg,
 105-6,301-2,303- 8
 dispencionalizam, 295-99, 313-14
 pagansko nerazumevanje,
 22,62, 171,239
 odbijanje verovanja, 161-66, 196,206,254, 265-66,337-38(*Takođevidetihrišćanstvo*, greške utradicionalnom)
 razdvajanje tela i duše,
 171,208,211-20, 242-43, 256n,
 334,340-42
 spiritualizacija Carstva Božjeg, 86, 114, 161-62, 166-74,
 250,277,286-88,299-302,308- 9
Takođe videtisatanske strategije
 Origen, 192
 prvobitni greh, 148
 parabole
 kao kodirani jezik, 149,266
 Lazara i bogataša, 243
 plemića, 159, 247, 276- 77
 sejača/semena, 131, 163, 265,281- 82
 vinograda, 318
 Raj
 deo u Hadu, 223
 obnovljeno mesto na zemlji,
 18-19,35,
 70,120,166,222,248
 sinonimi za raj,
 241-42
 “sa mnom u,” 241-42, 248
 Parusia, 166, 171, 186, 190, 285
 pasusi, izazovni
 izvan tela,” 224- 25,
 233, 242
 “među vama,” 193- 94,
 273, 287-88
 “pri ruci,” 83, 184, 286,
 301, 306,338
 “stvaranje,” 152, 261-63
 “ići u raj,” 207-9, 221- 24,
 228-31,233,256,288,
 319,345
 “u raju,” 69, 76-77, 164,2
 11-13, 229, 239-41,280,318-19, 335
 “u kući mog oca,” 194
 “u Carstvu,” 277- 80

- “u zemlji,” 66-67
 “među vama,” 193- 94,
 273, 287-88
 “naslediti zemlju,” 87,
 163, 299,315 (*Takođe*
videtizemlja)
 “Carstvo Božje vam je
 stiglo”286
 “Carstvo nebesko,” 86,
 100,138,
 169,279,283,30 1,3 18-
 19, 335,339
 “nije sa ovog sveta,” 180,
 193-94
 “iz budućeg doba,” 43n,
 213,227-28, 266
 “na zemlji,” 66-67
 “sveci će vladati sa
 Hristomhiljadu
 godina,” 78, I 45,
 245,250,304,329
 “seme,” 22, 24, 156, 264-
 69
 “neki koji su danas živi će
 videtiCarstvo Božje,”
 171, 269
 “šta je Bog obećao,” 68,
 315n
 “biće otkriveno,” 55, 89-
 90, 188
 “sa mnom u raj,” 24 1-42,
 248
 “u vašem srcu,” 193- 94,
 273,287- 88
 “vaš Bog vlada,” 55, 89-
 90, 239
Takođe videti problem sa
 prevođenjem
 Pentekost, 44n, 177, 179, 185- 87,
 197
 Filon, 186n
 filozofija
 destruktivna za apostolsko
 hrišćanstvo, 164-70,
 234 37,240,244, 288,
 29 1, 339-48,352- 53
 i odvojiva duša, 171 , 208,
 211-20, 239, 242-43,
 256n,334,340-42
- politika
 takođe duhovna, 106, 170,
 193,288, 321
 i Carstvo Božje, 171-77,
 285,348
*Takođe videti*vladavina
 molitva, 96- 97, 99, 116, 122,
 132,177, 238
 premilenijalizam, 183,
 245, 247, 253*Takođe*
*videti*milenijalizam
 proroci, 17, 21, 80- 86, I 58
 Avram(*Videti*Avram)
 Danilo(*Videti*Danilo,
 knjiga)
 Jezekilj, 85
 Isaija(*Videti* Isaija)
 manji, 85,9 1- 92. 103
 Mojsije, 103, 156
 Protestanti, 33, 102, 221 - 23, 244,
 294, 305- 16,346-47
 Psalm 2, 120- 22, 127,249 50,
 301,328- 29
 Psalm 72, 122- 23, 125
 Psalm 89, 124- 26
 Psalm 110, 101 , 126-27
- sudnji dan, pretribulacija, 295
 ponovno rođenje.
*Videti*regeneracija
 regeneracija, 264 69, 302
 religija
 lažna(*Videti*hrišćanstvo,
 greške utradicionalnom;
 posledicelažne religije)
 Restoration Fel lowship, 34n
 vaskrsenje
 prvo, 245, 250, 252- 56
 drugo, 257
 forma tela posle, 168, 171,
 284, 327
 mrtvih, 24-25, 206- 16,
 240,251, 342
 Isusovo,310,326,333,336-
 38,360
 i zemlja, 64-66, 197, 321

- legenda o, 22 1- 24, 342
 logički neophodno, 24- 25,
 65-67,210,219- 21
 neverovanje, 161-64
 primarna svrha, 225-26,
 321
- Otkrovenje, knjiga, 243-60, 303-
 8,334
- sveci
 - da li već vladaju, 213- 14,
 244-57,288,334, 356
 - određeni da vladaju, 78, 11
 3n, 145,245, 250, 304,
 329
 - hasidim, 87
- spasenje
 - uslovno, 148-49, 157, 162,
 174,202-7, 266-
 68n,279,313
 - i dela, 144, 282
 - besmrtnost kao, 157- 58
 - individualno, 189-90, 196-
 97,259
 - prošlo, sadašnje i buduće,
 263
 - i regeneracija, 264-69, 302
 - obim, 70-74, 189- 90, 316
- Satana
 - već poražen, 34, 39, 96,
 247,253
 - i amilenijalizam, 251-54
 - da li se kao zlo nalazi u
 ljudskoj prirodi, 20, 31- 35
 (*Takođe*
videti spiritualizacija)
- satanske strategije promena
 - jevanđelja, 32, 35- 36,
 162-64, 168, 209-16,
 244,330
 - sprečavanje shvatanja, 34,
 36,39n, 132, 196, 254, 265-
 66
 - odvajanje Isusa od njegovih
 učenja,294,298,350
- Schweitzer, Albert, 293
 drugi Adam, 27, 35, 148,316
- “seme,2 22, 24, 156, 264-
 serafim , 31 n
 Zmija, 18, 24
Takođe videti Satana
sheol, 2 19- 21, 243n
Takođe videti Had
 znaci dolaska Carstva,
 150-54,174,274
 Sin Čovečji, 35n, 63, 87, 105,245,
 273- 74
- duša
 - smrt nečije, 212
 - definicija, 218-20, 230-32,
 256
 - da li je odvojiva, 164, 171,
 208-22,230-31, 239-43,
 256n,334,340-42
- Duh, “silazak,” 44n, 72,
 177, 185- 87, 197
- duhovnost
 - Pravda kao, 125, 288
 - politika kao, 106, 170,
 193, 288,321
 - kao društvena, 170
 - kao opipljiva, 195-97
- spiritualizacija
 - Carstvo Božje i, 86, I 14,
 161-62, 166-74,
 193,250,277,286-88
 - kao interpretacija i
 redukcija,191-92,196-
 98,254,259,300, 309,
 320-21
- Targum, 55n, 89, 99, 123, 188n
 teologija, stvorena.
Videti hrišćanstvo, greške u
 tradicionalnom
 tajming produžen, 70- 75, 144,
 170-71
 Carstva Božjeg, 42, 159,
 169, 187,244- 55,262,278
 (*Takođe videti* milenijalizam)
 sadašnjost i budućnost u
 istom smislu, 258
Takođe videti poslednje
 vreme
- tora*, 113

trakti, 269, 311, 349, 351
 transfiguracija, 168, 171, 225, 284, 327
 problem sa prevodom, 64, 66, 216- 17, 242, 314, 330, 344
 “Adonai” i “adoni,” 101 n, 126
 “poslednje vreme,” 230
 “večni,” 227-28
 “vera u/o Hristu,” 149
nachash, 31 n
 “vladavina,” 89
 “biće otkriveno,” 55, 89-90, 188
 “svet” nasuprot “doba,” 43n, 230, 279
Takođe videti pasusi, izazovni
 tribulacija, 152, 295, 297
 Trijadologija, 352-53
 Tyndale, William, 213- 14n
 ultra-preterizam, 153, 159n, 192, 249, 262
 neverovanje, 37, 42, 161-64, 304

Takođe videti
 podsuprotstavljanje, vrste

vizija
 gubitak, katastrofalan, 28, 338, 344
 ujedinjenje crkava, 42, 168, 198, 236, 289, 322-34, 354

Reč, 18, 269- 70, 323, 326, 337
 Wycliffe, John, 213

Zaharija, 85, 104
 Cvingli, 305

NAŠI OČEVI KOJI NISU NA NEBESIMA **Zaboravljeno hrišćanstvo Isusa, Jevrejina**

Izuzetno veliki broj proučavalaca Novog zaveta se slaže oko toga da je Carstvo Božije glavna tema celokupnog Isusovog učenja. Jevandelje o Carstvu Božijem je zapravo novozavetni naziv za hrišćansku Poruku. Međutim, danas je Jevandelje o Carstvu sve manje i manje zastupljeno u javnoj evangelizaciji.

Anthony Buzzard smatra da je tradicionalno hrišćanstvo izgubilo dodir sa biblijskim mesijanstvom – jevrejskom temom koju su nejevreji smatrali nepoznatom i koju još uvek smatraju takvom. Ako različite veroispovesti treba da se ujedine i podele jednu biblijsku veru, onda to moraju da učine time što će se vratiti mesijanskom Isusu i Njegovom Jevandelju o Carstvu. U današnjem rastrojenom svetu, ni jedna tema ne može da bude više ohrabrujuća od Nade da će bolji svet doći na zemlju kada se Isus vrati da preuzme sve svetske vladavine u svoje ruke.

Suptilne sile iz sveta paganske filozofije urotile su se kako bi osnovna apostolska učenja učinila nejasnim za javnost koja redovno odlazi u crkvu. Kada se Biblija tumači u sopstvenom hebrejsko-mesijanskom kontekstu, ona postaje živ i uzbuđljiv dokument koji budi nadu da će svi problemi u svetu biti rešeni i krhkim ljudskim bićima nudi mogućnost da žive ne samo hiljadu godina, već zauvek.

Anthony Buzzard je rođen u Sariju, Enleskoj. Obrazovanje je stekao u Hristovoj Crvi, Oksfordu, gde je dobio i zvanje Mastera za savremene jezike (1960). Došao je u SAD 1981. godine i magistrirao teologiju na Teološkom fakultetu Bethany. Trenutno je zaposlen u Teološkom fakultetu u Atlanti (nekadašnji Teološki fakultet u Oregonu). Autor je brojnih članaka koji se bave pitanjem hristologije i eshatologije, vodi radio program pod nazivom „Fokus na Carstvu” i osnivač je Udruženja za obnovu. Oženjen je i ima tri ćerke.